

BIBLIOTEKA
Instytutu
Bałtyckiego
w Sopocie

Wydział Skandynawski

50265 III

A B

SKRIFTER

UDGIVNE AF

VIDENSKABS-SELSKABET

I CHRISTIANIA

1907

II. HISTORISK-FILOSOFISK KLASSE

CHRISTIANIA

I KOMMISSION HOS JACOB DYBWAD

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI

1908

1908.1007.

SKRIFTER

UDGIVNE AF

VIDENSKABS-SELSKABET

I CHRISTIANIA

1907

II. HISTORISK-FILOSOFISK KLASSE

CHRISTIANIA

I KOMMISSION HOS JACOB DYBWAD

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI

1908

VESTNORSKE MAALFØRE

FYRE 1350.

I. NORDVESTLANDSK.

AV

MARIUS HÆGSTAD.

(VIDENSKABS-SELSKABETS SKRIFTER. II. HIST.-FILOS. KLASSE. 1907. No. 1.)

UDGIVET FOR FRIDTJOF NANSENS FOND.

CHRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS JACOB DYBWAD.

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI.

1907.

Fremlagt i Mødet den 18de Mai 1906.

I. Nordvestlandsk.

A. Nordvestlandske brev.

§ 1. Paa Vestlandet var der i millomalderen ikkje noko kulturmidpunkt med slik einka vyrndad og magt vidt omkring seg som Nidaros var det i Trøndelag. Bergen var den staden som hadde mest aa segja; men ogso Stavanger var bispesæte, og klostri i Gulatinglag, serleg St. Albani kloster paa Selja i Nordfjord og Lysekloster i Sunnhordland maa ha vore vyrdande kulturstader¹. Medan Nidaros med studnad i dei næmaste bygdemaali — helst nordetter fjorden, der maalføri den dag i dag er mykje like kvarandre — i det 12te og 13de hundradaaret syner fram mesta berre eitt heller stødt og sermerkelegt maalføre, var der paa Vestlandet med dei mange kultursæte meir rom for det sermerkelege i mange maalføre, men ogso mindre magt i kvart av deim, so dei laag lettare under for paaverknad, baade utanfraa, helst fraa det megtige kulturmidpunkt i Trøndelag, og fraa kvarandre innbyrdes. Me ser straks denne skilnaden, naar me held saman bergensbrevi, som er skrivne snart paa eit, snart paa eit anna maalføre, med dei einkyndte brevi fraa Nidaros. Noko serskilt bergensmaal i gamalnorsk tid synest vandt aa skilja ut.

§ 2. I fyrstningi av det 14de hundradaaret vart der, som det er upplyst i utgreidingi um maalet i kongebrevi (Kong. s. 8—10) nokon større einskap i maalformi i desse brevi. Dette umskifte byrja alt fyre 1300 og maa ha verka paa skrivemaaten vidt utyver, endatil i Trøndelag, so me i dette kann finna ei forklaring paa det, at dei trøndske diplomati etter 1325 fær ein annan svip enn fyrr (meir vestlandsk, sjaa G. Tr. § 15⁴).²

¹ Enno vert eit stort og vandt arbeid kalla „munkaverk“ i Sunnhordland, „munkarbeid“ paa Sunnmøre.

² Dette hadde eg ikkje sèt, daa eg skreiv G. Tr. (1899).

§ 3. Av dei vestlandske brevi er der, naar me ikkje tek med kongebrevi, faa som er eldre enn fraa 1300. Fyrsta i det 14de hundr. vert brevmengdi noko større. Dei vestlandske brevi er soleis etter maaten mykje unge, og dei former me finn her, maa ha vakse fram etter ein lang paaverknad baade av det trøndske skriftmynster og av kvarandre innbyrdes. Diplommalet er dessutan liksom noko for seg sjølv, med visse ord og ordelag som kjem att i brev etter brev; mange av brevi er avskrivne etter andre utan mykje sjølvstende hjaa oppsetjaren. Me maa difor ikkje vona i brevi alltid aa finna eit bilæte av maalføret i den bygdi dei er skrivne. Sum innverknad av bygdemalet kann me fulla venta at der oftast er, men ikkje alltid sers mykje. Berre ender og daa hender det, at ein meir sjølvstendig brevskrivar sprengjer den vanlege skriftformi og skriv maalføret sitt. Slike typiske brev og so større skrifter eller bøker, der me jamnast finn meir sjølvstende hjaa skrivaren, er det daa, som samanhalde med dei maalføri me no hev, vert det viktugaste grunnlaget for granskingi av det gamle maaltilstand.

§ 4. Til den nordvestlandske maalgreini i vaare dagar høyrer fyrst og fremst maali paa Sunnmøre og i Fjordarne (ø: Nordfjord og Sunnfjord); desse maalføri er mykje like kvarandre. Til same maalgreini høyrer ogso maalføri i prestegjeldi Hyllestad, Sulen, Gulen og Lavik (÷ Kyrkjebø sokn) i ytre Sogn, som lite skil seg ut fraa maalet i Fjordarne (sjaa § 11); desse sistnemnde maalføri vert kalla sognfjøremaal. Ogsaa maalet i Jostedalen, indre Sogn, høyrer hit.

Til nordvestlandsk reknar me ogso maalføret i Romsdalen, som skil seg ut ved nokre faa merke, som det hev saman med dei trøndske maalføre nordanfor (sjaa § 10 merkn.), men i det viktugaste stend saman med fjordemalet.

Det fremste kjennemerke i vaare dagar ved alle desse maalføri er at gn. *a* i utljod i ljodlinn staving hev vorte *e* (ø) baade etter gamall lang og stutt staving, t. d. infinitivi *kastø*, *farø* (gn. *kasta*, *fara*). Ved dette merke skil dei seg ut baade fraa maalføre nordanfor, som hev *kast* og *fara* (ell. *færa*, *fara*), og fraa maali sunnanfor, som hev *kasta* og *fara*; dei hev difor ogso vorte kalla dei nordlege *e*-maal.

§ 5. Dei eldste brevi fraa sjølv Nordvestlandet — Sunnmøre, Nordfjord og Sunnfjord — er fraa 1ste helvti av det 14de hundr. Sunnmøre var det nørdeste fylket i Gulatinglag, men i kyrkjeleg veg høyrde det til Nidaros bispedøme. — Fraa Sunnmøre er der 4 brev som vedkjem den tidi som her er emne for etterrøknad, tidi fyre 1350. Det eldste av desse brevi er fraa 1338, og er skrive paa Øyrar i Volden (D. N. V 124). Dei 3 andre er fraa Giske og mykje ulike kvarandre. — Fraa

Fjordarne er der 9 brev, og av desse er 7 eldre enn 1338; det eldste er fraa 1313 (D. N. IV 104). Fraa dei ovannemnde bygder i ytre Sogn og fraa Jostedalen hev me ikkje brev fraa tidi fyre 1350. Fraa Romsdalen er der 4 brev. Det er daa fraa Fjordarne at me hev dei fleste brevi, og desse vert difor det næmaste emne for etterrøknad.

Dei 4 brevi fraa Romsdalen vil det vera laglegast aa gjeva ei serleg umrøda (sjaa § 10).

§ 6. Millom brevi fraa Fjordarne er der eit fraa indre Hundeide i Eids prestegjeld i Nordfjord (Nfj.), skrive 1321 (D. N. III 122). Brevet inneheld ei kungjerd um eit odelssøksmaal til øvre garden paa Hund-eide, og fortel um dette fraa fyrst til sist. Alle som hev aa gjera med søksmaalet og brevet, synest vera folk fraa indre Nordfjord, og maalet i brevet skil seg ut ved ymse former som enno er sermerkelege for desse bygder. Her er ei avskrift som er teki etter opphavsbrevet i Det norske riksarkiv:

*Ollum monno^m se þet kunnikt at a odru are rikís vars virdulegh
 h^{er}ra magnusar noreghs kununghs hertoghs ærviyh
 sonar tysdagen nestan eptír paska
 viku / varom vit .j. haa ion ok hælgi símunar synír a ínra hundærdí
 .j nordfiordom / er om^mundr a lote ferde fram iardar
 soknt af holfu íngvirdar kono
 sínnar mote ælifi plomo ok sonom hans gudlæiki ok petre // a þen
 haat at fyst nemfidi om^mundr .vi. menⁿ skilrika .j doom /
 ok krafde vmbodesmans ælifs
 ok suna hans at sætia halfan doom vidr sik // ok af þuí at huarke
 var þær ælifer synír hans eda þæra vmbodes madr //
 þa setti om^mundr fullan tolf man
 5 na doom skilrikan // ok at settom dome syndi om^mundr forsagnar
 vítni sín þostæin ok ælif / er sua vítnodu at vm vetⁿen
 nestan ader f^{orr} ioll hæirdu þæir
 a .er om^mundr talade sua til ælifs plomo // ek sægir þer ælifer f^{orr}
 sua mykalli iordu sem þu aat .j. ínra hundærdí .j
 ofra tuni // gerer ek þer ste^mnu til þæra so //
 mu iardar at koma .j. vaar nest er komer .tysdagen nestan eptír
 paska viku // þar þa at lyda odals vítnum íngvirdar
 kono mínna f^{orr} dome ok vidr aurum^m
 at taka slikum sem iord mestz til eptir tolf skynsamra manna
 metorde // þar nest synde om^mundr f^{orr} dome adra
 forsagnar vatta loden ok sigurd / er þa sua*

- vítnodu / at vm vetren nestan adr f^{rur} roll . hæyrdu þæir . a . er
om^mundr talade sua til gudlæris æilifs sonar / ek sægír
þer f^{rur} þæirrí iordu er þu ok þer fædg
- 10 gar eígur .j. ofra tuní .j. ínra hundæidi // gerer ek þer stemnu til
þæirru somu iardar at koma .j. vaar nest er komer
tysdagen nestan eptír paska viku /
þar þa at lyda odals vítnum ínguridar huspræiu mínna f^{rur} dome
ok vidr aurum at taka slikum sem íord mestz til /
eptír tolf skynsamra manna vírdín // en syndí
om^mundr f^{rur} doms monno þridíu forsagnar vatta / sigurd ok rognald
er sua vítnodu . at vm vetren hín nesta ader
f^{rur} roll hæyrdu þæir . a . at om^mundr talade sua víd
peter æilifs son // ek sægír þer petre f^{rur} so mykallí iordu sem þit
fægdgar æigur .j. ínra hundæidi .j. ofra tuní / gere
ek þer stemno til þessarar somu iardar at koma
j. vaar nest er komer tysdagen nestan eptír paska viku // þær þa
at lyda odalsvítnum ínguridar kono mínna / f^{rur} dome
ok vidr aurum at taka slikum sem vord
- 15 mestz til / eptír tolf skynsamra manna mate / þar nest talde ærriker
sigurdr son æt ínguridar kono om^mundr ok langfædr
fra haugi til ínra hundæides ok ofra
tuns // sua at fyster aate ofra tunn .j. ínra hundæidi hæriolfer /
annar abramer / þridí ofægger / fiorde gamle / fimtí
þorðr¹ níotar auga / sette sigurdr . a . hæy //
nesí // siaundi þorðr hyrdmadr / þorðr hyrd madr aatte son er het
ellíngger / var h^{an}nⁿ fadr kono om^mundr ínguridar // þar
nest læiddí om^mundr fram þria
arofa / kolbæin gest olaf kætíls son saulmund pals son // er þa voru
tuítugír er fæder þæirra andodustz / ok þær ero innan
fylkis odals borner / ok sua vitnada
at a sama haat sem ærriker talde sigurdr son æt ínguridar kono
om^mundr til ofra tuns .j. ínra hundæidi sua toldu
fædr þæirra f^{rur} þæim / ok sua sogdu fæder
- 20 þæirra þæim at atta manada mata boll .j. ofra tuní .j. ínra
hundæidi / ato samflæit víi langfædr f^{rur} nemfdir
ínguridr om^mundr kono bæde at æign ok odle
en þetta vítní arofanna sannado þæir kolbæin .j. uk sigualde
hæⁿreker^{er} med sornom æidí a . book / ok at vm þessa
sannan ættartolunnar baro þæir sogn fædra sinna

¹ Millom þorðr og níota er fyrst skrive . a . som sidan er yverstroken.

en enskíns mansz annarns / ok voro þæir þa aller ældri en fimtan
vetra er fader þærra andadestz / ok þar aller odal-
borner innan fylkis / sidan
mato doms mennarner iordena fim kyrlogum huart manada mata
bool // let þa om^mundr vega f^{rr} doms mon^rom tíu
merk^{er} brændar ok ærtogh ok fim
aura / en 3 nor^onom þæningom tolf merk^{er} vegnar . 3 . ganghs þæ-
níngum // mato doms menn huxeria mork brenda f^{rr}
íi kyrlogh / en tolf merk^{er} gans sylfers
 25 *f^{rr} víi kyrlogh // soro tuæir af doms mon^rom þæir sem litu bæde*
vrdíng ok aura / þema mon^rom hauærandom ælifi
a hæynæsi / aslake ions syni // rone
kop ok til sansz vitnsburdr settom vit okcor ínsigli f^{ar} þetta bref
er gort var a f^{rr} nemfdom degi ok are

§ 7. Maalformi i dette brevet er i det heile slik som maalføret i indre Nordfjord i vaare dagar synest fyresetja, endaa til med umsyn paa dei demonstrative ordformer *þen*, *þet* og *þar* (sjaa nedanfor § 8, 5) og den merkelege uttalen av tviljoden *ey* (§ 8, 16 h a), so me her fær so mange merke som tilsaman høver paa desse bygderne og ikkje paa andre at eg trygt gjeng ut fraa, at me i Hundeydesbrevet (Hund.) hev eit typisk brev, ei god prøva paa maalet i indre Nordfjord i fyrstningi av det 14de hundradaaret.

§ 8¹. I dette brevet legg me daa merke til:

1 a. Ljodbrigdet av *a* ved *u* er heilt gjennomført, ogso um *u* er halden i stavingi etter; den ljodbrigda vokalen vert jamnast skriven *o*: *holfu*₂ *odru*₁ *somu*₆ ofl. *sogdu*₁₉ *toldu*₁₉ *ommundr*₂ ofl. *ættartolunnar*₂₁ *ollum*₁ *monnom*₁ ofl. *rognald*₁₂; *au* i *saulmund*₁₈.

I *iordu*₆ (3 g) synest *io* staa i staden for *iø*, og daa vel ogso i *nordfiordom*₂.

Merkn. 1. Soleis ogso i desse brevi fraa Fjordarne (fyre 1350): D. N. IV 104 (Nfj. 1313) III 148 (Sfj. 1327—1328) I 229 (Sfj. 1334) XVII 14 (Alden i Nfj. umkr. 1340) V 185 (Sfj. 1346). — D. N. VIII 92 (Nfj. 1331) byrjar med *Allum monnum* og skriv *Tistamrum*₃ (sjaa § 14 merkn. 1) men gjennomfører elles ljodbrigdet; XIII 11 (Nfj. 1338) hev ogso dette ljodbrigdet, men skriv 1 gong *gangdaghum*. D. N. IV 173 (Selja 1327; upphavsm. Erlinger abboti) hev ogso gjennomført *u*-ljodbrigdet, men skil seg

¹ I denne utgreidingi vert *z* og *i* i Hundeydesbrevet skrivne *i* (undt. i 10 a, b, c, d), med di baee teikni vert bruka um kvartanna i brevet. Heller ikkje er oppløysningarne her kursivera der som det ingi mistyding kann vera. I dei stendige tilvisningar vil lesaren hava kontrollmidel.

i andre maatar so sterkt ut fraa maalet i hine brevi at det ikkje kann verta medteke her, men skal faa serleg umrøda sidan (§ 9, merkn. 2).

Fraa det 14de hundr. hev me endaa 3 brev som er skrivne i desse bygderne D. N. I 360 (Sfj. 1358) III 465 (Nfj. 1386) I 546 (Nfj. 1394); alle hev gjennomført *u*-ljodbrigde av *a*.

Ljodbrigdet er ogso gjennomført i D. N. V 124 (*a Oyrum* paa Sunnmøre 1338), so nær som i: *halfuu*_{7.9.} *hafðu*_{16.} — Um dei 3 andre brevi fraa Sunnmøre II 279, II 306 og V 171, sjaa § 9 merkn. 2; dei vert ikkje medteke her, med di dei syner fram andre maalføre, eller er for sterkt paaverka av andre.

Her er nokre dømme paa dette slags ljodbrigde fraa indre Nordfjord i maalføret no: *ónnå* nsf. *gómól* nsf. (gn. *onnur*, *gomul*), *blóðá*, *bókká*, *dólá*, *górá*, *hánda*, *lánda* (i *útlánda*), *stránda*, *óllá*, *mónna* (gn. *blodum*, *bokkum*, *dolum*, *gordum*, *hondum*, *londum*, *strondum*, *ollum*, *monnum*). Paa Sunnmøre er ljodbrigdet gjennomført paa lag som i Nordfjord; fleire dømme derifraa: i *andskøpa* (i andlitslaget) *stóðá* (gn. *stodum*). Fraa Sunnfjord: *áynná(r)* nsf. *gómól* nsf. (Jølster, elles *gamald'ə*) *áygəl*, *káygəlvág*, *láygə*; *hánda*; *óllá* (gn. *onnur*, *gomul*, *ongull*, *kongulváfuvefr*, *longu* av; *hondum*; *ollum*), men *dāgá*, *dālá*, *gārā* ofl. for gn. *dogum*, *dolum*, *gordum*.

I Sunnfjord er det daa noko mindre av dette ljodbrigde — like eins i ytre Sogn —, og soleis synest det ha vore lenge, so utjamningi til ikkje-ljodbrigda vokal, som stendigt gjeng for seg alle stader paa Nordvestlandet, kann ha byrja her i dei ytre bygder i Sunnfjord endaa i den siste gamalnorske tid.

Som dømi viser, hev den gamalnorske *o* vorte til *ó*, som i alle desse bygder ogso svarar til gn. stutt *o*, t. d. gn. *folk* > *fólk* Nfj.; framfor *ná* hev *ó* vorte *á*, ofte ogsaa framfor gn. *nn*. Mange stader hev likevel den ljodbrigda vokalen saman med straks etterfylgjande *f(v)*, *g*, og *ð* i nokre ord vorte *áu*: *háuə* (gn. *hofud*) Sfj. (t. d. Førde; men regelrett *hövə* Jølster), ytre Sogn (t. d. Hyllestad; men regelrett *hävə* Gulen), *hauð*, *hauð* Snm. Nfj.; gn. *ofunda* v. heiter *áuundə* Sfj. (jfr. *Ougind*, s. Chr. Jensen; *óvundə* ell. *áruundə* Snm. Sfj.); gn. *dogurðr* > *dáur* Snm. Sfj. (ogso Chr. Jensen under *dag*); gn. *ogr* (Sebastes norvegicus) heiter *áurər* Snm. Sfj. 1); gn. *óðrum* > *áurá* Snm. Sfj.; *vøðvi*, m. > *váuvə*, *váuə* Sfj. (*vovdə* Snm. *vovje* Davik i Nfj.); — *máursætə* grdsn. i Stryn i Nfj. (matr. no. 47, no skrive Maur-sæter) av gnorsk *modrusætre* BK 9 b; -ð maa vera burtfallen fyre 1557 daa det vert skrive *Morrezetter* —. I Sunnfjord hev endaa gnorsk *o* framfor *f* (*v*) gjenge same vegen og vorte *au* i: *stáuə* (gn. *stofa*), som i Nfj. og Snm. heiter *stövə* (i Romsd. *stíuə*); sameleis *áuundr*, n. (stort under) Sfj. < **ofundr* 2).

Framfor *ð* hev *o* vorte *ø* i nokre ord, soleis *knøde* (og *knōdə*) Nfj. Snm. (gn. *knoda*, f.); *lødə* Snm. (gn. *hlada*); *løsət* grdsn. i Jølster i Sfj. matr. no. 62, no skrive Løsæter, av gn. (i) *lodu sætre* (jfr. BK 18 b); *støyl* Snm.

¹ Alle former av dette ord let seg forklaara av ei upphavleg rot *agur*-

² I desse tvo ord kann der vera samanheng millom *áu*- og ein eldre *a* (jfr. *stafu*, obl. G. Tr. s. 62, og *af*- for *of*-, t. d. i Hom.).

Nfj. — i indre Nfj. *stául* — av gn. *stödul* hev vel nærmaste upphavet sitt fraa dativ *stöðli*, der *öð* hev vorte *øy* (jfr. gn. *veðr*, n. > *veir* Nfj. ofl.)

Gamalnorske kvendkynsord etter bøygningsmynstret *snara* — *snöru*, eller med lang fyrstestaving *stiarna* — *stiornu*, hev i desse maalføri kløyvt seg, so at sume (mest stuttstava) hev teke den ljodbrigda vokalen til stommvokal, t. d. *stöðä*, *töðä* (*töä* Sfj.) *tvögä*, *tvörä*, *öskä* (jfr. gn. *stöðu*, *töðu*, *þuögu*, *þuöru*, *ösku*), medan andre hev teke den gamle nominativvokal: *gätä*, *häkä*, *skätä*, *snärä*; *fjære* Førde, Innviki ofl. „*Fieræ sive Fiære*“ Chr. Jenson, av gn. *fiara* (*fjörä* Snm. Gulen ofl. med vokal fra gn. *fiöru*); *hänä* Nfj. *hainä* Snm. Sfj. *Haine*, Chr. Jenson (gn. *hadna*), *kannä*, *stjennä* eller *stjærnä* (gn. *stiarna*) ofl.

Merkn. 2. *skulu* 3pp. D. N. V 124_{1,3} og *skildi* 3si III 148₉ er dei einaste dømi i brevi fyre 1350 paa desse former. I I 338₆ (Giske 1353) finn me *skolv mit*. *munu* finn me ikkje.

b. Til den trøndske verbalendingi i 3 pi *-ado* (upph. *-öðun*) svarar oftast *-ödu*: *vitnödu*₅ (3 gg) *andodustz*_{1,8}, men tvo gonger finn me *a* for *o*: *vitnädu*_{1,8} *sannädu*_{2,1} (austnorsk innverknad); *o* i *-ödu* stend venteleg for *ö*, sidan endingi er *u*. Dat. pl. av præs. part. endar paa *-andom*: *häueraandom*.

Merkn. 3. Dei andre brevi fraa Fjordarne og Sunnmøre hev ikkje døme paa slike former.

2. Der er merke etter ljodbrigde av *á* — etter *v* — ved halden *u* i *vorö*_{2,2} 3pi = *voru*_{1,8}, men elles: *atö*_{2,0} (o: *atto*) *barö*_{2,1} (av *bera*) *matö*_{2,3·2,1} (av *meta*) altsaman 3pi; endaa *varom*₂ 1pi.

Merkn. 4. I dei andre diplommi fraa Fjordarne er det sameleis *varom* D. N. IV 104₃ (1313) III 148₄ (1327—1328; ogso *saam*₅ 1pi, *barö*₅ 3pi, men *vorö*₆ 3pi) I 229₃ (1334) XIII 11₄ (1338; ogso *varö*_{1,9} 3pi) V 185₃ (1346; og *sáám*₆); *varv mer*, *saam* i XVII 14 (1340). — Fraa Sunnmøre hev V 124₆ (1338): *varom*, *saam*.

Fraa Sunnmøre nemner Ivar Aasen som eldre uttale i hans tid *bure* (u', o: *bürä*) *guve*, *luse*, *sute*, *vure* (gn. *báro*, *gafö*, *läso*, *säto*, *váro*), som kunde hava sitt upphav av *böro*, *gövo* osl. med di open *ö* (*ö*) paa desse kantar av landet ofte vil falla saman med open *u* (*ü*).

Merkn. 5. Av former som plar vera paaverka av *u*- eller *v*-ljodbrigde, er nemnande: *honom* I 229₇, *mykilli* dsf. (Hundeidesbrevet_{1,3} ofl.) *mykkilä* asf. V 124_{1,4}, *Bierghwin* (namn paa Bergens by) V 185₉. I maalføri no: *hänä* (*änä*, *nä*) Snm. Nfj. Sfj. (Førde, Jølster ofl.) *hänö* Hyllestad, Lavik; *hunnaa honnaa* Chr. Jenson; *mykje* (aalment); og jfr. *Bjærg'a* (gard i ytre Holmedal, Sjf. no skrive *Bjergen* matr. 65).

Merkn. 6. Etterljodbrigde ved *u* i *so*_{1,3} (av *sua*, som det oftast vert skrive, t. d. 12·16); sameleis *so* V 124, VIII 92. I maalføre no allstad *sö*. — *Syia* gpl. III 148₄ ofl. *Syia* V 124₅ (Snm.).

3 a. Ljodbrigdet av *a* ved *i* vert oftast skrive *e*, t. d. *deghi*₂₆ *eptir*₁ (7 g) *gest*₁₈ *setti*₄ 3 si; stend det *m* eller *n* nett fyre eller nett etter *e*-ljoden, vert han mesta alltid skriven *e*, t. d. *menn*_{3·23·24} *merker*_{23·24} *nemfdi*₃ *nemfdom*₂₆ *stemnu*₆ (undantak er berre *brændar*₂₃ *hæynæsi*₂₅, men *brenda*₂₄ *hæynesi*₁₆). Likevel finst det ogso ofte *æ*, t. d. *ældr*₂₂ *fædr* *fæder* *fædgar*_{9·15·18}, *kætils*₁₈ *pæningom* (-*um*)₂₄ *sægir*₆ (3 g) *sætia*₄. I det heile 31 gonger *e* og 16 gonger *æ*.

Merkn. 7. Ljodbrigdet af *a* vert alltid skrive *e* i desse brevi fraa Fjordarne: D. N. IV 173, III 148, VIII 92 (÷ *stæmft*₄, men *stefnu*₆); I 229, XIII 11 (med mange dømme), XVII 14. Dei tvo brevi IV 104 og V 185 svagar millom *e* og *æ*. Sunnmørsbrevet V 124, som ogsaa hev mest *e*, skriv helst *æ* framfor *n* + kons. *brændo*, *gænger*.

Merkn. 8. Med *æ* vert i Hundeidesbrevet skrive *huæria*₂₄; V 124 hev *huær*₁₇ nsm, *huerium*₁₄ dsm. Dette pronomen heiter no: *kvār* Snm. *kvær* Nfj. Sjf.

b. Er *e*-ljoden opphavleg *ei*, vert han skriven *e* i: *enskins*₂₂ *pema*₂₅ (framfor nasalar), men *æ* i *hælg*₂ *hænreker*₂₁.

Merkn. 9. Dømme or andre brev er: *Endridi* IV, 104₄ ofl. (jfr. *Ein- drida* XIII 11₇) *Hælg* IV 104₄.

c. Upphavleg stutt *e* vert skriven *e*: *eda*₄ *ek*₆ ofl. *mestz*₈, 3 g (3 sp av *metast*) *sem*₆ ofl. *vega*₂₃ inf. -*uerandom*₂₅; undt. *pæningom* (-*um*)₂₄.

d. Lang *e* vert skriven *e*: *brev*₂₆ *het*₁₇ 3 si, *let*₂₃ 3 si.

Merkn. 10. Soleis ogso i dei andre brevi fraa Fjordarne, so nær som at det vert skrive *æda* IV 104, XIII 11, *æda* III 148, *æder* V 185; *mædr*₆ (2 g; *med*₁₀) XVII 14. Sameleis *e* V 124). — *ek* heiter i maalføri no: *e* Snm. *ey*, *æg* Nfj. *æg* Sfj. *ek* Vevring, Jølster i Sfj. (utan ljodtrykk: *e*).

Merkn. 11. Der er for faa dømme til aa kunna segja, kor det hev vore med etterljodbrigde ved *i*. I Hundeidesbrevet berre *iardar*_{2·10} ofl.; IV 104₅ skriv *Kolbiarnar*, XVII 14₁₀ hev *iafmnan*. Etterljodbrigde finn me berre i *iærdar* V 124 og *Bierghvin* V 185, som er nemnd ovanfor i merkn. 5. I maalføri no *jamn*, *jör*, men fleirtal *järe* ytre Sogn, og i sms. *järbær*, *järsæt*₀ Snm.; dersom der er konsonant fyre *j*, er ljodbrigdet no gjennomført, t. d. *fjell*, *stjennø* Nfj.

4. Ljodbrigdet av *á* ved *i* vert skrive *æ*: *bæde*₂₀ (2 g) *æt*₁₅ *ættar- tolunnar*₂₁. Undantak er *nest*₇ *nesta*₁₂ *nestan*₁ (etter *n*).

Merkn. 12. Soleis ogso i dei andre brevi fraa Fjordarne og Sunnmøre; etter *n* vert skrive *e*: *nesta* V 185, *ner* og *nest* V 124; i VIII 92 er der 2 dømme som baee hev *e*; *nesta*₃ *vrenter*₁₀ — fyre og etter *n*.

5. For dei vanlege former *þann*, *þat* og *þar* hev Hundeidesbrevet *þen*, *þet*, men oftast *þar* (6g; *þær*, 3g).

Merkn. 13. I brevi elles er dei nemnde dem. pron. sjeldsynte og hev formerne *þan* og *þat*, *þatt*; *þar*, som alltid vert skrive soleis, finst mange stader.

I maalføret no paa Sunnmøre vert sagt *denn* *dē* *dær*; i ytre Nordfjord *denn* *dā* *dār*; i Innviki i indre Nordfjord *denn* *dē* *dār* og *dær* med det same merkelege skifte av *ē* og *a* som i Hundeidesbrevet; i Sunnfjord *dan* *da* *dār*.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* — stutt og lang — vert skrive *ø*: *kømer*₇ 3 sp, *øfra*₆ *norønom*.

Merkn. 14. *kømer* hev ogso V 185 (Sfj.); sjaa 16 merkn. 42 her nedanfor.

7. Den privative partikel er *o*-: *ofæiger*₁₆.

Merkn. 15. Andre døme finn me berre i VIII 92, som hev *v-vrenter*₁₀).

I maalføri no *o*-; men nokre stader i Sunnfjord og indre Nordfjord er det *u*-. Jfr. hjaa Chr. Jensen: *Ufiæly wheppin V-snøgg* ofl. men *Ovet Otaalog*.

8. Halvljoden er *e* og vert ofte skriven: *ader*₅ (*adr*₉) *sylfers*₂₄ *abramer*₁₆ *ellinger*₁₇ *æilifer*₆ *fæder*₁₉ *kømer*₇; ogso millom *ð* og *s* i *embodesmans*₃. Stundom stend avstyttingsteikn *s* for *r* eller for halvljoden *e* + *r*, t. d. *ofæig*₁₆, og ofte den upphavlege form, t. d. *ommundr*₆ *þodr* *hyrdmadr*₁₇. Men *-r* stend ogso sume stader for stavingi *er* og endaa for *ar*, t. d. *fadr*₁₇ = *fader*₂₂; *sigurdr*₁₅ *ommundr*₁₅ (for *sigurðar* *ommundar*, gen. sing.).

Ein gong vert halvljoden skriven *-a*: *mennarner*₂₃ (innverknad fraa *anna* skriftmynster).

Merkn. 16. Ogsaa i andre brev vert halvljoden stundom skriven, og er daa *e*, t. d. *yðer* VIII 92 *Sigurder* V 124₂. I XIII 11 vert halvljoden ikkje skriven; naar der stend *Eilifur*₂, er *fu* berre ein skrivemaate for *f*, liksom i *Olafur*₁₇. I III 148₂ stend *Barðr* for *Bárðar*.

I maalføri no vert den gamle *r* i slike høve burtkasta, medan halvljoden stend att: *Knūt'ə*, *Sjūr'ə*, *en lāng'ə bāt'ə*; *han Ámond'ə æ minnig'ə* (gn. *Knútr*, *Sigurðr*, (*einn*) *langr bátr*; *hann Ámundr er minnigr*) Snm. Nfj. *áð'ə han þóm'ə* (gn. *áðr han kómr*) Snm. *snýk'ə* s. m. *rāng'ə* adj. *finn'ə* 3 sp. (gn. *snýkr*, *rāngr*, *finnr*). Sfj. Burtfallet kann ha gjenge for seg eller i alle fall byrja i millomnorsk tid, jfr. *Fridheke* nom. for *Fridikr* D. N. I 824₂ (Snm. 1453).

9 a. Tviljodarne vert skrivne: *au*, t. d. *auga*₁₆ *aurum*₇; *æi*, *xi*, t. d. *þærra*₁₈ *þæir*₉ (einaste undantak *eigur*₁₀ 2pp, men *æigur*₁₃); *xy*, t. d. i

*hæynesí*₁₆, men oftare den indre nordfjordske yvergang *æi* i dette brevet, t. d. *hæirdu*_{5.12} *huspræiu*₁₁ *samflæit*₂₀ (sjaa nedanfor 16 h, a).

Merkn. 17. *au* vert skriven so i alle brevi. For normal *ei* hev dei fleste brevi *ei*, soleis VIII 92 (1331) I 229 (1334) XIII 11 (1338) V 124 (1338); *ei* og *æi* hev IV 104 (1313), XVII 14 (1340) V 185 (1346); berre *æi* hev III 148 (1327—28). For normal *ey* hev dei fleste brevi *øy*, soleis VIII 92, I 229, XIII 11, V 124, V 185; *øy* og *ey* hev XVII 14; *øy* og *æy* III 148, berre *æy* IV 104.

Maalføri no hev *au* (*äu*, *öu*) *ei* (*ei*) og *øy*; men i indre Nordfjord er tilstandet den dag idag det same som Hundeidesbrevet gjev eit bilæte av. Sjaa nedanfor merkn. 42.

b. Stigande tviljodar er *ia*, *io* (*io*, *ió*) osfr. t. d. *iardar*₂ *hia*₂ præp. *ioll*₅ *iordu*₆.

Stigande tviljodar, som byrjar med konsonantisk *u*, vert skrivne *ua*, *ui* osfr. t. d. *sua*₆ *tuitugir*₁₈ *huæria*₂₄. Tviljodar er der i *tuxir*₂₅ *siaundi*₁₇.

Merkn. 18. Soleis ogso *ia* osfr. *ua* osfr. oftast i alle brevi fraa Fjordarne og i V 124; berre i III 148 vert det skriva *jolom*₇ (men ogso *jncigle*₁₁) og i I 229 2 gonger *jorð* (men *sia*₁); *ea* for *ia* i *sea* V 124, XIII 11.

10. Ljodsamhøvet millom endingsvokalen og rotvokalen er i det heile gjennomført liksom i trøndsk (sjaa G. Tr. § 112).

a. Soleis stend *ɪ*, *i* i endingi etter:

e, skriven *e* eller *æ*, ljodbrigde av *a*: *degí*₂₆ *eptír* (6g) *ældrí*₂₂
*kætíls*₁₈ *nemfdír*₂₀ *nemfdí*₃ *hæynesí*₁₇.

i: *fímtí*₁₆ *ínsiglt*₂₆ *mykkllí*₆ (2g) *þrúdí*₁₆ *vítntí*₅ ofl.

í: *riktís*₁ *æilífí*₃ (2g).

u: *tuitugir*₁₈.

ú: *tuní*₆ ofl.

y: *fyllkis*_{18.22} *syní*₂₅ *synír*₂ (2g).

ý: *syndí*₅ ofl.

au: *haugí*₁₅ *siaundi*₁₇.

æi: *gudlækí*₃ *hundæidi*_{2 ofl.} *læiddí*₁₇ *þæurrí*₀; undantak er *hundæides*₁₅.

b. *e* stend etter:

a: *aller*₂₂ *andadestz*₂₂ *aslake*₂₅ *fader*₂₂ *gamle*₁₆ *krafde*₃
*talde*_{15 ofl.} *talade*₆ ofl.

á: *are*₁ *mate*₁₅; *aate* (ɔ: *átte*)₁₆ *huarke*₄.

é: *petre*₃ *sette*₁₆.

o: *borner*₁₈ *fiorde*₁₆ *loden*₈ *metorde*₈ *noreghs*₁.

ó: *dome*₅ ofl. *jone*₂₅ *lote*₂ *mote*₃.

æ: *bæde*₂₀ (2 gg).

ø': *ferde*₂.

c. *o* stend i endingi etter:

á: *ato*₂₀ (*o*: *atto*) *baro*₂₁ *mato*₂₃ (2 g) *varom*₂.

e: *hæriolfer*₁₆ *nemfdom*₂₆ *settom*₅ (2 g) *stemno*₁₃; undantak
*stemnu*₆ (2 gg).

o: *kono*₂ ofl. *okcor*₂₆ *sonom*₃.

ó: *plomo*₃ (2 gg) *soro*₂₅ *sornom*₂₁.

ø': *noronom*₂₄.

d. *u* stend etter:

i: *pæningum*₂₄ (undt. *-om*₂₄), *slakum*₈ ofl. *þridiu*₁₂ *viku*₂ *vitnum*₇.

í: *tíu*₂₃.

u: *kununghs*₁ *lutu*₂₅ 3 pi.

ø: *holfu*₂ *vorðu*₆ (3 g), *sogðu*₁₉ *somu*₆ ofl. *toldu*₁₉ *odru*₁ *ollum*₁
*om^mundr*₂ ofl. *kyrlogum*₂₃ *ættartolunnar*₂₁ *andodustz*₁₈
*vitnodu*₅ (3 g); undt. *monno^m*₁ (5 g) *nordfiordom*₂.

au: *aurum*₇ ofl.

æi: *æigur*₁₃ *eigur*₁₀ (*hæirdu*_{5.12}) (*husprætu*₁₁) *þæirru*₁₀.

æy: *hæyrðu*₉.

Det einaste eigenlege avvik i dette ljodsamhøvet fraa vanleg trøndsk er at der i brevet etter *e* (*o*: *e*, *i*-ljodbrigdet av *a*) stend 5 gonger *o* og berre 2 gonger *u*; her skulde me venta *u*, men dømi er for faa til aa byggja nokon regel paa.

Merkn. 19. Substantiv paa *-endi* finn me ikkje i noko av dei tidt-nemnde brevi døme paa i eintalsformi; i dat. pl. er endingi *-um*: *lunnendum* IV 1737.

Merkn. 20. Etter *e* av opphavleg *ei* fylgjer *i*: *enskins*₂₂ *hælgí*₂.

Merkn. 21. I former av *gera* er endingsvokalen *e*: *gere*₁₃ *gerer*₆.

Merkn. 22. Etter *a* i 2dre staving i tristavingsformer stend *o* i *sannado*₂₁ *hiauemandom*₂₅, men *vitnadu*₁₈. Uvisse er *voru*₁₈ = *voro*₂₂ 3 pi.

Merkn. 23. Med umsyn paa avleidingsendingar er aa merka:

a. Substantiv paa *-ing*, *-ung* odl. synest gaa inn under ljodsamhøvet, men elles er dømi for faa til aa gjeva trygg rettleiding. Døme fraa Hund-eidesbrevet er: *ellingger*₁₇ *virðing*₂₅ *pæningum*₂₄ *om^mundr*₂ ofl. (*simunar*₂ gen.). Um *kununghs*₁ sjaa nedanfor. — Døme fraa andre brev er: *almennyng* XIII 1115 *fiordong-* ib. 16.17 *Simun* XVII 142; *hæriolfer*₁₆ i Hund-eidesbrevet og *Bryniolfr* I 2294.6 er uregelrette.

b. Endingi *-legr* gjeng ikkje inn under ljodsamhøvet, men er i regelen *-legr* (*-lega* adv.), kva slag vokal det stend i stavingi fyre, t. d. *virdulegh* Hund.₁ *vyrulegs* IV 104₁₃ *æfinlegrar* IV 173₇; undt. V 185 som hev *-læghs* og *-ligha*: *laghligha*₁₁ *vyrdulæghs*₅.

Merkn. 24. I maalføri no *-leg'ə* Snn. *-leg'ə* (ogso *-læg'e*) Nfj. *-læ* Sfj. (og *-leien* for *-legen*).

c. Den etterhengde artikel syner vokalen *e* i Hundeidesbrevet: *tysdagen*₁ (4g) *vetren*₅ (3g) *iordena*₂₃; andre bundne former er *mennarner*₂₃ *ættar-tolunnar*₂₁ gsg, *arofanna*₂₁ gpl. — I III 148: *dagen*₃ *stouonne*₅ dsg; VIII 92: *daghenn*, *abotans*; XIII 11: *konungdommenom*, *þinginu*, *krununni*; V 185: *daghen*, *hærthogoinnunar* gsg; V 124: *daghen*, *prestgårdenom*. Dømi er elles for faa til aa avgjera um artikelen hev gjort ljodsamhøvet med eller ikkje.

Dei bundne substantivformer i maalføri no peikar i det heile paa det same opphav og den same ljodvokster som dei trøndske maalføri. Serleg er merkande den bundne nemneformi i eintal av sterke kvendkynsord og i fleirtal av inkjekynsord som her liksom i Trøndelag endar paa *a*: *bðj'a*; *ør'a*, (gtrøndsk: *bóken*, *órðen*). I staden for *ør'a* vert i mange bygder sagt *ør'a*, som fyreset ei eldre yvergangsform *ør'an*. Um denne artikelen i gamaltrøndsk, sjaa G. Tr. § 18, 11.

Merkn. 25. *mik* D. N. VIII 92₈ *sik* Hund.₄. I maalføri no: *de*, *me*, *se* Snn. *deg*, *dæg* osfr. Nfj. Sfj. *dek*, *mek*, *sek* Sfj. (Vefring, Jølster); jfr. *Decke* (o: *dæk'ə*?) og *deg*, Chr. Jenson.

Merkn. 26. I ljodsamhøvet hev me eit av dei beste skilmerke millom dei gamle maalføri. I dei andre brevi fraa Fjordarne er det trøndske ljod-samhøve gjennomført soleis:

IV 104: *gerom*₃ *settom*₁₁; elles regelrett.

III 148: *nefndom*₁₂; elles regelrett (ogso *settum*₁₁).

VIII 92: *nemfdom*₁₃; elles regelrett (ogso *settu*₁₂).

I 229: *gerom*₃ *Holmudal*₂; elles regelrett.

XIII 11: *gerom*₃ *konungs*₆; elles regelrett (ogso *nemdum*₁₉ *settum*₂₂).

XVII 14: *sender*₁ *fyrnemfde*₉ *gerom*₃ *varv*₃ *Sellsberghum*₆; elles regelrett (ogso *fyrnemfdu*₈ *settum*₉).

V 185: *Eirike*₁₄ *Grathli* dsg. 7·12 *gerom*₂ *konungs*₆ *møssu*_{4·10} *soghdom*₁₁; elles regelrett, ogso *settum*₁₅.

I Sunnmørs-brevet V 124 er ljodsamhøvet like eins gjennomført, ogso *næmdum*₁₀ *settum*₁₈, berre med undantak *brændo*₁₁ *hafðo*₁₆ *smørfui*₁₁.

Det siste brevet med ljodsamhøve fraa Sunnmøre er D. N. III 463 (1385), fraa Fjordarne I 546 (1394) med mange undantak, fraa Romsdalen III 399 (1375). Sidan hev dei fleste brevi endingsvokalarne *e* og *o* (umfram *a*), men ofte med undantak. Det fyrste brevet med *e* og *o* fraa Sunnmøre er D. N. III 552 (1400), fraa Fjordarne XI 164 (1439), fraa Romsdalen III 490 (1390).

Merkn. 27. Nærskyld med ljodsamhøvet er ljodjamningi, som me kallar det naar endingsvokalen i eit tvostavingsord med stutt fyrstestaving — stundom ogso lang, men med stutt vokal — paaverkar og tiljamnar stomnvokalen.

Desse tvo ljosdloger plar fylgjast i maalføri alt i gamall tid — sjaa G. Tr. § 86 — og endaa meir sidanetter. Ei form som *konungr* vert ved ljosd-samhøvet til *konongr*, ved ljosdjamning til *kunungr*. Me finn alle desse trī former — maalføreskilnad innanfor maalgreini — i brevi her, oftast *konongr* t. d. IV 104₁₃ V 124₅, *kununghs* i Hund.₁ og den samandregne formi *kungs* VIII, 92.

Det gamle ljosdsamhøvet hev sett sterke merke etter seg i nynorske maalføre baade austanfjells og nordanfjells, og i dei maalføri hev me ogso den meste ljosdjamning¹. I dei nye maalføri paa Sunnmøre og i Fjordarne finn me derimot ikkje noko merke etter ljosdsamhøvet, for her hev alle gamle vokalendingar i utljod: *a*, *e*, *i*, *o* og *u* — som det synest i dei fleste høve alt i det 15de hundr. — falle saman til slakk *e* (ø) t. d. *kastø*, *vītø*; *vīsø*, *vīkø*, *āuø*; *līkø*; *hājø*, *vītø*; *rīkø* (gn. *kasta* v. *vita* v. *vīsa* f. *vika* f. *auga* n. *līka* adv. *hagi* m. *viti* m. *riki* n). Endaa dei gamle endingar *-er*, *-ir*, *-or*, *-ur* hev vorte *-ø*, t. d. i Nordfjord: *nālø*, *tīdø*; *stōvø*, *vīsø* (gn. *nāler*, *tīdir*, *stofor*, *vīsūr*). Berre *a* og *o* (*u*) hev hælde seg, naar dei i gnorsken hadde studnad i konsonant etter, *a* i *r*, og *o* i *m*, og endaa ikkje i alle høve.

Der er likevel nokre teikn til ljosdjamning i Sunnm. og Fjordarne t. d. *vasalleleen* (ø: vesalleled, handled) Snm. *nāda*, *nādafyr*, *māda*, *ijānā*, Nfj. *jūkøl*, *tīkø* (Sunnm.), (gn. *neðan* adv. *neðanfyrir* adv. *meðan* konj. *ígegnum*, *jokull* m. *þykkia* v.; *Kiærald*, pl. *Kiærol* Chr. Jensøn.; fulla ogso: *imså* adv. (ymist; eig. *imsum* etter *imiss* for *ymiss*), *öllöva* og *öllöftø* (etter *ellifu* > *ellyfu* > *ellöve* > *öllöva*?).

11. Den adjektiviske artikkel er *hin*₁₂ asm. Døme paa den adjekt. art. i andre diplom finn me berre i III 148₄ som hev *ens virdulegs hærra*.

12. Den klanglause dentale spirant vert skriven *þ*, den klangføre *d*; t. d. *þodr*. I pronominale ord hev me grunn til aa tru at *þ* hev vore uttala *ð*; t. d. *þar*, *þeir* (no: *dar*, *dei*).

Merkn. 28. Soleis i alle brevi med umsyn paa *þ*. Den klangføre spiranten vert skriven *d* i IV 104 (1313), XIII 11 (1338), og V 185 (1338); men i XVII 14 (1340) vert skrivi *ð* etter vokal, og *d* etter *f* (*fyrnemfdu*₈); *d* og *ð* um kvart anna i III 148 (1327—28) VIII 92 (1331) I 229 (1334) V 124 (1338; dette brevet hev alltid *d*, so nær som i *eda*₁ og *hafðo*₁₆).

I desse maalføri no hev *þ* vorte *t* (i pron. ord *d*), og *ð* vorte *d* eller falle burt som vanleg i nynorske maalføre, so nær som paa søre Sunnmøre og i Nordfjord, der *d* held seg etter vokalar med ein uttale som er noko mindre spirantisk enn eng. *th* i *that*; etter *r* hev han falle burt; t. d. *en breiðø sleðø*, *han būr pā stād'ø* (*hann býr á Stade* (eig. **Stadenom*) neset Stad); men allstad: *ðr*, *gār* (gn. *orð*, *garðr*). I ordet *bæde* er *ð* i Gulen prg. (og annarstad?) vorte *gjj* etter paaverknad av den gamle genitivform *beggja*: *dei kām beggje tvau* (um mann og kona), *baoe tvo* (um 2 menner) *baoa tvo* (um 2 konor).

¹ G. Tr. sid. 1. Norvegia (1902): Vokalharmoni i Stodmaalet.

Merkn. 29. Det siste brevet fraa Fjordarne med *þ* i pron. er fraa 1440 (XI 168); det næste fraa 1450 (XIII 120) skriv *th* (*thet*), og soleis vert skrive til 1505 (II 1023) daa me finn *d* (*ded* < *þet*). Burtfallet av *ð* etter *r* hev byrja i gnorsk tid (*vyrulegs* IV 104_{1,2} Nfj. 1313); døme fraa seinare brev er: *Norfiordom* 1439 (XI 164), *Norfiordum* 1440 (XI 168). — Fraa Sunnmøre er det siste hrevet med *þ* fraa 1429 (I 724), men alt i 1421 hev dei der teke til aa skriva *th*, som dei held fram med til dess me i eit (dansk) brev fraa 1495 (I 983) finn blanda *th* og *dh* (*dher*₈ og *thette*₁₅).

13. For det vanlege normale *fn* vert skrive *mn* i *stemno*₁₃ *stemnu*₇ *stemnu*₁₀, *mf* framfor *d* i *nemfdi*₃ ofl.

Merkn. 30. Naar me tek undan *iafmnan* i XVII 14, finst dette ljodknippet berre framfor *d* og *t* i dei brevi det her er tale um, og vert daa skrive *mf*, *fn* eller *m*, t. d. *nemfdir* III 148_{11,12} *stæmft* VIII 92; *fyrrenemdum* XIII 11_{1,9} *fyrnæmdum* V 124₁₀. Berre i VIII 92 finn me 2 gonger *stefnu*.

I maalføri no vert bruka: *mn* paa Sunnmøre og i Nordfjord. Sunnfjord hev baade *mn* og *vn* (*vn* mest i dei indre sudlege bygder) soleis: *ømne* (gn. *efni*), men *øvne* Førde, Holmedal; *Evne*, Chr. Jensøn.

14. Spirantisk *g* vert skriven *gh* i nokre ord fyrst og sist i brevet: *virdulegh*₁ *kyrlogh*₂₄; *gh* finst ogso etter *n*: *kununghs*₁; elles er *g* det vanlege.

Merkn. 31. Berre *g* vert skriven i IV 104 (1313) og I 229 (1334); elles *gh* i alle brevi (i III 148 sjeldan).

15. Hundeidesbrevet hev *pt* i *eptir* (6g), det einaste ordet av dette slaget i diplomet.

Merkn. 32. Av dei andre brevi hev desse *pt*: IV 104, XIII 11, V 124, XVII 14, medan desse hev *ft*: VIII 92, I 229, V 185.

Av maalføri no hev Sunnm. og Nordfj. alltid *ft*, medan Sunnfj. hev baade *pt* og *ft*: *løpt*, *skapt* Vefring, Førde: *sjiptø* Vefring, Jølster (gn. *skipta*); *tøptå* dpl (gn. *þoptom*) Jølster, *tøftå* Førde; jfr. *Hoft* (*Bøxe-Hoft*), *Toft* (tuft) *Tofte* (tofta f.) Chr. Jensøn.

Uttalen av *f* i *ft* kann i gnorsk tid i desse bygderne ha vore bilabial (lik-som enno til deils i Innviki); i so fall vil *ft* og *pt* liggja mykje nær kvarandre i uttalen.

16. Former av ymist slag.

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e—i*. Ord som plar svaga millom *e* og *i*, og som høyrer hit, er der ikkje døme paa, korkje i Hundeidesbrevet eller i dei andre.

Merkn. 33. Fraa maalføri er merkande *snemmæ* og *snæmæ* adv. (snart) Snm. *snimnæ* Sfj. (gn. *snemma* og *sninma*); *i tviningå*, *i triningå* Snm. (gn. *tvenning*, *þrining*).

b. Fyrrnordisk ljodskitte *o-u*. Av ord som høyrer hit er: *kununghs*₁ (sjaa ovanfor, merkn. 27); *sonar*₁ gsg, *sonom*₃ *synir*₂ npl, *suna*₄ *syni*_{2,5} dsg; *hertoghs*₁; *ærtogh*_{2,3}.

Merkn. 34. I dei andre diplom i finn me *kono(n)gs* D. N. IV 104_{1,3} III 148₄ I 229_{1,0} V 124₅; *konungs* V 185₆ XIII 11₆; *kungs* VIII 92_{1,4}; *son* nsg, *sonar* gsg, *sonom* dpl, *syni* dsg, i alle diplom som hev ordet; *hærthogoinnunar* gsg V 185_{1,2} (den andre *o* venteleg misskrift).

Av andre ord som ofte svingar millom *o* og *u* i stommen hev XIII 11_{2,1}: *krununni* dsg.

I maalføri no *kong* og *kongjə* (av *kung-*) aalm.; *sān*, *sān'ə* (ogso *sōn'e* Nfj.), i pl. *sōnə*, Nfj. Sf. (*sānə* Snm. etter *bolck*, *belhə*?); *krūnə*, i dsg: *krū-ninnə*. — *ór*, *úr* præp. vert no uttala *ū* (*utu*) NSnm. I Nfj. og Sfj. *ū* og *ō* (etter mine uppteikningar *ū*, men *ō* etter Aasen under *or*); Lavik og Sulen hev *ō*, *ōr*. Etter som maalføri nordanfor, fraa Romsdalen og nordetter, hev *ū*, *ūr*, og maalføri sunnanfor hev *ōr*, er nordvestlandsken i dette høve som i fleire andre eit yvergangs-rom millom nordanfjells former og sudvestlandske.

c. Ord som i fyrrnordisk hev havt *aiw* er der ikkje noko dōme paa i brevet.

Merkn. 35. I D. N. XIII 11_{8,15} (Breim i Nfj.) stend *siouar* (*sokn*), men i lina 17 i same brevet *sæuar* (*sok(n)*).

Maalføri no hev for det meste former som er framvaksne av *io* (av eldre *aiw*), men ogso sume som viser at dei hev vore yvergangsmaal millom maalføri nordanfor imot Trøndelag, som hadde *io* (G. Tr. 66), og maalføre sunnanfor som hev havt meir *æ* i slike ord. Dōme er: *frōd* Snm. (< gn. *frjō*), men *frē*, *fræ* (< gn. *fræ*) Nfj. Sfj. Ytre Sogn. — *sjā*, m. Snm. Nfj. Sfj. *sjō* Ytre Sogn (< gn. *sjōr*); paa *sjō'nā* Snm. = *pao sjjyna* Ytre Sogn = gn. *á sjjōnum*; jfr. *Sæmige* Chr. Jensøn, no *sjōmāje* (i Ryfylke enno *sæmū(g)je* (Holothurie). — *snjōv'ə* Snm. *snōv'ə* Nfj. *snō* Sfj. *snjō* Ytre Sogn (< gn. *snjōr*). — *slōg'ə* adj. Nfj. Sfj. (Jølster), *sljæ'* Lavik; jfr. *slōggjast* v. Snm. (< gn. *sljōr*); men Sulen i Ytre Sogn som høyrer til same maalvald, hev *sljō* (< gn. *sljōr*) og *slæ* (< gn. *slær*). I vaare dagar gieng soleis ikkje same slag former i desse ordi like langt nord. Medan *fræ* raader yver heile Vestlandet til og med Nfj., so former av *frjō* fyrst byrjar paa Snm., raader formi *slær* yver Vestlandet berre til Ytre Sogn (Sulen), der det lyt tevla med *sljōr*. Av det straks ovanfor nemnde brevet D. N. XIII 11 ser det ut som um formerne *sær* og *sjōr* i fyrstningi av det 14de hundr. hev tevla i indre Nordfjord liksom *slæ* og *sljō* i vaare dagar tevlar i Sulen.

I gnorsk er der endaa eit ord som høyrer hit: *mær*, *mjár* eller *mjōr*, adj. I dette ordet hev formi med *jā* sgra: *mjāg* Snm. *mjā'ə* Nfj. Sfj. *mjao* Ytre Sogn. *Miaat*, adj. n. Chr. Jensøn. Men far etter *mjōr* er der i verbet *mjōnə* Snm. og eldre skrivemaatar som *Miösetter* NRJ. II 138, av grdsn. *Mjaasæter* (no utt. *Mjaasæt*) i Askvold prg. Sfj. (matr. no. 6).

d. *α*. Substantivendingi *-endi* eller *-yndi* er der ikkje dømme paa i brevet.

Merkn. 36. I dei andre brevi finn me *lunnendum*, *sanenda* D. N. XVIII 14 *sanninda* XIII 11 *sannynda* V 124, 185. I 6 brev fraa Fjordarne millom 1358—1450 finn me *lunendum* (*-om*) 5g. (t. d. I 360) og *sannenda* 4g (t. d. XI 164) *sannyndæ* 1g. og *sannindh* 1g. Det synest soleis som endingi *-endi* hev havt yvertaket i desse maalføri.

I maalføri no: *lunnende*, *hārende* Snm. (gn. *hardendi*), *likende* (*likendi*) ofl. *sannendi* hev her som elles gjenge yver til *sanning* (sjaa G. Tr. s. 42, note).

β. Av adjektiv paa *-igr* hev brevet *kunnikt*₁; paa *-ugr*, *-ill*, *-ull* osfr. er der ikkje dømme.

Merkn. 37. Ogso alle dei andre brevi hev *kunnikt* (oftast) eller *kunnigt* (t. d. XIII 11₃) eller *kunnicht* V 185₃. Dømme paa *-ugr* finst ikkje. — *heimola* adj. asf V 124₁₄.

Maalføri no hev *-ig'ə*: *vītig'ə*, *minnig'ə* Snm. Nfj. Sfj. Ytre Sogn; endingi *-ug'ə* skal likevel kunna skifta med *-ig'ə* i Borgund paa Snm. (t. d. *ōvītug'ə*), og Jostedalen, som ogsaa høyrer til dette maalvaldet, hev *-uj'ə*. Hjaa Chr. Jensen: *Byrdog*, *Hyrog*, *Otaalog* ofl.

For den gnorske endingi *-ōttr* hev desse maalføri no *-ett'ə* *-itt'ə*: *stēinett'ə*, *krökett'ə*, *bārett'ə* med ein høg *e*, som ofte vert i.

e. Ljodbroti ved *a* og *u* (*o*) er gjennomførde paa vanleg vis i brevet, men der er berre eit par dømme: *iardar*, *iordu*, *nordfiordom*.

Merkn. 38. Medan Hundeidesbrevet hev *sigurdr*₁₆, hev D. N. I 229₅ og VIII 92₁₁ den ljodbrotne formi *Siugurði* dsg. Av andre former som høyrer hit er nemnande: *bergh* asg XVIII 14₆ *Sellsberghum* dpl ib.₆. *Bierghvin* V 185₉ (byen Bergen). — *smorfui* dsg V 124₁₁.

I maalføri no: *sjūr* (< *sivurder* I 824₆ (Snm. 1453) < *sivurder* III 463₃ (Snm. 1385) < *siugurdr*), *berg*.

Merkelegt er *bjærg'a* f. i b. f. i dsg *bjærginnə*, grdsn. i Ytre Holmedal (matr. no. 65, no skrive *Bjergen*). *bjærg'a* — i 1667 skr. *Biergen* — peikar næmast paa ei form *Bierguin* av *Biarguin*; men *Biarg-* eller *Bierg-* kann i dette ord ikkje her vera mykje gamalt, med di ei form *Biarguin* i rein gamalnorsk tid vilde strida mot eit av dei vigtugaste grunndrag i desse maalføre, som krev ljodbrigde av *ia* framfor *u* i dilike høve. *Biarg-* eller *Bierg-*maa difor her ha kome upp av eit eldre *Biorg-* ved jamlaging etter andre ord, der *iø* og *ia* (seinare *je*) skifter i bøygingi, t. d. *björg*, f. i gsg *bjargar* (bergning) som i Sunnfjord no heiter *bjerg*, f. og soleis hev gjort nett same yvergangen som *Biorg* i gardsnamnet. Dei ikkje faae samansetningar med *biarg-* (*biarggengr*, *biargrifa*, *biargskora* ofl.) kann ha hjelpt til. Denne forklarangi fær studnad ved di at me finn same gardsnamnet skrive *biorghuin* i BK. 26 a i upprekningi av Dalskirkiu jarde.

Um skrivemaaten *Bierghvin* i namnet paa byen Bergen i det ovanfor nemnde brevet D. N. V 185 er paaverka av den uttale gardsnamnet hadde i

Sfj. paa same tid (1346), kann yvergangen *biorg-* til *biery-* ha byrja i sein gamalnorsk tid.

Same vegen som *Biorg-* hev ogso andre stadnamn gjenge; *Hiolmulande* dsq D. N. XVI 1, umkr. 1175, vert skrive *hialma lande* dsq i B. K. (1350), *Hjelmeland* 1563, no utt. *jælmøland* (skr. Hjelmeland i Indre Holmedal, matr. no. 112); den eldste form me finn for gardsnamnet *jælmøsæt'ə* som me hev i Gloppen i Nfj. (matr. no. 54) er *hiolmusætr* (*Hiolmusætre* dsq D. N. XVI 1), anten no dette er namnet paa den nemnde garden eller paa ein annan.

f. Vokallengjing. Lang vokal vert ofte skriven tvifelt: *haat*₃ *doom*_{3ofl} *book*₂₁. Vokallengjing framfor *l* + konsonant er der ikkje teikn til; endingarne *i* i *hælgj*₂ og *u* i *holfu*₂ syner at vokalarne *æ* og *o* i desse ordi er stutte, og at *o* i *holfu* er *ø*.

Merkn. 39. Sameleis i dei andre brevi: *Hælgu* D. N. IV 104₄ *haul-fuu* V 185₆ (2g). V 124 hev tvo gonger *halfuu*, men brevet hev elles *o* etter lang *a* i stavingi fyre (*varom ver*₆), so at *a* i *halfuu* truleg hev vore stutt.

Av vokallengjingar eller vokalyvergangar som er nærskyldte med lengjing, er merkande i maalføri no:

a > *å* framfor *ng* og *nk*: *lång'ə* adj. *mångə* adj. *krånk'ə* Snm. Nfj. Sfj. Sulen, uttala *laong'ə*, *maongə*, *kraonk'ə* Hyllest. Lavik, Gulen (gn. *langr*, *margir*, *krankr*) *hånkə*, m. (gn. *hanki*) Nfj. At yvergangen er fraa gnorsk tid syner skrivemaaten *laanggr* i D. N. IV 208₂ (Bergen 1333) som er skrive paa nordvestlandsk maal.

a > *å* framfor *rn* i *ännə* eller *önnə*? som i Eikefjorden i Ladvik er uttalen av det gamle mannsnamn *Arni* (*Árni*?). Annarstad paa Nordvestl. uttala *ārənə*, men i indre Sogn *aodnə*, og paa Sudvestlandet *aodne*. Jfr. Noreen³ § 119 Anm. 4.

Merkn. 40. Aksentar vert bruka i D. N. V 185 (1346): *Bårder*₂ *Gråls*₃ *å* præp. _{3ofl} *nåd*₅ *sáám*₆ — gale sett i *aróm* dpl, *sónar*, og vel ogso i *út*₁₃ konj. Lang vokal vert ofte i brevi skriven dubbelt, t. d. *vaars* XIII 11₅.

g. Paa vokalstytting er der i brevet berre døme av vanlegt slag: *enskins*₂₂ *hænrekr*₂₁ *þema*₂₃, der stomnvokalen er samandregen av tviljod.

Merkn. 41. *Bredemnis* XIII 11₁₄ maa vera misskrift for *Breidennis*, som det ogso vert skrive ibid.₈. Uttalen no er *Breimn*, som peikar paa same opphav (*breidr* adj. og *emni*, n.).

h. Ymse vokalhøve.

a. *koma* hev i notid eintal *kømer*₇. — Lang *ø* hev vorte *e* i *ferde*₂ (for *førde*). Denne yvergangen (*ø* > *e* ell. *æ*) finn me her og kvar i gamle heimenorske skrifter fraa mange stader av landet, liksom i nyn.

maalføre, naar der er lippe-konsonantar i nærleiken av vokalen¹ (jfr. desse former for namnet paa Sunnmøre i diplom fraa sjølve denne landsluten: *Sunnmære* III 552₁₈ (1400) *Sunnmære* I 724₈ (1429) *Sunnmære* V, 171, i ei paaskrift fraa reformationstidi).

øy (*ey*) hev vorte *æi* i: *hæirdu*₅ (2g) *huspræiu*₁₁ *samflæit*₂₀. Naar det stundom vert skrive *æy* i brevet, hev dette visst ikkje sin grunn i uttalen, men i paaverknad fraa den vanlege skrift.

Merkn. 42. Ogso D. N. V 185 (Sfj.) hev *kømer*. No er uttalen *høm'ə* Snm. *hēm'ə* og *hæm'ə* Nfj. Sfj. At formi med *ø* hev vore meir udbreidt paa desse kantar i gamle dagar enn no er mykje rimelegt.

Gamall *ei* og *ey* fell saman i uttalen til ein ljod *æi* ell. *ài* i indre Nordfjord, liksom i Hundeidesbrevet: *hài*, *hàira*, *glàima*, *jàimda* Innvik, Horndalen (gn. *hey*, *heyra*, *gleyma*, *geymdi*); *àista* (ell. *æista*) grdsn. skrive *Eistad*, matr. no. 53 i Innviki (for eldre *Oystad*); alt vert no her uttala med same *ài* som i *stài*g, *lài*k (gn. *steig*, *leikr*). Denne uttalen av *øy* som *ài* er grunnen til skrivemaaten *Eid* (Nordfjordeide) som i gn. er skrive *Eyghi* D. N. VIII 92₁₁ (1331) og *Æighi* III 130₅ (1322); skrivemaaten *Eid* er oppkomen i det 16de hundr.

Med *huspræiu* Hund.₁₁ jfr. *huspræi* Sfj. (um tora, „frua til Tor“); i ljodlinn staving vil *øy* lettare gaa yver til *ei*, og *ei* for *øy* i dette ordet er difor mykje utbreidt. (Sjaa Aasen under *Husbreida*). Med *samflæit* i Hund. smlk. „*Samfløt i. e. Sandrectig*“, Chr. Jenson.

β. *i* framfor *lf* og *rð* hev gjenge yver til *y*: *sylfers*₂₄ *hyrdmadr*₁₇ (2g). Yvergangen hev truleg vore gjennomført. Naar det vert skrive *virdulegh*₁ (framfor titelen *herra*) er dette fulla berre ein skrivemaate etter framandt mynster.

Merkn. 43. Døme fraa dei andre brevi: *Fyrði* < *firði* (no skrive *Førde*) III 148₅ *sylfri* V 124₁₂ *vyrdizt* IV 104₇ *vyrdul(egs)* XIII 11₅ V 185₅; 3 brev hev *virð-* (*vird-*) i det sistnemnde ordet framfor titel.

I maalføri no *Fýrð* eller *Føra*, *sylv*, *vyrja*, *vørja* Nfj. Sfj.

γ. Præpositionen *fyrir* vert i brevet alltid skrive avstytt *f^s*, som utgjevarane av D. N. hev oppløyst *firir*.

Merkn. 44. I dei andre brevi alltid *firir*, t. d. IV 104₇ V 124₁₄, som kann vera utrygge oppløysningar. Av *skolu* finn me *skildi* 3si 1 gong i III 148₉; her hev daa *y* gjenge yver til *i* (i ljodlinn staving framfor *i* i næste staving).

Av maalføri no hev Snm. i sume ord som høyrer hit, *i*: *imiss*, *imså* (ogso Davik, Nfj.) *tikhø*, *tiktø* (gn. *imiss*, *pikkia*); men elles hev maalføri *y*: *tykhø* Nfj. Sfj. Lavik. *fýrð* ell. *føra*, *yvø* ell. *øvø* aalm.; *hērbyrja* Sulen, Lavik? For *skildi* vert i alle desse bygder no bruka *skulda* eller *sku*.

¹ Sjeldan elles, t. d. *Raangselis* (o: *rangsöles*, til *sól*) Chr. Jenson.

δ. Døme paa yvergangen *a* til *e* i ljodlinn staving er der ikkje i Hundeidesbrevet.

Merkn. 45. For *a* i præ. part. stend *e* i *verande* dsm VIII 92₁₀ (men *nittianda* dsn XIII 11₅, og *sidarra* komp. asm IV 104₁₂).

Det kann synast underlegt, at korkje Hundeidesbrevet eller dei andre diplom i fyre 1350 syner veikjing av *a* eller *u* (*o*) til *e* i endingar, som no er so sermerkelegt for desse maalføri. Grunnen er vel noko den at brevi er faa, og at det vanlege skriftbruk med sterk paaverknad fraa Nidaros og Bergen, der framskotet av *a* til *æ* ikkje høyrde heime, hev halde yvergangen ute fraa skrifti, endaa um han hev teke til i talen; men hovudgrunnen er vel, at denne vokstren enno ikkje hev skote so sterkt fram i maalføri, og at yvergangsvokalen hev vore ein ljod som enno hjaa dei fleste laag nærmare *a* enn *æ*. Det er trulegt, at alle desse maalføri paa den tid hev havt tvo slag *a*, liksom i alle fall maalføret i Nordfjord hev det enno. Den eine av desse *a*'ar i Nfj. er ein vanleg norsk *a* (= eng. *a* i *hard*), og vert bruka i ord som *tākā*, *hār* (gn. *taka*, *harðr*), men aldri i utljod. Den andre *a* (*å*) er sterkt framskoten og liknar eng. *a* i *man* ell. svensk ljøs *a*, og hev meir *a*-klang enn *a* i dsk. *gade*; han er den dag i dag den vokal som vert bruka i utljod der som maalføret no hev endingar paa *a*, t. d. *sālj'å*, *sīdå* (gn. *sokkin*, *sīdan*), ofte ogso i innljod t. d. *vānå*, *frāmmandå*. Dei tvo *a*'ar er i Nfj. vel skilde fraa kvarandre i uttalen, og *å* ligg i ytre Nfj. endaa so nær *æ*, at desse tvo ljodar i nokre ord er samanblanda, t. d. i Selje prg. *spānå* (gn. *speni*, m.) med same *å* som i *vānå* (gn. *vani*, m.) *hārannå* for *hæranne* (gn. *herðarnar*). Det er difor ikkje umogelegt at det er denne klangskilnaden millom dei tvo *a*'ar i desse maalføri, som etter 1350 hev vakse seg so sterk at han hev sett tydelege merke etter seg i skrifti, og som er grunnen til at desse elles so reint vestnorske maalføre sidan hev fenge *ø* i endingarne allstad der gn. hadde *a* i utljod. I den ljodlinne stavingi kunde ein slik framskoten *a* lett gaa yver til den fargelause halvljod *ø*, som maalet elles hadde i slike stodor. Skal me døma etter dei høvi i brevi som me finn yvergangen i (millom 1350 og 1400), hev dei vanlege ljodloger — som i austnorsk — ogso her arbeidt med, soleis at *å* hev vorte *æ* fyrst i ord med lang fyrste-staving og allerhelst naar rotvokalen var palatal, sidan i ord med stutt fyrste-staving, som soleis her tidleg maa ha fenge same sterke ljodtrykk paa fyrste staving som langstava ord. Døme er: *līggīæ* (I 379 Snm. 1363, I 380 Snm. 1363), *gangæ*, *lydæ* (II 377 Snm. 1363), *hyræ*, *sændæ* (III 463 Snm. 1385); *høyræ*, *sændæ*, men *taka* (III 465 Nfj. 1386), *talæ* (II 566 Snm. 1401).

ε. Yvergangen fraa *u* og *o* til *e* (*æ*) i endingar er der ikkje far etter i brevet.

Merkn. 46. Denne yvergangen synest fyrst ha fenge større framskot i det 15de hundr. t. d. *dotter* asg, *broder* gsg D. N. I 706 Snm. 1425, *lofuade* 3pi V 633 Snm. 1433. *dottir* dsg, *brodir* gsg XI 164 Nfj. 1439. Lengst heldt vel *u* (*o*) seg i pl. av linne kvendkynsord som i Romsd. enno hev *o*: *klokko*, *vēko* (gn. *klokkor*, *vikur*). Jfr. *klokku* i Bang's: Hexeformu-

larer etc. s. 609. Yvergangen $\dot{a} > \text{æ} > \text{a}$ hev venteleg skunda paa denne rørsla.

þæirru i Hund.₆ gsf for *þæirrar*, eller med burtkasta endings-*r* *þæirra* (som i lina 6) kann vera misskrift — straks etter stend *somu-*, men kunde vel ogso vera ei nyform etter jamlaging med komparativ, bøygde etter mynstret *spaka, spöku* (jfr. *þill mæiro visso* X 166 Romsd. 1438).

ζ. Vokal-innskot. Etter *y* er innskoten ein *i* i *skyinsamra*₁₅, kanskje fordi *y* i uttale hev havt ein svip av *i*.

Merkn. 47. I dei andre brevi er der nokre merke etter ein innsköten *i* etter *e* i rotstavingi, naar det kjem *i* i stavingi baketter, t. d. *leigia* (for *leggia*) *seigir* (for *segir*) IV 1043.

η. Vokal-burtfall. Vokalen *a* er utelaten millom *d* og *r* i *Ingeridr*₂₀ gsg, og *vitnisburdr*₂₆ gsg. Denne skrivemaaten hev visst ikkje havt nokon grunn i uttalen.

i. Konsonanttyvergang.

α. *gm > mn* i *Ommundr*_{2 ofl.} for *Ogmundr*; jfr. D. N. III 124, der Hauk Erlendsson skriv namnet paa same mannen *Ogmundr*.

Merkn. 48. D. N. IV 1042 hev *Ommundr*, XIII 111 skriv *Ommundr*. I maalföri no synest namnet ha falle saman med gn. *Ámundi*, eit anna namn, som er mykje bruka i Fjordarne og vert uttala *ámund*, i indre Nfj. ogso *ámunda* (Gloppen).

rl > ll i *ellinger*₁₇ (no: *elling(ø)*).

rs > s(s) i *fyst*₃ *fyster*₁₆ *þostæin*₅ (no: *fysst, tåstein*).

β. *nr > nn* i *kolbæin*₂₁ nom.

γ. For klanglaus konsonant stend klangför i *æirighs*₁ (yvergang berre for auga)¹.

δ. *v* hev halde seg i det personlege pronomen for dualis *vit*_{2.26}.

Merkn. 49. *v* i dei pers. pron. *vit* (dualis) og *ver* (plur.) hev vorte *m* i D. N. XIII 113 (*mer*) og V 185 (*mit*). *m* er yverförd fraa endingi *m* i verbet straks fyre; XVIII 14 (Nfj.) hev soleis *ver gerom*₃ men *varv mer*₃, *settum mer*₉.

I maalföri no heiter 1ste pers. pronomen: *mið, mid, me* Snm. (Nfj. tildeils), *vi* Nfj. Sfj. *me* Lavik, Brekke, Hyllestad, Gulen, Sulen. — Paa Snm. finst ogso *óss (óss veit dæ)* i nokre bygder (Haram, Sykkelven). Sjaa nedanfor under 17.

¹ Sameleis er det aa forstaa, naar Chr. Jensøn skriv *Mund-Gaads-Fugl* (eit namn paa ørnen), *Skodbog* ofl. for *Mungaats-fugl, Skotbog*; hjaa Jensøn er skrifti paaverka av dansk skrivemaate.

j. Konsonantburtfall.

a. Umfram det vanlege burtfall av *h* i framljod framfor *l*, *n* og *r* hev ogso *v* falle burt framfor *a* i *rognald*₁₂ (jfr. *sigualde*₂₁) *soro*₂₅ 3pi, *sornom*₂₁.

Merkn. 50. I tvo seinare brev finn me *hl*; soleis *hlvnendvm* D. N. I 546₁₁ Nfj. 1394, *hlutanom* I 724 Snm. 1429. Brevi hev elles vanlegt heimenorsk maal fraa den tid, so det maa vera nordmänner som hev skrivre deim; men bruket av *hl* syner korleis islandsk skrivemaate hev vore baade kjent og etterlikna i Norig, endaa so seint som i det 15de hundr. — Paa Sunnmøre og sumstad i indre Nordfjord (Breimn) fell *h* burt ogso framfor vokalar i maalføri no, og i sume yvergangsbygder er difor noko skjepl i *h*-bruket. Av dette er der ikkje merke i brevi fyre 1350. I I 360₃ Sfj. 1358 stend *eitir* for *heitir* 3sp av *heita*, men i dette ordet er burtfallen *h* ikkje sjeldsynt fraa mest alle stader. I VIII 232 Snm. 1403 er nemnd ein *Hamondi Hamvndason*, som i ei avskrift av brevet fraa 1578, utferda paa Snm., vert kalla *Amund Amundsønn*; dette synest visa ustøda i *h*-bruket, men er ikkje noko paalitande provmerke, med di norsken kjenner baade *Hámund* og *Ámund* som personnamn. *h* framfor *j* (kons. *i*) er burtfallen allstad i maalvaldet, t. d. *jarta* (gn. *hjarta*); alt Chr. Jensøn skriv: *Jasse*, *Jaa* for gn. **hiasi* (hare), *hía* (præp.), og synest ikkje kunna skilja millom *hj* og *j*.

v i *Rognvald* maa fyrst ha gjenge yver til konsonantisk *u*, og hev sidån falle burt, men den ljodbrigda vokalen *o* held seg likevel: *Rognvald* > *Rognuald* > *Rognald*. Mannsnamnet *Rognald* vert enno bruka i Sfj. i denne form (sjaa Ivar Aasens navnebog under *Ragnvald*). Same ferdi hev *v* i **Nesvin* fare som vanlegt i *vin*-namn; det hev vorte *Nesin* IV 104₂ (1313), i maalføret no *næsi* (Stryn, matr. no. 31).

I *suoro* VIII 92₇ XIII 11₁₁ ofl. hev *u* (*v*) kome innatt ved jamlaging.

β. Konsonant millom konsonantar er burtfallen i *gans*₂₄ for *gangs*.

γ. Konsonant-burtfall i utljod:

r hev falle burt i *þæira*₆ gsf for *þæirrar*, *manada mata boll*_{20·23} for *mánadar matar bøl*.

s hev falle burt i *virdulegh*₁ gsm framfor titelen *herra*.

Merkn. 51. D. N. XVIII 14₉ hev *fyrnemfde*, npm (for *fyrnemndir*). Etter *r* hev *d* falle burt i *vyrulegs* IV 104₁₃ Nfj. 1313.

I maalføri no er burtfallet av *r* etter upphavleg vokal i ljodlinn staving¹ heilt gjennomført: *matámun*, *hestá*, *byggðá*, *kastá*, *dømə*, *va*, *e*, (gn. **matar-munr*, *hestar*, *byggðir*, *kastar*, *dømir*, *var*, *er*). Dette burtfallet, som mykje er grunnen til at vestlandsken er so vokalisk, er soleis ei gamall øvring i denne landsluten; i pron. pl. *þeir* m. og *þær* f. hev *r* halde seg i sume høve

¹ naar ikkje *r* vert halde uppe ved bøygningstvang, t. d. *fader* (*fedra*).

i Sfj. endaa inn i 17de hundr., daa dei etter Chr. Jensøn hev sagt *deer* (o: deir) um han av slaget, og *dær* um ho av slaget (um krøter), no *dei*. Gjennomført er ogsaa burtfallet av *d* etter *r*: *ōr*, *skūr*, *fēr* (gn. *ord*, *skurdr*, *ferð*). Umfram dette hev i desse maalføre ogso *m*, *n* og *t* falle burt etter vokal i Ijodlinn staving, t. d. *bātā*, *so*; *bygd'ā*, *hūs'ā* Snm. Nfj. (i Innviki og Breimn) og Ytre Sogn, eller *hūs'ā* Nfj. (Gloppen, Hyen, Davik) Sfj. *vīsā* Snm. og *vīsā* Nfj. Sfj. Ytre Sogn; *hūs'ā*, *funnə*, *līta* (gn. *bátom*, *som* (*sem*); *byggīn*, *hūsīn*, *vīsān*; *hūsīt*, *funnīt*, *lītīt*). Desse konsonantarne hev visst falle burt etter 1350, men brevi fraa Fjordarne og Sunnmøre gjev her ingi opplysning. Fraa Romsdalen, som høyrer til same maalvaldet, hev D. N. I 361₁₁ 1358 *lege* for gn. *legīt* (part. av *līggīa*) og XI, 276₁ umkr. 1500 *breffwe* for gn. *bréfit*, og etter dette skulde daa *t* ha byrja falla burt i millomnorsk tid. At *m* hev falle burt fyre den nynorske tid syner skrive-maaten i N. R. J. II 140 (1520) *Axo* grdsn. i Hyllestad (matr. no. 68, no skrive *Axe*) gnorsk: i *Axaam* B. K. 28 b, i maalføret no uttala *Aksā* dpl. (ogso nom. *Aksannə* er i bruk).

I stadnamn paa *-vin* hev *-n* halde seg i *ōn*, venteleg av *ō-vin*- grdsn. (matr. no. 29 i Hyllestad, skrive *ōns* gen. B. K. 28 b), der fyrste samansetningsleden hev enda paa vokal (*ō* = *á*, elv). I eit par namn hev *-vin* vorte (*ven* > *vā* >) *va*: *læk'vā* (Hyllestad, matr. no. 49, skrive *Leikving* V. L. 16, *Lequarre* (!) 1603, *Leqva* 1667); *fāl'vā* (Stryn, matr. no. 17, skrive *i folum* (o: *foluīn*) B. K. 11 a. *Foluenn* 1563. *Folue* 1603). I dei fleste namn hev likevel *-vin* (*-uīn*) alt i gnorsk tid vorte *-yn*, *-īn*, som sidan hev vorte *-a*, t. d. i: *grǿ'tā* (Gulen, matr. no. 18, skrive *i grytīn* B. K. 56 b); *bjær'gā* (Hyllestad, sjaa merkn. 38); *lō'hā* (Eid, matr. no. 19; skrive *Leghen* Sk. 22, *Løgenn* N. R. J. II 126); *skrypp'ā* (Breim, matr. no. 7; skrive *i skryppīne* B. K. 16 a); men i indre Nordfjord hev *-n* i dei fleste høvi, anten fyrstestavingi hev vore stutt eller lang, falle burt utan paaverknad paa vokalen i fyre: *lauk'i* (Innviki, matr. no. 32; skrive *i laukuīn* B. K. 29 b, *i Laukin* B. K. 34 a; *mā'ri* (Innviki, matr. no. 6, skrive *af maurīnī* A. B. 108, *Murj* 1603); *næ'si* (Stryn, matr. no. 31, skrive *a nesīn* B. K. 10 b, 11 a; *Nesse* N. R. J. II 132 (1520), *Nesse* 1563, *Nessi* 1603); *rō'ti* (Eid, matr. no. 8, skrive *i rotyn* B. K. 18 a, *Rothi* 1603); *skād'i* (Innviki matr. no. 47, skrive *i skodin* ib. 13 a; jfr. *skodyn* 14 a) ofl.; *stauri* (Stryn, matr. no. 42; skrive *i stauryn* B. K. 9 b). Det er merkelegt at me finn denne yvergangen nettupp i dei same bygder, som baade i gamall og ny tid merkjer seg ut ved itakisme. Det er likt til at den *y* (t. d. i grdsn. *rōtyn*) som vart til *i* i desse bygder, hev halde vel uppe sin *i*-klang (*rōtin*) og difor kom til aa gaa ein annan veg enn t. d. den siste vokal i *rōten* (b. f. av *rōt*, f.); *rōtin* vart *rōt'i*, medan *rōten* vart *rōt'a*¹.

Grdsn. *lōk'ā* (Eid, matr. no. 19) synest vera eit undantak; i formi *ītrōnnə* (Hornindalen, matr. no. 11) hev me vel ei samandregi form for *ytrōnnə* < *ytrhorne*, skrive *Ytterhorn* 1603, *i ytrum hornynium* B. K. 18 b.

¹ Smlk. Amund B. Larsen: *Lydlæren i den solørske Dialekt*. Vidensk. Selsk. Skrifter, Kristiania 1894; sid. 63.

Gnorsk *bundin*, n. (kornband) heiter no paa Snm. og i Nfj. *bundan*, som viser at *-n* ikkje alltid hev vorte burtkasta, um vokalen i fyrevegen vart nasalera. Dette kann kanskje forklaara, at gn. *húsin* sumstad i nordvestlandsk hev vorte *hūs'a* (< *hūs'ā*), og andre stader *hūs'ā* (< *hūs'an*).

k. Konsonantinnskot.

g er innskoten framfor *d* i *fægdgar*₁₃ (*fædggar*₉). Dette tyder paa tiljamning i uttalen av *fædgar* til *fæggar* som no er uttalen i Set. og Tel. der ordet enno vert bruka.

n synest innskoten i *annarns*₂₂ gsm, som truleg hev sin grunn i ein uttale *annans*, ei nyform laga etter gnorsk akk. *annans*; jfr. nyn. *ansimyllå* (o: *annars imillum*) Nfj.

r vert oftast skriven i *vidr*₄ ofl. (ogso *vid*₁₂). Skrivemaaten *soknt*₂ for *sokn* syner vel berre at *n* hev vore klanglaus etter klanglaus konsonant; jfr. skrivemaatarne *sokhn* V 185₃ *vitkni* III 148₆ *withni* XIII 11₁₉ *vithnisburd* ibid. 21.

Merkn. 52. *með* eller *med* vert skrive i alle brevi, undt. *meðer* VIII 92₁₃ *mæðr* XVIII 14₆ (*með* 14₁₀).

l. Konsonantlengd.

α. Framfor *d* held baade *l* og *n* seg stutt i brevet: *rognald*₁₂ *ældri*₂₂ *saulmund*₁₈ *andodustz*₁₈ *hundæidi*₁₉. Men elles stend det stundom lang konsonant for stutt etter lang vokal, t. d. *ioll*₅ ofl. (*iól*), *mata boll*₂₀ (*-bool*₂₃) *tunn*₁₆ (*tún*).

Merkn. 53. *l* framfor *d* er lengd i V 124 (Snm. *helldo*₇) XVIII 14 (Nf. *Allda*₂) I 229 (Sfj. *allda*₇), men elles ikkje i noko brev. *n* er ikkje i noko brev lengd framfor *d*. *ll* framfor *d* kunde vera trøndsk paaverknad i skrift (sjaa G. Tr. § 43, merkn. 2), men er vel heller ein vitnesburd um at Nordvestlandet til deils liksom Trøndelag hev havt palatal *l* framfor *d*. Derimot synest den stødige skrivemaaten *nd* visa, at Nordvestlandet ikkje hev havt palatal uttale av *n* framfor *d*. (Annarleis i trøndsk, sjaa G. Tr. § 44, merkn. 3). Um lengjingi sjaa Noreen³ § 269,3.

I maalføri no vert korkje *l* eller *n* uttala palatalt framfor *d* fyrr me kjem nord til Romsdalen. Der hev *l* palatal uttale framfor *d* og *t*; men fyrst paa Nordmøre vert ogso *n* uttala palatalt framfor *d*. Grensa for denne uttalen synest soleis ha flutt seg nordetter etter den gamalnorske tid, men merkeleg er det at palatal *ld* baade i gamall og ny tid skal hava eit større vald sudetter enn palatal *nd*. (Sjaa Harp. s. 12).

ll og *nn* vert uttala palatalt (mouillera) yver heile maalvaldet, t. d. *køllø*, *fänn* (gn. *kolla*, *fönn*); Chr. Jenson skriv *Koille*, *Foin*.

Fleire dømme paa lengjing av stutt konsonant i dei andre brevi: *lett* (o: *lét*) 3si VIII 92₄ *vittni* ibid. 4 *koyptti* IV 104₅ *till* præp. XVIII 14₈.

β. For lang konsonant stend stutt, serleg etter lang *a(á)*: *haat*₃ asg; *aat*₆ (*átt*) 2sp av *eiga*; *æt*₁₅; *aate*₁₆ (*átte*) 3si av *eiga*, *aato*₂₀ (*átto*) 3pi av *eiga*.

Merkn. 54. Døme fraa hine brevi: *haat* asg. I 229₅ þrat V 185₁₃ *gek* ibid.₁₃ *satmale* dsg V 124₁₆.

m. Ymse konsonanthøve.

k vert skriven *k* baade framfor guttural og palatal vokal, t. d. *kono*₂₀ *fylkis*₂₂; lang *k* finst berre ein stad og vert der skriven *kc*: *okcor*₂₆.

Upphavleg *v* vert oftast skriven *v* (*voro*₂₂), men ogso *u* (*hiauera-**dom*₂₅). Upphavleg labial spirant vert skriven *f*, t. d. *æilifi*₂₅ *tolf*₈.

z i *sansz*₂₆.

Merkn. 55. I dei andre brevi vert lang *k* skriven *kk*, t. d. *ekki* VIII 92₅; *u* og *v* vert bruka mykje godt um kvarandre, t. d. *Uigleikr* V 124₈ *vndir* V 185₈. Labial spirant vert skriven *fu* i *Olafuer* V 185₂, *Eilifur*, *Olafur* XIII 11.

z = *s*: *sanz* IV 104₁₁; = *ds*: *Haralz* VIII 92₁₀.

17. Ordformer.

Substantiv. *hertoghs*₁ gsg syner yvergang til sterk bøyging.

Numeral. *tueimer* V 185₁₂.

Pronomen. Merkande er dei personlege pronominal-formerne *vit*_{2,26} og *þit*₁₃ for dualis. — *enskins*₂₂ gsm av *engi* (jfr. *annarns*).

Merkn. 56. Dualis og pluralis er vel skilde i dei personlege pronomen i gnorsk tid. Fyrsta i eit brev fraa 1394 (I 546 Nfj.) vert *vid* bruka um fleire enn tvo, og i eit brev fraa 1450 (XIII 120 Nfj.) vert *mith* og *vy* bruka um kvartanna for pluralis. Samanblandingi høyrer soleis til den millomnorske tid.

I maalføri no synest nominativ i 1ste pers. plur. *mið*, *me*, *me* og *vi* (sjaa ovanfor, merkn. 49) ha vakse fram av dei gnorske dualisformer *mit* og *vit*. For dette talar ogso ordi i den gamle folkebøn fraa Sunnmøre, fredagsbøni¹: *Gud naate okke, mir hæve inkje fasta, so mir maa*, der *okke* er gn. *okker*, og *r* i *mir* truleg berre ein hjelpelaus skrivemaate av *ð* (*mið*). Med dette høver ogso formerne for 2dre pers. i plur. nom.: *dið* Snm. Nfj., *di*, *de* aalm. og i dat. & akk.: *dökkæ* Snm. Nfj. Sfj., *Docke* Chr. Jensøn, av gn. *þit*, (*þy*)*kkæ*; *dökkæ* hev daa fenge *ó* for *y* etter jamlaging med *ökkæ*, som maa ha vore i bruk lenge, men som hev vorte trengt undan af *óss*. Denne siste formi (*óss*) hev i sume bygder paa Sunnmøre endaa trengt seg inn i nominativ (sjaa merkn. 49).

¹ Dr. A. Chr. Bang: Norske Hexeformularer og magiske Opskrifter, trykt i Vidensk. skr. II. Hist. filos. kl. no. 1. Kristiania 1901—1902. S. 609.

Verb. I præsens hev formi for 3die pers. sing. fenge yvertaket yver 1ste pers. Soleis i 1ste pers. *sægir*₆ (3 g) *gerer*₆ (2 g) liksom *kømer*₇ (3 g) 3 sp. Naar det i lina 13 stend *gere* i 1ste pers., er det vel so rimelegt at dette stend i staden for *gerer* (med burtfallen *r* etter vokal i ljdolinn staving, sjaa ovanfor 16 j γ) som at det er den gamle formi for 1ste pers.

2dre pers. plur. endar paa *-r* for eldre *t*: *eigur*₁₀ (2 g). Refleksivformi endar paa *-stz*: *mestz*₈ 3 sp (2 g) *andodustz*₁₈.

Merkn. 57. Refleksivformer fraa diplom: *vyrdizt* IV 1047 *skiladezst* V 1858.

§ 9. Etter dette kann me setja upp desse hovudmerki for nordvestlandsk i fyrste helvti av det 14de hundr.:

1. *u*-ljodbrigdet av *a* er heilt gjenomført, t. d. *sogdu*, *odru*. Til trøndsk *-adu* 3 pi svarar *-odu* (og *-ado*).

2. *u*-ljodbrigdet av *á* er sjeldsynt: *voro*; oftast former som *báro*, *máto*.

3. Ljodbrigdet av *a* ved *i* vert oftast skrive *e*, allerhelst naar *n* (eller *m*) stend nett fyre eller etter: *menn*, *eptir*. — *e*-ljod av upphavleg *ei* vert helst skriven *e* framfor *m* og *n*, i andre høve helst *æ*: *enskins*, *þema*, *Endride*, *hælgj*. — Upphavleg *e* vert oftast skriven *e*: *ek*, *sem*. — Lang *e* (*ē*) vert skriven *e* (eller *ee*): *bref*, *let* 3 si.

4. Etterljodbrigde ved *i* er sjeldsynt (*iærdar*). Ljodbrigdet av *á* ved *i* vert skrive *æ*; men er der *n* straks fyre eller etter, vert skrive *e*: *bæde*, *ætt*; *nest*.

5. *þan*, *þat*, *þar* hev i Nordfjord (og etter maalføret no aa døma ogso paa Sunnmøre) havt sideformerne *þen*, *þet* og (sjeldan) *þær*.

6. Ljodbrigdet av *o* — stutt og langt — vert skrive *ø*: *kømer*, *norønom*; sjeldan *e*: *ferde*.

7. Privativ partikel er *ó-* og *ú-*, truleg sume stader *ó-* og andre stader *ú-*, noko likt med tilstandet no.

8. Halvljoden er *e*: *kømer* 3 sp, *Ellinger*.

9. Tviljodarne vert skrivne: *au*, *ei* (stundom *æi*) *øy* (sjeldan *ey*, *æy*). Stigande: *ia* (sjeldan *ea*) *io* (sjeldan *jo*) *iu* osfr. *ua*, *ue* osfr.

10. Ljodsamhøve millom endingsvokalarne *e* og *i*, *o* og *u* og rotvokalen liksom i trøndsk. Adjektivendingi *-legr*.

11. Adjektivartikelen finst i diplom berre tvo gonger, i gong *hin*, og i gong *ens*.

12. Klanglaus dental spirant vert skriven *þ*, den klangføre *d* eller *ð*.

13. *mn* synest vanlegast i ord som *stemnu*, men *fn* finst ogso. Rimeleg noko likt med tilstandet *no*.

14. Spirantisk *g* vert skriven *gh* i dei fleste brevi, men denne skrivemaaten er ikkje gjennomført i alle ord.

15. *pt* vert oftast skrivi i ord som *eptir*; nokre brev hev *ft*. Der er grunn til aa tru at *f* i *ft* hev vore uttala bilabialt.

16. Av serskilde former er merkande:

son (sjeldan *sun*), *kruna*, *ærtogh*; *siouar* (og *sæuar*); *lun(n)endi*, *sannendi*; *kunnigt*; *sylfer*, *hyrdmaadr*; *ganga*, *taka*, *verande* dsm; *skildi* 3 si; *vit* (og *mit*) *þit* pron. dual. *ver* (og *mer*) pron. plur.; *Rognald*, *þeirra* gsf, *manada mata boll*; *vyrulegs*; *Allda* (lld sjeldan), *land* (alltid nd).

herthogs gsg, *annarns* gsg, *sægir* 1 sp; *eigur* 2 pp; *andodustz* 3 pp.

Merkn. 1. Disse maali skil seg soleis ut fraa det gamle trøndermaal mest ved det gjennomførde *u*-ljodbrigde av *a* framfor halden *u*, ved *e* for *i*-ljodbrigde av *a*, diftongarne *ei* og *øy* for trøndsk *æi* og *æy*, og ved endingi *-endi* (trøndsk *-yndi*). I indre Nordfjord og Sunnfjord kjem dertil den privative part. *ú-*, og i Sunnfjord mykje *pt* og *fn* for *ft* og *mn*. I fleire maatar er maalføret eit yvergangsmaal millom trøndsk og vestlandsk.

Merkn. 2. Nokre brev som er skrivne paa Sunnmøre og i Fjordarne, og ikkje er medtekne i denne etterrøknaden, treng ei serleg umrøda.

D. N. V 171 (Giske 1344) hev ikkje gjennomført *u*-ljodbrigde av *a* framfor halden *u*, og skriv *-nd(r)*: *Gudbrandr*₂, vanleg i trøndsk. —

II 279 (Giske 1347) er uregelrett med umsyn paa *e* og *i*, *o* og *u* i endingar, og skriv *villde*₅, *deghe*₇, *brefui*₆, *halldit*₉, *vlokit*₅, *vlokin*₈ (fyre kons. alltid *i*, so nær som i *gerer*₂) *stemfno*₃, *dottur*₉, mest *i* og *u*, som tyder paa eit maalføre lenger sud eller sterk paaverknad derifraa.

II 306 (Giske 1350) hev ogso uregelrett ljodsamhøve med berre *e* i endingar for *i*: *Eireks*₂, *rikes*₄, *keyfte*₁₁ (undant. *eptir*? og *firir*?), ofte ogso *o* for *u*: *heyrdom*₃, *gridom*₉, former som *giorom*₂ (for *gerom*) *nefndom*₉, og den bundne artikelen *en*; alt tyder paa eit maalføre med endingar *e* og *o* (Ryfylkemaal, sjaa G. Tr. § 132, merkn. 10). Endingi *e* er for vel gjennomført til aa vera vanleg millomnorsk fraa denne tidi.

IV 173 (Selja? 1327? abbed Erling). Ogso i dette brevet er der ugreda med endingarne *e* og *i*, som vert bruka mot reglarne for ljodsamhøvet: *klaustre*₄, *syne*₅ (2gg) *lidinne*₇, *abboti*₂, *brodir*₄, *bædi*₇ (i endingar fyre konsonant alltid *i*); *o* og *u* skifter regelrett, men der er heller ikkje meir enn eit døme paa *o*: *konongs*₁₀, alle dei andre hev *u*. Truleg same maalføre som II 279 (sjaa straks ovanfor).

§ 10. Fraa Romsdalen hev me 4 brev fraa tidi fyre 1350. Det eldste er fraa 1327 (D. N. III 147); det er paa same maalføre som D. N. II 306

(§ 9, merkn. 2) og høyrer soleis i maalvegen ikkje hit. Heller ikkje II 280 (1347) høyrer hit; det hev same maal som II 279. fraa Giske (sjaa merkn. 2 til fyrre §). I dei tvo andre, IX 105 Bagøy 1336, I 285 Veøy 1343, er det trøndske ljodsamhovet gjennomført, like eins *u*-ljod-brigdet av *a* framfor halden *u*, naar *a* stend etter *m* (so nær som 1 gong *mannum* i IX 105) og ofte elles. Hev me rett til aa døma etter desse brevi, som ogso i andre maatar syner stor maalskyldskap med brevi fraa Fjordarne, er der etter det og etter maaltilstandet no grunn til aa rekna Romsdalsmaalet med til nordvestlandsk ogso i gnorsk tid.

Merkn. 1. Av serskilde former i Romsdalsbrevi er merkande: *Bernargarde* dsg I 285₆ (= *Biarna garde* dsg i II 280₆ med noko anna maalføre), *Norikx* gsg IX 105 (1336); dersom *ao* i *vaor* (I 285₁₄) er aa lesa som tviljod — som ikkje er urimelegt i so sein skrift — kann det visa at den diftongiske uttalen av *á* — enno aalmenn fraa Nordmøre og nordetter til og med Namdalen — i gamalnorsk tid ogso hev vore bruka i Romsdalen.

þ vert skriven siste gong i 1438 (D. N. X, 166₁₂: *þer þill* (!)); men alt i 1428 (VIII 282) tok sume til aa skriva *th*, som sidan vart aalment til umkr. 1500 (XI 276), daa me finn *th* og *d* blanda i pron. ord.

Maalføret i Romsdalen no er mykje likt sunnmørsk; største skilnaden er at dei allstad i Romsdalen hev *l* som i austnorsk, men berre for gamall *l*, ikkje for *rð*, t. d. *dāl*, *blā*. Denne ljoden er framand endaa for dei nørdeste bygder (t. d. Skodje og Stordal) paa Sunnmøre. Der er i Romsdalen ikkje so lite itakisme.

§ 11. Som maaltilstandet er no, hev me ogso som fyrr nemnt i § 4, i Ytre Sogn nokre bygder, som me i maalvegen maa rekna med til den nordvestlandske maalgrein. Av desse bygderne hev nordluten av prestegjeldet Hyllestad fyrr høyrte til Sunnfjord og Sulen og Gulen høyrte til Hordaland (fyre 1773).

Skilnaden millom maalføri her, sognfjøremaalet, og i Fjordarne er hardla liten. I Hyllestad, Gulen og Lavik vert gamall *á* uttala som *ao* (liksom i Indre Sogn), t. d. *bàotannø* Hyll. Gulen, Lavik¹; *bàotadn* i Indre Sogn; like eins vert *ei* i Gulen og Lavik uttala *ai* som i Sogn; men bøygningsendingarne er som i Sunnfjord (merk: dativformer og typar som: *namn*, *tøftø*, *ūgras*; *ai ónnór bók*, *ónnórlais*, *óll sómmó* (o: alle saman) *ai gómól elþja* Gulen. — I Sulen vert gn. *á* uttala *å*, gn. *o* framfor einskild konsonant hev vorte *åa*, med ettertrykk paa *å*: *skå*'at (gn. *skot*); *au* hev vorte *å* framfor *m* og *n*: *dråm*, *rån* (gn. *draumn*¹, **raunn* = *reynir*); dativ er ikkje i bruk; mrlk. *namn*, *tøftø*, *ūgras*, *herbyrjæ*).

¹ Maaren paa nordsida og Sande paa sudsida av Sognefjorden er dei fyrste stader med sognemaal, naar ein fer innerter fjorden.

Maalføret i Jostedalen i Indre Sogn høyrer nærmast til nordfjordsk. Her vert gn. *á* uttala *á*; av ljodtypar er merkande *namn*, *tólfta*, *ūgras*, adj. paa *-ug'ə* (*vētug'ə*), *herbjrjə*, *den*, *dæ*, *dar*; dativ er ikkje i bruk¹. Innverknad fraa Sogn eller samvokster i maalvegen viser den sterke bundne kvendkynsform paa i: *tī'i*, *skāl'i*, ogso: *ei liti stovə*; jfr. elles gardsnamni *Roti*, *Stauri* i indre Nordfjord.

§ 12. Det nordvestlandske maalvald med maalføri fraa og med Romsdalen sudetter til og med dei bygderne i Ytre Sogn som ligg utanfor Kyrkjebø, er avgrensa i vest ved havet, i nord og aust og sud ved høge fjellgardar og Jostedalsbredden. Berre ved Kyrkjebø i Sogn er det annarleis, men her hev vel heller ikkje grensa alltid vore den same.

B. Skrifter paa nordvestlandsk maal.

I. Munkelivs jordbokblad (Munk).

Grunnlag: Upphavsskrifti i g. k. s. 1347 qv. Kphmn. Faksimile i Pal. 11. Prenta (mykje aafaatt) i D. N. XVI, 1.

§ 13. Dette gamle skriftstykket, som utan tvil er den eldste minneskrift me hev paa vestlandsk maal, knapt yngre enn fraa omkring 1175, er serskilt umtala i Innleidingi sid. 9.

§ 14. I denne skrifti er merkande:

1. *u*-ljodbrigdet av *a* er gjennomført utan undantak: *Vpsolū*₅ *On-gulsvic*₇ *Svaruastopum*₁₀ *Biarhastoplū*₁₅ *Hiolmusætre*₁₆ *Hiolmulande*_{16·24} *Stoplū*₁₇ *Gotastopū*₂₅ (fyrst skrive: *Gotastupū*, men retta med same hand); *holf*₂.

2. Ljodbrigde av *á* ved *u* er der ikkje dømme paa.

3². *i*-ljodbrigdet av *a* vert skrive *e*: *Skettingr*₇ (eit slag mynt)₇ *Nese*₂₂ *stroumahverui*₂₁; sameleis *e* i *ertogar*₃; men *æ* framfor *r* + guttural: *mærcr*_{22·23} og *mærc*. (for *mærcr*)_{25·26}. — Upphavleg *e* vert ogsaa skriven *e*: *þetta*₆ ofl., *er*₆ ofl. 3sp, av *vera*; men framfor *r* + guttural stend *æ*: *Bærhe*₁₄.

¹ Jostedalen, som er skild fraa Nordfjord ved Jostedalsbredden, er etter folkeseigni upatter-rudd og bygd av nordfjordingar, etter manndauden i midten av 14de hundr. hadde lagt bygdi i øyde. Sjaa Amund Helland's Nordre Bergenhus amt II sid. 20 („Norges land og folk“).

² I denne rubrik er her og i det fylgjande medteke ljodbrigdet ved *-iR* og *-R*.

Etter dette synest opphavleg *e* og *ø* (*i*-ljodbrigdet av *a*) ha falle saman; ljodsamhøvet syner likevel at dei hev vore greidt skilde i uttalen, med di der alltid etter upph. *e* kjem *e* i neste staving, men elles etter regelen *i*. — Inkje etterljodbrigde ved *i*: *Biarhastoplū*₁₅.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ*: *Svinasætre*₈ dat. *Hiolmusætre*₁₆ dat.; men *vet*₂ (3gg) for *vætt* (vegt).

5. Paa former av *þan*, *þar* osfr. er der ikkje dømme.

6. Ljodbrigde av *o* finn me berre i tviljoden *øy*, sjaa 9 her nedanfor.

7. Ingi dømme paa privativ partikel.

8. Halvljod vert ikkje skriven: *matr*₁ *halfr*₁₅ *mærcr*₂₃.

9. Tviljodarne er:

au: *aurar*₁ npl, *Straumi*₃ dat. *Haucase*₂₀; i gong stend *ou*: *stroumahverui*₂₁ (framfor *m*; jfr. § 11).

ei: *Steinavage*₁ *Heiz*₂ f. dsg, *-heimi*₃ *Dumbasteini*₈ dat., *Eipi*₁₀.

øy: *Gloþaføyki*₇.

Av stigande tviljodar finn me: *ia*, *io* (= *io* og *ió*), *uu*: *Biarhastoplū*₁₅ *miols*₂ *Biorvic*₁₂ *Diupvic*₉; konsonantisk *u* etter *h* og *s* vert skriven *v*: *stroumahverui*₂₁ *Svinasætre*₈ (sjaa merkn. 2 her nedanfor).

10. Ljodsamhøve i endingar er gjennomført som i trøndsk: *e* etter *a*, *á*, *e* (upphavleg), *o*, *æ* (upphavleg *e* og *æ'*), i fyrre staving, t. d. *Birkilande*₁₂ *manafarmater*₄ npl, *Steinavage*₁ *Tistáme*₉ *Bærhe*₁₄ *fiorþe*₁₅ *Ose*₄ *Tohnenge*₁₄ *Svinasætre*₈; *i* etter *e* (*i*-ljodbrigda *a*), *i*, *y*, *au*, *ei*, *øy*: *Skettingr*₇ *-firþi*₁₁ *fyrir*₆ ofl. *Lyhrisfirþi*₂₇ *Straumi*₃ *Gloþaføyki*₇. Etter *a*, *u* er der ingi dømme. *o* stend etter *o*: *Hornom*₂₆, *u* etter *ø*: *Stoplū*₁₇. Einaste undantak: *Nese*₂₂.

11. Ingi dømme paa artikelen.

12. Den dentale spirant vert alltid skriven *þ*: t. d. *þiouanese*₄ *norþan*₆ *staþ*₆ *Eipi*₁₀.

13 og 15. Ingi dømme paa *fn* og *ft*.

14. Den gutturale spirant vert skriven *h*: *Bærhe*₁₄ *Tohnenge*₁₄ *Biarhastoplū*₁₅ *sohn*₁₈ *Lyhrisfirþi*₂₇; men intervokalisk *g*: *Steinavage*₁ *ertogar*₃.

16. Serskilde former: *sæ'*₁₈ asg, *Sævar ase*₁₉ *fyrir*_{6.18}. *Miclabolstaþ*₁₃ *silfs* (o: *silfrs*₁, *r* burtfallen millom 2 konsonantar) *-firþi*₁₁ *Birkilande*₁₂.

Merkn. 1. Aksent finn me yver *a*, *i* og *æ*: *Tistáme*₉ (dsg etter *af*; no utt. *tistam*, gen. *tistams*, grdsn. i Innviki i Nordfjord, matr. no. 83; skrivemaatarne *Tistamrum* D. N. VIII 92₅—1331 — *Tiisthamar* D. N. og *Tisthammer* i matrikulen no er vel folketyologi); *Ongulsvic*₇ *sohn sæ'*₁₈.

Merkn. 2. Den bilabiale spirant vert i utljod skriven *f*, t. d. *af*, *holf*₄ *Colgrof*₁₇, i innljod *u*: *piouanese*₄ *Svaruastopū*₁₀ *stroumahverui*₂₁, medan upphavleg *v* vert skriven *v*: *Sævarase*₁₉ *Svaruastopū*₁₀ *stroumahverui*₂₁ *Svinasætre*₈.

Merkn. 3. *k*-ljoden vert skriven *k* framfor palatal vokal, elles alltid *c*, t. d. *Skettingr*₇ *Rikisheimi*₃ *Glopaføyki*₇ *Birkilande*₁₂, men *Diupvic*₉ *Haucase*₂₀ *Icornalande*₂₃ (no *íkelann*, matr. no. 80 i Alversund herad, skrive *Ikeland søndre*; av andre eldre skrivemaatar er merkande *Eckornnlandt* Sk. 25, *Ickornland* 1610, *Egeland* 1611)¹, *Scarpe*₂₅ *Colgrof*₁₇ *Coloase*₁₉ *Miclabolstap*₁₃. — Naar det stend *marce*₂₀, maa dette difor vera for *marcæ* npl av *marca* (latin).

Merkn. 4. *z* (= *ts*) i *Heiz*₂ f. (no *Hæis'a*, grdsn. paa Sunnmøre) *Brunzlande*₂₀ (no skrive *Brunslan*, Lindaas prg.) *malz*₂₂ gen. av *malt*.

§ 15. Etter desse merke, serleg 1 og 10, hev me i Munk. gamalt nordvestlandsk maal; men me kann ikkje sjaa kvarhelst det eig heima innanfor denne maalgreini, med di der ikkje er døme paa det slag former som her er skilmerke.

Merkn. Munk er fulla berre eit stykke av ei jordbok. Det er rimelegt at me hev heile jordboki att enno i ei avskrift i Add. 99 qv. i Univ. bibl. i Kbhvn. (paa pergament) pag. 1 til pag. 11₄ skrivri i det 15de hundr. Ho er prenta i Munkelivs brevbok sid. 193 oflg. og D. N. XII 257, der ho byrjar med lina 3 og sluttar paa sida 225₁₀. Med umsyn paa innehaldet er *manafarmatr* i avskrifti allstad umbytt med *mamatabol*, og alle andre verdenemningar som *mærcer*, *ertogar*, *vet miols* strokne — eit par stader i fyrstningi hev ei hand fraa 16de hundr. tilsett nokre av desse (etter Munk). Den gamle skrivemaaten er i avskrifti jamnast umbytt med nyare, men skygger ofte igjenom, t. d. *Colgroff*, *Haucase*, *Scarde*, *Carlastodum*, men *Glodaføyke*, *Birkelande*, *Eikimo*, *Berhem* (o: *Bærhe*, Munk) *Biorhvin* — eldste vestnorske skrifform for byen Bergen — *Ounum* (*ou* framfor *m*) ofl.

II. 4 fragment av den eldre Gulatingslog (Gfr. I).

Grunnlag: upphavsskrifti i Ra 1 B. Faks. av dei 3 fragm. i Ngl. plata XIII—XV. I utgreidingi her er sett prikkar yver *i*'arne, og *ū*-, *ō* er uppløyst til *-um -om*; *a* = sid. 1 paa 1ste fragm., *b* = sid. 2 paa 1ste fragm., *c* = sid. 1 paa 2dre fragm. osfr. 4de fragm. prenta Ngl. II 500⁵⁻⁸.

§ 16. I denne handskrifti, som maa vera fraa tidi fyre 1200 (sjaa Innl. s. 9), er merkande:

1. *u*-ljodbrigde av *a* er gjennomført, ogso framfor halden *u*, t. d. *oll* *e*₂₆ *sonn* *a*₇ adj. nsf. *fioru* *f*₇ *golldrūm* *a*₂ *i* *gognūm* *e*₁₈ *iordūm* *b*₁₃

¹ I avtrykket i D. N. *Leornalande*, som ikkje er rett. Ogso i avskrifti fraa 1480—90 (sjaa nedanfor i merknaden til § 15) stend etter avtrykket i D. N. XII 257 *Leornalande*.

logum b₁ *ulogum* f₉ *lostum* d₅ *siolfum* c_{7.13} *ollum* d₁₀ *odrurum* b₁₃ (3 g).
I *garðsmogol* e₁ adj. nsf til avleidingsendingi -all eller -oll.

Merkn. 1. Merkelegt er: *þa skal sa veita varð því barne* d₉; her stend *varð* for *vörð*, paaverka av verbet *varðveita* = *veita vörð*.

Merkn. 2. *scolo* (alltid) t. d. *scolom* a₁₂ *scolo* e₁.

2. *u*-ljodbrigdet av *á* hev sett merke etter seg i *ambott* d₁₄, *nottom* b₂ dpl av *nátt*; men elles vert skrive: *varo* d₁₀ *vattom* e₉, ogso *nattom* (for *náttom*) f₂₆.

Merkn. 3. *gæra* c₆ ofl. (*gera* f₈); *honom* pron. (alltid); *hon* a₄; *a millum* b₁₂ (*milli* e₅); um avstyttingi for ordet *byskup* sjaa nedanfor under 16.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert skrive *e* og *ę*, um kvartanna ofte i same ordet, t. d. *ęftir* b₂₃ (*eftir* f₄) *fęllr* e₁₆ (*fęllr* a₁) *ęęęgr* e₁₀ (*ęęęgr* e₃ ofl.) *hęfir* e₁₇ (*hefir* f₁₃) *ęęęia* c₁ (*ęęęia* f₁) *męrki* e₂₂ (*męrki* e₅) *vęękia* b₁₇ (*veękia* b₁₅) *ęřfingi* a₅ *řęęmia* b₁₇ *ķętil* a₉ *čęęfia* e₇ *ęętia* a₁₀ *ęęęr* f₂₄ *hęęde* a₂₃ *ķęęnt* a₂ *męęn* f₂₁.

Merkn. 4. Fragmentet hev *hvērr* e₁₁ (*hvērr* a₁) *hvērvitna* f₅; *einhver* nsm d₅; *utlagr* b₈.

b. *e* av upphavleg *ei* vert skriven *ę* eller *e*: *ęęęi* a₂₀ *hęęgir* b₂₄.

c. Upphavleg *e* vert oftast skriven *e*: *drepa* e₁₅ *er* pron. *ętr* e₁₀ 3 sp., *meta* e₄ *renna* e₂₆ *rennr* f₁ 3 sp, *ęetta* b₁₀; men ofte ogso *ę*: *bera* f₂₂ verb. (*berae*₈) *męęe* c₁₅, serleg etter *v*: *vęęa* b₅ *vęęet* e₂₂ part., *vęęęr* c₈ 3 sp (*vęęęr* a₇) *vęęę* a₁₉ (*ilverca* b₁₄).

Lang *e* (ę) vert skriven *e*: *her* f₂₂ *rett* e₁₃ *vel* f₆ s. f.; *fe* a₅ (men ogso *fęlag* c₁) *se* a₆ 3 spk av *vera*.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* syner seg oftast som *ę*: *forreęde* b₂₁ *leęr* f₁₄ (3 sp av *lata*); *męęla* c₆ *ęętr* e₂₄ *ęęr* a₂ pron. (ę: *þęęr*); men ofte finnu me *e* (helst naar der er *n* tett attmed): *frenconor* b₂₀ *rena* b₁₆ *þreęll* d₇ *þvinest* d₁.

Merkn. 5. Alt i dette gamle fragment er der soleis i skrift skjepl med *e*-ljodarne. Der er likevel eit drag til aa skilja ut upphavleg *e* fraa *ę*-ljodarne og til aa skriva *e* framfor *n*. Ljodsamhøvet i denne handskrifti syner oss, at uttalen hev gjort mykje betre skilnad millom ljodarne enn skrivaren si skrift.

5. *þann* b₄ *þat* a₆ *þar* a₉ *þangat* f₂₆ *þingat* f₄.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* og *ó* er *ę*: *ķomr* f₂₇ *đottr* b₂₁.

7. Priv. part. er alltid *ú*-: *udada* a₁₉ *ugilldr* e₁₆, *úillt* f₂₄.

8. Ingen halvljod: *garęr* e₁₃ *fęlldr* e₁₃ part., *ęęęr* e₁₉ 3 sp. Um *lidi*s f₁₀ sjaa § 17.

9 a. Tviljodarne vert skrivne:

au (oftast), t. d. *þau* f_{27} *lauc* e_{21} 3si, *lausum* b_{24} ; ogso *ou* (sjeldan):
tvou $c_{1.2}$.

ei og *ei*: *þeirra* c_8 (*þeirra* c_6) *beir* f_{10} *eigi* e_{23} *reisir* a_{16} *fléiri*
 f_{15} *veidi* f_6 *tvéim* c_{10} (*tveim* f_2).

ey, *ey*: *heyra* b_3 (*heyra* c_{15}) *huspreyur* a_3 *deyr* c_{10} *eyri* b_{13} ; 1 gong
øy i *heraðsflyt* a_7 .

b. Stigande tviljodar: *ia*, *io* (o: *io* og *iø*) *iu*; kons. *u* etter konsonant vert skriven *v*, so nær som etter *q*, t. d. *hwarer* e_5 *sveria* f_{19}
tvægga f_3 , men *quio* e_3 , *quedr* a_8 *quidiat* a_{12} .

10. Ljodsamhøve i endingar i det heile som i trøndsk, soleis at endingi er:

a. *e*, naar der i stavingi fyre er *a*, *á*, *e* (upphavleg, og alltid naar *n* + kons. fylgjer etter *e*) *o*, *ó*, *æ* *ø'*, t. d. *lande* b_{16} (2g) *smale* e_{10}
hwarge e_{15} *rane* b_{19} *veret* e_{22} , *hende* a_{23} *genget* f_7 *kenner* a_{25} , *lokenn*
 e_{19} *hofs* e_{25} *godgefe* f_7 *føre* e_{23} .

b. *i*, naar der i stavingi fyre er *e* (ljodbrigda *a*) som ikkje er fylgt av *n* + konsonant, framleides naar der i stavingi fyre er *i*, *u*, *ú*, *y*,
ý, *ei*, *ey*: *kétill* a_9 *faderni* d_{15} *firi* a_{17} (18g) *vitni* b_4 (10g) *kunni* b_6
þrutir e_{13} (npl av *þrutr* m. snute?) *husi* a_{11} *fylkiss* c_{16} *nytir* a_{24}
reisir a_{16} *eyri* b_{13} (2g); *Leysings* d_1 *gerðingar* e_7 (andre dømme med denne ending er det ikkje).

c. *o*, naar der i stavingi er *á*, *e* (upphavleg), *o*, *ó*, *æ*, t. d. *vattom*
 e_{14} *ero* a_{19} (5g) *utisetu* b_{15} *vetrom* c_4 *forno* e_{22} (2g) *nottom* b_2 *farsot-*
tom d_4 *frendom* b_{26} . — Undantak: *ordum* f_{22} (dpl av *orð* n).

d. *u*, naar der i stavingi fyre er: *e* (ljodbr. *a*) *i*, *í*, *u*, *y*, *ø*, *au*,
ei, *ey*, t. d. *stenu* (o: *stemnu*) f_9 *limu* e_{13} apl, *vitu* a_3 3pp (2g), *sinum*
 e_{16} *durum* b_9 *þyfsu* b_{15} *siolfum* c_7 *igognum* e_{18} præp. *golldrum* a_2
lausum b_{24} *eigu* b_{21} 3pp (5g), *huspreyur* a_3 .

Undantak: *somo* e_{23} *scolo* e_1 (5g) *scolom* a_{12} *honom* a_{26} (13g) *quio*
 e_3 *skemrom* f_{26} (komp. av *skammr*). I dei fire fyrste undantak kunde me tenkja oss at den upphavlege *ø* i fyrste stavingi hadde gjenge yver til *o*, og at ordi synte fram tiljammingsformer; men dette er lite rimelegt i so gamall tid, og sèt i samanheng med *quio* og *skemrom* er det mest trulegt at det er former som eigenleg eig heim i rygsk og sume hordske bygdemaal lenger sud.

Merkn. 6. I ord med *e* av eldre *ei* er endingsvokalarne *i* og *u*: *engi*
 a_{20} (5g) *hølgir* b_{24} *engum* e_{23} .

Merkn. 7. I former av *mega* er endingi *e*: *mege* c_{15} ; av *gera* *i*:
gerir a_{16} (3g) *gerði* b_{10} *gerisc* b_{22} ; *henne* a_3 (2g).

11. Det ubundne pron. og adj. artik. er *hinn* d_{15} nsm (4g), *hinir* b_{25} *hitt* e_{13} (*hit* c_{13}). Etterhengd artikkel er ikkje brukt i fragmenti, anna enn i: *ana* f_{13} asg av *á*.

12. *þ* og *ð* vert bruka som i trøndsk: *þann*, *eða* b_{15} *garð* e_9 *trygðar* b_{11} med samanskriven *ð* og *g*.

13. Fragmenti hev berre *mn*: *stemma* a_{26} (*mn* 5g) *stemandi* e_8 .

14. Alltid *g* (ikkje *gh*).

15. Fragmenti hev *ft*, so nær som i bøygningsformer av ord som endar paa *p* i roti: *aftr* a_{22} (5g), *eftir* b_{23} (2g), *skifti* e_{12} ofl. s. n. *skrifta* a_{14} ; men *keypti* d_{11} .

16. Av serskilde former er merkande:

For *byskup* og *konungr* hev handskrifti berre avstyttingarne *þ* og *k* og dativformerne *þe* a_{17} og *ke* b_{26} . Endingi *e* i dativ syner oss at der med det strengt gjennomførde ljodsamhøve i dette fragment maa ha stade *o* i stavingi fyre, og at oppløysingi maa vera: *kononge* og *biscope* (eller *byscope*)¹; — *bø* e_5 dsg; — *godgefe* f_7 ; (= *gudrgæve* G, cap. 85₉); — *hiuscap* b_{22} *hiun* c_1 pl. (2g); — *or* e_3 præp.; *igognum* e_{18} ; — *erendreke* a_{25} ; — *firi* b_6 (10g) *yf(ir)* a_{22} — *of* f_{21} præp. = *umb* e_8 (4g) *vmb* b_{18} *um* e_{18} ofl. — *aldrigi* a_{22} .

Merkn. 8. Aksentar er sjeldsynte, men *finst*: *á* f_{12} 3sp (av *eiga*) *á* f_{12} asg av *á* (elv), *úillt* f_{24} .

Merkn. 9. Den bilabiale spirant vert skriven *f* ogso i innljod: *hafe* e_{17} (4g).

Merkn. 10. Framfor palatal vokal stend *k*: *kennd* a_2 *ketil* a_9 ; elles jamnaste *c*: *coma* a_{22} *cono* a_6 *cann* a_4 *scal* a_8 *cris* a_{14} *þrescold* b_7 (men *þreskeldi* b_7). Likevel er der nokor ustøda, t. d. *taka* a_9 (*taca* b_{20}) *skrifta* a_{14} . Framfor tviljodar som byrjar med *u* stend *q*: *queðr* a_8 .

Merkn. 11. *z* i *manz* e_3 *garz* e_{10} *fialtz* f_7 .

Merkn. 12. Refleksivendingi i verb er alltid *-sc* eller *-zc*: *abyrgiasc* d_5 *blandasc* a_{20} *lize* e_2 .

Merkn. 13. *vel* a_9 adv., ogso *vel* b_{13} .

§ 17. Ordfanget. Merkande er *kna* a_{20} 3sp (av *knega*); *quio* e_3 synest her vera dat. sing. av eit nom. *kvía* f. (= *kví* f. som i dsg alltid hev *kví*). Ordet er i nyn. som i gn. einstavingsord so nær som paa Sunnm. og i Fjordarne, der det no heiter *kvíð*. *liðis* f_{10} er fulla

¹ I avtrykket i Ngl. II sida 496₄ og 497₁₅ er oppløyst *byscupe* og *konunge*, som visst ikkje er rett. G. hev paa same staden *kononge* (Ngl. I sida 19₂₁), og alltid *biscop*; Gfr. II hev alltid *byscop* og *konongr*.

gsg av *liði n.* = *lið n.* her med tydning »folkehjelp«. Paa Karlevisteinen vert ordet bruka i nom. sing. — *liþi* med tydning hovdings fylgje; *lyrittarr eið* a₂₇.

§ 18. Etter dette høyrer Gfr. I i maalvegen til nordvestlandsk. Med di den private partikel er *ú-* og der er *mn* (ikkje *fn*) og *ft* (ikkje *pt*) samstavar maalføret med maalføret i Ytre Sogn. (Sjaa § 11).

III. 3 fragment av den eldre Gulatingslog (Gfr. II).

Grunnlag: avtrykk i Ngl. IV, 3—13 etter upphavsskrifti i Am. 315 f fol. Faks. Ngl. pl. I 3. Tilvisingar til kapiteltali i logi.

§ 19. I desse fragmenti, som er fraa tidi fyre 1200 — sjaa Innl. sid. 9 — finn me:

1. *u*-ljodbrigdet av *a* er gjennomført, ogso um *u* er halden i andre staving: *holf* 228₄ *houuð* 10₄ (3g) *fodur* 21₁₁ (9g) *oll(u)* 302₃ *somu* 225₃ (5g) *somo* 226₄ *monnum* 156₁₀ (2g) *morcum* 10₈ (10g) *ollum* 10₁ (3g) *odrum* 227₁₇ *ondo* 20₉ s. f. ds *sogu* 156₁.

Undantak er: *marcum* 12₈ *kallum* 10₄ *ma(tunøyti)* 20₁₆ (trøndsk paaverknad).

Merkn. 1. *skolu* 10₈ er den vanlegaste form (13g; *skulu* 9₂, 8g); i fyrrtid *skylde* 21₂ og i fleirtal *skyldo* 21₃.

2. *u*-ljodbrigde av *á* i: *ær* 153₅ s. f. dsg (aar i baat), *ræs* 152₂ s. f. dsg, *tolmonodr* 12₁₇ apl, (*tolfmanadr* 11₃ apl. *tolfmanadr* 10₇ npl. *tolfman(a)ðer* 12₇ npl. og blandformi *tolfmonadr* 21₁₇ apl.) *voro* 21₁ dsn, *nottena* 21₅ *nottom* 304₇. Ogso dette ljodbrigdet er her vel gjennomført.

Merkn. 2. Av ordformer som *u*- og *v*-ljodbrigdet plar hava verknad paa, er merkande: *honum* 20₄ ofl. *gera* 11₂ *byskop* 9₂ (6g) *micla* 156₂.

3a. *i*-ljodbrigdet av *a* er oftast *æ*, t. d. *bæria* 20₁ inf. *æftir* 21₅ *fædr* 226₄ dsg (2g), *fæsta* 20₄ inf. *fællr* 12₆ 3sp *gærd* 10₅ *gængr* 304₃ *hældr* 20₁₀ *hæui* 9₃ 1sp (av *hafa*) *auskæri* 153₅ dsg, *læggia* 305₃ inf. *stændr* 11₃; sjeldan *e*: *gera* 11₂ ofl. *menn* 9₂ ofl. (*men* 21₆) *selia* 20₁₅.

Merkn. 3. *hværr* 225₁₁ (*hværn* 10₁₃ *hværri* 304₂ ofl.) *hvervetna* 227₁₈ *hværgi* 12₁₁ *hversso* 224₇.

Merkn. 4. Ikkje ljodbrigde i *utlagr* 302₂.

b. *e*-ljod, oppkomen av *ei*, vert skriven *æ*: *ængi* 21₈ ofl. *hælg* 10₂.

c. Upphavleg *e* vert jamnaste skriven *e*: *ber* 22₁ 3sp (av *bera*) *drepa* 21₁₁ *ec* 9₃ *eda* 10₆ ofl. *eta* 20₁₀ ofl. *nema* 156₆ konj. (4g; ogso *næma* 21₂) *quedr* 20₄ *vera* 11₂.

d. Etter *v* og framfor *rð* vert skrive *æ* eller *e*: *væðr* 11₃ *verðum* dpl. 21₁₂.

Upphavleg lang *e* (*ē*) i: *se* 10₁₃ 3spk *tre* 10₁₃.

Merkn. 5. Etterljodbrigde ved *i* er der ikkje merke etter i hdskr. *giallda* 153₁ ofl.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* er *æ*: *bæðe* 301₁₄ *fær* 20₉ 3sp (av *fá*), *færre* 301₉ komp. *hælar* 21₃ *lætr* 12₁₇ 3sp (av *láta*) *mæla* 21₁₁ *næsta* 156₆ *ærend-* 9₁ (2g) = *ærand-* 20₂ (2g). Undantak: *frendr* 152₃ *frendsime* 227₁₈.

5. *þat* 10₁ *þar* 21₄ *þadan* 152₃ *þingat* 21₂ (2g); *þann* eller *þenn* finn me ikkje i hdskr.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) er *ø*: *kømr* 10₇ (5g) *rør* 301₁₄ 3sp (av *róa*) *fotr* 303₅.

7. Privativ part. er *ú*- t. d. *ufratt* 21₁₀ (veikt), *ugort* 301₁₃ (ugjort).

8. Ingen halvljod: *ulfr* 156₁₀ *kømr* 10₇.

9. Tviljodarne vert skrivne:

au, t. d. *auda* 12₁₈ *laust* 21₆ adj. n. — I gong *æ* i *hins dæ* 227₇ (misskrift for *dæða*), *hins dauda* 152₃ 225₃ ofl.

æi, t. d. *næi* 22₆ *þeim* 10₁, *æigi* 10₇ (*þeir?* 304₃ for *þær*).

æy og *øy*: *æyða* 12₅ (3g) *læyvir* 302₄ (2g) *døyia* 21₄ *øyre* 10_{13·14} *øyri* 225₆.

Stigande tviljodar i: *biarga* 20₉ *bioda* 20₈ *fiorar* 227₃ *siuct* 21₇ *kiot* 20₁₁; I gong *ja* i *jamna* 226₅; ogso *ea* (= *eá*) i: *atean* 227₇ *fear* 21₁₇ *þrea* 12₁₉ (2g); og *eo*: *skeota* 153₄; *hvervetna* 227₁₈ *sva* 9₂ *tva* 226₁₁ (2g; *tua* 303₄) *tvitug-* 301₁ *tvær* 21₁₅ (2g) *hoggva* 301₇ *þvi* 10₁.

10. Ljodsamhøve millom *e* og *i*, *o* og *u* i endingar, men med eit drag burtimod *e* (for *i*) og *o* (for *u*), helst naar *e* og *o* stend i utljod. Handskrifti hev daa:

a. *e* etter *a*, *á*, *e* (upphavl.) *o*, *ó*, *æ*, *ø*, t. d. *barne* 21₁₁ (6g) *aller* 9₂ (16g) *bader* 21₁₉ *reke* 20₇ 3spk, *boret* 21₁ (3g) *dome* 10₁ (2g) *bæðe* 301₁₄ *føðer* 21₁₆.

Undantak etter *a*: *nakki* 21₂ *talit* 303₉ part.; etter *o*: *brøðrungi* 226₆ 3g (*brøðronge* 225₇, 4g).

b. *i* etter *æ* (ljodbr. a) *i*, *í*, *u*, *ú*, *y*, *ý*, *au*, *ei*, *ey*, t. d. *hævir* 12₁₉ (4g) *hværri* 304₂ *vili* 21₉ *tidir* 21₆ *systrungi* 226₁₁ (2g), *uti* 302₄ *syni* 224₁ dsg (av *son*) 20g, *lysir* 156₃ *caupi* 302₂ *æði* 303₁₂ *øyris* 228₂.

Undantak etter *æ* (ljodbr. a): *kænne-* 9₂ (men *kænnir* 20₂ 3g), *sætte* 10₂ (av *setja*) *ge(n)gner* 10₈ 12₇; etter *i*: *timbre* 12₁₄ *penninge*

20₁₁ (21₁₇) *hinne* 21₁₃ *inne* 21₁₅ (2g) *jinne* 21₁₇ (*inni* 156₁₀) *spiller* 22₁ (2g) *vitne* 156₂ *kile* 301₇ *lide* 301₁₁; etter *u*: *iordunne* 12₂₀; etter *y*: *fylkes-* 10₈ (*fylki* 10₄ *fylkis* 10₅ 4g) *skyldde* 21₂ *yuer* 21₁₁; etter *ey*: *øyre* 10₁₃₋₁₄ (*øyri* 225₆ 3g).

Merkn. 6. *frensdime* 227₁₈ for *frendsemi* synest vera ei tiljammingsform: *-semi* > *sini* > *sime*; smlk. *firi*, *firiv* i hdskr.

e. *o* stend etter *á*, *e* (upphavl.) *o*, *ó*, *ø* i fyrre staving t. d. *attongr* 10₁₁ (2g) *ero* 10₃ (14g) *-sesso* 301₁ *ærtogom* 225₁₁ *modor* 225₃ (18g) *brøðor* 225₇ (5g) *nottom* 304₇ *brøðrong-* 225₁₂ (15g).

Undantak: etter upphavleg *e* stend *u* i *verðum* 21₁₂. Merk *u* etter *a* i *marcum* 12₈ (*morcum* 10₈ 9g) og *kallum* 10₄ (trøndsk).

d. *u* stend etter *e* (ljodbr. *a*) *i*, *í*, *u*, *y*, *ø*, *au*, *ei*, *ey* i fyrre staving, t. d. *stæmnu* 21₁₃ *hværiu* 10₄ *kirkium* 10₁ (2g) *sinu* 22₂ (2g) *lutum* 225₅ (2g) *fyrstu* 21₁₃ *systrungr* 227₁ ofl. *fodur* 21₁₁ *aurum* 9₁ (9g) *hæidnu* 22₆ *æigu* 10₁₁ 3 pp (7g).

Undantak: *o* stend etter *e* (ljodbrigda *a*) i *hversso* 224₇; etter *y*: *skylldo* 21₃; etter *ø* i *ondo* 20₉ dsg (av *ønd*, sjæl), *somo* 226₄ (*somu* 225₃, 5g)¹.

Merkn. 7. Ljodsamhøvet er gjennomført i endingar paa *-ing(r)* og *-ung(r)*: *peningum* 225₁₀ *systlingi* 225₈ *attongr* 10₁₁ (2g) *brøðrong(r)* 226₁ ofl. *fiordongr* 10₁₀ *konong(s)* 20₁₂ *systrungr(r)* 227₁ ofl. *þriðungi* 227₁₉ ofl.

Merkn. 8. Den etterhengde artikkel berre i *nottena* 21₅ og *iordunne* 12₂₀. — *þic* 21₁₁ *sic* 301₁₀ ofl.

Merkn. 9. Etter *æ* av upphavleg *ei* fylgjer *i* og *u*, t. d. *ængi* 21₈ *hæljgi* 10₂ *hælgv* 21₅. — I former av *gera* og *mega* er der jamnaste *e* og *o*: *mege* 21₇ *mege* 21₈ *gerer* 12₁₃ ofl. (*-ir* 12₁₂ 301₁₄).

11. Adjektiv-artikelen er *hinn* 10₂ *hins* 152₃ *hinum* 156₄ *hitt* 227₂ (*hit* 156₂) *hinu* 224₅.

12. *þ* og *ð* som i vanleg gamaltrøndsk. *lð* hev vorte *ld*, t. d. *talder* npm 224₇ *talda* apm 227₁₇.

13. Handskrifti hev *mn* i ord som *namne* 21₁₁ *stæmne* 302₁ *stæmnu* 11₂ ofl. *jamna* 226₅ (i samansetning *jam-* 225₄).

14. *gh* finst ikkje.

¹ I staden for *hitt somu* 227₂ hev G paa same staden *at somu* liksom dette fragmentet 225₃₋₇. Men merkelegt er det at me ogso andre stader raakar paa den same uregelretta, soleis *hit somo* Gfr. III 85 (Ngl. I sid. 118₁₂) og *hit somu* Ældr. Frost. XI, kap. 24₅. Truleg er det ei samanblanding (berre i skrift?) av *at somu* og *hit* eller *et sama*.

15. Fragmentet hev *ft* i ord som *aftv* 302₂ (2g) *æftir* 21₅ (2g) *haft* 21₁₃ (av *hafa*) *skifta* 10₁₁ *tuft* 10₆ (9g); berre i gong *pt* i *skriptu* 21₁₈ (latin).

16. Serskilt er merkande:

Fyrrnordisk ljodskifte *e* og *i*, *o* og *u*: *rennr* 153₄ ofl. 3sp (av *renna*), *viganda* 225₁ ofl. (præs. partic.) *konongr* 10₂ (2g) *oxa* 303₄ asg, *sunr* 227₂ ofl. *sonar*(?) 21₁₂ gsg, *syni* 224₁ ofl. *rossa* 20₁₁ gpl, *þrea tugu* 12₂ apl. — *boande* 12₁₂ or 10₁₁, præp.

Fyrrnordisk *aiw* til *æ* i *sæ* 305₂ asg.

Substantivendingi *-endi* berre i *ærendreki* 9₁ 11₂ *ærandreke* 20₂ 22₅ (jfr. nyn. *ærand*, Selja i Nfj.).

Ljodbrotet er gjennomført paa vanleg vis; merkande er *figurra* 227₃ gpl.

Ingi aksentar.

Ymse vokalhøve:

koma hev i notid *kóm*r 10₇ ofl. *ofsta* 227₁₆ 228₅ skifter med *æfsta* 227₁₇. *ærtogom* 225₂ ofl. *orkymlum* 21₂ *orsæckir* 301₄ *orsæckiu* 303₈. *firi* 10₁₀ (31g) *firir* 12₁₆ (3g); men *yuer* 21₁₁ *skyld*e 21₂ 3si (av *skolu*); *frendsime* 227₁₈ (< *frendsimi* < *frendsemi*).

Ingen yvergang fraa *i* til *y* framfor *rð*: *hirða* 304₁.

Konsonantypergang.

ðl > *ll* i *bralla* 21₇ adv.; *-nn* > *ð* i *mudr* 156₁.

nd > *ld* i *høgelde(kirk)jur* 12₄ (jfr. nyn. *tarvelle* Ryf. *tarvelda* Nhl. for *tarvende*, gn. *þarfendi*).

For klanglaus konsonant stend klangfór i *stiugsyni* 225₁₀ (berre for *auga*?).

ver 10₁ pers. pron.

Midkonsonant er burtfallen i *anlít* 21₂ *tolmonodr*- 12₇. *-m* er burtfallen i verbalending framfor *vér*: *æigu ver* 10₆ *skolu ver* 10₈ (*ver æigum* 10₄). *r* er burtfallen i *þrim* 225₂ (4g; *þrimr* 10₁₂, 13g) og alltid i *tvæim* 225₅; jfr. nyn. *trēm'å* og *tvöm'å* dat. av *tri* og *two*, Sunm. (foraldr); sameleis er *r* burtfallen i *við* 9₁ ofl. præp. etter jamlaging med *með* 21₂ (*viðr* adv. hev halde paa *r*, t. d. 152₅).

r er innskoten etter *ð* framfor *n* i *hæidrnu* 22₃ (*hæidnu* 22₆ *hæidnum* 21₄). Sjaa G. Tr. § 44 merkn. og jfr. nyn. *fraa einare ho'ja* Sfj. av *frá hæidrnum haugi* (*frao hin hauj'en*, indre Sogn).

l er lengd framfor *d* og *t* (ikkje gjennomført) t. d. *alldrigin* 12₁₃ *giallda* 153_{1.2.3} *hallda* 10_{2.5} ofl. *hælldr* 20₁₀ *allt* 302₅ 304₄, og jamvel *mællt* 303₁₁ (tala); men *n* er ikkje lengd i denne stoda, t. d. *hundr* 20₁₀ *blanda* 20₁₆.

Lang konsonant stend for einskild ogso i: *skippræiðu* 304₆, og umvendt stend stutt konsonant for lang i: *ber* 22₁ 3 sp (av *bera*) *men* 21₆ npl av *maðr* (oftare *menn*, t. d. 9₂).

Ymse konsonanthøve.

Framfor palatal vokal stend alltid *k*: *kænnir* 20₂ *kirkiu* 10₄ *slikir* 156₉ *orkymlum* 21₂. I andre høve vert helst skrive *c*: *marcum* 10₈ *cristnum* 10₁, men ofte er der ogso *k*: *konogr* 10₂ *skolu* 10₈ *kallum* 10₄; framfor *ue* stend *q*: *quedr* 20₄. Lang *k* vert helst skriven *ck*, men ogso *kk*. t. d. *usæckiu* 153₄ *sæckize* 9₁ *nakki* 21₂.

Den bilabiale spirant vert skriven *f* i utljod, men oftast *u* i innljod, t. d. *þarf* 10₁₃ *hæui ec* 9₃ *hornstauer* 10₆ *graua* 21₁₂; i innljod ogso *fu*: *halfua* 224₆ og *f*: *hafa* 12₁₁. Upphavleg *v* vert oftast skriven *v*: *vædr* 11₃ *tva* 226₁₁, men stundom *u*: *tua* 303₄ *quedr* 20₁.

z i: *manz* 153₄, *firrizc* 227₁₈.

17. Ordformer.

Av substantivformer er serleg merkande bøygningi av *sunr*, gen. *sonar* (?) sjaa ovanfor under 16. — *nauðr*, 20₇ (naud). — *ondo* 20₉ dsg (sjæl).

Adjektiv: *sa mælanda muðr* 156₁.

Pronomen: *ver* 10₁ ofl.

Talord: *tvæim* 225₈ *þrimr* 10₁₂ (13 g; *þrim* 225₂, 4 g) *fiugurra* 227₃.

Verb. *kna* 21₁₂ 3 sp.

Refleksive verb endar alltid paa *sc* eller *zc*, t. d. *nemasc* 10₁₀ *firrizc* 227₁₈.

Adverb. *ælligar* 152₄ *alldrigin* 12₁₃ *væl* 11₃ adv.

§ 20. Ordfanget. Merkande er *orkymlum* 21₂ og *lyrittarr* 20₅.

§ 21. Umskodning. Den boki som desse fragmenti hev tilhøyrt, maa ha vori avskrivi etter ei bok som knapt hev vore yngre enn midten av det 12te hundr. At fragmenti hev tilhøyrt ei avskrift kann me sjaa av den ustøda det ofte er i skrivemaaten. Sumt av dette, so som *xy* no og daa for *oy* eller *ey*, og ordformer som *marcum* og *kallum*, hev fulla sinn grun i det at avskrivaren hev vore paaverka av trøndsk skrift, som ikkje kann ha vore uvanlegt paa den tid me maa tru desse fragmenti vart skrivne (umkr. 1200). Men samstundes er der ogso noko skjepl med umsyn paa ljodsamhøvet millom endingarne *e* og *i*, *o* og *u*, helst soleis at me ikkje sjeldan raakar paa *e* for *i* og *o* for *u* i utljod. Med di maalføret i fragmenti likevel i det heile er nordvestlandsk, som kjennemerki tydeleg syner, kann eg ikkje forklara denne ustøda

paa annan maate enn at upphavsskrifti til fragmenti eller fyrelegget hev vore paa eit rygsk eller hordsk maalføre¹, og at sumt av dette hev vorte sitjande att i avskrifti.

Vitnesburd um ein høg alder er millom anna den jamne skrive-maaten *u* for bilabial spirant i innljod, det gjennomførde ljodbrigdet av *á* ved *u* og bøygningsformerne *sunr*, *sonar*, *syni*.

Merkn. Dei randmerknader som ei hand fraa 2dre helvti av 13de hundr. hev skrive paa fragmenti, inneheld for det meste reine rygske former: *hofod-*, *kollom* 1 pp (av *kalla*) *langa-fosto*, *orkymlom*, *fylkess* ofl. som tyder paa at handskrifti paa denne tid hev vore brukt einkvarstad paa Rogaland.

IV. Gamalnorsk homiliebok 1ste hand (1200—1225).

Grunnlag: Gammelnorsk homiliebog — avtrykk etter Am. 619 qv. — ved C. R. Unger, Christiania 1864. — Fornnorska homiliebokens ljudlära av Elis Wadstein, Upsala 1890. — Faksimil i Ant. Russ. I, pl. IX og i Pal. pl. 10.

§ 22. Gamalnorsk homiliebok er skrivi med tri hender. Den fyrste handi (Hom. I) hev skrive s. 1—32 og 155₂₆—160 i hds. (= Ung. utg. 1—64₁₀ og 195₂₄—201). Andre handi (Hom. II) hev skrive s. 33—136 og 145—155₂₅, hds. (= Ung. 64₁₁—181₁₂ 183₂₅—195₂₂). Tridje handi (Hom. III) hev skrive 4 blad, s. 137—144 (Ung. 202—213) som eigenleg høyrer til ei onnor bok, men som ved eit høve hev vorte innskotne paa ein stad som der i homilieboki nettupp er ein glepp (lakuna) paa 4 blad².

§ 23. Med umsyn til dei maalmerki me hev sett upp for nord-vestlandsk hev det seg soleis i Hom. I³:

1 a. *u*-ljodbridbrigdet av *a* er jamnaste gjennomført framfor *u* i næste staving, t. d. *hofud* (-) 47₁₈ (5 g) *hiortu*(n) 45₁₄ (3 g) *hofðu* 19₁₄ *hondum* 2₁ (2 g) *logðu* 63₁₄ *morgum* 2₁₀ (2 g) *odru* 50₄ (2 g) *ofund*(-) 41₁ (14 g) *ollum* 5₅ (13 g) *ollyngis* (> *ollungis*) 30₁₄ *onnur* 26₇ (4 g) *utøkunni* 33₁₁ *veroldo* 60₂₅ (6 g).

¹ Ogso formi *hogelde* (*kirk*)*iur* 12₄ for *hogendi*- minner um desse maalføri.

² Um 2dre hnd. sjaa næste stykke; um 3dje hnd. sjaa under Sudvestlandsk og G. Tr. 8.38.

³ Tilvisingarne gjeld Ung. utg. med Wadsteins rettingar. Wadsteins statistik er bruka der som det hev vore mogelegt; men i sumt er synsmaatane for skilde — som naar W. tek *nokkor* med under det vanlege *u*-ljodbrigdet av *a*, men ikkje former som *giofum*, *diofull* —; dessutan er Hom I og II (for) ofte samanslegne hjaa W.

Hertil lyt me ogso rekna former som *gíofum* 43₄ *stíornu* 60₁₃ (2 g), med di endingi *-u* (ikkje *o*) syner oss, at *io* her er lik *io*.

I Hom. I er der likevel mange undantak fraa hovudregelen. Mot umkr. 200 ljodbrigda former stend umkr. 55¹ ikkje ljodbrigda. Desse er:

adrum 200₁₉ (men *odrur* 5₁₂ 12 g), *allu* 5₅ (2 g; *ollu* 9₁₆ 5 g; *Aollu* 41₇) *almoso-* 28₁₇ (6 g; *olmoso* (-) 5₂ 12 g; *olmosu* 62₁₆ *olmosor* 64₃) *ambun* 40₁₅ *ambonar* 10₁₃, *ambunar* 16₂₀ (3 g; *ambun* 40₄ *ombun* 39₄ *ombunar* 45₅) *bardagum* 13₁₅ *dagurð* 24₁₄ *diafull-* 199₉ (5 g; alle 5 gonger i Oratio dominica) *diofull* 3₈, 20 g) *fadur* 8₁₃ 196₂₇ (5 g) *fadurleg-* 2₂ *fastur* 45₁ (*fæstur* 27₁₇, 6 g) *-fastum* 47₁₂ (*-fostum* 47₉ 2 g) *gatu* 8₁₀ (2 g; *gotu* 32₁₉ *gøtu* 24₄, 2 g, *gøtur* 32₁₆) *gangum* v. 197₂₉ (*gængum* v. 19₁₅) *gauuglegre* 2₄ (*gofug* 8₁, 9 g), *-giarnum* 36₁₆ *-giarnom* 9₇, *hafum* v. 57₁₀ = *hafum* 5₁₆ 201₄ (*houum* 55₅, *hofum* 18₁₀ 2 g) *iardu* 197₅ (*iorðu* 33₁₇, 3 g; *jorðum* 29₃) *kallum* 61₁₉ *craftum* 42₁₀ *lagum* 198₂₆ *langu* dsn. 24₇ *-lastum* 51₁₀ *mannum* 196₂₃ 200₃₄ (2 g; *mønnum* 11₁₉, 10 g; *mønnum* 45₈ *monnum* 40₁₄ 8 g; *-monnom* 55₁₃; tils. *u*-ljodbr. 20 g.) — *samom* 9₇ *samu* 2₁₆ 199₁₈ (3 g; *somu* 21₁₁) *sannu* 38₁₉ 2 g (*sonnu* 39₁₆, *sønnu* 12₁₄, 2 g) *scammu* 4₁₃ (*scommu* 1₅ 2 g) *sakū-nætum* 198₉ (*sæcum* 40₃ *socum* 49₆ *socom* 46₁₁) *sialfum* 11₁₀ (*siolfum* 3₁, 7 g) *talv* 27₆ (*-tælo* 22₄) *upphafum* 2₈ *varom* 63₂₈ I ppl, imper. (av *vara*).

Som ein ser, er dei ikkje ljodbrigda formerne av eit ord alltid faa; det er berre 4 former (*ambun diafull fadur almosa*) som naar upp til 5 gg; dei fleste av dei andre ovrar seg 1 g (eller 2) gjenom heile skrifti og tevlar med ljodbrigda former, som mest alltid fær yvertaket, og er di vissare paa aa vinna, di oftare ordet vert brukt i skrifti, soleis *adrum* 1 g, men *odrur*, *odrur* 14 g, *diafull* 5 g, men *diofull* 20 g, *mannum* 2 g, men *monnum* etc. 19 g. Der er fulla nokre ord som kann segjast alltid vera utan ljodbrigde (*kallum*, *craftum*, *lagum*, *langu*, *varom*, *dagurð*, *bardagum*, *upphafum*, *sakū-nætum*, *-lastum*, *-lastom*, *fadur*); men alltid vil her segja berre 1 gong, for oftare finst ikkje kvar av desse formerne i skrifti so nær som *fadur*, som finst 5 g og dessutan 1 g i samansetn. *fadurleg* —. Ljodhøvi i dei ordi som syner fram ikkje ljodbrigda former, skil seg ikkje ut fraa dei andre paa ein slik maate at me i deim kann finna nokon grunn til dette uregelrette tilstandet.

Det er sjølvsagt at slik uregelretta ikkje hev aatt heime i noko livande maalføre². Me kann ikkje tenkja oss eit vanlegt maalføre soleis

¹ Av desse stend 15 berre i eit stykke Oratio dominica (s. 195—201).

² Det skulde daa vera i eit yvergangsmalføre eller yvergangstid. Men me kann ikkje ganga ut ifraa, at all den norske skrift me finn slik ustøda i, hev vorte til nettupp paa slike stader og i slike tider.

bygt at same mannen skulde segja *odrūm* og *adrūm* (eller *adrūm'* med ettertrykk paa siste staving), *ollūm* og *allūm* etc. um kvartanna, endaa mindre etter ei procentvis utbyting av ljosbrigda og ikkje-ljosbrigda former av same ord. Naar skrivaren av Hom. I gjenom heile skrifti elles brukar formi *diōfull*, men paa dei 2—3 siste sidorne (199₉—201₁₈) blandar inn 5 gonger formi *diāfull* attmed 4 gonger *diōfull*, maa det vera ein ytre grunn til dette umskifte liksom til at han i dette siste stykke fører inn formi *hanūm* (197₂₈, 4 g) for *honom* ell. *honūm* som han elles hev bruka.

Gjeng me ut fraa at dei formerne som er dei fleste og jamnaste, syner fram det eigenlege maalføre i skrifti, som ogso oftaste vil falla saman med maalføret aat avskrivaren, lyt me forklaara dei ikkje-ljosbrigda formerne i Hom. I som innverknad fraa eit anna eller andre maalføre med slike former. Eg tenkjer meg daa at innverknaden skriv seg fraa austnorske maalføreformer i fyrelegget. Med dette er det likevel ikkje sagt at det næmaste fyrelegget hev vore paa reint austnorsk maal. Der er tvertum mykje som talar for at innehaldet i homilieboki er samla fraa ymse kantar, visseleg ogso fraa fyrelegg med ulike maalføre, at ho i det heile er ei av dei mange preikesamlingar som me kann tenkja oss var i umlauf millom presteskabet i Norig i det 12te og det 13de hundr. og som vart avskrivne snart her og snart der, med eller utan brigde i formi og i innehaldet. Paa denne maaten — og berre paa denne maaten — synest det raad til aa forklaara seg dei mangeslag former som me finn i heile denne boki, og som ikkje kann ha vore brukte soleis paa ei og same tid paa ein og same stad, men som er merke etter gamall tid og yngre tid, og som me maa vera budde paa aa leita etter i maalføre i vest og aust, i sud og nord.

Aa granska etter kvar dei einskilde stykki i Hom. hev sitt eigenlege opphav, ligg paa ein maate utanfor fyreloga her, som er aa finna hovudsvipen eller hovuddragi i den maalføremi hdsk. syner fram, og som i den gamle tid ho er skrivi, oftaste hev vore det same som maalføret til avskrivaren, anten det han tala eller det mynster han hadde lært aa skriva etter. Men so mykje um dei einskilde stykki i høve til sine fyrelegg som synest naudturvelegt for dette hovudfyremaal, er det sjølv sagt me lyt taka med. Og dette vil verta gjort i »umskodingi« nedanfor, § 24.

Merkn. 1. *Skulu* v. hev formi *sculu* 32₂, men oftare *scolu* 37₆ (3 g) som kann vera ei ljosbrigda form av *scalu*. Dei andre former av dette verbet i Hom. I er i præ. *scal*, *scalt* 16₁₈, *scal* 2₁₄ *solum* 6₁₆ (10 g; *solum* 23₄ 7 g; *scalum* 12₁₁ 197₁₈ 5 g); *scalu þer* 12₁₂ (2 g); *scylði* 60₁₅ (3 g). — *munu* 5₁₃ (8 g; *monu* 9₂ *mono* 64₆) finn me i desse former:

Præs. 1 sg: *mon* 8₁₆ (6 g; *man* 6₅, 3 g); 2 sg: *montu* 24₉ 30₁₄ (*mantu* 15₁₈); 3 sg: *man* 9₁₀ (26 g; *mān* 13₁₅ *mon* 27₁₄ 7 g; *mænn* 26₁; *mun* 31₅); 2 pl: *munu þer* 58₁. 3 si: *myndi* 36₁ (2 g). Inf. præter.: *myndu* 30₅.

b. Til trøndske verbale tristavingsformer paa *-ado* etc. svarar *-ado*: *fagnado* 18₁ *glataðo* 49₁ *þionado* 61₂; *bannado* part. dsn. 62₈; 1 gong *ælscaðeð* 2 pi (misskr. for *-uð*?) 63₂₄; præter. part. dpl. endar paa *-andum*, t. d. *misgerandum* 11₇ *hæfiandum* 47₁₂ (i alt 10 gg *-andum*; 1 g *-andom* i *æigandom* 29₆ og 1 g *-ændum* i *dømændum* 37₁₅, etter *dømændr* 37₁₂). Sameleis i adj. i komp. *sidaru* npf b. f. 200₂₆ og superl. *-asto*: *diu-pasto* 41₃, og *-astum*: *grimastum* 37₁₆. Like eins substantivformer som: *þionasto* 5₂ (*þionæsto* 3₈, men *þionosto* 57₉), *sculdarum* dpl 10₁₅ *bar-dagum* 13₁₅. *hiartano* dsg b. f. 18₁₁ og dilike former, som er samansette, høyrer sjølvstgitt ikkje hit.

Merkn. 2. Adjektiv som er tvostavingord med stutt avleidingsending, som inneheld *a*, fær i nsf & npn *u* eller *o* for *a*: *hæilog* nsf 8₆ ofl. *yður* nsf 46₁₄ *onnuv* 26₆ (4 g). — Particip paa *-adr* fær i fem. *-að*: *blæzad* 61₃₁ *ritað* 8₇ *hungrað* 36₁₈ (jamlagingsformer). — Subst. fem. paa *-an* (ikkje) *-un*: *blæzan* 34₁ *huggan* 1₅ *scipan* 2₈ ofl. *yfirstoplan* 41₄ og *yfirstaplan* 39₂ (etter *stapull*, trøndske for *stoppull*); av andre subst. med avleidingsending som inneheld *a* og som hev burtkasta *-u* (eller *o*) i 3dje staving er merkande *vesold* f. 18₅ (5 g). — Subst. m. paa *-adr*: *fagnað* asg 60₂₃ *metnadar* gsg 37₅.

2. *u*-ljodbrigdet av *á* er for det meste skriva med eit serskilt teikn, naar *-u* hev falle burt; oftast (42 g) *ó* ell. *ø*, ogso *ao*, *ø*, og helst naar vokalen er nasal *o*, *ó*, t. d. *ón* prp. 4₇ (4 g; *ón* 54₉ *øn* 11₆ *Áon* 37₅) *ambott* 50₂ *forsió* 51₁₃ *nótt* 17₁₉ (*nott* 61₁₄ *nót* 198₁₄, *not* 60₁₀ 3 g *skuggsió* 71₀ *tórr* npl 17₁₈ (3 g; *tørr* 17₁₅ 2 g) *vópn* npl 28₂ *vórr* pr. nsf 7₄ (2 g); rugling i: *øst* 6₁₁ (13 g; *ast* 4₁₅ 6 g; i gsg: *astar* 8₁) *møl* npl 8₅ (3 g; *mål* 2₉ 2 g) *nolgasc* 32₁₉ (*nalgasc* 15₉) *nang(r)* 5₈ (4 g; *nængs* 33₈ 2 g; *nænge* dsg 12₁₅ 2 g; *nænga* 9₁₁ 2 g) *Pøll* 63₃₀ *Pøll* 33₁₀ ofl. (*Pall* 46₅) *vón* 49₁₆ (*vónn* 53₁₅, *vønn* 7₂ 7 g, *vaon* 6₈ 10 *ván* 6₁₄); *sár* npl 19₁₄ hev berre denne form. Etter W. hev Hom. I 23 g *á* (eller *a*) for *ø* i slike høve som her er umrødt.

Naar *u* er halden, er der oftaste (58 g, W) ikkje ljodbrigde av *á*, *dramblátom* 15₅ ofl. *fiandom* 37₁₆ *framcvamo* 30₉ *hattom* 39₁₈ ofl. *malom* 62₃₂ *sálum* 58₂ *váro* 17₁₈ 3 pi, *þo at tváro* 198₂₆ 32. Men merke etter ljodbrigde finn me ogso i dette høve, t. d. *tørum* 17₁₃ dpl. (2 g; *torum* 6₁₄) *vørum* 12₁₇ pron. (3 g; *vørom* 18₁₅, 3 g; men *varom* 12₃, 9 g).

Merkn. 3. Med di *u*-ljodbrigdet av *á* gjerne vert skrive *o*, *ó*, naar *ó* hev vore nasalera, er det trulegt at vokalen i desse høve hev gjenge yver til *ó*. Sumtid er den ljodbrigda vokalen yverførd til former der han ikkje eigenleg er heime, t. d. *vár* 21₇ pron. nsm. (*vár* 60₁₀ ofl.) *vórar* 52₅ pron. apf. Dette tyder paa samanfall av *á* og *ó*.

Merkn. 4. Av andre verknader av *u*- (og *v*-) ljodbrigdet er merkande: *nóccor*, som alltid vert skrive soleis, t. d. 4₈, so nær som at dsn heiter *nóccve* 50₄ der *ø* er *v*-ljodbrigde av *e*, liksom i *algørfi* 41₇. — *honom* 16₇ (9 g) er den vanlegaste form; dessutan finn me *honum* 61₂ (5 g) *hanum* 197₂₈ (4 g; alle 4 gonger i Oratio dominica) *hanom* (for *hánom*?) 60₉. — *hon* 22₆ ofl. med gen. *hænnar* 32₁₉ (oftast; ogso *hennar* 32₁₇) og dat. *hænne* (oftast; ogso *henni* 197₁₇). — *gera*, vanleg form, t. d. 199₁₇ (*gøra* 199₁₇ i Orat. dom.). — *mykil* nsm 17₅ ofl. *mykit* 8₂ ofl. med *y* i alle former. — For *millum* vert alltid brukt *medal*, *á medal*.

Merkn. 5. Merkelegt er *aruar* 30₁₀ for *arvan* asm av *orr* (gjev-mild), det einaste døme i homiliebooki paa *a* framfor halden *v*; men heile ordet ser ut som ei mistyding.

Merkn. 6. Etterljodbrigde av *u* i *kyrlæik* 44₆ og *ukyrrir* 43₁₅ 3 sp (2 g).

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert jamnast skrive *æ*, umkr. 511 g (W) t. d. *fræmiasc* 59₁ *samtængisc* 27₁₅ *sændir* 1₂ *stadfæsta* 47₅, men ogso ofte *e* — etter W 249 g — t. d. *lengi* 24₁₃ (*længi* 24₁₄) *menn* 15₈ ofl.; sjeldan *ē* (34 g, W) t. d. *eftir* 13₁₀ (*æ* 16 g, *e* 4 g).

Merkn. 7. *hværr* 59₁₀ *hværiungi* 48₄ dpl; *hværsu* 20₁₁ (8 g; *hvæssu* 12₄ *hvæssu* 10₁₃ *hværsu* 11₁₀) *hværvitna* 3₃.

b. Den *e*-ljoden som er uppkomen av tviljoden *ei*, vert oftast skriven *æ* (eller *ē*) t. d. *æld* 33₆ asg *ængi* 50₁₆ *æcci* 5₁ (men ogso *engi* 37₁₆ *eccii* 38₁₄) *hælgæ* adj. 197₁₄ *hælgum* 6₂ *mest* 6₁₁.

c. Upphavleg *e* vert skriven *e*: *ec* 63₉ ofl. *eda* 53₅ ofl. *-gefed* 11₁₉ *nema* konj. 19₃.

d. Etter *v* eller straks fyre og etter *l* eller *r*, som høyrer til same staving, vert oftast skrive *æ*, t. d. *cvædr* 24₁₀ *hværf* 24₆. *Værðr* 25₅ *værc* 13₁₃ ofl.; *vera* (liksom *vesa* 196₅) vert likevel skrive med *e*, so nær som *væra* 26₃ *vær* 30₅. Dessutan 25 g i (*fyrir*)*gæfa* t. d. 12₁₁. Istaden for *æ* vert stundom skrive *ē*, t. d. *bēr* 3 sp (av *bera*) 37₃ *gēfa* 31₁₃ *vērða* 19₃. Merkande er *mēð* 41₁₁ (elles alltid med *e*).

e. Lang upphavleg *e* vert skriven *e* eller *é*: *retlátr* adj. 19₁₅ *vér* pr. 19₁₅ ofl. (ogso *ver* 10₁₁) *séér* 2 spk (av *vera*) 17₅; undt. *hvæ* (o: *hvé*) 14₁₈.

Merkn. Etterljodbrigde ved *i* hev me i *biærgr* 3 sp (av *biarga*) 23₃, men elles er dette ljodbrigdet ukjent i Hom. I.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert oftast skrive *æ* (eller *ǣ*): *hæðar* gsg 16₇ *mælom* 52₄; sjeldan *ǣ*, *ǣ*, t. d. *mælom* 71₄ *étne* 49₄, eller *e*, t. d. *fyrirlet* 1 sp 8₁₆.

Merkn. 8. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er nemnande: *bæzt* sup. 6₄ 10₁₇ men alltid *bættra-(i)* 28₁₄ (umk. 10 g). — *frælsi* s. n. 23₆ *fræls* imper. 200₉ *fríalslega* 27₁₅, liksom i den eldste trøndsk. G. Tr. s. 48.

5. *þann* 52₀ ofl. (*þan* 20₁₄) *þat* 58₁₆ ofl. *Ðat* 50₉ *þar* 60₂₄; *þadan* 41₁₄ ofl. *Ðadan* 50₅ *þangat* 18₆.

Merkn. 9. *hingat* 61₆ *hængat* 62₁₃; *hedan* 197₁₀.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) vert skrive *ø*, *o* (*o'*): *kømr* 60₅ *cømr* 62₂ *døma* 38₁₀, *o'ska* 60₂₁.

7. Den privative partikel er oftast *ó-* (42 g) eller *o-* (31 g) tils. 73 g. t. d. *óscil* 13₇ *omildi* 55₁₇; men ogso *u-*, *ú* finst (tils. 20 g) t. d. *umattolect* 4₃ *úvinato* 40₅.

8. Ingen halvljod; men gen. sing. *ofmetnaðr* 16₁₆ for *ofmetnaðar* og *hæitir* 24₁ for *hæitr* kunde høyra hit. G. Tr. s. 91.

9 a. Tviljodarne vert skrivne:

au (oftast) t. d. *þau* 6₃ *auð-* 2₉; sjeldan *æu*, t. d. *dæuðr* 22₁₄ ofl. eller *ou*: *þou* 2₇ *douð* 4₁₁ *a brout* 58₈.

æi (oftast) t. d. *æin* 11₇ (27 g, W; *ein* 3 g, W); sjeldan *ei*, t. d. *ei* adv. 30₁₅ (ogso, men sjeldnare *æi*), *Eigi* 21₁₂ og fleire stader naar ordet vert skrive med stor fyrstebokstav; elles *æigi* t. d. 3₁₃ ofl. Med *ei* vert skrive *eilíf(r)* 58_{4.5} (4 g; men oftast *æi*-endaa i same lina som *ei*- 58₄).

øy, *oy* og *æy*, t. d. *høyra* 10₂ *øyрна* gpl. 12₁₆ *høyrir* 25₄ *æyrna* 29₁₃; *æu* i *æuru* 31₈ (misskrift?).

b. Dei stigande tviljoder vert skrivne: *ia*, (sjeldan *ja*, *iæ*), *io* (for *iø*, *ió*; i gong *iø* for *iø*), *iu*, t. d. *gialda* 30₅ (*biægr* 3 sp. 23₃ 1 g) *viðsmiorvi* 32₁₃ (*hiærtum* 18₁₅) *þiofr* 35₁₈ *driupanda* 32₁₂.

Merkn. 10. Derimot vert skrive *va*, *ve*, *vi* (ogso etter konsonant): *dvalt* 23₁₂ *hwarge* 11₆ *hværr* 12₁₄ *hwilic* 7₁₀ *cvælr* 41₁₇ *qvala* 23₁₂ *sva* 43₁₈ ofl. *tvæim* 31₀ *þvisa* 199₂₈; *byggva* 16₄; *scva* 24₁₇ apl. (for *skvá*?).

Sjeldan *j* for *i*: *jarn* 14₁₁ i *jordum* 29₃ *jatta* 19₁₇ 20₁ *jattem* 19₃.

10. Ljodsamhøvet i endingarne er gjennomført som i trøndsk, soleis at det stend

a. *e* etter *a*, *á*, *e* (upphavleg, naar han ikkje etter 3 d hev gjenge yver til *æ*) *é*, *o*, *ó*, *ó*, *ǣ*, *ø* og *ó*.

Undantak: *altaris* 34₉ *illgiarnir* 37₁₈ *almatigs* 12₁₆ *þrøngvisc* 6₁₂ *algørfi* 4₁₇ (3 g). Merk at *i* stend i utljod berre i *algørfi*.

b. *i* etter *e* (i ljobdr. *a* og *e* som hev vorte *æ* etter 3 *b* og *d* ovanfor) *i*, *í*, *io*, *u*, *ú*, *y*, *ý*, *au*, *ei* og *ey*.

Undantak: *brenner* 41₁₇; *ælsce* (-) 51₆ (3 g; -*i* 57₁) *ærfede* 201₁₅ *ærfede* 49₄ *ærvædes* 52₁₁ *erfæde* 200₁), *i* alt 7 g; *hende* 13₈ (-*i* 37₃) *æilifre* 28₁₅ (-*i* 3 g) *gulle* 29₃. Merk at -*e* stend i utljod i alle undantaki, so nær som i *brenner*, *ærvædes*.

Etter *ø* berre tvo dømme: *hofði* 62₂₆ (som i trøndsk), men *algorfre* 51₉.

c. *o* etter *á*, *e* (upphavl.) *é*, *o*, *ó*, *ó*, *æ*, *ó*.

Undantak: *sálum* 58₂ (2 g; -*o*(*r*) 61₁₂, 10 g, W) *varum* pr. 34₁₁ (2 g; -*om* 12₃ 11 g, W; *varo* 200₁); *orrestum* 2₁, *æfstu* 47₁₃; *vélum* 35₃; *bodordum* 41₆ (3 g; -*om* 26₁₆) *fordumc* 61₈ *horfum* 196₂ *ordum* 198₁₀ (5 g; -*om* 4 g, t. d. 199₅); *domum* 37₇ (*dómom* 38₁₇ 3 g) *fiorum* 39₁₈ (3 g) *fótum* 15₃ (2 g) *godum* 28₁₀ (6 g, -*om* 8 g, -*o* 14 g, W) *omodum* 21₈; *tørum* 17₁₃ (-*om* 2 g) *vørum* pr. 18₁₅ (3 g, -*om* 12₁₇ 3 g); *æudæfum* 35₁₂ (2 g) *hæstum* 17₇ *frælum* 52₈ (-*om* 9₁₇).

d. *u* etter *a*, *e* (ljobdr. *a* eller *e* etter 3 *b* og *d*) *i*, *í*, *ø*, *io*, *u*, *ú*, *y*, *ý*, *au*, *ei*, *ey*.

Undantak: *ambonar* 10₁₃ (*ambunar* 16₂₀ 3 g) *varom* 63₂₈; *ælsco* 51₄ (-*u* 3 g) *hvæssu* 12₄ *hvæssu* 10₁₃ (men *hværsu* 20₁₁ 7 g, *hværsu* 11₁₀) *langfæðrom* 62₁₄; *drotningo* 50₂ *paradiso* 28₁ *fægnom* 60₉ *hærmonnom* 55₁₃ *hoggnom* 48₅ *olmoso*-5₂ (18 g; -*u* 62₁₆; dette synest visa at andre vokalen i dette ordet hev gjenge yver til *o*) *socom* 46₁₁ (-*um* 40₃ 49₆) *veroldo* 60₂₅ 7 g, *vættratælo* 22₄; *fylgðo* 63₂₅ *fyrsto* 49₁ 196₈ *mgeclo* 26₄ *ofdryccio* 28₈ (-*u* 62₁₉ ofl.) *ymsom* 29₁₀; *hæilso* 2₅ (-*u* 12 g (W) t. d. 2₁₁) *hæilog* 8₆ (7 g) kanskje for *hæilog*.

Merkn. 11. Endingi er *i* i ord paa -*endi* som *læidþendi* 18₃ *hæilendis* 200₂₉; undantak *hyggiænde* 37₈ (-*i* 4₂, 2 g). Agjektiv paa -*legr* fær endingar med *e* og *o*, t. d. *astsamlegre* dsf 3₂ *iardlegom* 41₃; undt. -*legum* 61₄ (3 g).

Merkn. 12. I ord med *e* (*æ*) av upphavleg *ei* er endingsvokalarne *i* og *u*, t. d. *ængi* 50₁₆ *hælgum* 6₂.

Merkn. 13. I former av *gera* oftast *e* og *o*: *gere* (-) 200₄ (44 g; -*i* 24 g, t. d. 45₁₇) *gerom* 19₁ (4 g; -*u*- 201₇, 3 g); i former av *mega* alltid *e* og *o*, t. d. *mege* (2₉ *meger* 2 spk 6₆ *megem* 1 ppk 196₁₆ ofl. *mege* 60₂₆ — *hænne* (for *hænne*) 33₉ ofl. (*henni* 197₁₇), — *þesse* hev *e* og *o*, t. d. *Þesser* 55₁₀ *þesse* dsf 60₂ *þessom* 61₃ (14 g; *þesso* 3 g; -*um* 48₁₄, 5 g).

Merkn. 14. Tristavingsformer paa -*o*; men dersom -*m* kjem attaat, vert endingi -*um*, t. d. *glataðo* 49₁ *diupasto* 41₃ *þionasto* 5₂, men *iðrandum* 20₅; undantak *sidaru* 200₂₆ *æigandum* 29₆ *osidsamom* 9₇ *æignadomc* 35₅.

Merkn. 15. Dei vanlege avleidingsendingar er med i ljodsamhovet, t. d. *alden* 61₃₁ *xengil* 61₃₁. Undantak:

a. substantiv paa *-ing*, *-ingr* utan umsyn paa vokalen i fyrevegen, t. d. *xendrimning* 18₄ *hæilsulxening* 19₁₂; berre desse ordi hev *-eng*: *dømenge* 24₅ (3 g) *framngeng* 53₄ *iatngeng* 19₉ (2 g; *-ing* 53₂) *lesngeng* 78₁₁·16 8₁ (*-ing* 53₁) *længeng* 197₂₁ (*-ing* 34₁₀) *vidrcomngengar* 17₁₄ 18₁₂.

b. adjektiv paa *-legr* og adverb paa *-lega*, t. d. *ranglega* 19₃; nokre faa hev *-lægr* eller *legr*: *diofullegre* 26₁₈ *licamleggs* 32₁₁ *dyrlægsta* 62₁₀ *hærfilægsta* 24₁₇ *manlægs* 45₇ *nylægs* 50₉; vokalen *i* hev berre *naudsynligt* 34₈.

c. den etterhengde artikkel hev alltid *e* (som i trøndsk) t. d. *lyðren* 9₁₉.

Merkn. 16. *mīc* 2₄ (*mīk* 1₃) *þīc* 15₁₈ *sīc* 15₂, alltid med *i*.

Merkn. 17. *andlete* 17₁₈ dsg. (*andlæte* 14₁₀) for *andliti* er vel ogso ein verknad av ljodsamhovet, sjaa G. Tr. 113 merkn.

11. Adjektivartikelen er *hinn* m. 3₄ (15 g, *hin* 2₁₇ 2 g) *hinn* f. 29₁₂ (7 g, *hinn* 10₅ 2 g) *hit* 2₇ (23 g, *hitt* 20₁₂). Av *enn* finn me *ens* gsg 61₂₁ *et* asn 197₂₃, *lifs ens ælifa* 199₂₅ = *lifs hins ælifa* 201₄; *enn* er rygsk, men kann vel ogso ha aatt heima i andre maalføre.

12. *þ* vert bruka i fyrstningi av ord, *ð* etter vokal, *f*, *g* — ogso: *hængðr* 63₁₃ *længð* 22₉ — og *r*; etter andre konsonanter stend *d*, undt. *hæmdar* 36₁₄ og 4 gonger *styrçd*, t. d. 56₉ (elles alltid *-t* i dette høve).

For *þ* stend ofte *Ð* i fyrstningi av ei setning baade i pron. og andre ord, t. d. *Ðesser* 56₇ *Ðæccileg* 18₁₁ (i denne boki soleis reint grafisk skilnad).

Merkn. 18. 2 pers. pron. pl. heiter alltid *þer* eller *þér* (ikkje *ér*). *þú* vert ofte tiljamna etter ordet som gjeng i fyrevegen, anten til *ðu*, eller *tu*, og *þér* til *ðer*; t. d. *gerðu* (o: *ger þú*) 22₂, *hæfe ðer* 63₂₃ *montu* (o: *mont þú*) 30₁₄.

13. Hom. I hev 25 g *mn* og 19 g *fn*. *-mn* i *himneskr* 29₁ *himni* etc. 30₁₆ ofl. *hæmndar* 20₅ *hæmdar* 14₁₁ *hæmdar* 36₁₄ *hæmnanda* 20₁₅ (men *hefna* 14₉ *hæfna* 14₇ 52₁ *hæfndar* 43₁₅) *iamn-* 3₂ *iam-* 56₁₆ 196₁₈ *iamt* 59₅ *hiamt* 59₆ *nemna* 6₅ (men *næfna* 196₁₀ 8 g) *namne* 57₁₂ *nómn* pl. 56₂ (men *nafn* 196₁₀ 8 g) *ramnen* 25₇ *ramnleg* 25₆ *samna* 50₁₃ *samnasc* 49₁₂ *samner* 2 spk 30₇. Berre *svøfne* 52₁₆ *hafnan* 5₁ (3 g) *hafnar* 3 sp 9₅ er utan sideformer med *mn*.

14. *gh* hev ikkje Hom. I.

15. *ft* og *pt* finst paa lag like mange gonger (47 *ft* & 45 *pt*, W.) og me finn dei fleste ordi snart med *ft* og snart med *pt*, soleis: *aft* 2₁₃ (5 g; *aptr* 22₁ 2 g) *æftir* 3₉ (6 g; *eftir* 13₁₀ *eftir* 21₁₈ 2 g; tils. *ft* 9 g; *æptir* 20₅ 9 g, *eptir* 23₆, 2 g), *craft* 3₁₆ (10 g; *crafta* 27₃ 3 g,

craft 17₁₀ 3 g, *craftum* 42₁₀ *craft* 21₇, tils. *ft* 18 g; *crapte* 16₁₈) *oftar* 8₈ (3 g) *oft* 2₁₆ (4 g; *opt* 2₁; 16 g, *opleg* 7₁₁) *scriftar* 18₁₆ (*pt-* 18₁₈ 20₁₂, 10 g).

Berre med *ft* finn me: *hæift* 43₇ (4 g).

Berre med *pt*: *køypti* 196₃₃ *apne* (o: *aptne*) 38₁₂.

Merkn. 19. *crapz* 51₁₄ er vel for *crapts*; *fs* i *ræfsing* 37₄.

16. Former av ymist slag:

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e—i*. Hertil former:

med *e*: *dvenar* 3 sp 52₉ (nyn. *dvēna* Helg. *dvæn(a)* Lof. *dvina* Hard.)
regner 3 sp (pluit) 11₂ *tvennom* 17₁₄ (men *tvin* npn 53₉
tvinna 7₁₆) *þræmr* 49₅ *þrænnar* 22₆.

med *i*: *ifan* 46₉ *ifanalaust* 31₅ (2 g) *ifi* 3 spk 23₁; *yfanda* 18₁₄
(for *ifanda*; *i* > *y* gjennom paaverknad av *f*).

Merkn. 20. I Shl. Ryf. og Jæd. segjer dei enno mange stader *yvast* um aa *evast* eller kvida seg; paa Jæd. ogso *iwast*. Elles heiter det no *ēva*, *ēvast*, *ævast* i Berg. bp. og Vinje i Tel. *ive* Tel. I Sogn *ōva seg*, som kann vera baade *ifa* og *efa* i gamalt maal.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o—u*. Hertil former:

med *o*: *fogls* 58₉ *godlegar* 8₆ (elles allstad *gud-*); *or* præp. 42₁₈,
ogso som præfiks: *óræigi* 31₁ *orvilnan* 11₈ *orvilnasc* 6₁₁
(*ol-* 6₁₇ misskrift), men *urug-* 24₂ (2 g) og *urøyndr* for
urendr 41₀ (jfr. *orheimings* Sfj. Ytre Sogn); *sonr* 2₁₇ 8 g,
sonar gsg 59₁₁ *sona* gpl 26₇ (2 g) *sono* apl 24₁₆ 3 g
(men *sunar* gsg 51₉ *synir* npl 26₉; um *søynir* sjaa nedan-
for under h, ζ) *cono* 33₁₀ ofl. *læidtoða* obl. 8₁₀ ofl. *øret*
adv. 11₅ (*øyret* 25₉).

med *u*: *gull* 36₁₀ ofl. *cumum ver* 201₄ (elles alltid *coma*; sjaa § 24)
tyia v. (hjelpa) 2₄ (55₁₃).

Merkn. 21. Merkelegt er *hugvær* 16₄ adj. *hugværs* 16₂ adj. for van-
legt *hógværr*; jfr. nyn. *hugmoe seg* Hall. Vald. for *høgmoda seg*.

c. Frumnordisk *aiv* hev vorte *ei* (eller *æi*) 30₁₅ o. m. fl. st. Men
ogso *æ* (*æ*) vert brukt, t. d. 200₂₂ ofl. *æ* (= *eigi*) 31₃.

Frumnordisk *auh* hev vorte *ó* i *hór* adj. nsm 15₆ *hólegra* 42₁₃;
etter jamlaging med adj. (som *blór*) hev former med *á* fenge yvertaket
(*luír* 15₄ ofl.).

d. Av substantiv paa *-endi* hev hdsk. *hyggiændi* 4₂ (*-e* 3₇ ofl.)
læidendi 18₃ *hæilendis* 200₂₉ (undt. *illyndi* 53₁₆ saman sett med *lyndi*?);
morgen 25₆ ofl. *morgon* 24₈ ofl.

e. Ljodbrotet er i det heile gjennomført paa vanleg maate; merkande er: *viðsmiorvi* 32₁₃; *gudspialle* dsg 11₁₈. Uvanlege former er: *giarðe* 20₁₈ 3 si for *gerði* (av *gera*). Jfr. hermed *giarði* 3 sik i den egt trøndske hdsk. Tiib. 3₃ (umrødd i G. Tr. 85 merkn. 2); men nyn. (*g*)*jari* 3 si av (*g*)*jera* Vest Tel. Set. av **gjārði* < *giarði* viser at denne formi hev vore i bruk ogso paa Sudlandet, — *giata* inf. (= *gæta*) 196₆. Denne formi (*gjáta*), som me ogso finn i Hom. II 66_{4.18} 134₁₆ og som eg ikkje hev sét paavist annarstad enn i homiliebooki, hev eg funne ogso i Am. 307 fol., ei handskrift av Gulatingslog (landslogi) fraa midten av 14 hundr. med maalføre fraa Sudvestlandet.

I 307 fol. er ordet ofte bruka (53 b, 67 b, 69 b), ogso i particip *vanqiat* 52 b (hovudhdsk. av landslogi i Ngl. sid. 148₂: *uangætt*). Det er venteleg same ordet som enno liver i Shl. i formi *jatta* (*jatta þá*, *jatta te*, *jatta ette*)¹ med tydingi »lægge märke til, agte paa« og som er utskilt fraa (*g*)*jæta*; med umsyn til ljodyvergangen jfr. gn. *játa* (segja ja) > nyn. *jatta* (segja ja). I Hom. I stend ordet i det stykke som er mest trøndsk og hev vel ogso aatt heima der.

f. Vokallengjing. Præp. *at* 13₈ ofl. hev ogso formi *át* 199₉.

Framfor *l* + kons. vert ikkje vokalen lengd, t. d. *hiolp* 199₃₄ *hialpar* gsg 61₇ (*vatn*)*kalfv* 50₁₄ *sialfr* 36₁₂ ofl. (formerne *sialfum* 11₁₀ *siofum* 3₁ (7 g) med endingi *-um* her i Hom. I syner at *a* er stutt). Hdsk. hev *jarn* 14₁₁.

Merkn. 22. I *háls* 32₁₃ *órmsens* 62₆ *æinárt* 199₂₄ (oftare *æinarðr*, t. d. 199₇) og *vesálz* 31₅ er den lange vokal anten innverknad fraa maalføreformer i fyrelegget, eller aksenten er berre grafisk som paa fleire andre stader i Hom. Smlk. nyn. *æinára* adj. (truskyldig) Ryf. (Saua, Suldal), medan det elles fraa Fjordarne og nordetter til Innh. heiter *einart*; *orm* (med trong *o*) Jæd.?.; *vesälla* f. (stakar) Ryf. Shl. Desse former synest tyda paa at der i alle fall sume stader i Rogaland i eldre tid hev vore lengjing av *a* og *o* i slike høve som her er i umtale, kanskje ogso i *háls*, som enno hev *á* i V. Agder, Rbg. Set. og V. Tel.

Merkn. 23. Aksent yver lang vokal er ikkje gjennomförd, men stend ikkje so sjeldan, t. d. *mál* 2₉ *sé* 3 spk (av vera) 3₆ *tíu* 61₂ *tóm* 4₁₀ *ón* 4₇ *tár* 17₁₈ *úvínato* 40₅ *mæ'ler* 195₂₈ *o'ska* 60₂₁.

g. Vokalstytting. *hænne* (for *h.ænne*) 33₉ ofl. hev ogso den stuttare form *henni* 197₁₇, som endingarne *-e* og *-i* syner. — *gømdir* 201₁ for *gøymdir* er venteleg misskrift, som endingi *-ir* synest visa.

h. Ymse vokalhøve.

α. *e* hev vorte *ø* i labial umstoda i *svøfne* 52₁₆ nsg (jfr. nyn. *søvn* Førde i Sfj. *svøbn* Rog. (Dal)).

¹ Chr. Vidsteen: Ordbog over Bygdemaalene i Søndhordland. Bergen 1900.

Stutt *x* (*e*) og *ø* skifter i *æðli* 32₇ 44₁ og *øðle* 22₁₇ 56₆, *æfsta* superl. 26₂ (4 g) og *ø(f)ste* 24₄.

Lang *x* og *ø* skifter i: *audæfe* 29₂ (5 g) og *audøfe* 30₁₂ (5 g; *audøue* 29₁₆, 2 g).

For *ø* stend *ê* i *mëtto* (3 pi av *møta*) 109₃₁ i ein randmerknad, som etter Wadst. sid. 1, note 2 truleg er skriven av fyrste hand.

I alle desse høvi — so nær som *æðli* — er der labial i nærleiken aat vokalen.

Merkn. *mætto* (for *mütto*) 20₉ og *veg* 37₂ (for *váy*, angels. *wæge*) synest vera misskrift. Sameleis *værdvæizlu* (for *vard-*) 5₁₀.

β. *i* held seg framfor *l* og *r* med konsonant etter: *silfr* 35₁₀ *kirkia* 196₇ *virða* 61₂₀. *i* hev vorte *e* (*ê*) i *tvealdan* adj. asm 20₁₇ (2 g).

γ. *y* held seg i *fyrir* 3₈ ofl. (ogso *fyr* 4₄ ofl.) *yfir* 11₃ ofl. *ymsom* 29₁₀ *ymsisr* 57₂; like eins i fortidformerne *scyldi* 60₁₅ ofl. *myndi* 36₁ ofl.

δ. For *a* i endingi etter lang staving finn me stundom *e*, soleis ofte i participformer, t. d. *brennande* gsm 63₂₆ *leitande* 3₆ ofl., men ogso i *ende* adv. 199₁₉ *nærre* adv. 199₂₇ *hæste* 61₂₇ superl. asm b. f. (av *hár*), 62₂ gsm, 17₇ nsn, *iatte* 1 si 2₄ *scammesc* 3 sp 20_{12·14} 26₃. Ogso etter stutt staving *ritade* 1₃ (1 sik). Sumt av dette kann vera misskrift; me finn stundom ogso *a* for *e* ell. *i*, t. d. *mæira* asf 65₂ *biartara* nsm 32₁₈. Sjaa elles merkn. 24 her nedanfor.

ε. For *u* (ell. *o*) stend i ljodlinn staving *e*, (*i*, *æ*) i: *orrestum* 2₁ *þionæst(o)* 3₈, *ælskaðeð* (for *-uð*) 63₂₄ *orækteð* (for *-oð*) 63₂₄ *kusid* (for *-uð*) 63₂₃ (men *fylgðo þer* 63₂₅ *gerðu þer* 63₁₆ *þér kunnud* 63₁₉, og fleire andre stader paa same sida *-uð* og *-oð*). Som dømi syner, er stavingi i fyrevegen snart lang og snart stutt.

Merkn. 24. Sét i samanheng med yvergangen *a* til *e* (under δ straks ovanfor) er dette venteleg, der det ikkje er misskrift, ei tidleg ovring av den ljodlogi, som i fjordemaali sidan hev gjort so mange endingar *a* og *u* til *e* (*æ*).

ζ. Etter stutt *e* (*æ*) vert ender og daa innskote ein *i*, naar det kjem *i* i neste staving: *davigi* 10₁₃ *sæygi* 34₂; sameleis vert *y* innskoten etter *ø* i same høve: *øyret* 25₉ *søyvir* 26₈ (Smlk. G. Tr. § 99).

i. Konsonantvergang.

ðt > *tt* i *batt* 2 si (av *bidia*) 1₃ 2₁₅ = *bæzt* 4₁₄.

f > *v* i *tvealdan* adj. asm 20₁₇.

Um *auga* 41₁₃ ikkje er misskrift for *auka*, er det innverknad fraa rygsk.

nn hev vorte *ð* framfor *r* i *fidr* 53₆ 3 sp for *finnr*.

rs er utjamna til *ss* i *Hvesso* 10₁₃ (12₄) *Dystir* 3 sp. 17₁₇ (2 g) *hæstileg* adj. 43₁₁.

Etter den gamle *s* i ord som *vesa*, som i Norig umkr. midten av det 12te hundr. hev gjenge yver til *r*, er der merke i *vesa* 196₅ (elles alltid *vera*) og *est* 2 sp 15₁₈ 17₆.

-*ld* og -*nd* hev vorte -*ld* og -*nd*.

v > *m* i *mér* 51₆ (*hafum mér*); elles *vér*, t. d. 51₉. *at hváro* hev vorte *at tváro* 198₂₆.

j. Konsonantburtfall.

g held seg i framljod framfor *n* i *gnótt* 29₄, men ikkje framfor *l*: *lícr* adj. 41₁₀ ofl.

h er burtfallen i *hl*, *hn* og *hr* liksom i heile homiliebooki, undt. i *hriug* (ϕ: *hriug*) 41₂. Sjaa nedanfor sid. 54 note 1.

v er burtfallen i dei vanlege høve i framljod framfor *r* og *u*, t. d. *væði* 39₉ *urðu* 48₈ 3 pi (men *svicvum* dpl 201₁₁).

For *svicva*, inf. 199₂₀ finn me *svikia* 199₁₂; *pínsl* hev alltid denne form, t. d. 20₇.

Konsonant millom konsonantar fell ofte burt, t. d. *apne* 38₁₂ (for *aptne*) *dramlátr* 16₆ (3 g) *morne* 38₁₂ (for *morgne*) *opleg* 7₁₁ (for *optleg*) *værz* 47₅ (for *værks*) *hæmdar* 14₁₁ (= *hæmndar* 20₅) *syngi* 196₄ (for *syndgi*) ofl.

Endings-*b* er burtfallen ell. utjamna i *um*, allstad skrive *umm* so nær som 58₈ (*umb*).

ð fell burt i endingi av 2 pers. pl. av verb framfor *þér*, t. d. *kunnu þer* 63₇ *hæfe ðer* 63₂₃.

g er burtfallen fyre *ð* i *munuð* 33_{2.4}.

Endings-*r* er oftast burtfallen i *við* præp. t. d. *við* 198₁₂ (*viðr* 197₃₀, 3 g); alltid *með*, t. d. 197₃₁.

Sameles *r* burtfallen i *tvæim* 31₀ (men *þræmr* 49₅).

Etter *st* fell ofte ein konsonant (*r*, *s*) burt i utljod, t. d. *briost* gsg 60₅ *Crist* gen. 62₁ ofl.

k. Konsonantinnskot.

h vert sumtid sett framfor ord som byrjar med vokal: *híamt* 59₆ (for *íamt*) *hugganda* 25₁₀ (for *uggande*; sameleis *huggir* 16₃ 23₁₅ for *uggir*) *hilmr* 58₄ (for *ilmr*); jfr. § 8 merkn. 50.

l. Konsonantlengd.

α. For stutt konsonant stend ikkje sjeldan lang, serleg *ll* framfor *d* og *t*, t. d. *hallde* 196₂₂ *illt* 12₁₂ ofl. (*ilt* 20₁₉). Sjeldan *nn* framfor *d*: *hunndr* 22₁ *hanndar* 37₃; *mycclo* 26₄ *spaccra* 37₇ *æppli* 62₇.

β. For lang konsonant stend ikkje sjeldan stutt, baade etter stutt og lang vokal, millom vokalar og framfor konsonant: *miscunar* gsg

21₄ *iateng* 17₁₁ *fulr* 38₉ *rænr* 52₁₁ *rétlátr* 19₁₅. — I utljod stend ofte stutt konsonant etter ljodsterk lang vokal, lang konsonant etter ljodsterk stutt vokal, t. d. *sæl* 3₁₅ *ræin* 21₁₄ *fát* 38₁₅ *call* 43₉ *batt* 1₃; (*hinn* nsf 10₅).

Merkn. 25. Pron. *oss* vert skrive soleis 80 g (W) og *os* 7₁₄ (3 g) som kann vera *ós*. Sjaa nedanfor Hom. II og Wadst. sid. 133.

m. Ymse konsonanthøve.

Guttural *k* vert oftast skriven *c*: *callasc* 9₃ *soc* 12₉ *scal* 9₁₉, framanfor *v* ogso ofte *g*: *qvad* 13₁₇ (*cvad* 12₁₂). — Palatal *k* vert oftast skriven *k*: *speki* 3₆ (*spacr* 3₁₄). Men regelen er ikkje gjenomført; serleg er der mykje *k* for *c*. No og daa vert det innskote ein *i* etter *g* og *k* til aa syna den palatale uttale, t. d. *giængr* 197₃₄ *giæte* 3 spk 197₇ (= *gæte* 197₅) *kiænning* 200₂₈ (G. Tr. § 18 merkn. 5).

Lang *k* vert skriven *cc* eller *ck*.

v vert oftast skriven *v*, sjeldan *f* som i *algørji* 4₁₇ *bolfan* 45₁₀, eller *u* som i *Euo* 62₅. — Upphavleg bilabial spirant vert oftast skriven *f*, men ikkje sjeldan *u*, t. d. *haue* 3 spk 13₁₁ (*hafa* 13₁₃).

z = *ts*, t. d. *rétz* 51₁₅; = *ds*, t. d. *göz* 59₁₀; = *ds*, t. d. *holz* 32₆; = *s* i *aldyggvazta*, superl. 29₁₂; = *st*, t. d. *syniz* 51₁₆.

17. Ordformer.

a. substantiv: *sonr* nsg 3₄ *limar* m. npl (for *limir*) 32₁ *drycs* m. gsg 49₁ *-vega* apl (av *vegr*, via) 197₁₅ ofl. — *endir*, nsg 197₁ ofl. men *enda* cas. obl. 196₃₄ ofl. — *hiortun en* apl (for vanlegt *hiortun*) 45₁₄. — Merk *postola* 21₁₈ *vilia* 197₈, baae former nom. sing.

β. *þæccia* adj. asf. 11₅; *sidaru* komp. npf. b. f. 200₂₆. (Sjaa Noreen³ § 425 merkn. 2).

γ. pron. *mér* i pl. 5₁₆ (i gong for *vér* 2₁ ofl.); *sia*, dem. nsm 9₆, nsf 4₂; — *þesser* nsm 60₃ (2 g), *-or* nsf & npn 25₄ 198₇ (8 g), *þesse* dsf 60₂ (2 g) *þvisa* dsn 199₂₈ (ogso *þesso* 5₈ ofl.), *þesse* npm 6₇ (*-er* 18₇ ofl.); *huilicr* 47₁₃ 7₁₀; *huatke* 10₁ ofl.; *ængi* asm 62₂₁ 196₁, *engi* asf 201₉. — *næcve* dsn 50₄.

δ. talord: *tvæim* 3₁₀ *þræmr* 49₅.

ε. verb paa *-va* etter *g* og *k*: *byggva* 16₄ *ryggvisc* 41₁₈ (4 g) *slæcver* 31₆ *svicva* 199₂₀ (*svikia* 199₁₂) (*syngia* 61₃).

2 pers. pl. endar paa *-ð*, t. d. *erod* 5₁₃ *gefed* 11₁₉ *rakod* 63₃. Merk: *hværf aftr þu til guds oc liui* (lat. *vives*) 24₆; *liui* imperativ?

Merk: *hæitir* for *hæitr* 24₁ (vokalen *i* i *-ir* er vel halvljod).

Refleksive verb paa *-sc* 235 g (derav 225 paa s. 1—59, 3 paa s. 60—64, 7 paa s. 197—201) *-zc* (2 g), ogso *-z* (11 g), og *-s* (11 g) og *-st* (3 g)

t. d. 2₆ 14₂ 22₇ 17₂ 22₁. Dessutan *-umc* i sp 1₂, *-omc* i sp 35₅, *-umc* i pp 5₁₈ 6₁₈ 29₁₇ 60₉, *-omc* i pp 26₉ 27₉, *-omsc* i pp 12₅, *-emsc* i ppk 10₁₂ 199₁.

¶. adverb: *aldargin* 22₁₅ (3 g) *aldrigi* 36₁ (2 g) *væl* (alltid med *æ*, t. d. 4₅); adverb paa *-a*: *harda* 57₁₄, *hardla* 18₁₃ *auðvælla* 55₁₂; *siðarsta*, superl. 39₁₃ (jfr. nyn. *seinaste* adv.).

¶. For præp. *millum* finn me allstad berre (*á*) *medal*, t. d. 5₁₄ 198₁₁. — *or* 42₁₈ (4 g).

af- vert nokre gonger bruka som præfiks med same tyding som *of-*, t. d. *afát* 48₁₈ (= *ofát* 28₈) *afáte* dsg 62₁₆; jfr. *afgamla* D. N. IV, 90₅₃ (Stavanger 1311, rygsk maalføre), *á*, *ár* = *of*, Nfj. og *á*-, *á(v)*, *av-* Sudvestl. t. d. *ástör'ð* (o: *ofstórr*) Nfj. *ávræa* f. (ovleg stor ting) Li.; og *Aaboin*, *Aabuen*, *Aamycke*, Chr. Jensøn.

§ 24. Umskoding. Som denne etterrøknaden syner, hev Hom. I i det heile dei merke me set upp for nordvestlandsk maalføre; men ho hev ogso fleire former, som ikkje kann ha vore til i denne landsluten i det 13de hundr.

For det fyrste er der i Alcuins *De virtutibus* etc. (Ungers utg. 1—59) og i *Oratio dominica* (Unger: 195—201) nokre former som er mykje eldre enn den tid homiliebooki — som ho no ligg fyre oss — kann vera skrivi, t. d. *vesa* 196₅ *est* 15₁₈ 17₆ *þesse* npm 6₇, kanskje ogso *vilia* nsg (for *vili*) 197₈. Disse former læt seg forklara som atterstodor fraa eldre norske fyrelegg, ikkje yngre enn midten av 12te hundr.¹ Med umsyn paa stykket *De natiuitate domini sermo* (Unger 60—64) er det vandare aa segja noko visst um alderen for fyrelegget; det hev i det heile ein yngre svip (alltid *armr*, adj. for *aumr*; *sala* for *ond*; *væygsemdar* 61₆), um endaa refleksivformerne, som alle endar paa *-sc*, syner at ogso her ligg det eit fyrelegg til grunn, som ikkje kann vera yngre enn umkr. 1200.

Men umfram dette er der i alle tri stykki² nokre former her og der, som ikkje høver med maalbyggnaden i Hom. I i det heile og som ikkje kann ha aatt heima paa Nordvestlandet.

Soleis er der ymse undantak fraa ljodsamhøvet i endingarne (sjaa ovanfor under § 23, 10) som for det allermeste peikar paa eit maalføre

¹ Dersom *hring* 41₂ (for *hring*) i Alcuins bok ikkje er islandsk paa-verknad — i so maate den einaste av dette slaget i heile homiliebooki — kjem me endaa lenger upp i tidi. Er *hr* paa denne staden islandsk, maa det vel vera paa-verknad paa avskrivaren etter islandsk lesning, ikkje etter islandsk fyrelegg, med di Alcuins bok ikkje synest kjend paa Island anna etter ei isl. umsetjing fraa 15 aarh.

² Hom. I inneheld berre dei 3 stykki som her er nemnde.

utan slikt samhøve, men med einkyndte endingar paa *-e*, *-o* og *-um* (ell. *-om*); slike maalføre kjenner me fraa Rogalandskanten paa Sudvestlandet.

Til sudvestlandsk lyt me ogso rekna former som *æinárt*, *háls*, *órmsens*, *vesálz* (sjaa ovanfor under § 23, 16 f), *yfande*, *hyrfa* 2I₁₈ (jfr. nyn. *hyrva*, v. (*ar*) Dal. gaa i ørska), *svøfne*, kanskje ogso *hiortun* (*en*) 45₁₄ og — um det ikkje er misskrift — *auya* 4I₁₃ for *auka*. Umbytingi nokre faa gonger av artikelen *hinn* med *enn*, og formerne *hæmðar* og *hængðr* ofl. — um ikkje desse former er alderdomsmerke — høver ogso best til sudvestlandsk. Den sterke halting millom *fn* og *mn*, *pt* og *ft*, priv. part. *ú-* og *ó-* kann ogso hava sin grunn i sudvestlandsk innverknad; men desse sistnemnde former finst ogso paa Nordvestlandet, som det fyrr er paavist.

Denne utvilsame sudvestlandske paaverknaden kjem sterkast fram i Alcuins De virtutibus etc. og tyder paa at det næmaste fyrelegget for dette stykke hev vore skrive paa ei maalform fraa Rogalandskanten, paa lag som Hom. III a (Unger: 202—210₂). I dei tvo andre stykke, serleg det siste, er der ikkje meir av dette slaget enn som me kann tenkja oss hev fylgt med i pennen fraa tidlegare avskrivning etter rygsk fyrelegg.

Men ogso etter austnorsk er der ymse merke i Hom. I. Denne innverknaden, som i ljodformerne paa denne tid best syner seg ved det, at der vantar *u*-ljodbrigde av *a*, kann me raaka paa her og der gjenom heile handskrifti (sjaa ovanfor under 23 1a). I Alcuins bok er der ikkje meir av det enn som kann finna si forklaring i avskrivaren sin kjennskap til trøndsk eller i det, at det er atterstødor fraa eit endaa eldre fyrelegg. Heller ikkje i De natiuitate dom. er der mykje av dette. Men so mykje meir er der i Oratio dom. (195—201). I dette stykke finn me ikkje berre vanlege austnorske former som *adrum*, *diáfull* (fleire gonger) *faður*, *gangum*, *lagum*, *mannum*, *samu*, *sakunæutem*, *skabu*, *skalum*, *gøra* (199₁₇), men endaa ofte *hanum* pron. og ein gong *cumum* (*ver*) 201₄ i pp. *kuma* for *koma* synest vera ei austnorsk form, som me ogso finn annarstad i homiliebooki i slik samanheng som syner trøndsk innverknad paa eikor vis, soleis fleire gonger i lag med andre dilike former i stykket um Olavs jarteigner i Hom. II. Like eins *kuma* i Hom. III i det stykke som er skrive paa trøndsk (Hom. III b), men alltid *coma* (med *o*) i det stykke som same handi hev skrive nøgje av etter rygsk (Hom. III a); jfr. nytrøndsk *kjmi* partic. av *kám(m)á* som kann vera gn. *kuma*, liksom gnorsk *muna* i Trøndelag hev vorte

*mā(n)nā*¹. At alt dette er trøndsk og ikkje austlandsk paaverknad i Hom. I hev me bl. a. lov aa døma av heile boki si skrift og rettskrivning², og denne paaverknaden er i Oratio dom. so sterk at me lyt tru dette stykke er skrive beintfram etter eit trøndsk fyrelegg.

Etter dette skulde daa avskrivaren av Hom. I havt fyre seg Alcuins bok paa eit rygsk maalføre, medan Oratio dom. (og kanskje ogso De natiuitate etc.) skulde vera avskrive etter trøndsk fyrelegg³. Alt hev han daa freista jamna til etter sitt eige bygdemaal. Best hev dette lukkast med De natiuitate etc. som berre hev nokre faa og smaa avvik fraa nordvestlandsk. Rettar me paa desse 4 sidor (Unger 60—64) dei sjølvmotsegjande former *fægnum*, *fylgðo*, *dioflinom*, *órmsens*, *værom*, *kallum*, *samu* og *uræinum*, som alle saman berre finst i gong, til dei fylgjerette *fægnum*, *fylgðu*, *dioflinum*, *ormsens*, *værum*, *kællum*, *sæmu* og *oræinum*, fær me med umsyn paa ljodformer ei god prøva paa gamalnorsk fraa Sunnmøre eller ytre Nordfjord soleis som me lyt tenkja oss maalføret der i fyrstningi av 1200-talet.

Med det som her ovanfor er bore fram, er likevel ikkje noko sagt um det eller dei upphavlege fyrelegg til Hom I. Det synest meg rimelegast at alle tri stykki hev sitt fyrste norske upphav fraa Trøndelag. For dette talar — umfram dei oftnemnde trøndske ljodformer, som ein til deils kann forklaara paa annan maate — den store mengd med refleksivformer, mest i De virtutibus etc., som ikkje sjeldan hev passiv tydning, liksom ofte i trøndske diplom og ikkje sjeldan i det nytrøndske folkemaal no. I Alcuins bok er ikkje berre dei latinske passiva stendigt umsette med refleksiva: *dōmasc* (judicantar) *callask* (vocari), men refleksiva vert endaa stundom bruka med passiv tydning, der latinen ikkje

¹ Elles er der kanskje merke i dei nye maalføri i Snm. (og Fjordarne?) etter eit *kuma*; sup. heiter soleis mangstad paa Snm. *kjymæ* (av *kumit*, jfr. *gjelæ* av *gala*), *kjēmæ* Førde i Sfj. og Eid i Nfj. — kann vera etter præsens, men er underlege avvik, som ikkje er kjende andre stader i landet.

² Homilieboki brukar soleis latinsk ell. høg *f* (*f'*), skriv den gutturale spirant *g*, hev ikkje sjeldan *xy*; i austl. er alt dette annarleis. Sjaa Innl. s. 8 nedst og 9 øvst; s. 12 (um *g* og *gh*); s. 25 øvst.

³ Paa same vis hev fulla avskrivaren av Hom. III havt fyrelegg fyre seg paa ulike maalføre. Men han hev skrive meir bokstavrett av baade Hom. III a (rygsk) og Hom. III b (trøndsk). Dette maa vera grunnen til dei 2 maalføri med same hand. Det er ikkje eingong visst, at noko av dei tvo maalføri er hans. Wadsteins forklaring i Ljudl. s. 2 er annarleis, men tildeils bygd paa fyresetningar um maaltilstand og maalførest, som ikkje er hævande.

krev det, t. d. *Ef ræidi stodvasc æigi* 51₁₃ = Hæc (ira) enim si cordi insidet; jfr. *leigann skilldi oskiærð takazst* og fleire dæme i D. N. III 30₆₀ (Nidaros 1291), *osidir vaxa . en sidir tynazst* D. N. VIII, 51₇ (Kongebrev av 1202 etter vid. av 1324). Ogso ved ordbruket er der sumt som synest høva best saman med det me vanlegast finn i gamaltrøndsk. Soleis vert i desse stykki som ovanfor paavist alltid bruka præpos. *medal* eller *á medal* (aldri *milli*, *millum* o. s. fr.); dette synest sermerkelegt for eldre trøndsk; sjaa G. Tr. 77, merkn. 1. — Naar *aumr* i Alcuins bok vert bruka til aa umsetja lat. *pauper* (t. d. 59₉) minner det um Eldre Frost. II 32₅, der hovudteksten hev *fatokum*, men 5 variantar hev *æymom* eller *aumum*. — *bardage* vert ofte bruka um plaaga t. d. 13₁₅ 64₇; dette synest vera ei serleg trøndsk tydning, som derifraa hev gjenge inn i det religiøse maal; jfr. Kgs. 43₂₂; Barl. 167₁₅ (etter trøndsk opphavsskrift). — *dvenar* 52₉ 3 sp av *dvena* høver godt med dei nynorske former *dvēna* og *dvæn(a)* nordanfjells. Meir um homilieboki i det heile vil ein finna i § 27 under Hom. II.

V. Gamalnorsk homiliebok 2dre hand (Hom. II).

§ 25. Denne handi er i maalvegen meir uregelrett enn den fyrste. Med umsyn til dei oppsette maalmerke finn me her:

1 a. *u*-ljodbrigdet av *a* er jamnast gjennomført, ogso framfor *u* i stavingi etter, t. d. *hofuð* 118₁₇ (41 g) *holfu* 104₅ *caillum* 1 pp 190₁₄ (3 g) *næfnur* 116₁₃; herunder høyrer ogso i dette maalføre *biorgum* 121₁₉ *diofull* 105₃₂ ofl. (alltid), *giofum* 93₂₇ (2 g) *iordu* 68₁ (35 g) *siolfu* 176₃₀ (2 g) *siolfum* 66₁₁ (15 g) *stiornu* 93₂₆ (6 g).

Etter Wadstein (Uml. s. 15) hev denne handi 758 dæme med ljodbrigda vokal og 54 utan. Dei undantaki eg hev notera, er:

allu 155₂₄ (2 g; *ollu(m)* 123 g) *almoso* 98₂₅ (10 g; *olmoso* 3 g, t. d. 66₃) *ambonar* 70₃₁ (3 g) *asno* 175₁₇ *bandum* 159₂₀ (*bondum* 3 g) *batnom* 76₁₆ *biartum* 175₁₄ *dagurðar* 129₃ *fadur* 84₂₆ (2 g; *fodur* 12 g) *fagru* 160₁₉ (*fæguru* 149₁₇) *farom* 1 pp 66₂₄ (2 g; *færum* 68₂, 7 g) (-) *fasto* 109₇ (2 g; *fostum* 29 g) *felagum* 160₁₁ *-gango* 86₁ (*gongu* 6 g) *gangom* 133₆ (*gongum* 2 g) *gatu* 187₂₄ (*gotur* 14 g) *hafum* 187₁₈ *hafðu* 161₂ (ljodbrigda former av *hafa* i præs. og impf. 46 g) *haldom* 80₁₁ (*holdum*, *hældum* 36 g) *handum* 71₉ (*hondum* 15 g) *hialpum* 162₅ *hiarto* 68₂₄ (*hiortu(m)* 86₁₀ ofl.) *hvarmum* 156₁₂ ? *iarnum* 159₂₀ (2 g) *calloð* 99₁₇ *ladum* 1 pp 102₃ *mannum* 66₃ (*monnum*, *-om* 99 g) *rangum* 108₂₉ (*ronqu(m)* 4 g) *sagur* 151₃₁ (*sogur -um* 6 g) *sannu* 146₂₀ (2 g; *sonnu* 3 g)

scapæð 138₁₁ *svartum* 64₂₈ *takum* 102₄ (2 g; *tokum* 10 g) *þaccum* 161₈ *vacto* 69₁₇ (*voctu* 2 g).

Merkn. 1. Av *skulu* og *munu* er desse former merkande:

Inf. & 3pp: *sculu* 72₅ (15 g; *sculo* 64₂₀, 6 g) *scolu* 66₁₉ (3 g; *scolo* 65₂₇, 3 g); 1pp: *sculum* 83₂₁ (39 g; *sculu ver* 131₂₉, 2 g; *sculom* 68₁₂, 3 g) *solum* 64₂₆ (26 g; *solom* 71₂₄, 5 g); 2pp: *sculu þer* 96₂₂ (11 g; *scolo þer* 67₂₇, 3 g); 3skp: *scyli* 176₃₃; 1pkp: *scylim* 183₂₇; impf. *scylda* 96₁₆ *scyldir* 191₂₄ *scyldi* 67₁₇ (17 g) o. s. fr. Præt. infin. *scyldu* 155₁₂. Inf. & 3pp: *munu* 94₃₄ (*muno* 190₃₄) *monu* 104₃₃ (8 g; *mono* 71₂₂, 3 g; *mænu* 77₃) *manu* 98₃₃. 1pp: *munum* 136₁₆ (2 g) *monum* 88₂₁ (9 g; *mænum* 77₂₈) *manum* 71₁₀; 2pp: *munuð* 67₃₀ *munuð* 66₂₂ *muno þer* 116₂₂; 3skp: *myni* 149₂₈; 1si: *mynda* 194₆ (3 g); 3si: *myndi* 68₂₃ (22 g; *møyndi* 106₂₄, 4 g; *møndi* 117₂₈). Præt. inf. *myndo* 83₉. I præes. ind. 1 og 3 pers. oftast *man* 76₃₃ (36 g; *mon* 94₃₃, 3 g; *mæn* 85₂₂, 6 g; *møn* 67₂₈). Um *møyndi* sjaa h, § her nedanfor.

Etter maaten er her soleis færre undantak fraa regelen um *u*-ljodbrigdet framfor halden *a* enn i Hom. I. Um den aalmenne grunnen til uregelretta er tala under Hom. I § 23, 1a.

b. Verbale tristavingsformer: *dyrcadum* 1pi 89₁₁ *fagnadom* 1pi 89₆ *-samnadum* p. 132₉ *armscapadum* p. 146₁₁; *-ado* er notera 41 g. t. d. *louado* 67₃₂ (3 g) *svarado* 102₂₂ (3 g), *-adu* er notera 7 g. t. d. *kagadu* 125₂₈ *ognadu* 146₁₇; *-adosc* 11 g. t. d. *idradosc* 98₃₄ (3 g) *samnadosc* 149₄, *-adusc* i *vitradusc* 183₂₅; *-ændum* 9 g, *-andum* 5 g. t. d. *logændum* 180₃₃ (2 g; *-andum* 99₂₀) *þurfændum* 134₃₀ (3 g; *-andum* 187₃₀) *vacændum* 69₁₀; aaleine stend *misgerændum* 77₂ (etter pl. *misgerendr*? jfr. *domændum* Hom. I 19₉).

Av verb med *a* i roti stend sumtid *u*-ljodbrigda vokal framfor endingi *-ado*, — *-adosc*, soleis: *fagnadu* 94₁₅ (*fagnado* 143₂₈) *fæstado* 106_{14.25} 162₁₆ (*fastado* 162₂₉) *hærmadu* 159₂₆ *cøllado* 112₁₅ (*callado* 69₂₃, 3 g) *cølladosc* 192₁₂. Dette er vel berre grafiske blandingsformer millom vestlandsk *hærmødu* og trøndsk *harmado*, oppkomne ved innsetjingi mekanisk av den kjende trøndske form *-ado*. Ei form av same slag er *kloppado* 3pi (for *kloppodo*) i D. N. I 168₂₃ (Avaldsnes 1322, rygsk maalføre, men paaverka av trøndsk).

Superlativformer: *hælgasto* 67₁₄ *hwæssasto* 107₁₇ (blandingsform); merk ogso positivet *valædum* 99₃₀ (*-adum* 110₂₈). — Substantivformer: *orræsto*, *-um* 177₇ (4 g; *orræsto* 187₁₈) *þionasto* (15 g; *-astu* 119₁₆, 6 g; *-æsto*, *-æstu* 65₂₂ 137₂₁) og former som: *iattarum* 186₁₈ *licamum* 82₁₈ ofl. *-manadum* 188₃₁.

Merkn. 2. Tvostavings adjektiv med avleidingsending, som inneheld *a*, fær i nsf & npn *u* eller *o*: for *a*: *onnur* 87₁₉ ofl. *æinorð* 190₁₀ *gæmul*

101₁₉ *heilög* 69₅ ofl. *vesol* 191₃₃ ofl. *yður* 86₁₅ ofl. — Particip paa -aðr fær i same høve oftast -að (not. 12 g) t. d. *crofnad* 154₂₃ *framad* 86₂, men 5 g -od, -að: *grunod* 90₃ *hælgod* 185₄ (2 g; *hælgad* 65₁₇, 2 g) *callod* 99₁₇ (*callad* 2 g) *scapad* 138₁₁. — Substantiv f. paa -an og -on; oftast -an, t. d. *scemtan* 145₄ *vingan* 147₃₂ (4 g), men ikkje so sjeldan -on: *freistonar*, gs 69₂₀ 135₆ *gudløstan* 114₂ (blandingsform), *huggon* 142₁₆ (*hugganar* gsg 83₁₉ ofl.) *idron* 108₁₇ (3 g; *idran* 108₇ ofl.) *órvilnon* 113₃₀ *ræi(n)son* 99₉ 89₁₆ (*ræinsonar* gsg 90₂₅, 5 g) *vilnæon* 113₃₂; av subst. m. paa -odr finn me berre *getnod* asg 89₂₂ *monaðr* 170₂₇ (*mænaðe* dsg 162₄, ogso *mænaðr* 184₂₇), elles paa -adr, t. d. *fagnaðr* 102₃₁ *costnaðr* 159₃ ofl.

2. *u*-ljodbrigdet av *á* hev for det meste sitt serskilde skrifteikn, naar *u* hev falle burt, og vert oftast (167 g, W) skrive *ø*, *ó*, — stundom ogso *o*, helst naar vokalen er nasalera, t. d. *øst* 72₃ (40 g; *óst* 120₁₁, 3 g), *litillæt* 174₁₁ (*retlót* 142₂₉) *mæl* pl. 65₁₆ (8 g), *Pæl* 84₂ ofl. *sø* 3 pi 68₅ ofl. = *só* 116₁₆ *tør* pl. 136₇; *ambót* 153₄ ofl. *not* 67₁₄ (14 g; *nott* 73₁₀, 3 g; *nøt* 95₃, 2 g; gpl: *natta* 106₁₅ (6 g), npl: *nætr* 158₂₉); *ón* prp. 91₂₄ (5 g; *on* 86₇; *ón* 70₂₃ ofl.) *ásio* 67₆ *viðrsíó* 174₁₃ *vón* 129₁₃ (3 g; *on* 94₃₄ *ván* 134₃₄, 2 g, *vón* 191₃); dessutan *ø* i *notnesso* 73₇ og *ao* i *Aost* 75₂₇ (2 g). Med *á* (eller *a*) vert *ø* i dette høve skriven berre 47 gonger (W).

Framfor halden *u* i næste staving vert det skrive *á* (*a*) 202 gonger (W), men 117 gonger *ø*, og — helst naar vokalen er nasal — nokre gonger *o*, t. d. *báro* 3 pi 112₁₅ ofl. (*báro* 89₁₂) *atværo* 162₂ (*atvaro* 156₂₅ *átváro* 159₁₆ *o*: *at hváro*) *lágo* 3 pi 159₂₆ (*lágo* 115₃) *láso* 3 pi 94₃₁ *væro* 3 pi 79₁₆ (27 g, *váro* 115₆, 9 g; *váro* 113₁₇, 12 g; *varo* 67₂₁ 18 g); *ásiono* 80₁₂, *como*, -*u* 3 pi 73₃ (13 g ofl.), men substantivet *qvámo* 129₁₉ *atkvámo* 103₅ (*atqváma* 162₂₃ *atvama* 161₃₃, 6 g) *framquama* 85₈ *hingatqvámo* 144₂₂ (-*qvámo* 101₁₄ -*cvámo* 177₂₂ -*qvámo* 177₄ -*quamo* 70₆, 3 g) *undanqvamo* 151₁₅ (2 g); berre 1 gong er notera *komo* asg 125₆; *monaðr* 170₂₇ *sponum* 156₂₉; *søfðo* 3 pi (av *sófa*, drepa) 79₁₅ ofl. *søfðr* part. 80₅ (3 g), jfr. nyn. *søvð* (drepa) Ytre Sogn (Lavik).

Merkn. 3. Det er trulegt at den *u*-ljodbrigda vokalen her som i Hom. I hev vore uttala *o*, naar han var nasalera, t. d. i *spónum* og *vón*; desse ordi hev no trong og lang *o* i nordvestlandsk: *spōn*, *vōn* (i Sfj. med tydningi slaatteteig: *vōn* og *ōn*). Liksom i Hom. I er ogso i Hom. II serteiknet (oftast *ø*) yverført til former der ljodbrigdet ikkje eig heima, t. d. *føt* (*o*: *fátt*, adj.) 79₃₀ *mæle*, dsg 120₂ *mænaðe* dsg 162₄ *røt* adj. n. 119₂₇ = *rát* 119₃₀ ofl. *væra* pron. asf 88₈ (2 g); dette tyder paa at alt hev vore uttala *á* og soleis kome nær *ø*.

Merkn. 4. Andre verknader av ljodbrigdet ved *u* (og *v*): *noccor*, *noccors* o. s. fr. men i dsn: *nocque* 76₁₄ *nocve* 178₁₅ (2 g) *nocque* 111₆ *necve* 111₇. — *honum* er vanlegast, 97 g, t. d. 72₂₅, ogso *honom* 70₄

(25 g) *hanum* 94₁₇ (24 g) *honum* 77₃ (3 g) *hanum* 100₅ (6 g). — *hon* 67₂₂ ofl. med genitiv *hennar* 81₂₉ ofl. og dativ oftast *henne* 92₁ (nokre gonger *henni*, t. d. 154₂₇) — *gera*, vanlig form (*gøra* 170₁₂; *gør-* 76₃₁ *gør* 78₂₂). — *byscup* 123₃. — *mykil* nsm 102₁₁ ofl. hev alltid og i alle former *y*. — *i millum* 195₁₂ *á millum* 147₃₃ (sjaa 17 η ned.). — *syllostoccar* 132₂₀ (2 g), no *syllöstökk'á* m. Nfj. *svillöstökk* Sfj. Ytre Sogn. — *þrysvor* 68₁₂ (4 g). — *i gøgn* 77₂₇ (3 g; *i gogn* 177₁; men *i gægn* 90₄, 15 g). — *i gognum* 171₁₂ (8 g; *i gognum* 175₁₆, aldri *gegnum*); i nordvestl. no: *i jöno* og *i jáná*. — *ændverðu* 158₁₀ (193₃₀; *andverðo* 172₂₄).

Merkn. 5. *a* stend ubrigda framfor burtfallen *v* i *sanghus* 134₂ (*songhus* 134₀ ofl.) *ottosangs* 162₂₀, og framfor burtfallen *u* i *upphafð* nsf 173₁₅ (Sjaa G. Tr. § 75, merkn. 2, og s. 26, lina 7 nedanfraa). Elles er *a* alltid ljodbrigda framfor burtkvorven *u*, so nær som i dei vanlege høve: *íðran*, *crofnad* etc. sjaa ovanfor i merkn. 2.

Merkande er *ørn* nsg 79₂₇ (*orn* 80₇), i dsg *ørne* 80_{29.31} (*erne* 78₂₄); no allstad i Norig *ørn*.

Merkn. 6. Etterljodbrigde ved *u* i: *kyrra* adj. asf 94₁₅ *kyrrir* npm 65₂₃. — *cygvende* n. 69₅ ofl. alltid — 14 gonger — med *y*; men *quicum* 82₁₉ (186₁₅) *quicva* 139₁₃; no *kjökandø* n. (< *kj-*) Lavik og Gulen, og sameleis i Sfj. etter Jensøns gloseb., og *kvik'á* adj. Lavik, Gulen. I indre Sogn, Voss og Setesdalen heiter subst. *kvikfende*; i indre Sogn er vel „*kjök* adj. kaad og nærgaaende“ (Ross) det gamle *kykr* (jfr. gn. *kyrr* > nyn. *kjör*).

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert i Hom. II jamnast skrive *e* (umkr. 1335 g W) t. d. *hefir* 98₂₄ ofl. ofte ogso *æ* (umkr. 600 g); sjeldan *ē* (20 g), t. d. *hældr* adv. 93₉ *glær* 171₁₁ ofl. (*glereno* 171₁₃)¹; *hepta* 191₂₇. Mesta alltid vert skrive *e* framfor *nn* og *n + i* kons. fylgd av vokal: *menn* 149₂₁ ofl. *hende* 156₂₀ (13 g; *-æ-* 2 g, t. d. 162₂₉) men alltid *hændr* 114₂₁ (17 g).

Merkn. 7. *hver* pron. indef. 98₂₃ eller *hværr* 129₁₂, alltid med *e* eller *æ*, so nær som *hvar* 157₃₃ (Olavs jarteign); no *kvēr* Ytr. Sogn, Sfj. Nfj. *kvār* Sdm. Romsd. Sameleis *æinhvær*, t. d. 194₉ *æinnhverri* 102₁₀; *hverscunar* 129₈ *hværsonar* 129₉ *hwessu* 71₂ (17 g; *hversu* 83₂₇, 11 g; *hwesso* 75₃, 6 g; *hverso* 120₄, 2 g).

b. *e*-ljod oppkomen av *ei* vert skriven *æ*, *ē* og *e*: *hælgod* 185₄ ofl. *helgi* 129₆ ofl. *enga* 102₁₇ *engi* 70₁₄ *æcci* 129₁₅ (*ecci* ofte) *mesta* 163₁₀.

c. Upphavleg *e* vert i Hom. II jamnast skriven *e*, t. d. *Ec* 69₁₈ ofl. *eda* (alltid), *eto*, f. 69₄, sjeldan *æ* eller *ē*, t. d. *-gæfr* 3 sp 198₁₂ *gefē* 3 skp 98₂₆.

¹ I umrøda um *i*-ljodbrigdet er her og annarstad i dette arbeidet medteke ljodbrigdet ved *iR* og *R*.

d. Etter *v*, og naar *l* eller *r* stend attmed vokalen i same stavingi, vert det ikkje sjeldan skrive *æ* for opphavleg *e*, t. d. *værc* 110₂₃ *væstr* 140₂₀ *fælmsfullir* 163₂ *bærr* 3 sp (av *bera*) 104₃₂; likevel alltid *vera* v.

e. Lang opphavleg *e* vert skriven *e* (é): *rettan* asm 112₂₄ *vélum* 112₁₂.

Merkn. 8. Etterljodbrigde af *j* hev me vel i *iærczellauus* 148₂₃ (Monumenta historica Norv. s. 130₃₂: *Ja*-). Elles er dette ljodbrigdet ukjent i Hom. II.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ* (iê) t. d. *mæla* 129₈ *usiét* 193₂₈; sjeldan *ê* eller *e*, t. d. *nêr* 121₃₀ *letr* 2 sp (av *lata*) 100₃₂ (*lætr* 100₃₀).

Merkn. 9. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er merkande: *bæzt* 172₁₈ (2 g; *bæstu* 156₁₀; *bæsto* 168₂₉); — *blæste* m. dsg 79₂₃ for *blæste* (etter nom. sing.); — *frælsa* 94₄ v. inf. (ogsø trøndsk); *fræls boren* 191₂₃; — *fralsan* asm 72₂₈; — *fundar* gsg 117₂₅ (2 g), men *fyndi* dsg 95₂₁; — *fyrirrennere*, m. 144₁₃, men elles endar slike ord paa *-are*; — *igær* 73₂₁ ofl. — *mægni* dsg 122₉ (tiljamna etter nom. sing. *mægin*); — *mankun(i)* 73₂ 142₂₁ (elles *y*, t. d. 67₂₁); — *sát* f. 193₁₈ *satarfundr* 131₂₆ *sát* as. 187₁₈ *usiét* 193₂₈ *sættar* gsg 77₅; — *ær* m. nsg for *-órr* i *hofudær* 184₂ (tiljamna etter dsg?). Serleg merkande er *biargr* 157₁₇ 3 sp av *biarga* (G. Tr. 70, merkn. 1).

5. *þann þat þar* vert alltid skrivne med *a*, sameleis *þadan* 91₁₂ (15 g). — *þangat* 75₂₃ (12 g) *þengat* 65₁₅ (8 g) *þingat* 93₂₄ (6 g) *þegat* 168₂ (2 g). — *an* konj. (qvam) 68₂₇ 74₁₇ (24 g; men oftare *en*, t. d. 90₈).

Merkn. 10. *hedan* 66₂₄ (7 g) *hvadan* 84₁₆ (3 g) *hingat* 72₂₅ (12 g).

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (ó) vert skrive *ø* (ø) t. d. *kømr* 65₃₁ ofl. *røddu* 163₁₄, stundom ogsø *o*, t. d. *bøta* 66₃₀; i gong *eo*: *greet(e)* 110₆.

7. Privativ partikel er *u-*, *ú-* (160 g), ogsø *o-*, *ó-* (59 g, W), t. d. *usømar* npf 108₂₄ *úaran* 66₂₇ *oreinse* 70₁₄ *ósid* 65₂₀.

8. Ingen halvljod vert skriven; men for endingi *-adar* finn me ofte *-adr*, t. d. *batnadr-* gsg 84₄ (*-adr* for *-adar* not. 14 g); sameleis *mátr* 141₁₉ for *máttar*; dessutan *licamr* 138₁₄ for *licamer* pl., *feadr* 154₃₂ for *feader*; *hirðr* 69₁₈ 82₂₉ for *hirðir*. Ein svarabhakti er soleis i skaping, og han tek lit etter vokalen straks fyre so nær som at *feader* og *licamer* peikar mot *e*, den slakke vokal i nordvestlandsk liksom i trøndsk (sjaa ovanfor § 8,8 og G. Tr. § 126).

9 a. Tviljodarne vert skrivne:

au oftast, t. d. *austri* 140₂₆, ikkje sjeldan *æu*, t. d. *bæud* 3 si 140₃, ogsø *ou*, t. d. *brøud* 119₂₃ (*brouð* 119₁₈ *braud* 119₂₀), og nokre gonger *ou*, t. d. *brout* 105₁ *floug* 79₃₂.

ei oftast, men ofte ogso *ei* (264 g, W); sjeldan *ei*, t. d. *ein* 97₂₃.
øy t. d. *høyrdú* 94₂₄ *trøystisc* 83₁₁, ofte ogso *øy*, t. d. *læysa* 101₂₄ *øyru* 65₂₁; sjeldan *ey*: *heyrid* 65₉.

b. Um dei stigande tviljodar *ia*, *io* osfr. gjeld i det heile det same som er sagt ovanfor § 23 9b um Hom. I.

Det vert oftast skrive *v* etter konsonant, sjeldan *u*, t. d. *hværfr* 3sp 97₂₄ *cviði* 170₂₇ *qvælum* 170₂₁ *sua* 171₂₁ ofl. (*sua* 71₅ ofl.) *þvi* 99₁₁ ofl. (*þvi* 67_{21·27·28}). Nyn. pl. *skor* heiter i npl: *Sqvar* 121₁₆ (2 g; *scvar* 121₂₀), apl. *sqva* 121₁₈ *scæ* 121₈ (misskr.?), samanlikna med skrive- maaten *truar* 129₁₁ ofl. ser det ut som um uttalen hev vore *skuár* eller *skvár* (sidan > *skör*; jfr. *svá* > *sö*).

Merkn. 11. Ogso i Hom. II finn me ender og daa *ja* for *ia*, t. d. *jartæinir* 170₁₆; stundom ogso *e* for *i*: *fear* 163₂₉ ofl. (*fiar* 159₂, 3 g) *lea* 162₉ (*léa* 154₂, *léá* 154₁₉, *lia* 151₃) *sea* 155₃₂ (oftast *sia* t. d. 159₃₄) *seom* 65₃₁ (av *vera*).

10. Ljodsamhøvet millom *e* og *i*, *o* og *u* i endingarne er ogso i Hom. II i regelen som i dei skrifter som alt er umrødde; men her er fleire undantak enn i Hom. I.

a. Me finn ikkje sjeldan *e* der me ventar *i*. Av undantaki fraa hovudregelen er der umkr. 50 ord som hev *e* (av *a*) i stavingi fyre; men dei fleste av desse er slike som hev *e* framfor *nn* eller *n* + 1 kons. + vokal (sjaa ovanfor 3 a, slutten).

Etter andre vokalar enn *e* finn me mot hovudregelen vokalen *e* i endingar paa 124 stader; i 95 av desse tilfelli stend *e* i utljod, og i 29 stend *e* framfor utljodande konsonant. Døme: *alite* 172₂ *byscupe* 137₂₄ *yngre* 81₂₈ *brullaupe* 88₃₂ *hæille* 190₂₁; *tider* 72₃₀ *mæinlausar* 84₂. Dette peikar paa innverknad fraa eit maalføre med *e* i utljod.

b. Ikkje sjeldan finn me *i* i endingi, der me ventar *e*. Av undantaki stend *i* i 30 ord, som hev *ei* eller upphavleg *e* i stavingi fyre, men alle desse ord gjeng inn under 3 b og 3 d her ovanfor.

Etter andre vokalar enn *e* finn me *i* for *e* i 75 tilfelle; det er merkande at i 58 av desse stend *i* framfor utljodande konsonant, og berre i 17 høve stend *i* i utljod. Dette peikar i same leid som nemnt her straks ovanfor under *a*, paa innverknad fraa eit maalføre, som hev lika *e* i utljod, og *i* naar det kom konsonant etter vokalen. Døme paa undantak: *adrir* 172₇ (16 g; *adrer* 9 g) *almatigr* 163₁₉ (10 g? *-eyr* 156₃₁, 2 g) *vandir* 170₁₃ *retir* 123₁₉ *lærdir* 71₂₉ *lostigr* 189₂₇ *førdir* 2 si 194₁₇; *biartari* 172₇ *hosæti* 146₈ *mælgj* 65₂₀.

Merkn. 12. Etter *o* finn me *i* i *hofði* 141₁₀ (3 g) *hoggnir hoggvín* 6 g. t. d. 82₁₆ *nocceid* 190₅; men *e* i *nocque* 76₁₄ (3 g); *gorfer* 70₁₅.

c. Ofte finn me *o* der me ventar *u*. Undantaki er fleire med um-syn paa skifte av *o* og *u* enn paa *e* og *i*.

Etter open *e* (ljodbrigda *a*) stend 76 gonger *o* for *u*; av desse gjeng dei fleste (48) inn under 3 a, slutten.

Naar endingsvokalen stend i utljod, er der ein sterk tilhug til *o*. Etter andre vokalar enn *e* hev eg paa dei fyrste 25 sidor (Unger 64—88) notera 108 undantak fraa hovudregelen. I 84 av desse tilfelli stend *o* i utljod. Døme: *sino* 68₂₇ ofl. *funno* 68₄ ofl. *sæmo* 71₂₅ ofl. *fyrsto* 69₂₇ *wigo* 76₁₉ *høyrdø* 68₇ ofl.; *munød* 66₂₂.

d. Ofte finn me *u* i endingi der me skulde venta *o*. Av dei 200 tilfelle etter upphavleg *e* hev 146 sin grunn i yvergang fraa *ei* og upphavleg *e* til open *e* etter 3 b og 3 d her ovanfor.

Etter andre vokalar enn *e* hev eg paa dei fyrste 25 sidor (Unger 64—88) funne 46 undantak. I 41 av desse kjem der konsonant etter *u* (helst *-m*) og i berre 5 høve stend *u* i utljod. Døme: *gradugre* 120₁₆ *heilradugr* 148₉ *matugr* 177₇ (-ogr 177₆) *hadung* 112₁₁ *tacnum* (*á*) 79₃₁ *hetum* 64₁₆ *þiodum* 69₈ ofl.

Alt dette tilsaman syner at Hom. II er paaverka fraa eit maalføre som hev havt *e* og *o* i endingar i utljod, og *i* og *u* framfor utljodande konsonant (sunnhordsk eller rygsk).

Merkn. 13. Endevokalen er *e* i ord som *cyqvende* 78₂₉ ofl. *høgiende* 132₃₀ *sannende* 191₁₁, *tidende* 144₃ og dilike ord; merk *ærende* 143₁₆, men *ærendis* 65₂₃ med *i*, fordi vokalen ikkje stend i utljod.

Adjekt. paa *-legr* fær endingar paa *e* og *o* (i utljod, men *-um*), t. d. *licamlegre* dsf 119₂₉ *itarlegre* dsf 135₂₄ *dyrlegre* komp. 164₉ *dyrleger* npm 125₂ *manlego* dsn 120₇ *dyrlegsto* npm b. f. 172₄ *iardlegum* 118₉. Undt. *oumrødelegom* 90₁₁.

Merkn. 14. I ord med *e* av eldre *ei* er — som det fylgjer av hovudparagrafen — endingi oftast *i* og *u*, t. d. *hælgj* 156₁₉ ofl. (*Helge þer* 2pp 110₂₂) *hælgir* npm 83₉ ofl. *wngi*, *engi*, t. d. 65₁₅ *flestir* 179₂₁ ofl. (undt. *flester* 152₂₁ *mestre* dsf 162₂₅); *hælgum* 120₁₉ ofl. *engu* 91₉ ofl. (undt. *hælgom* 171₂₅ *engo* 91₁₈ 96₃₃ *flesto* 172₃₁ *mesto* 124₇ 161₉).

Merkn. 15. Formerne av *gera* er desse: *gere* (4 g, t. d. 95₃₂ 105₁₄); *gerir* 77₇ (6 g; *gerer* 76₂₇, 6 g); *gerum* 64₁₇ (13 g; *-om* 92₇, 5 g); *gered* 2pp 77₁₆ (3 g; *-id* 67₄); i impf.: *gerde* 72₁₈ (31 g; *-i* 93₂₀, 8 g) *gerðir* 2si 190₉ (4 g) *gerðum* 108₁₇ (2 g) *gerðo* 76₃₁ (6 g; *-u* 94₂₂, 4 g); refleks.: *geresc* 66₁₉ (7 g) *gerdesc* 67₃₁ (7 g; *gerðisc* 69₁, 5 g; *gerðiz* 146₂₈, 2 g); *geromc* 83₁₈ (3 g) *gerðomsc* 85₁₀ *gerðosc* 71₄ (2 g) *gerðusc* 140₃₀. I utljod er det soleis oftast *e* og *o*; kjem det konsonant etter, er det oftast *u*, men endaa noko meir *e* enn *i*. — Endingsvokalen i former av *meqa* er alltid *e*

og *o* i utljod; kjem det konsonant etter, er endingsvokalen *e* og oftast *o*: *mege* 70₂₅ (16 g) *mege* 69₁₁ (27 g); *megeð* 76₁₁ *megem* 73₁₈ (27 g); *megom* 65₁₅ (19 g; -um 9 g). — *henne* (oftast) 92₁ ofl. (også *henni*, t. d. 154₂₇). — *þesse* hev alltid former med *e* og *o* i utljod; framfor konsonant alltid *e* og oftast *o*: *þesse* 67₁₄ (22 g) *þesser* nsm 126₁₂ *þesser* npm 94₂₄ (6 g); *þesso* 84₁₅ (8 g); *þessor* npn 80₁ (5 g; -ur 101₇) *þessom* 64₁₈ (28 g; -um 92₃₄, 14 g).

Merkn. 16. Tristavingsformer (paa *-aðo*, *-asto*) endar oftast paa *o* og *um*; sjaa ovanfor under 1 b.

Merkn. 17. Um avleidingsendingar er aa merka, at dei jamnast er med i ljodsamhøvet, t. d. *drotens* gsg 131₂₃ *konongsenns* 152₁₆ (1 g *konunga* 95₂₆) *syndugr* 114₁₃. Undantak (jfr. undantaki under hovudregelen):

a. substantiv paa *-ing*, *-ingr*, *-ingi* utan umsyn til vokalen i stavingi fyreaat, t. d. *misgerninga* gpl 66₃₂ *leidretning* 101₆; berre i desse ordi *e*: *læreng* 147₁₃ *forenge* 149₆ (*-inge* 150₁₉).

b. adjektiv paa *-legr* og adverb paa *-lega*, t. d. *andlegar* apf 92₂₃ *dyrlegar* apf 92₂₄; *licamlega* adv. 95₁₀ (*ella* adv. 173₉).

c. den etterhengde artikkel hev *e* (*mysteret* 131₅ *konongen* asg 150₃₄ *svæinen* nsg 163₂₇). Undt. *croffinni* dsg 104₅.

Merkn. 18. Hom. II hev alltid *míc* (eller *mik* 104₉) og oftast *þic* og *sic*; undt. *þec* 191₇ 192_{28·33}, *sec* 195₂.

11. Adjektivartikelen er oftast *hin(n)*, *hins* osfr. (umkr. 170 g) t. d. 72₁₂; men ofte *en*, *ens* osfr. (umkr. 80 g) t. d. 107₁₆, helst i stykke som viser mest rygsk paaverknad, t. d. In epiphania dom. etc. (Unger: 88₂₆ —93₅); Sermo de sancta Maria (Unger 168—174) hev alltid *en*, so nær som eit par gonger (168₁₉ 174₁₂). I stykki um Heilag Olavs jarteigner (149 fig.) er ofte *sá sú þat* bruka til artikkel, der den legendariske Olavs-saga hev *sá hinn* eller *hinn*, t. d. Hom. 163₇ (Ols. 85₁₂) Hom. 163₁₅ (Ols. 85₃₇).

12. *þ* og *ð* i det heile som i Hom. I. Til initial vert stundom brukt *D*, t. d. *Ðar* 68₁₈ *Ðriv* 95₂₇.

ð vert det skrive framfor vokal og etter *f*, *g*, *r*, ogso *lg*, *gr* og oftast *ng*, t. d. *tælgði* 156₁₉ *fægrð* 95₂₉ *længð* 114₉ 162₂₇ (*hængdir* 186₁₄); *scælfðe* 117₁₆. — Stundom finn me *ð* ogso i andre høve. Soleis, um stavingi er lang, etter *m*, *n*, og for *þ* etter *c* (*k*) i: *dømdir* 83₁₀ (*-dømdo* 98₃₄ ofl. *tømdo* 98₇) *glæymði* 165₂₃ *girnd* (-), *girnd*(isc) 75₃₀ 86₂₃ 108₂₉ 114₂₂ 115_{22·24·28} 117₂₁ 118₃ 190₁₇ (*ágirnd* 98₉ 118₇ ofl.) *hefnði* 153₂₁ (*hefnli* 112₅) *licðe* 3 si 168₂₆ (*o*) *styreð*(-) 85₂₉ 86₁ 100₂₉ 113_{10·31} (*-ct* 119₆ ofl.). Og, um stavingi er stutt, etter *l*, *m*, *n* i: *fiolde* 67₃₁ 75₂₈ (*ld* 102₁₁ ofl.) *qvældusc* 152₆ *skildir* *-ldu* 85₃₄ 95₅ (*-ld* 120₃₃ ofl.) *talde* 78₃₁ 79₁ (*-ld*- 97₁₄ 144₃₁ ofl.) *valde* 74₈ 186₉ (*-ld*- 78₆ ofl.) *samde* 162₂₀ *meinsemðir* 109₄ *synd* 90₃₃ 114₁₀ 115₂₇ 136₈

(synd 123₁₀ ofl.) *tiund* 189₁₄ *vande* 106₂₈ (*nde* 87₁₃). Med di me ogso finn *ð* for *d* (t. d. *seldi* 72₂₈ *hældr* 147₁₆ *þolde* 149₃₀ 195₁₈ *honð* 150₁₀ *fianðans* 164₂₈, maa vel *lð*, *nð* etc. i Hom. II vera atterstodor fraa eldre fyrelegg i anna maalføre (sjaa elles Wadst. s. 106, og Hilding Celander: Om övergången av *ð* til *d* i fornisländskan och fornnorskan. Lund 1906, s. 20 ff.).

Merkn. 19. 2 pers. pron. i pl. (*ér*) hev ogso i Hom. II allstad formi *þer*, *þér*, t. d. 67₂₇. *þú* vert ofta tiljamna etter ordet i fyrevegen: *blæzadu* (o: *bleza þú*) 131₈ *mantu* (o: *mant þu*) 193₆ *vartu* (o: *vart þu*) 193₁₁ ofl.

13. Oftast *fn* (74 g, W), men ogso ofte *mn* (58 g, W) og i gong *mfn*. Døme: *efni* 98₂₇ *hafnar* gsg 194₁₇ *hefna* 111₃₁.

Undantaki med *mn* er: *hamnan* 96₇ (men *hafnade* 165₂₀), *iam-* 65₆ (35 g) *iamt* 91₃₁ (*iafn-* 187₃₂ *iafner* npm 180₁₆ *iafna* asf 82₁₅ *iafnum* 170₂₂ *iafnade* dsg 150₂₆ *iafninga* as 70₁₃ *iafningiar* 70₁₅ *iafnan* 104₂₁, 6 g); *namn* 85₂₀ (2 g, *nafn* 74₁₀, 8 g) *namns* 85₁₉, *namne* 74₁₂ (4 g; *nafne* 90₂₄, 8 g; *namfne* 131₉) *nomn* 176₂₃ (3 g) *nómn* 176₂₇ *næmn* 176₂₅ *namna* 176₂₄ (*nafna-* 85₈), i alt 13 gonger *mn* og 17 gonger *fn* + *næfnor* 116₁₃; *næmna* 192₃₂ (*nefna* 143₆, 2 g) *nemdi* 117₂₉ *nemdir* 176₂₃ *nemdr* 117₂₆ (2 g) *nemdr* 163₃; *stemnir* 3 sp 159₁₀ *stæmd* sup. 130₂₃ = *stæmt* 125₁ (ingi former med *fn*); *semnenom* dsg 160₁ *svefn* 69₂₁ (4 g) *svefne*, dsg 94₂₀ — *svæfn* 111₃₀ *svæfne*, dsg 94₂₇; — *svofne* dsg 149₁₂ — *søfn* 158₃₁ *søfne* dsg 154₄ 155₃₃ *søfnenom* 154₈; merk *sofnadesc* 155₃₁; i ny-nordvestlandsk er formi no jamnast *sømn*, *sòm*n og *søvn* (Førde i Sfj.), og formerne i Hom. II syner ogso her paaverknad fraa sunnhordsk, der me no finn baade *svevn*, *semn* (*te semms*) og *søvn*. I sunnhordsk gjeld den regel at anten eit ord hev *vn* eller *mn*, fær det alltid *m* framfor konsonant, t. d. *javn*, *jamt*; *nevna*, *nemt*. (Vidst. under *svevn*. Vidst. Opl. S. sid. 36).

Handskr. hev alltid *gamne* 153₉ *himni* 71₁₀ *himnesca* 74₁₇ o. m. fl. *samnasc* 132₉ ofl.

14. Hom. II hev aldri *gh*, men berre *g* for alle *g*-ljodar.

15. I Hom. II vert det skrive *pt* 208 g (W) og *ft* 49 g. Døme er: *aptr* 68₈ (33 g; *aftr* 76₁₃ 94₂₁ 96₂) *aptan* 151₇ (4 g, alltid med *pt*) *eptir* 71₂₆ (96 g; *æptir* 75₂₄, aldri med *ft*) *lerept* 171₂₄ *opt* 65₁₅ (35 g) *scrip-ta(r)* 104₃₀ 109₁₆ (12 g; *scrifta* 105₁₂) *scriptir* 109₁₄ (3 g).

Undantak notera med *ft* er umfram dei nemnde *aftr* (3 g) *scrifta* (1 g); *eftre* 144₂₃ *gift* 96₃₂ (2 g; *gipt* 143₂₄ *gipsc* 192₂₆) *groft* 136₁₃ (2 g), *hæift(ar)* 83₃₂ (3 g), *heftu* 3 pi 158₂₇ (*hepta* 191₂₇ *hoptum* 142₁₇) *craft* 64₂₄ (4 g), *craftz* 89₃₁ *craftte* 79₂₄ (5 g), *craft* 95₁₅ (3 g), *crafta(r)* 168₂₀

172₄ (8 g) *loft(e)* 81₃₀ 82₂₃ (5 g; *loftet* 125₂₄) *oftast* 163₃₃ (*optast* 177₁₉) *scifta*, -i 161₁₀ 85₈ (3 g; *pt* 12 g, t. d. 106₁₇ 172₃₁ 191₃).

pt i ord som *køypti* t. d. 67₉ ofl. *støyptisc* 157₃₂, og *ft* regelrett i ord som *haft* p. 70₉, *vaft* 67₃₀, so nær som *løypt* (o: *leyft*) 98₂₁.

Merkn. 20. *ps* for *fs* finn me i *repssingar* 153₂₂ (*refsinga* 157₁₉), jfr. ogso det nemnde *gipse* p. 192₂₆, men *crafz* (av *crafr*) 89₃₁. No finn me *ps* for *fs* i alle bygdemaal fraa og med Sunnfjord til og med Setesdalen, men ikkje alltid i alle ord. Døme fraa Sunnfjord er: *tupsø* f. *drupsø* v. *ups* f. *upsadrópø* m.

16. Former av ymist slag.

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e-i*. Hertil former med *e*: *brenna* 97₂₅ ofl.; *renna* 104₃₃ ofl. med præs. *renr* 105₂ 140₂₆ (men *rinna* — austn. — 94₃₂ 168₆); *snemma* 110₂ (2 g; no *snemmø* og *snæmø* Snm. *snimmø* adj. n. »kort, raskt« Haukedal i Sfj.); *þrennan* 89₂ *þrennar* 73₃ (3 g) *Þrennum* 89₁ (2 g); med *i*: *ifasc* 160₁₀ *ifanalaust* 104₂ *tvíðr* 109₁₆ *tvinna(n)* 132₃₁ (7 g) *tvin* 134₆ (2 g) *tvinno*, -um 109₁₄ 81₁₁ *þrimr* 80₁₉ (4 g) *þrinning* 89₂ (5 g; *þreningar* 171₅, 1 g), jfr. nyn. i *tvíningå* Snm.; *illvíðri* 189₄.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o-u*. Hertil former:

med *o*: *fogl* 100₃ (2 g) *fogla(r)* 92₄ 79₂₅ (7 g) *fogli* dsg 126₁₈ (*foglar* 102₁₆); *gøð* 114₁₀, elles alltid *guð*; *okønsco* 113₂ (2 g; *kynlect* 155₁₀); *sonr* 89₃₂ (13 g; *sunr* 157₂₉, 3 g) *sonar* gsg 79₅ (3 g; *sunar* 90₅) *søne* dsg 79₁₁ (4 g), *son* asg 67₂₂ (14 g; *sun* 81₂₅, 2 g) *sønir* 84₂₈ (*synir* 157₂₇) *sonum* 143₁₀ *sono* apl. 81₃₁ (3 g), i gpl er berre notera *suna* 89₂₂ (2 g) — i alt 39 gonger *o* og 9 gonger *u*; *hertoge* 94₃; *øret* 119₁₄.

med *u*: *gull* 171₂₉ (alltid *u*); *numen* part. nsm & nsf 106₁₉ (4 g) *numet* 65₁₂ (*nomner* 138₃₁), jfr. nyn. *nummin* adj. Austl. Ross; *u* og *o* i: *ux(s)e* 79₁₈ 69₇ *Vxi* 69₉ (*oæse* 80₆, 3 g) *oæsa* 78₂₄ (2 g; *uæsa* 79₁₄), i pl. *yægn* 79₁₄. — *suttum* dpl 152₇ (av *sutt*, f. trøndsk form for *sótt*) i Olavs jart.

Merkeleg er haltingi i Hom. II millom *o* og *u* i nokre ord som elles i gnorsk (utanfor homiliebooki) hev *o*; umfram dei vanlege former *coma*, *cona*, *hversconar* (t. d. 123₂₇) *stodir* s. f. pl. (133₁₅) *stoda* v. (80₈ ofl.) finn me ogso: *cuna* 88₂₁ (20 g) *cumasc* 159₈ (3 g) *cunum* 132₂ *kume þér* 111₂₇ *cumem* 116₃₀ *cum* imper. 149₁₄ *cumen* nsm 194₁₈ nsf 116₂ (2 g) *francumet* part. 126₁; *cuna* 161₂₉ (elles alltid *cona*, t. d. 143₅); *hverscunar* 129₈; *studir* pl. 134₂₆, jfr. *styð* f. (etter pl. **styðir*) Snm.; *studar* 3 sp 76₁₅ (5 g). Sjaa sid. 55 her framanfor.

Lang *ó* i: *-bø* 158₁₄ 103₃₁ *hybøle* 130₁₈ *ór* præp. 74₆ ofl. *or* 67₂₁ ofl. ogso som præfiks *orgrunni* 150₂₄ (aldri *ør-*); *ú* i *hiun* npl 162₇ (2 g); oftast *ó* i *boande* 161₂₂ (8 g; *buand-* 101₂₀ 102₂₆;

Av andre ord som i norske maalføre ofte skifter med *o* og *u* er merkande: *clockkor* 103₂₅ ofl. *corona* 149₁₆.

Merkn. 21. Ogso i Hom. II finn me *u* for *ó* i *hugvære* 76₂; sjaa Hom. I.

c. Frumnordisk *aiv* hev vorte *æ* i: *fræ* 191₈ *snehvitum* 116₁₁ *sæ* 90₁₂ 107₃₃ *æ*, *æ* adv. 146₁₆ ofl.; nokre gonger ogso til *ei* (*æi*): *ei oc ei* 124₅ *æi oc æi* 123₂₆.

Frumnordisk *auh* hev vorte *ó* i *hór* adj. nsm 84₂₄ 154₅ *hófan* asm 160₁ (*hafan* 149₁₃) *á ho fialle* 174₂₃ *hot* 158₅ (*hæt* 102₂₁); ogso i samansetning *ho*: *holæit* 51₂₀ 149₁₈ (9 g; *ha-* 127₁, 3 g) *hosæti* 146₈ *hotid(-)* 73₄ (umkr. 65 g; *hotid* 135₁₆ *hætid(-)* 88₂₇, 9 g) *høð* s. f. 126₃₁; komp. og superl. *háere* 192₄ *hærra* 126₂₈ *hæst(-)* 118₁₀ (5 g).

d. *α*. Substantiv paa *-ende*: *høgiende* 132₃₀ *likendum* 169₂₂ ofl. *tidende* 68₆ ofl. *uræinende* 87₁₁ *ærende* 143₁₆ ofl. *sannende* 191₁₁. Undt. *sannyndi*, *-da* 157₁₆ 157₁₀ *rangyndum* 87_{25·28} (3 g) og *hyggiande* 178₂₂.

morgen 159₁₁ ofl. *-onen* 162₁₉; *virgil* 158₄ *-ul* 157₃₁).

β. Adjektiv paa *-igr* (*-egr*), *-ugr* (*-ogr*): *almategr* 156₃₁ 188₃₃ *almatigr* 163₁₉ ofl. *matugr* 177₇ *matogr* 177₆; *lostigr* 189₂₇ *næudigr* 189₂₆ *uslotegr* 187₂₆; *gradugre* 120₁₆ *hofuct* 191₂₅ *bacmalogr* 66₁₄ *hæilradugr* 148₉ *sauruct* 96₂₅ *syndugr* 97₂₃ ofl. *verduct* 150₁₇ (2 g); jfr. *hyrog*, *forkunnuoeg* Chr. Jenson.

e. Med umsyn paa ljodbrottet er merkande: *fiogor* 78₁₅ (*-ur* 133₁₄) *fiogorra* 78₁₃ (4 g) *gudspiall* 78₃₁ (alltid), *mannzspæl*¹ 175₂ (sjaa G. Tr. s. 60). Uvanlege er: *giafa* 111₂₅ (= *gefa*) *fyrigiafa* 77₉ *giata* 66_{4·18} 134₁₆ (men *gætte* 3 si 75₉); sjaa ovanfor § 23, 16 e (ogso *giafa* inf. finst i Am. 307 fol. 32 a, sudvestl. maalføre).

f. Vokallengjing. Præp. *at* vert skriven *át* 93₃₁ (11 g), *af* som *áf* adv. 112₂, *áer* 103₁₇.

Framfor *l* + kons. synest ikkje vokalen vera lengd: *fialglæikr* 162₂₆ *holfu* 104₅ *kalf* 189₁₉ 190₁₅ *sialfr* 65₈ *siolf* f. 68₁₃ (5 g) *sjolfu(m)* 66₁₁ 176₃₀ (*-o-* 17 g; aldri *a* eller *á*). Tvilsame er: *hialpum* dpl 162₅ (for

¹ *-spell*, n. skade Trøndelag, Vestl. *-spiall* Austl. Den (trøndske) Fagerkinna hev *mannspiall* (Finnur Jónss. utg. s. 127₂), men det er i eit stykke fraa hds. A (austlandsk).

hiolpum av *hiolp* 101₄ ofl. gsg: *hialpar* 84₃₀) og vokalen framfor *rn* i *iarn* 105₂₀ (4 g) med dat. pl. *iarnum* 159₂₀ (2 g), og *iörn* pl. 145₂₁; men disse tvo (*hialpum*, *iarnum*) stend i stykket um Olavs jarteigner, som visst fraa fyrstunne er umsett i Nidaros, og det kann soleis vera vanlege trøndske former. Meir tvilsame er *Cálfr* (*kålv'*(æ) Vest Agder, Robgd. *káv'ę* Set. ofl.) 149₆ *licámr* 119₆ (*likām* Setesd.) *Oláf* 151₁₃ (4 g; *Olafs* 151₁₈ ofl.) *scálf* 3 si 114₃₃ (*skålv* Nfj. Shl.). Sjaa § 23 merkn. 22.

Merkn. 22. Liksom i Hom. I stend det ikkje so sjeldan aksent yver lange vokalar, t. d. *sá* pron. 163₁₈ *vér* pron. 80₂₈ *vón* 191₃. Stundom vert ogso aksent sett yver stutt vokal, sjaa Wadst. §§ 60, 61.

g. Vokalstyting kann liggja til grunn for slike skriftformer som *sinna* pron. apm 111₁₇ (3 g) *sinnar* apf 174₁ (2 g); men skrivemaaten er so ustød i dette stykke, at han ikkje er aa byggja paa. *-au* hev vorte *æ* i: *ægna fullr* 78₁₉ 80₃₄ (liksom *ogne-* for *augna* i fjordemaal den dag i dag); *ræfum* 174₂₅ (for *raufum*); *særgasc* v. 90₁₇; *øy* til *ø* i *føkia* 191₈ (um ikkje misskrift); *æi* til *æ* i *hælagr* 91₁₆ (elles alltid *hæilagr*). — *braut* adv. heiter alltid so.

h. Ymse vokalhøve:

α. Stutt *ø* gjeng yver til *e* framfor labial konsonant i *kemr* 3 sp (av *koma*) 69₁₆, elles alltid *kømr*, t. d. 65₃₁; *ø* held seg i *søfr* 191₃₂ 3 sp av *sova*; alltid *ødle-* (*-i*), t. d. 68₂₉ (15 g); *ø* og *e* skifter framfor labial konsonant i *øfre* 156₁₄ *øfstu* 114₁₄ *æfstu* 85₂₇ (2 g; *efsta* 187₂₁).

Lang *ø* (*ø*) hev vorte *e* i *greda* 165₂₄ *retasc* 103₂.

Lang *æ* (*æ*) hev vorte *ø* (*ø*) i: *rækia* 87₁₉ *øleg* 191₇ (for *æleg?* nyn. *eleg* Snm.).

øudæfe hev alltid (5 gonger) denne formi, t. d. 110₅. — *søfðo* 3 pi (drap), sjaa ovanfor § 25, 2. — *smior* i *vidsmior* 110₁₇, dsg: *vidsmiorfe* 110₁₈.

β. *i* held seg framfor *l* og *r* + konsonant: *ilm* 87₁₄ 116₃₃ (12 g) *ilmande* 87₁₃ ofl. *ilmingar* 87₁₇ (3 g); *silfr* 171₃₀ ofl.; *birtir* 3 sp 110₁₉ *hirðir* 110₃₀ *kirkiu* 64₂₁ *virkr* 127₄ (2 g) *ilvirki* m. 113₂₃ (115₁₈; jfr. *Einørckin* Chr. Jensen).

γ. *y* held seg i: *fyrir* 64₂₆ (den vanlegaste formi; sjeldan *fyr* 65₂₇ ofl. *fyr* 73₁₉ ofl.) *yfir* 67₆ (alltid). *herbyrgi* 161₁₃ *herbyrgie* 191₂₁ (no *herbyrje*, Sulen, Ytre Sogn); *hymsa* (o: *ymsa*) 88₃ *þyccir* 3 sp 65₆ ofl. um *myнди* og *scyldi* (av *munu* og *skulu*) sjaa ovanfor § 25 merkn. 1.

δ. For *a* stend *e* eller *i* i ljodlinn stoda etter lang staving i: *fiordø* gsm. 108₁₁ *hwivitni* 66₂₈ *landscialfte* asg 139₂₀ *næste* adv. 168₁₀ *oreinse* s. f. 70₁₄ *scyldi* i ski 195₆ *varer* gsf 175₂₆ *engu vette* 129₂₇ *være* i ski

125₁₅ *være* i ski 194₉; men ogso etter stutt staving: *callaðe* i si 68₂₈ 81₂₅ *smiðaðe* i si(k) 131_{7,8} *altare* gsg 99₂₇ *scapare* gsg 168₄, og jamvel *neme*, konj. 69₃ *same* nsf b. f. 82₂₈, so det er trulegast at dette vokal-framskot ikkje hev med austlandsk aa gjera, men syner eit tidlegt tilstemne i nordvestlandsken til aa gjera *a* i endingar til *e*. Sumt kann ogso berre vera ustød skrivemaate, liksom me baade her og i Hom. I ikkje sjeldan finn *a* for *e* i endingar, sjaa Wadst. § 32 a. Um *-e* for *-a* i particip, t. d. *brennande* dsn 98₂₀ sjaa § 23, 16 h ð.

Merkn. 23. *nanæsto* 168₁₉ (for *nanasto*) er vel etter jamlaging med *næsto*.

ε. For *o* (*u*) stend *e* i ljodlinn staving i: *moder* gsg 101₂₇ *Mødem* i pers. imper. 81₇ *opnædesc* 3 pi 114₂₆.

ζ. Etter *e* vert stundom innskoten ein *i*, naar det stend *gi* i næste staving: *dæigi* 64₃₁ (notera 15 g; *deigi* 80₁₉; *dægi* 96₁₂ ofl.) *sæigia* 95₁₆; sameleis er *y* innskoten etter *ø* i *møyndi* 3 si 106₂₄ (4 g; *møndi* 117₂₈, oftast *myndi*).

i. Konsonantvergang.

α. *ðl* hev vorte *ll* i *brullaup(e)* dsg 88₃₂ ofl. *á milli* 83₂₉ 126₈ 131₂₆ 133₅ 179₁₃ (*á miðli* 89₁₀ 170₉) *í millum* 192₁₁ 193₁₀ 195₁₂ *a millum* 147₃₃; *silla* 147₂₉ (= *sidla* 194₂₉).

rs > *ss*: *hversu* 128₁₀ ofl. *hversconar* 129₁₂ (= *hværsconar* 129₉).

zl > *tl*: *ofgøytlan* 122₃₀ (vestlandsk).

β. *lr* og *nr* etter lang staving > *ll*, *nn*, t. d. *svein* nsg 163₂₃.

γ. Um *Ð* og *ð* for *þ*, sjaa ovanfor under 12. For *t* (*tt*) stend i supinum og part. neutr. stundom berre *d* (o: *dd*?): *lyd* (sup. av *ljða*) 168₉ *rød* (sup. & part. neutr. av *røða*) 94₁₂ 161₂₂ *stæmd* (sup. av *stemna*) 127₈; sameleis *tolfrød* nsn. 125₂₆; jfr. *beidd* i Am. 310 qv. s. 41 i P. Groth's utg. (Christiania 1895).

δ. *nn* > *ð*: *brudr* 75₂₉ 136₈ (*brunnr* 195₁₀); *fiðr* 3 sp (av *finna*) 133₁₂ 160₂₃; *iðre* (-i, -a) 69₆ (17 g); *muðr* 144₂; *tviðr* 109₁₆; *viðr* 3 sp (av *vinna*) 179₂₄.

Etter gamall *s* i ord som *vesa* er der merke i *est* 2 sp 190₂₄.

v > *m* i *mer* (*h*)erom 66₂₃ *hæfum mér* 121₁₈.

j. Konsonantburtfall.

α. I framljod er *g* burtfallen framfor *l* og *n*, t. d. *licr* adj. (alltid), men stend i *gnoglegar* 69₁₂ *orðgnótt* 147₈.

h og *v* er burtfalne i dei vanlege høve, so nær som *v* i *volle* 3 si 77₂₅.

Merkn. 24. *n* hev falle burt framfor *s* i *ræison* 89₁₆ 99₉ (jfr. *Elyse* adv. (ogso) for *einsig* (= fær. *eisini*) Chr. Jenson. Sameleis er *n* burtfallen i *mystere* 131₇ ofl. (tempel), heimenorsk form etter ags. *mynster* (= isl. *mustari* etter ght. *munustiri*). *n* held seg i *pinsl* 79₁₆ ofl. -*r* hev falle burt framfor *n* i *noccon* 155₁₁ ofl. (-*rn* 155₁₅) *yðan* asm 65₁ (-*rn* 99₂₄); sameleis framfor *t* i *occat* 194₁₃; sameleis etter *ll* i *allar* 132₂₁ gsf og *alla* 78₁₇ gpl.

β. Konsonant millom andre konsonantar fell ofte burt, t. d. *ansco-*
tans 147₂₇ *beislæic* 91₁₉ *biarlæic* 95₅ *fylsni* 120₃₁ *syst* 157₃₂ *systir*
2 si 193₂₁.

γ. I utljud fell burt:

b i *um*, skriven *umm*, so nær som *umb*-(*hverfes*) 78_{16·17} 80₃₄ *umb-*
scurðarskirn 85₂₈.

m i verbalform framfor *vér*, berre *i*: *meço ver* 85₁₆ *monu ver* 130₂₈
sculu vér 131₂₉ 137₃₅, elles *scolum vér* 136₉ *munum vér* 136₁₆ osfr.

r er burtfallen i *turtura* npl (for *turturar* 99₂₅), *være* 2 sik 194₇;
oftast ogso i *við*, *uið* præp. 64_{19·26} ofl. (*viðr*- 128₁₅); *með* hev aldri *r*,
t. d. 64₂₅.

ð fell burt i 2 pers. pl. i verbalending framfor *þér*, t. d. *høyrdu þer*
94₂₄ *sculu þér* 121₂₆.

k. Konsonantinnskot.

h er tilsett i *hallæcostar* 159₁₆ *hiorð* 80₂₆ *herom* 1 pp (av *vera*) 66₂₃
hyma 88₃.

n stend paa uvanleg vis i ljodlinn staving etter vokal i:

(*ægun* 91₂) *øyrun* 102₂₂; *sunundægi* 156₂₄ *hwitasunnundag* 125₃₄
(gamle sudnorske maalføreformer? jfr. ags. *sunnandæg*).

l. Konsonantlengd.

α. For stutt konsonant stend ikkje sjeldan lang; sers ofte vert *l*
lengd framfor *d* og *t*, og *n* framfor *d*, t. d. *alldrigi* 79₂₈ *alldarfaðer*
84₁₈ *avallt* 169₁₆ *annde* 129₁₈ *fioll* (o: *fjöl*) 157₂₆.

β. For lang konsonant stend ofte stutt, t. d. *droten* 80₁₄ ofl. *æg*
f. 65₅ *ret* adj. n. 65₁₃. I dette stykke er Hom. II mykje = Hom. I.

Merkn. 24. Pronomenet *oss* vert alltid skrive med ein *s*: *os* 64₁₄ ofl.
og ofte *ús* 89₅ 106₆ 130₈ 137₆ ofl. Det synest ha vore uttala med lang
vokal.

m. Ymse konsonanthøve.

Guttural *k* vert helst skriven *c*: *ælscom* 77₁₃ *hælgasc* 89₁ *cuma* 88₂₁,
men ogso *k*: *kallað* 128₉ *konongr* 67₁₅ *virkr* 127₄, og *q* framfor *v*, t. d.
quol 66₃₁; (*lichamleg* for *lic-hamleg*? 171₂₂). Palatal *k* er oftast skriven *k*:

mykin 67₁₆ *kyni* 67₂₁, men ogso *c*: *scyldi* 67₁₇, og eit par gonger *ch*: *licnesche* 171₂₈ *styrchiasc* 185₃₂. Etter *g* vert det stundom innskote ein *i* til aa syna den palatale uttale: *afgiærð* 72₁₅ *giefum* 112₂₅ *liggiem* 118₉ *herbyrgie* 191₂₁. Uttalen av *g* framfor palatal vokal synest alt ha havt tilstemne til *j* etter skrivemaaten *sæia* 162₁₂ (for *sægia*), og umvendt *tøygiendr* 188₂₁ for *tøjendr*. — Lang *k* vert oftast skriven *cc*: *cloccor* 103₂₅ ofl. (*klokkor* 104₁₁).

v vert oftast skriven *v*: *vinr* 149₁₄ *við* 65₃₄, nokre faa gonger *f* og *u*, t. d. *bolfa(r)* 87₁ (3 g) *bolfan* 122₂₈ *alhófan* 160₁ *viðsmiorfe* 110₁₈; *Uxetum* 81₅ *Uer* 89₂₆. Upphavleg bilabial spirant vert oftast skriven *f*: *sialfr* 89₂₂ *hafðe* 75₄, men ikkje sjeldan *u*, t. d. *ec hewi* 66₂₁ (*u* 20 gonger i *haua W*) *graua* 120₃.

z = *ts*, t. d. *bræuzc* 155₁₇; = *ds*, t. d. *anzscote* 100₁₃; = *ðs*: *-orz* 71₂₁; = *s*, t. d. *allz* 163₂₈; = *st*: *syzkinum* 123₁₅.

17. Nokre ordformer.

a. subst. m. *fyndi* dsg 95₂₁ *scogs* gsg 159₁₀ (3 g) *ottosangs* 162₂₀ *manaðr* apl. 143₂₀ *girkia* apl. 152₄ *vængia* apl. 126₂₂ *costo* apl. 107₂₇. Merk nom. sing.: *umdura* m. 118₂₈ *propheta* m. 97₂₆ b. f: *-an* 189₂₄.

subst. f. *ættar* pl. 114₁₈ *stoðir* npl. 133₁₅ *studir* 134₂₆ (Leifar paa same stad *steofr*) — *sunnundægi* 156₂₄ *hvitásunnundag* 125₃₄ — *cloccna* gpl. 103₂₆ *kircna* gpl. 135₃₅.

subst. n. *fear* gsg 103₁₃ *scrævi* dsg 164₁₃ *smyrslen* n. pl. 104₃₃ (jfr. Henr. Harp.) *trio* npl 192₅ *triom* dpl 91₁₂ ofl. *øyrun* apl. ub. f. 102₂₂ og kanskje sameleis *æugun* 91₂.

Bundne former: *diofull enn* 140₁₁ *stæinomenon* 74₃₁ *hundunnum* 160₂₆ *logomnom* 120₂₇ *logomnum* 121₂₆; i dei tri siste kann ein ogso for *mn* lesa *nn*, som synest mest rimelegt, i alle fall i *hundunnum*, som stend i Olavs jart., og ikkje vel kann vera eldre enn omkring 1170.

β. adj. Merk: *ryggvir* npm 125₂₉ *tortryggvir* npm 125₂₀ *þungstar* 108₂₃ (misskr.?).

γ. pron. pers. *mer* (*h*)*erom* 66₂₃ *hæfum mér* 121₁₈ (elles alltid *ver*, *vér* liksom i Hom. I); pron. dem. *sia* m. 78₁₃ (17 g not.), f. 67₁₇ (29 g not.), *þesser* nsm 126₁₂ *þema* dsm 97₉ (8 g; elles *þessom*) *þesser* npm 108₁₉ ofl. — I gen. sing. f. alltid *þessar*, t. d. 72₁₂ og dat. *þesse*, t. g. 67₁₄. — I dat. sing. n. *þvisa* 66₂₄ 160₃₃ (men elles *þesso*, t. d. 84₁₅); nom. pl. n. *þesse* 78₂₉ *þessor*, *Þessor*, *þessur* 68₆ (8 g).

rel. pron. er *er*, men 8 gonger *en* (73₈ 106₁₄ 132₂₁ 141₅ 145₅ 151₂₅ 180₃₁ 188₃₁) som er sud- og austnorsk.

Av andre pronominalformer er merkande: *hvilic(r)* 90₁₅ 91₁₇ 144₄ (4 g) *þvilic-* 70₂₆ 136₄ 171₃₄ *hverskes* gsg 78₁₈ *æinnihverri* dsg 102₁₀ *hvetvitna* 122₈ (2 g; *hwivitna* 146₃₃, 2 g, *hwivitni* 66₂₈) (*hvarvitna*, av. 100₁).

ð. num. *tveim* 161₅, men *þrimr* 185₂; *fiorer tigur* 107₃₁, *tigum* 99₆ ofl.

ε. Verb paa *-va*: *byggva* 114₂₀ (*byggvir* 3 sp 132₈ etc. *byggia* 118₂₇) *døggva* 78₁₁ *hoggva* 145₁₃ ofl. *ryggvasc* 110₁₀ ofl. *sløcva* 78₁₂ ofl. *styggvisc* 135₂₁ *svicvin* p. 164₂₅ (2 g) *sviqvit* p. 98₁₆ *syngva* 68₁₂ (*-ua* 73₇; *syngium* 128₁₈) *tortryggva* 160₁₈ *þrøngvir* 111₃₀.

Merk 3 sp: *biargr* 157₁₇ *hælp* 194₃₀ *skelfr* 138₂₄ *svicvir* 64₂₅ = *svicr* 164₁₅ *hæitir* 164₁₅ (jfr. *hæitir* Hom. I); 3 si: *biuggisc* 158₈ *biuggiz* 151₃₄ — *svaf* 190₂ — *hialp* (for *halp* 158₂ i Olavs jarteigner; synest no ukjent) — *sté* (for *steig*) 73₃₀ 71₁₀ (not. 12 g; *stæig* 140₁₁ ofl.).

2dre pers. pl. endar paa *-ð*: *haldeð* 65₁; burtfallen *ð* framfor *þer*: *mæle þer* 65₈.

grere 3 si 156₁₂ *sere* 3 si 102₁₄ (4 g) *snere (sc)* 97₁₂ (3 g).

Refleksiva endar oftast paa *-sc* (umkr. 500 g) t. d. 66₁₉; paa *-zc* 16 g, t. d. 68₃; paa *-z* 36 g, t. d. 64₂₉; paa *-st* 6 g, t. d. 83₁₆; eit merkelegt particip er *farezct* 72₂₃, og hit høyrer kanskje ogso ei av dei straks ovanfor nemnde former paa *-st*: *hælgast* p. 88₂₇ (for *hælgasc?*).

Umfram desse finn me *-umc* i pp 66₃₂ (18 g; *-omc* 7 g, t. d. *collome* 85₁₀ 92₁₅) *-umsc* i pp 115₉ (3 g; *-omsc* 112₁₉) *-umz* 183₃₀ (*-umzc* 187₂₃); *omsc-* i pi 85₁₀.

Formerne med *-sc* hev ikkje sjeldan passiv tydnad, t. d. 68_{19.22} 85₂₁ 99₈ ofl.

ζ. Adverb paa *-la*: *arla* 122₁₇ (2 g) *ella* 173₉ *framarla* 72₂₈ *harlla* 105₂₀ *naudula* 157₃₁ *Norðarla* 146₂ *sidla* 194₂₉ (*silla* 147₂₉) *sciotta* 148₂₉ *varla* 191₃₀; no finn me adverb paa *-la* mest i Vest-Agder, men *hardla*, *vadla* ogso i Nhl., og *vallø* Snm.

η. Præpositioner *á fra* 99₃₀ (gtrøndsk), *á medal*, *medal* 95₁₈ 113₁₂ 150₂₆ 155₉ 163₁₅ *á miðli* 89₁₀ 170₉ (3 g) *á milli* 83₂₉ 126₈ 131₂₆ 133₅ 179₁₃ (5 g) *á millum* 147₃₃ (berre 1 g not.) *í millum* 192₁₁ 193₁₀ 195₁₂.

Præfikset *af-* for *of-* er notera 9 g, t. d. *fra afáte oc afdryccio* 87₄ *aflátr* 191₃₃ *afstope* 112₂; sjaa § 25, 17 η.

θ. Konjunktionar. *eda* (alltid), *annat tvæggia -eda* t. d. 168₂₂; *en* (= *er*, *daa*) 81₂₅ som ofte i Ryfylkediplom, t. d. D. N. IV 50_{1.3} (1301) IV 145₃ (1320); *en* (= *ef*) 172₁₁, jfr. *en* = *ef* i gtrøndsk (Ol.s 83₁₁) og i sudvestnorsk (Thomas 180₁₂); *er* (= *at*) 195₁₃; *hvartvæggi -oc* 77₈ (77₉).

For *en* (qvam), som er den vanlege form, finn me ofte *an*, t. d. 68₂₇ (25 g; soleis 7 gonger i Sermo de sancta Maria, Unger 168 ff.), venteleg ei sudvestleg form, med di ho ogso stend i Hom. III a 206₂₅, men aldri i Hom. I eller Hom. III b.

§ 26. Ordfanget. Av ordfanget i Hom. II er merkande: *aldrigi* adv. 79₂₆ (15 g; -*gin* 12 g, t. d. 155₂₃). — *anzypiti*, m. asg 161₃₄ — Ols paa same stad: *ogn* — einstødingsord, men enno skynelegt i Nfj. um »det aa supa etter anden«. — *annar dagr vicu* 156₂₇ ∅: maandag, jfr. *þridia daghs* i Fagrskinna (Finnur Jónssons utg. s. 368₂₉) um tysdagen¹. — *aren*, m. nsg b. f. 126₂₀ = nyn. *åre* (ørn) m. Snm. — *armingia*, m. asg 157₂₁ 159₂₅ (Olavs jart. Ol. s. 81, 82₂₇: *þann aumlega mann* og *aumingia*), soleis ogso *sa arme maðr* 158₃₁ = Ol. s. 82₄: *sa hinn aumi maðr*; men Hom. II hev ogso ofte *aumr*, *aumingi* etc. — *bardaga*, m. asg (plaaga) 103₄ 112₁₀ (162₂). — *blaccrar* 3 sp 126₂₁, um *aren* som ikkje *blaccrar æugum*; sameleis no Snm. — *døgre*, n. dsg 64₂₀ *døgramote* dsg 73₈ *samdøgres* 163₃₀ er vestlandsk (trøndsk *døgn* fyrr og no, jfr. *samdøgnes* Ol. s. 86₁₁). — *eta* f. (krubba) 73₂₈ ofl. enno vanlegt paa Vestlandet i NBerg. Shl. Ryf., *jøta* Nhl. (av *jata*), *hoto*, *høtu* ofl. former Trøndelag. — *fiatglæicr*, m. 162₂₆ (= Ol. s. 85₃: *fagnaðr*); jfr. *fjelg* »behagelig« Chr. Jensøn, og soleis endaa i Sfj. *fjel(g)ðæ*, m. hyggja Snm. — *forøðesc* 3 si 191₁₆, jfr. *forøven* (∅: bljug) Ryf. — *kagadu* 3 pi 125₂₈ (127₁₃), *calner* adj. npm 169₆; *kægø* v. og *kålen* med same tyding som i Hom. II er enno vanlege ord paa Nordvestlandet. — *qvælnæ*, f. 122₃₂; jfr. *kvælen* (kjælen, kvidefull) Nfj. Sfj. og Sogn (sjaa Wadst. s. 60). — *náttarþele*, n. dsg 159₉ — utelate i Ol. s. paa same stad — av *náttarþel*; jfr. nyn. *tél* n. i *månætél*, »den mørke del af maanen som viser sig kort før og efter nyet« Snm. (Aasen). — *ræfr*, n. 133₁₆ ofl. jfr. *rævø* n. Snm. — *sål* og *såla* er i Hom. II det vanlege ord for *anima*, men ogso *ond* stend mange stader t. d. 66₃ 86₅; paa tvo stader endar *såla* i nom. paa *o* (124₁₅ 126₁₇) som maa vera ustøda med *a* for *o*, liksom ogso i nokre faa andre høve, t. d. *hælgasto* 116₂. — *scilia* 160₃₀ (= *sjá* Ol. s. 83₁₆) som no i Fjordarne. — *stiupdotter* 145₃. — *søfðo* 3 pi 79₁₅ ofl. av *søfa*, drepa; med same tyding no *søvø* v. Sfj. Ytre Sogn. — *søler* 3 sp 96₂₆·27 av *søla*, v. stilla, fullnøgja (torsten), jfr. *søla* v. »forslaa; tilfredsstill« Vest Agder (Ross). — *vallanda* part. præes. (kokande) 138₂₇; jfr. »vall(a) ski«, smyrja ski med talg og tjøra og

¹ Onsdag heiter *midvicudagr* 149₂₄, nyn. *mekedag* Vestl. Ordet er vestlandsk og islandsk (innkome fraa tysk).

halda ell. føra deim yver logande eld — utan aa brenna deim. Ytre Namd. (Trøndelag) Helg. — *vaner* 163₂₆; jfr. nyn. *von* um stader der det er von aa leita, Øysterd. (Aasen).

§ 27. Umskoding. Denne etterrøknaden viser at ogso Hom. II i det heile syner fram nordvestlandsk maal, endaa denne handi er meir uregelrett enn den fyrste. Um dei vigtugaste maalmerki, *u*-ljodbrigdet av *a* og ljodsamhøvet, kann der ikkje vera tvil, og dei avviki me finn (t. d. *fn*, *pt* (*ps*), *u*-priv. part.) er ikkje gjennomførde og læt seg forklara, anten soleis at denne avskrivaren hev vore fraa ei av dei indre sudlege bygder i Sunnfjord, der desse ting finst den dag idag (*navn*, *tóptø*, *tupsø*, *ūgras*), eller at han hev fylgt noko beter fyrelegget enn den som hev skrive Hom. I. Det siste er det trulegaste, med di det ogso best kann forklara oss grunnen til undantaki i ljodsamhøvet og ikkje faa ordformer, som peikar burt imot sudvestlandsk paaverknad. I det heile syner paaverknad fraa sudvestlandske fyrelegg seg sterkare her enn i Hom. I. Serleg er nemnande s. 68—77 (Unger): In epiphania domini sermo necessaria (s. 88—99), In dedicatione templi sermo (131—136), Sermo de sancta Maria 168 ff. Paa hi sida syner umsetjingi av Acta sancti Olavi (146—168), som fraa fyrstunne venteleg er umsett i Nidaros, der dei meiner det latinske upphavsskrift ogso er uppsett umkr. 1170, meir trøndsk innverknad, so her kann avskrivaren ha havt eit trøndsk fyrelegg, liksom for Purificatio sancte Marie, sermo (s. 99—102). Det beste bilæte av avskrivaren sitt eige maalføre gjev kanskje Sermo de decimis (188—89), som hev ein sunnfjords-svip. Mykje av det som er sagt um Hom. I, gjeld ogso Hom. II. Sume av fyreleggi hev former som tyder paa ein høg alder, t. d. *stæinomenom* dpl 74₃₁ *est* 190₂₄. Kyrkjedagshomilia (Unger: 131—136) finn me ogso i ei eldre isl. avskrift i H (Stockh. homilieboek, Wiséns utg. 98 ff.), og i Lhom — her eit fragment — som maa vera fraa tidi kringum 1150; alle desse tri avskrifter¹ fylgjer kvarandre so ordrett at dei maa vera komne fraa ei og den same upphavsskrift, som etter innehaldet aa døma hev vore gjord i Norig, med di det er den norske stavkyrkja som er lagd til grunn

¹ At ogso det framifraa forvitnelege fragm. i Lhom er ei avskrift, dømer eg bl. a. av di det hev sumstad bundne substantivformer, der Hom. II hev ubundne: *sem ráfret hlúer kirkionne víþ élom. oc scúrom* Lhom. 162₂₈—163₁ = *sem ræfr lífir kirkio við regne* Hom. II 133_{18.19}, *sem ræfr hlúer kirkio víþ regne* H 100₃₃; her synest H og Hom. II aa hava eldre tekst enn Lhom. Formerne *hornstaúar* npl Lhom. 164₄ (utg. ranglesnad: *-steinar*), *synpaflecca* apl *ibid.* 164₃₅ er knapt isl.

for samanlikningi millom kyrkja og kyrkjelyden; opphavsskrifti til denne homilia maa daa ha vore til i alle fall i fyrste helvti av det 12te hundr.

Med di dei tvo avskrivarar er so like i skrifti at den eine er vand aa skilja fraa den andre, hev dei etter alt likjende vakse upp i den same skriveskule. Det er difor mykje rimelegt at homiliebooki, som ho no fyreligg, er skrivi i eit kloster eller klosterhospits paa Nordvestlandet¹. Ein vil daa helst koma til aa tenkja paa Albani kloster — benediktinkloster — paa Selja i ytre Nordfjord, skipa fyre 1100. Skrifti er i det heile trøndsk, men med høg *f* (*f*) liksom i fragmenti i riksarkivet av ei trøndsk skrift um klosterreglar for benediktinmunkar (Ben. I), sjaa Innl. sid. 8 nedst.

Wadstein² hev bore fram den meining at denne homiliebooki ikkje kann vera uppskrivi paa Vestlandet for maalet si skuld; serleg nemner han sagnaden av *u*-ljodbrigdet og endingi *-un* i akk. pl. i ubundi form i nokre linne neutra. Han meiner difor at ho er skrivi paa Austlandet, og med di der sid. 153₂₆ (Unger) stend »*i þes hælga manz husi í þronð-hæimi norðr*«, medan der sid. 154₃₂ er tale um »*i Vic øustr*«, trur han helst ho er skrivi paa Hamar. Men som det er upplyst ovanfor, er det noko gllopalle *u*-ljodbrigdet i denne booki av det slaget, at det maa hava ein reint ytre tilfelleleg grunn: trøndsk paaverknad paa avskrivarane anten ved opphavlege trøndske former, som hev vorte standande att alt i fyrelleggi, eller ved nokon kjensskap til trøndsk. Det kjem sterkast fram i sume stykke, som ogso hev andre avvik som tyder paa trøndsk fyrellegg, t. d. Olavs jart. 12 (Unger s. 158₃₅—161₂₇). Formi med *-un* finn me ogso i Thomas 21₆ (sudvestlandsk maalføre) brukt i eit høve, der me venta ubundi form. Og elles kann baade desse og andre avvik finna si forklaaring i det, at homiliebooki — som fyrr nemnt under Hom. I — maa ha vandra rundt og vorte avskrivi snart her og snart der. Men det som etter alt er den sermerkte hovudmaalform i Hom. kann ikkje vera austlandsk. Noko maalføre med so vidt gjennomført *u*-ljodbrigde av *a* som i Hom. kann me ikkje paavisa paa Austlandet i gamle dagar, og det synest strida mot det me maa draga ut av maaltilstandet no.

¹ Merkande er nokre ord i In die pentecosten sermo (Unger: 130₁₆—19: *Guð se þes lofaðr at sva erom vér oc aller saman comner til þessa(r) stadar, æigum oc allt saman, hus oc hybøle, iarðer oc aðra fiarluti sem þæir* (postolarnar) *atto*. Desse ordi synest høva paa eit kloster, og ikkje paa nokon annan stad.

² Sjaa Fornnorska homil. ljudl. s. 2—3, s. 82 note 2 (Jfr. G. Storm i Arkiv X 197—200, og Wadsteins svar ibid. XI 351—58).

For ikkje aa tala um former som *sæ*, *fræ*¹, *repssingar* (153₂₂) *ofgøytlan* og meir dilikt, som er likso framandt paa Austlandet baade i gamall og ny tid som det er heimelegt for Vestlandet. Sjølve skrifti talar, som i Innl. paa fleire stader og ovanfor s. 56 nemnt paa det tydelegaste mot austlandsk skrivestad. At det er naturlegare for ein mann i Fjordarne paa Nordvestlandet aa tala um »nord i Trondheim« og »aust i Viki« enn for den som bur i Hamar, treng ikkje paavisning.

Gustav Storm skriv i Indledningen til Monum. hist. Norv. s. XXXVI, um homilieboki, at »dennes væsentligste indhold er en norsk afskrift af islandske homilier«. Um dette var so, er det underlegt at der i boki, som elles hev merke etter so mange maalføre, ikkje er far etter det som merkjer ut islandsken paa den tidi, korkje i skrift — t. d. *þ* for *ð* — eller i *h*-bruket framfor *l*, *n* og *r*².

Mykje av innehaldet er umsett fraa latin, og det synest utvilsamt at Alcuins bok og Olavs jarteigner hev vorte umsette fyrst til trøndsk. Av homiliorne maa i alle fall Kyrkjedagshomilia vera heimegjord, og det utan tvil i Norig, der stavkyrkja var den vanlege bygningsform. Fyrelegget for avskrivaren av Hom. II hev truleg vore rygsk (= Hom. III a). Med umsyn paa dei andre homilior vil venteleg ei samanlikning millom dei upphavlege latinske homilior og umsetjingarne kunna gjeva nokor rettleiding um dei norske eller islandske tekstar er eldst — held seg nærmast originalen — men denne etterrøknaden vil høva best, naar dei sudvestlandske maalføre vert umrødde.

VI. Fragment av den eldre Gulatingslog (Gfr. III).

Grunnlag: Upphavsskrifti Am. 315 e folio, tvo samanhengande blad in quarto av den eldre Gulatingslog. Tilvisningar til sida og lina i handsk.

§ 28. Her finn me desse maalmerki:

1 a. *u*-ljodbridget av *a*, ogso framfor halden *u*, er gjennomført utan undantak; t. d. *bornum* 2₁₁ *gotu* 4₃₁ *hopud-* 3₁₈ *monnom* 1₁₀ *fiolrum* 3₂₁ *odrum* 3₁₄ (2 g).

Merkn. I. *fkolo* 2₁₁ (5 g) *scolu* 3₆ (2 g).

¹ Sid. 191₇:
vindr skal þec fækia,
fræ þit er þrotet,
ordet at engu.

(Ogso andre stader er merke etter bunden stil, soleis 107₂₅₋₂₇).

² Um *hring* 41₂ sjaa s. 54 note 1 her framanfor.

b. Verbal tristavingsform: *foðlaðom* 4₂₂ (ikkje andre døme).

Merkn. 2. Av ord paa *-aðr* er der berre *manað* asg 1₁₇.

2. *u*-ljodbrigdet av *á* framfor halden *u* er ikkje gjennomført i *vattum* 3₁₈ *vato* 4₂₁; derimot *at huoro* 4₄.

Merkn. 3. Merkeleg er *aor* 4₆, pl. av *á* (elv). I nordvestlandsk finn me i Hom. I og II ein hende gong *ao* for *ó*.

Tidleg i det 13de hundr. hev *á* venteleg gjenge yver til mesta sameuttalen som *ó*, og me kann finna eldre *á* og *ó* etter denne tid stundom skrivne sameleis; men med di det berre er i yverskrift og etter stor fyrstebokstav at *ao* i Hom. vert bruka soleis, og *u*-ljodbrigdet av *á* i fragmentet elles berre hev serskiilt teikn (*o*) i *huoro*, der labialen hev verka med til aa skapa ein *o*, synest denne forklaaringi her lite rimeleg; ein kunde mesta tru at *ao* i *aor* syner fram tviljoda uttale av *á*, som enno er vanleg sudpaa Nordvestlandet (Ladvik og Hyllestad).

Merkn. 4. Gfr. III hev *nocor* 4₁; — *honum* 2₈·3₁₀·1₁₁ 4₁₇ oftast avstytt *km*, t. d. 1₁₅, i avtrykket i Ngl. oppløyst *honom*, som ikkje finst i hds.; — *hon* 4₂₅; — *gera* 3₁₁; — *micla* asf 1₂₃ *miclo* 2₈; i staden for *millum* stend *a mille* 4₁₂ (jfr. Hom. II).

Merkn. 5. *a* finst aldri framfor burtfallen *u* eller *v*.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert skrive *e*: *betre* 3₂ *hevir* 1₆ *menn* 3₂, *gera* 4₂₀ *felr* 1₈.

Merkn. 6. *huer* nsm 3₇ *huers* 3₆ osfr.

b. *e*-ljoden uppkomen av *ei* vert skriven *e*: *engi* 1₁₃ ofl. *engan* asm 1₂₀·2₁.

c, d. Upphavleg *e* vert skriven *e*, t. d. *geva* 1₁₂ *hend* dsg 2₆ *hendr* 2₁₅ *vera* 4₁₈ *verc* 2₁₅. Undantak: *fæla* 2₇ (elles *fela* 2₆ *felr* 2₈) *gæfaz(st)* 1₂₂.

Merkn. 7. Etterljodbrigde ved *i* er der ikkje døme paa: soleis berre *ia*: *gialda* 1₁₀ *fialþer* 3₅.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ*: *fær* 2₁₂ *være* 1₄ *þræle* 1₅ *æve* 3₂₄. Undt. *þrend(um)* 2₁₆ ofl. *rener* 4₂ ofl.

Merkn. 8. Alltid *skul(l)d*, t. d. 1₁₂ *ætboren* nsm 1₁₀ *frials* 1₂₂.

5. *þann* 3₅ *þat* 4₂₄ *þær* 1₁₆.

Merkn. 9. *þingat* 3₅.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) vert skrive *o*: *comr* 2₂₃ *þoer* 2₁₅.

Merkn. 10. *beom* 3₂₀ dpl av *bør* stend vel for *bjóm*.

7. Priv. part. *u-* 3 g i *vmaga*, t. d. 2₁₄; *c-* i *omerctum* 3₂₃ *oforær* 4₆.

8. Ingen halvljod; berre former som *þioþr*, *comr* *fialþr* osfr.

9 a. Tviljodar: *au* (i gong *ou* i *loupstigi* 2₂₇), *ei*, *oy*, t. d. *caupa* 2₁ *heim* 2₁₈ *loyfa* 2₂₀.

Merkn. 11. *marcrenu* 4₁₂ maa vera misskr. for *marcreinu*, som det vert skrive 4₇.

b. Stigande tviljodar: *gialda* 1₁₀ *þioþr* 4₁₇ *kiuþa* 1₁₃;

Konsonantisk *u* vert skriven *u*: *umhuuaf* 1₁₇ *huert* 2₁ *hoggua* 2₂₂ *þui* 4₃₀ *sua* 1₂₃ ofl. (nokre gonger *s* med ein liten *a* yver, som i Ngl. med urette er oppløyst *sua*, t. d. 1₇).

Merkn. 12. Stundom vert skriven *j* for *i*, t. d. *jorð* 3₇; sjeldan *e*: *fea* 3₇ *beom* 3₂₀.

10. Ljodsamhøvet er i det heile gjennomført som i trøndsk, med nokre faae undantak.

a. Soleis finn me *e* for *i*: *a mille* 4₁₂ *betre* 3₂ *hende* 2₉ (*hendi* 2₆) *ææftre* 4₃₀ *stærnde* 3₅; *tekenn* 2₂₃ *Valenkunner* 3₂₂ (*ir* 3₂₆); 1 gong *x*: *geræ* 4₂₈. Som ein ser, gjeld undantaki mest utljoden.

b. For *e* stend *i* (skr. *i*): *legit* 4₁₉ *verit* 4₃₀ (1₁₆?) *verði* 2₁₀.

Merkn. 13. Etter *o* finn me *e* i *hofðe* 2₁₉ som er det einaste døme paa dette høve.

c. Ikkje sjeldan finn me *o* for *u*, helst naar vokalen stend i utljod: *-goto* 4₂₈ (*-u*, *-ur* 4₁₈·2₅·2₉·3₁) *miclo* 2₈ *midio* 3₂₀ *markreino* 3₁₇ (*-u* 4₇) *fino* 3₉ *skuldo* 2₂₄ *slico* 3₂₈ *stærno* 3₁₁·1₂ *fomo* 4₂₇ *þurro* 4₂₁; sjeldar um det kjem konsonant etter: *frendom* 2₂₀ (*-um* 2₁₆·1₈) *monnom* 1₁₀.

d. *u* for *o* er der berre i *vattum* 3₁₈; ordet *konong-* er i Ngl. oppløyst 3 gonger *konong-* og 2 gonger *konung-*. Hdskr. hev berre avstytingar *hr* 1₂₁ *ks* 1₉ *ke*, dsg. 1₉ 4₂₇·3₀; endingi *-e* i dsg viser at ein byr lesa *kononge* etter ljodsamhøvet.

Merkn. 14. I ord med *e* av *ei* er endingsvokalen *i* og *u*: *engi* 2₃ (2 g) *engum* 2₂₅ (einaste døme).

Merkn. 15. I former av *gera* er endingsvokalen *i*: *geriv* 2₁₀; *henne* pf. 1₅.

Merkn. 16. Einaste tristavingsform hev *-om*: *fodladom* 4₂₂.

Merkn. 17. Dei vanlege avleidningsendingar er med i ljodsamhøvet; substantiv paa *-ing* og adjektiv paa *-leg* er der ikkje. Undantak er:

a. Den etterhengde subst. artikkel, som hev *e*: *barnet* 1₁₃ *fueinenn* 2₂₆.

Merkn. 18. Det reflex. pron. heiter her alltid *sic* 2₂₄ ofl.

11. Adjektiv-artikelen er *hin(n)*: *hin* asm. 3₁₆ *hit* 4₂₇ (*hit fomo* for *at fomo*, sjaa noten paa sida 38 her frammanfor.

12. *þ* og *ð* som i vanleg gnorsk; t. d. *famheraðf* 4₅ *haþde* 3₁₅ *þirdir* 4₆. *Ð* for *þ* i *Ða* 3₁₆.

13. Fragmentet hev *fn* i *stærna* 2₂₅ og i former og ord av denne roti, tils. 8 g; men *iam-* 1₃ (3 g), *iamt* 4₃₁.

14. Alltid *g* (ikkje *gh*).

15. Alltid *pt*: *aptk* 2₁₈ (6 g), *fkapt* 4₂₃, *fkipta* 3₁ (8 g) og former og avleidningar derav 18 g.

Merkn. 19. *fs* er der ikkje dømme paa.

16. Former av ymist slag. Her er berre merkande:

f. Vokalen vert ikkje lengd framfor *l* + konsonant, som me kann sjaa av *fiolpum* 3₂₁.

Merkn. 20. Aksentar vert ikkje bruka; stundom ' yver *i*.

h. Ymse vokalhøve.

γ. *y* gjeng yver til *i*: *picki* 3₂₁ *pirir* 3₂₇ (*þ¹* 2₂₆ er vel = *fir*).

δ. For *a* i kompar. finn me *e* i *fannare* nsn 3₂₁ *vidare* adv. 4₂₅.

ζ. Etter *e* er det innskote *i* framfor *gi* i neste staving i *hueigi* 2₁₂.

j. Konsonantburtfall.

Dei vanlege burtfall av *h* i *hl* etc. og *v* framfor *u*, t. d. *laupi* 1₇ *luta* 3₂₂ *vnnit* 4₁₄.

r hev falle burt i præp. *vid* 3₁₁ ofl: Sameleis (utan *r*) *med* 1₅.

k. Konsonantinnskot.

p er innskoten etter *m* i *heimptir* 2₂₇.

l. Konsonantlengd.

α. For lang konsonant stend stutt i *hin* pron. 1₂₀ *ligr* 3 sp (av *liggia*) 4_{3.19} (*liggr* 4₅) *legft* 1₅ *sit* pron. 1₁₁ *up* 4₁₆ (*upp* 4₁₄ ofl).

β. For stutt *l* stend ofte lang *l* (*ll*) framfor *d* og *t*: *elldizft* 2₁₃ *giallda* 1₁₈ ofl. (*gialda* 1₈ ofl.) *hallda* 1₁₃ *helldr* 3₂₅ *skulld* 1₁₂ (*skuld* 1₁₈) *allt* 1₂ 3₂₆; alltid *n* framfor *d*. *frendom* 2₂₀ *hendi* 2₁₃.

m. Framfor palatal vokal vert skrive *k*: *þykkis* 1_{9.10.18.19} *merke* 3₂₂ *tekenn* 2₂₃ *take* 2₂₇ (sjeldan *c*: *comr* 3₁₂); elles *c* og *k*: *calla* 4₁₁ *nocor* 4₁ *fic* 3₁₃ *skal* 2₉ *kunnr* 2₄.

v vert skriven *v* (oftast lat. *v*; stundom ags. (*ν*), t. d. *pil* 1₂₅ *væl* 2₆); opphavleg bilabial spirant millom vokalar vert stundom skriven *v*: *geva* 1_{10.12}, men oftast *f*, t. d. *gefa* 1₁₅ *hafa* 1₂₃; i andre høve alltid *f*: *fialfr* 3₂₂ *þarf* 2₂₄, *huerfr* 2₁₅.

z = *s*: *garðz* 4₆ *landz* 3₁₀ *manz* 2₂₅.

17. Nokre ordformer.

Substantiv: *beom* 3₂₀ dpl. av *bør*, *skuldo* dsg av *skuld* f. 2₂₄.

Adjektiv: *meirum* komp. dpl m. 2₂.

Refleksive verb paa *-zft*: *abyrgizft* 2₂₆ *aucazft* 2₁₀ *elldizft* 2₁₃ *gæfazft(t)* 1₂₂; *-st* i: *geþft* 1₂₁ *legft* 1₅ *øykft* 2₈.

Adverb: *ellaæ* 2₁ *væl* 1₂₄ ofl. *at huoro* 4₄.

Præpos.: *a mille* 4₁₂ (jfr. Hom. II); *or* 1₇.

Konjunkt.: *eða* 3₇ *annattueggia-* (*eða*) 4₈.

§ 29. Gfr. III syner næmast fram maalføret i Sunnfjord. Dei faa avvik — serleg med umsyn paa ljodsamhøvet, hev venteleg grunn i paa-verknad fraa maalføre lenger sud. Det same er kanskje grunnen til *v-* (*ú-*) i ordet *vmage* (no: *ðmagje* Snm. *ūmagje* Nhl. og sudetter) medan me elles finn *ó-* i tvo ord.

VII. Den eldre Gulatingslog (G).

Grunnlag: Avtrykk i Ngl. av Cod. 137 qv. „e donatione variorum“, Universitetsbibl. Kjøpenh., jamført med R. Keysers avskrift (Chr. universitetsbibl. 681 qv.). Tilvisving til kap.

§ 30. I denne handskrifti er merkande:

1 a. *u*-ljodbrigdet av *a* framfor halden *u* er i det heile gjennomført, t. d. *bornom* 66₁₃ (4 g) *fongum* 8₃ (7 g) *homlo* 299₂ (6 g) *homlor* 223₉ (2 g) *øðrom* 34₁ (43 g; *-um* 19₄, 13 g; *øðrum* 18₄ 115₁₇, *øðrom* 23₁₇ 32 g) *ollum* 8₃ (8 g; *-om* 2₁₅, 18 g).

Av slike former er der umkr. 610. Hertil maa me ogso rekna former som (-) *giofum* 221₁ (2 g) *giolldum* 71₄₀ (53 g; *-om* 100₇, 3 g) *siolfum* 46₅ (8 g); vokalen *u* i endingi i desse ord syner at *o* i *io* er *ø*; av dette slag former finn me umkr. 140.

Undantak er 6 ord: *fadur* (-) 21₁₃, alltid so nær som *føðurbroðr* 237₉; *hafuð* 222₁ (2 g; *hofuð* 22 g); *hafum* 1 pp 3₁ (11 g; *hofum* 7₅, *hofðu* 2₂₇); *halfum* 195₂ (2 g; *holfu*, *-o*, *-um* 41 g, t. d. 18₄); *matu* 158₁ (3 g; *motu* 5 g, t. d. 20₂₈); *samo* 82₁₇ (*somu*, *-o* 37₂₈, 26 g); tilsaman 109 høve, og av deim 90 paa ordet *fadur* og 11 paa *hafum*. Der er soleis ikkje eit einaste ord i G som finst berre utan ljodbrigda vokal, og dei ikkje ljodbrigda formerne av dei 6 nemnde ordi hev truleg sin grunn i paaverknad paa avskrivaren fraa maalføre utan ljodbrigde, og daa i denne tidi (umkring 1250) helst fraa trøndsk, liksom sjølv skrifti er sterkt paaverka derifraa.

Som dømi viser, vert *u*-ljodbrigdet av *a* i denne handskrifti ofte skrive *ø* liksom *i*-ljodbrigdet av *o*. Soleis ogso *forsøgn* 268 (yverskrifti; *forsogn* 268₁) *søk* 22₁₀ oftare enn *soc* 39₂, *søkum* 229₂ og *sokum* 229₁ og fleire ord. Dette tyder paa eit framskot av *ø*-ljoden burt imot same stoda som *ø*, liksom baade denne ljoden og gnorsk stutt *o* i Nhl. no, tildeils ogso nord i Shl. og i Sfj., hev gjenge yver til *ø*, t. d. *øsp*, *støva*

fólk (= gn. \varnothing sp, *stofa*, *folk*) Nhl. Ein hende gong vert det i G skrive *au* for \varnothing , t. d. *laustr* 44₃ *laugunautar* 3₂₀ 313₅.

Merkn. 1. *scolo* vert skrive soleis umkr. 245 gonger, t. d. 2₆, *skolo* 5₃ (10 g), *scolu* 33₂ (19 g) og *scalo* 319₂₄; av andre former finn me *skyllði* 3 si 36₄ (11 g; -e 21₂) *skylldu* 3 pi 21₃ (4 g) *scyli* 3 spk 15₁₅. — *mano* inf. og 3 pp 268₁₉ 266₃₆ (*man* 1 sp 266₇₆, 2 g) *myndi* 3 sik 269₉.

b. Verbale tristavingsformer paa -*ado*, -*adom*: *skipado* 142₁ (3 g) *sodrladom* 90₅ *vediado* 266₅₃ *vedeadom* 266₅₁ (2 g). Superlativ paa -*asto*, -*astom*: *nanasto* apm. b. f. 132₃ *vitastro* 2 yverskr. ofl. *vitrastom* 2₄. Tristavingsformer av substantiv: *kunnasto* 32₄₀ *manadom* 8₅ ofl. *þionosto* 8₁ (5 g).

Merkn. 2. I tvostavingsadjektiv med avleidingsending som inneheld *a* vert *u*-ljodbrigdet gjennomført i ord som *annarr*, i nsf og npn: *onnur* 17₃ (14 g, -*or* 24₁₅, 4 g) og -*smogall* (*gardsmogol* f. 82₆); particip paa -*adr* fær i fem. sg. og neutr. pl. -*ad*: *eindagað* f. 72₃ *handsalað* 40₁ (2 g) *heidlaunað* 270₃ *heilspenað* 43₁₇ *launað* 129₄. Substant. fem. paa -*an*, t. d. *skipan* 146 yverskr. og mask. paa -*adr*: *fenað* asg 160₁₅ *manaðr* 10₅ ofl.; pl. neutr. med ljodbrigde: *oðol* 282₁ ofl.

2. *u*-ljodbrigdet av *á*, naar *u* hev falle burt, er ofte gjennomført: *ambott* nsg, dsg, asg, t. d. 57₁₀ (10 g; ogso *ambótt* 25₇, 4 g), men i gsg *ambattar* 57₁₄ (6 g) og i pl. *ambatter* 198₉; *mungót* pl. 23₄₂ (2 g) i gsg *mungatz* 23₄₅; *mól* pl. 32₂₁ (2 g; ogso *mál* pl. 102₁₅); *nott* 5₃ (16 g) og *nottena* asg 35₃ (men *nattar* 157₃ *natta* 11₇ (3 g) og i sams. *nat-(stad)* t. d. 156₁₀; *ró* (plata) 306₁₁; *forsio* 15 yverskr.; *sór* pl. (av *sár*, n.) 185₁₅ (3 g); (-) *vón* 63₈ (3 g); *vopn*, pl. 37₃₀ (2 g; oftare *vapn* 139₂, 5 g) i gen. pl. *vapna* 139 yverskr. Undantak er umfram dei nemnde: *rá* f. (paa skip) 306₉ *sal* (sjæl) 23₂₇ *tá* 242₄.

Naar *u* er halden i næste staving, vert *á* ikkje ljodbrigda, t. d. *arom* (av *ár* i baat) 171₅ *udaðom* 24₂₉ *at hvaro* 39₂ ofl. (*at tvaro* 184₄) *hvarom* 49₃ ofl. -*ráðom* dpl 312₁₇ *saló-* 23₃₅ (6 g) *sarom* dpl 183₂ ofl. *skalom* 185₆ *vapnom* 95₁ (3 g) *vattom* 36₅; *atto* 3 pi 115₁₁ *baro* 3 pi 60₂ ofl. *kvado* 3 pi 267₂₆ *varo* 3 pi 2 yverskr. (19 g), jfr. no i Nhl. *bára*, *sáta*, *vá* i impf. pl. Heller ikkje i samandregne former som *spám* dpl 28₃ (2 g) vert vokalen ljodbrigda. Undantak er *nottom* dpl 27₃ (9 g) og *ambotto* dsg 61₅.

Merkn. 3. Yverføring av *o* til former som ikkje hev eller hev havt *u*, finn me ikkje.

Merkn. 4. Av ordformer som *u*- og *v*-ljodbrigdet plar hava verknad paa, er merkande: *nokorr* (-*órr*) 36₄ 2₂₁ *nokot* 75₄ ofl. (no: *nóken*, *nókin*, Nfj. Sfj. *náken* (-*in*)) Ladv. Hyllest. *náakinn*, Sulen, *náokinn*, Gulen; eldre

folk i Nhl.: *nókór*). — *hanom* 54₇ (og alltid; no *hånå* Sulen, *håno* Brekke). — *hon* 28₂₀ ofl. (no *ho*; i Nfj. ogso *han*). — *gera* 31₃ ofl. (alltid). — *biscop* 298₂ (og *þcop*). — *miclu* 56₃ (*i* i alle former). — *i millum* (-om) 32₃₈ 53₂ *a millum* 307₃ (3 g), men oftast (*á* ell. *i*) *mellom*, t. d. 4₂, ei kompromisform millom *medal* (som ogso finst i G 32₂₂) og *millum*; sjaa nedanfor sid. 92, 17 η. — *þrysva* 186₁ (-ár 34₆). — *i gegn* 53₆ ofl. — *i gognom* 83₁ — *ondvege* 62₃ 115₁ (4 g; *andvege* 266₃ 35₂; no *andveg* Nhl. *andvegjesbenk* Snm. *annvebenk* Ladvik). (— *andvordu* dsn 89₅).

Merkn. 5. Framfor burtfallen *u* eller *v* stend aldri *a*, so nær som i dei nemnde jamlaga former: *skipan*, *eindagað* f. etc.

Merkn. 6. Etterljodbrigde ved *u* hev me i: *kyrr* adj. 81₁₁ ofl., *kyrsetu* 102₁₈ (nyn. *þorr* Snm. Nhl.) — *kyrkir* 3 sp 31₆ 43₈ (nyn. *kyrka* Berg. stift) — *kvic* 63₂ *kvigt* 104₁₀ *kyc fe* 44_{2.3} *kvikvendi* (-es) 147₂ ofl. (no *kvikendø* Hyllestad). — *tysvár* 20₉.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert i G skrive *e*, t. d. *hevi* 91₆ ofl. *nemna* 2₅ *segir* 42₂ ofl. *sveria* 2₈. For *e* vert skrive *æ* i *hæs* 43₉ (leikende, laupar; heiter no *hæs*, pl. *hesja* Nhl.).

i-ljodbrigdet av *ia* i *frials* (< *friáls*) vert oftast skrive *æ*: *frælsis* 56₃ ofl. (sjeldan *frelsi*, t. d. 5₃).

Merkn. 7. Sameleis hev pronomenet *hverr* i alle former og saman-setningar *e*, t. d. *hverr* 21₇ *einnhverr* 306₁₅ *hverskonar* 21₁₄ *hvessu* 52 yverskr. (21 g; *hvessug* 51₁, 6 g).

b. Ogso den *e*-ljoden som er uppkomen av *ei*, vert alltid skriven *e*, t. d. *engi* 21₁₀ *helgi* 15₁.

c. Upphavleg *e* vert i G skreven *e*, t. d. *ec* 265₇ *með* 21₄ *geva* 51 *verða* 21₄ *verca* gpl 69₉.

d. Sjeldan vert upphavleg (eller sekundær) *e* skriven *æ*, soleis i *æða*, t. d. 2₂ *væra* v. 90₁ (og mest alltid; sjeldan *vera*, t. d. 2₁) *vætra* 266_{7.9} (men *vetr*, t. d. 298₁₅ *vetrum* 53₁₆).

e. Upphavleg lang *e* (é) vert skriven *e* eller *é*: *fe* 9₃ *sér* pron. 21₇.

Merkn. 8. Etterljodbrigde av *j* finn me ikkje.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* (og lang *æ* elles) vert jamnast skrive *æ* eller *æ*, t. d. *færre* 187₁₂ *gæta* 21₃ *klæðom* 57₄ *læra* 151₆ *sæng* 185₉ *særðe* 185₅ *sær* 75₁₆ (3 sp av *sá*) *sætr* 84₂ ofl. *sættar* gsg 244₅ (1 gong notera *settar* 253₃) *tær* 242₄. Naar *n* gjeng straks fyre eller kjem straks etter, vert det skrive *e*: *ner* 21₁₅ (3 sp av *ná*) *ner* konj. 35₁₁ *nest* 24₁ ofl. *netr* 61₁₀ ofl. (pl. av *nott*) *rena* 32₄ ofl. *vener* 196₉ (3 sp av *væna*) *venesc* 254 yverskr. *friendum* 71₁ ofl. (sjeldan *æ*, t. d. *frændom* 32₁₃ *wæne* 189₁₃).

Merkn. 9. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er nemnande: *bæzt* 2₆ (3 g) *bozto* dsn 198₈, men oftare *bezt*, t. d. 2₄ (og alltid *e* i komp. t. d.

betri 129₃) — *frials*, adj. 47₆ ofl.; *frælsasc* v. 64₁. — *fynd* asg 95₁₀ ofl. *fyndi* 144₂, alltid med tydingi „funnen ting, fund“, liksom *fynd* i Hard. (etter M. Schnabel) og *fønn* (o: *fynd*) Ryf.; *fund* asg 3₁ ofl. *fundar* 161 yverskr. med tyding: møte. — *kván- kvan-* i *kvanfangs* 51₆ (61₃). — *orkymlum* 21₂.

5. *þann*, *þat*, *þar*, t. d. 2₆ 1₁₄ 1₁₈; *þangat* 31₉ (2 g), men ogso *bengat* 19₁₀ (2 g) og oftast *þingat* 21₃ (21 g); *þedan* 37₆ (18 g); *þennug* 21₂.

Merkn. 10. *hingat* 130₄ (2 g).

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) vert skrive *ø*, stundom ogso *eo*, som synest hava sin grunn i ein eldre skrivemaate *eo* jamsides *oe* (sjaa Innl. sid. 20, 21), soleis: *feørt* 310₅ *kømr* 31₃ *keømr* 205₂ *keøpt* 14₄ *beøtr* 316₂ *beøta* 151₁₀ (ofte), *ferfeøttre* 253₉, *gleøpr* 205₁, og mange fleire dømme. Skrivemaaten *hoggr* 3 sp 242₃ *oxar* 195₁ gsg av *ox* 169₁ og *ofsta* 234₄ (*øfst-* 146₄ 82₃, 18 g uppt.) kann koma seg av framskotet av *o*-ljoden til *ø* i G's maalføre, som er umrødt ovanfor under 1a. Elles finst det paa Nordvestlandet ei form *òx* (Nfj.) og *òks* (Romsd.) for det vanlege *òks*.

7. Privatv partikel er utan undantak *u*, t. d. *uwizka* 2₂.

8. Ingen halvljod vert skriven; men sjeldsynte skrivemaatar som *brigðr* 283₅ = *brigðir* 283₄, *broðor* 246₂ (for *broðer*) syner at ein halvljod av same slag som vokalen fyre er i gjerdsli (*broðor* gsg 224₄).

9a. Tviljodarne vert skrivne:

au, t. d. *haust* 287₁

ei, t. d. *heim* 16₆ *fleiri* 21₃

ey, t. d. *eyða* 12₃ *Eysteins* 2 yverskr.

b. Stigande tviljodar er *ia* (for *ja* og *já*) *io* (for *jo*, *jó*, *jø*) *iu* (for *ju* og *jü*): *frials* 47₆ *i hia* 80₂ *skiota* 351₆ *riuwa* 107₂.

Konsonantisk *u* etter konsonant vert skriven *v*: *hvar* adv. 87₁₀ *kvøðu* 37₂ *sva* 3₂ *þvi* 2₁.

Merkn. 11. Sjeldan møter me *j* eller *e* for *i* som fyrste led av den stigande tviljod, t. d. *jarls* 2 yverskr. *veðeaðom* 266₅₁ *freadegi* 20₃ ofl. (= *fria-* 20₂) *smeors* 32₇.

10. Ljodsamhøvet i endingarne er i det heile som i trøndsk og regelrett nordvestlandsk, men ogso her er sume merkelege undantak.

a. Me finn soleis stundom *e* der me venta *i*, sers ofte etter *ø*. Dei notera høvi er:

Etter *ø* stend jamnast *e*, naar der etter stommvokalen kjem *n* + dental, t. d. *brenne*, 305₃ 98₂ 8 g) *kenne*, -er 20₁₆ 15₁₆ 157₇ (29 g; -i, -ir, 4 g) *renne*, -er 43₁₄ 149₁₄; *endesc* 3 sp 115₈ *hende*, dsg av *hønd* 30₅ (27 g, alltid) *lender* 3₉ (2 g; -ir 3₆) *sende*, -er 31₈ 69₅,

men ogso ofte elles:

drenge apl 310₇ *efter*, *epter*, t. d. 2₁₀ (alltid), *eftre* 60₃ (-i 151₂ ofl.)
faderne 57₁₈ (-i 57₁₄ ofl.) *-ferde* 32₁ (-i 32₁₃) *fester* 51₂₉ (-ir 51₁₇ ofl.)
frendseme 24₆ (6 g) *gengenn* 102₁₂, *-et* 104₃ *-ner* 12₄ (5 g; *gengit* 85₉)
hefde 3 sik 76₂ *heve ec* 266₆₂ (*hevi* 9₁₆, 20 g) *hever* 2₂₂ (132 g; *-ir* 20₄,
 13 g) *hverfer* 2 sp. 302₁ *hverge* 298₁₆ (-i 12₈ ofl.) *lenge* 131₁₃ (-i 203 yv.)
lengre 3₂₃ (-i 90₄) *lester*, m. pl. 41₆ *mannmenge* 144₇ *nemne*, *-er* 3₁₁ (6 g)
nemde 266₄₁ *sege*, *-er* 262₆ 35₁₉ (not. 4 g; oftare *-ir*, t. d. 42₂) *sellde*
 40₁₁ (9 g; *-i* 40₁₂, 6 g), *setter* p. npm 89₅ (2 g), *skerde* 3 spk 43₁₆ *stefne*,
stemde 37₂₂ (5 g; *-i* 124₂, 5 g), *svellter* 3 sp 43₂ *teket* 223₁₆ (elles *-it*, *-in*,
-inn, t. d. 223₁₉, 270₃, 316₂) *vellde*, s. n. 259₁ *verde* 311₄, dsg av *vordr*;
 (etter *i* stend alltid *i*, t. d. *inni* 43₁);

etter *u*: *hugde* 22₁₁ (-i 137₄, 2 g) *numet* 75₇;

etter *y*: *skyllde* 21₂ (-i 36₄, 11 g) *syster* 105₉ (-ir 105₁₄ ofl.);

etter *au*: *atlaupe* dsg 191₃ *bauge* 34₃ (13 g; *-i* 185₁, 2 g) *dauder*
 23₃₈ *siaunde* 134₂ (2 g) *staure* dsg 195₁;

etter *ei*: *heiter* 51₂₈ (29 g; *-ir* 98₂, 3 g) *veiter* 121₉ (4 g; oftast
veitir, t. d. 139₁);

etter *ey*: *eyrer* 238₂ (oftast *-ir*, t. d. 243₁) *leyse* 183₃ *leyste* 185₁₄
(leysir 185₆) *neyte* 22₁₃ (-i 22₁₈, 2 g) *neyter* 72₆ *skuldskeyter* 55₁.

b. Stundom finn me ogso *i*, der me venta *e*. Dei notera høvi er:

etter *a*: *allir* 152₂ (-er 157₆ ofl.) *alldri* 60₃ (2 g) og alltid i *aldri-*
gi(n), t. d. 12₉; etter upphavleg *e*, helst framfor particip. endingar *-nn*
 og *-t*: *drepinn* 158 yv. (-enn 158₂) *drepit* 214 yv. (3 g; *-et* 158₃) *gevit*
 5₄ (*-et* 4₃, 8 g) *legit* 90₁ *vegin* 3₃₂ (6 g; *-enn* 3₂₇, 7 g) og *verit* 47₁
 (16 g; *-et* 53₁₀, 2 g), men ogso i nokre faa andre høve: *hvegi* 71₃₅ (2 g)
hvervi 3 ppk 117₃ (2 g) *fullrettis* 196₁ (-es 196₈ ofl.) *svefnis* 199₁ *twivegis*
 23₄₃ *verdi* dsg 266₇₆ *verdim* 314₄₁ *verki* 74₂;

etter *o*: *biscopi* 33 yv. (oftast *-e*, t. d. 20₁₃) *brødrongi* 225₆ (3 g;
-e 226₅, 4 g);

etter *x*: *bædi* 8₂ (elles alltid *bæde*, t. d. 14₂) *mæliv* 28₉ (4 g; *-er*
 89₂ ofl.) *særði* 3 si 185₁₁ (-e 185₅) *væri* 3 sik 75₁ (-e 86₂₃ ofl.);

etter *ø*: *foddir* p. 114₁ (2 g).

Merkn. 12. Etter *ø* stend oftast *e*, t. d. *fiorve* 137₂ *fiotre* 183₃ *hofde*
 71₂₁ (7 g); undt. *hoggvinn*, *-in*, *-it* (*hoggit*) 166₂, 179₁₃, 238₆ ofl. (men
 ogso *hoggve* 3 ppk 303₁₀) *kiotvi* 20₁. Grunnen til *e* her er vel noko at *ø*
 i maalføret hev nærma seg sterkt til *ø*.

c. Ikkje sjeldan finn me *o*, der me skulde venta *u* (helst etter *ø*).
 Soleis:

etter *a* i: *mano* 266₃₆ 268₁₉ *scalo* 319₂₄ *samo* 82₁₇;

etter ϱ : *bezto* 198₃ (4 g) *domfesto* 37 yv. (3 g) *festom* 301₁ *domstemno* 266₄₅ (-u 267₁₁ ofl.) *lendom* 47₁₀ (2 g; -um 253₁₄ ofl.) *skemrom* 86₁₃ *spenom* dpl 223₃;

etter *i*: *biscop* 2 yv. 298₂ (alltid), *hino* 233₂ (2 g; -u 240₁₀, 3 g) *hinom* 250₅ (-um 251₂ ofl.) *millom* 32₃₈ (-um 53₂, 4 g);

etter *au*: *siaundo* 235₂; etter *ei*: *marcreino* 89₄ (-u 87₁₉); etter *ey*: *logleyso* 34₇ 268₁₃; men oftast etter ϱ : *bornom* 66₁₃ (4 g) *bozto* 198₈ *einorðom* 189₁₂ (10 g) *forom* 61₆ (-um 3 g) *fosto* 17₂ (10 g; -u 15₉, 7 g) *gognom* 59₁ (2 g) *gomlo* 253₁₀ *holfo* 34₂ (17 g; -u 81₁₂, 4 g) *holfom* 191₃ (14 g, -um 18₄, 16 g) *homlo* 299₂ (6 g) *homlor* 223₉ (2 g) *hondom* 201₂ (-um 189₇) *kollom* 10₃ (6 g) *lostom* 57₄ (-um 44₃) *losto* 44 yv. *monnom* 3₉ (21 g; -um 2₄, 21 g) *morcom* 6₁₁ (75 g; -um 316₂) *morco* 75₂₁ (2 g; -u 161₁) *oðrom*, *oðrom* 34₁ (75 g; -um 18₄, 15 g) *oðro*, *oðro* 31₉ (7 g; -u 120₁, 2 g), *ollom* 21₅ (18 g; -um 8₃, 8 g), *ollo* 52₂ (3 g; -u 41₁, 3 g) *onnor* 24₁₅ (4 g; -ur 17₃, 14 g) *-oro* dsq 240₃ *rostom* 266₄₅ *somo* 5 yv. (3 g; -u 37₂₈, 23 g) *sonnom* 262₅ *tvevolldom* 199₂ *-vommmom* 36₇ (-um 41₁₂, 2 g); *friolsom* 70₁ (2 g; -um 57₂₂); *fiollom* 19₆ *giolldom* 100₇ (3 g; -um 71₄₀ 54 g) *iordom* 32₃ (-um 275₅) *iordo* 166₃ (-u 50₅, 58 g). I *stødom* 130₇ *stend* \varnothing for ϱ , for endingi er *um*.

Denne mengd med *-o* og *-om* i endingi etter ϱ hev fulla sin grunn deri, at ϱ i det maalføret G er skrivi, hev nærra seg til \varnothing ; denne meining vert styrkt ved skrivemaaten \varnothing for *o* i mange av desse tilfelle, soleis *oðrom* 43 gonger.

d. No og daa finn me *u* i staden for *o*. Soleis:

etter upphavleg *e*: *brennu-* 98₃ (*brenno* 98₅, 2 g) *dreckulaun* 270₃ *fertugr* 206₂ (-og- 231₂ 298₇ 266₇₉ oflg.) *messu* 6₇ (oftast *messu*, t. d. 31₅) — *sessu* 301₄ *sessum* 301₁₀ (*sessom* 292₉ — *sessor* 315₆ — *setu* 15₈ (6 g; *seto* 73₁₃, 3 g) *spellum* 126₂ *pennug* 21₂ *vegnum* 316₂₁ (3 g) *vetrum* 531₆ (10 g);

etter lang *e*: *fiorvelum* 66₂ (*fevelom* 66₁);

etter *o*: *arofum* 272₃ (3 g) *biscopum* 2₄ (-om 21₅) *fiordongum* 266₄₅ *sarbotum* 209₅ *fotum* 223₄ *backa stockum* 223₁₁ *stofu* 75₂ *þebornum* 115₁₇ (*þybornom* 129₈, 4 g) *ærtogum* 225₂ (2 g; -om 225₈);

etter \acute{x} : *klæðum* 185₃ (-om 57₄ ofl.) *sætrum* 131₂; *mægiumc* 151₅

etter \varnothing : *audøfum* 631₀ *domum* dpl 266₇₇ *hialmrødur* 751₃ *uforum* 231₁₁ *øfstum* 82₃.

Merkn. 13. Av substantiv paa *-endi* finn me berre *berende* 196₄ og *kvikvendi* i nsg (165 yverskr.); gen. endar paa *-is* i *sannendis* 2₈ og *høgendis* 12₂, og paa *-es* i *kvikvendes* 147₂ og *ærendes* 157₅ 255₄.

Merkn. 14. I ord med *e* av eldre *ei* er endingi *i* og *u*, t. d. *engi* 21₁₀ *engu* 51₁₁ ofl. *engum* 57₃₃ ofl. *helgi* 15₁ (*helge* 10₂, 2; *-i* og *-ir* 12 g) *helgu* 23₂₉.

Merkn. 15. I former av *gera* er endingsvokalen oftast *i*: *geri* 32₇ (13 g; *-e* 3₃₁) *gerir* 6₈ (32 g uppt.; *-er* 8₇, 13 g uppt.) *gerði* 23₂₀ ofl. (*-e* 32 yverskr. 2 g); former av *mega* hev oftast *e* og *u*: *mege* 87₅ (6 g; *-i* 6₃, 3 g), *megu* 21₁₀ (15 g); *henne* 8₃ (31 g; *-i* 28₂₁); *þesse* 21₁₂ *þesser* 316₁₉ ofl. (*-ir* 2₂), *þessom* 316₂₁ ofl. (*-um* 317₂₂).

Merkn. 16. Um tristavingsformer paa *-o* og *-om* sjaa ovanfor under 1 b.

Merkn. 17. Um avleidingsendingar er aa merka, at dei gjeng inn under ljodsamhøvet, t. d. *konongr* 2₂₁ (mest *kr*) *hornong* 58₁₆ *þritidung* 58₅ *leysings* 62₄ *vettoge* 58₉ *mordenge* 182₂ *leysingi* 185₁ ofl. *naudigr* 20₂₀ *blodogr* 211₁ *uheimil* f. 287₁₁. Nokor svaging er der likevel i endingarne *-ing* og *-ung*, der *-i* og *-u* gjerne vil hava yvertaket, soleis: *læcningar* 185₁₁ *slætringi* 263₂ *brøðrunginum* 226₁₁ (men oftast *brøðrongr*, t. d. 226₁); *systryngr* 227₅ er vel misskrift for *systrungr* som vert skrive soleis mange gonger, t. d. 227₁₁. Elles er merkande:

- a. hdsk. hev substantiv paa *-endi* utan umsyn paa vokalen i fyrevegen: *sannendis* 2₈ *kvikvendi* 165 yverskr.
- b. adv. paa *-lega*: *eiliflega* 2₁₉ *rettlegast* 2₉. Adjektiv er ikkje upp-teikna.
- c. Den etterhengde artikelen er *enn*, *en*, *et*, t. d. *sveinenn* 71₄₆ *gioven* 245₂ *barnet* 71₁₆ *leysingianom* 106₆.

Undantak er: *eidrinn* 136₁₀ (5 g) *leidangrinn* 301₁₅ (jfr. i maalføret no: *sau'in*, *øyf'in*, men *dal'n*. Gulen); *konongsins* 2₁₈ og sjølvsagt former som *kyninu* dsg 106₄ jamsides *barneno* 21₁₃, liksom i trøndsk.

Merkn. 18. *mic* 267₈ ofl. *þic* 21₁₃ *sic* 2₁₀ ofl. (*sik* 23₁₅).

11. Adjektiv-artikelen er *hinn*, *hin*, *hit*, t. d. 1 yverskr., 17₄ 6₂. 1 gong *inn* 180₅.

12. *þ* og *ð* skifter paa vanleg vis, like eins *d* og *ð*: *kvedr* 266₉ *talda ec* 27₆. I staden for *þ* vert ikkje sjeldan brukt *Þ* til fyrstebokstav i setningi, baade i ord som *Ða* 9₇ *Ðat* 16 (ofte) *Ðegar* 106₂ *Ðær* pron. 129₇ *Ðvi* 129₃, og i *Drir* 247₁ *Ðiðgata* 90₁ *Drønder* 315₅.

Uvanlegt er *nemðir* 2₁₁ partic. (elles *nemdir*, t. d. 2₁₂). *skiollð* 309₄ og *eindaga* 51₂₉ er misprentingar for *skioll* og *eindaga* som ogso Keysers avskrift hev paa desse stader.

13. Oftast *mn*, men ogso mykje *fn*. Høvi er: *hamnar* 3 sp 70₉ *hamnleysa* 16₆ (men *hafnbit* 43₁₂); *hemnisc* 186₂ *hemnast* 32₁₀ *hemt* 152₁ (2 g), men *hefnir* 178₇ (2 g), *iamn*, *iamna* (*-ar*, *-e*, *-asc*, *-an*) 32₆ 66₄ 132₂ (12 g) *iamnade* (*-ðar*) 128₃ (5 g), *iamre* 266₈₉ *iamt* 319₄₅ (10 g), tils. *mn* i dette ord 28 g umfram *iam-* i samans. t. d. 66₁₃ (90 g); *nemna*

(-e, -er) 2₅ (23 g) og hertil *nemde* (-dra, osfr.) 2_{1,2} 9 g, tils. *mn* i dette ord 32 g (*nefna* 28_{1,1}, 2 g); *stamn* 302₁ *stamna* (-ar) 306_{1,4} 5 g, tils. *mn* i dette ord 6 g (*stafn* 174₃, *stafna*, -ar 223_{1,0}, tils. 3 g); *stemna* (-u, -o; -ir, -er) 35 yv. (71 g) *stemnt* 57_{2,4} (2 g) *stemt* 46₆ (9 g) *stemdi* (-e) 124₂ (10 g), tils. *mn* i dette ord 92 g (*stefna*, -u, -ur, -e 78 g, t. d. 3_{1,8}, *stefnt* 36₃, tils. *fn* i dette ord 79 g). Dei einaste ord som berre finst med *fn* er *nafn* 21_{1,2} (3 g) *nafne* 21_{1,3} og *rafnar* 240₈.

Tilsaman *mn* 164 g (+ 90 g *iam*-), *fn* 92 g (+ *sofne* 311₄ *sofnar* 311₄ *svefnis* 199₁). Ustøda skriv seg vel helst fraa det, at maalføret i fyrelegget ikkje hev falle saman med avskrivaren sitt.

14. Alltid *g*, ogso for den gutturale spirant; *ng* vert ofte skrive *gn* framfor *t*: *ragnt* 314_{1,8} ofl. *lagnt* 145₃ ofl. (jfr. ogso *gagndaga* 18_{1,4}).

15. Handskrifti hev oftast *ft*. Naar me ikkje reknar ord som *ellifta* 3₃ (3 g) med *f* fraa *ellifu*, eller *keypt(i)* 25₂ (umkr. 30 gonger) *skipt* (-a, -i osfr.) 8₃ 4₂ (86 g uppt.) *skript* (-a) 16₉ (16 g) som hev *p* fraa *kaupa*, *skipa* og lat. *scriptum*, er høvi desse:

berre med *ft*: *eftre* (-i) 60₃ (4 g) *foryftalaust* 54₄ *hefta* 189₅ (2 g) *hoftum* 68₄ *lereft* 223_{1,5} *oftar*- 15_{1,1} (3 g) *tuft* 10₅ (9 g) *þofto* 92₆ (5 g), tils. 26 *ft*.

oftast med *ft*: *efter* 2_{1,0} (125 g; *epter* 3_{2,9}, 8 g), *gift* (-a -ir) 160 yv. (10 g; *ugiptar* 128₁) *heiftugru* 98₁ (3 g; *heiptugri* 195₈) -*svift* 105₁ (55 g; *svipt* (-ar) 234₅, 2 g); tils. 193 *ft* og 12 *pt*.

oftast med *pt*: *aptr* 12_{1,6} (68 g; *aftr* 34₃ 18 g).

berre med *pt*: *aptan* 96₄ *krapta* 306₈ (-) *skapt(e)* 90₅ 150₃ 189₄ (5 g) *ripta* 277₁, tils. 8 *pt*.

eftan hev 2 gonger *ft*, t. d. 3_{1,5}, 2 gonger *pt*, t. d. 18_{1,0}.

I dei her upprekna høvi tilsaman finn me soleis 239 *ft* mot 90 *pt*.

Det er likt til at vokalen som gjeng i fyrevegen hev havt nokon innverknad paa valet av *ft* eller *pt*; soleis finn me etter *a* 75 gonger *pt* og 18 gonger *ft* (-*ft* berre i *aftr*). Etter andre vokalar stend 15 gonger *pt*, men 221 gonger *ft*. Smlk. hermed, at det fraa Bø sokn i Hyllestad (Ytre Sogn) er oppgjeve, at det i maalføret der no vert sagt: *jifte*, *tuft*, men *skapt*, n. og at sume maalføre i Ryfylke, som i regelen brukar *ft*, like vel hev *pt* i ordet *julapta*. Heile ovringi kann hava sin grunn i bilabial uttala av *f*, som etter *a*, paa grunn av den større munnopning, som denne vokalen alltid krev, lettare vil faa ein svip av eksplosiven enn etter nokon annan vokal.

Merkn. 19. Hdskr. hev alltid *fs*, t. d. *ofster* 146₄ ofl. *refsa* 32₇.

1 Elles finst ogso 1 gong *skifta* 318 yv. og 2 gonger *scrifta*, t. d. 7₇.

16. Former av ymist slag:**a.** Fyrrnordisk ljodskifte *e* og *i*. Hertil former:med *e*: *brennr* 3 sp 305₃ *rennr* 3 sp 85₃ (*renna* inf. 85₁) *snemma* 182₃ *tvennar*, *vennom* 8₁₀ 303₃ 309₇ (i midre Sogn: *tvænt*, Ross).med *i*: *sissa* v. 62₃ (til *sess*, liksom *gistir* 113₁ til *gestr*; jfr. *sissø* v. Nfj. (Stryn, Breim)). *þrim*, *þrimr* 6₁₁ 160₁ (8 g) *andvirði* n. 40₃.med *e* og *i*: *viga* v. 160_{2.5} ofl. regelrett form for *vega* (drepa), *vigr* 3 sp 159₂ 162₁ ofl. *viginn* part. 152₁ 157₁ (ogsø *vegin*, -*enn*, t. d. 157 yverskr.); — *hvervitna* 14₁ (30 g; — *vetna* 33₉, 9 g), *hvetvitna* 35₉.**b.** Fyrrnordisk ljodskifte *o* og *u*. Hertil former:med *o*: *hversonar* 21₁₄; — *oxe* 147₁ ofl.; — *ærtog* 9₂ ofl.med *u*: *bul* 238₆; — *fulgu* f. obl. 43_{1.12}; — *guð* nsg 1₃ (*heidit guð* 29₁); — *gull* 42₁; — *sunr* 2₂ (og alltid); — *yrnir* adj. npm 306₁₄.

Merkn. 20. *oxe* finn me no i 3 uttaleformer vestanfjells: *ukse* Snm. Ytre Nfj. Indre Sogn; *okse* Nhl. (mangstad), Sfj. (Ytre Holmedal), Ytre Sogn (Ladvik, Hyllestad); *åkse* Voss, Hard. (Granvin, Ulvik, Kvinherad), Kormt (her berre i samansetning, som *åksakjöt*, elles *stül*).

Lang *o* (*ó*) i: *bonde* 19₆ ofl. genitiv *bonda* 303₇, men oftast *boande* t. d. 12₉ og obl. *boanda* t. d. 12₁₈, i pl. *böndr* 131₆ ofl.; — *bø* dsg 81₄; — *ór* præp. 31₁₂ ofl. (ogsø som præfiks, t. d. *orkymblum* 21₂); lang *u* (*ú*) i *hiun* n. 53₁₃ ofl. *hiuna* n. 298₁₂ *hiuskapr* 32₉.

Av andre ord som ofte skifter med *o* og *u* er merkande: *korona* 21₉.

c. Frumnordisk *aiv* hev vorte: *æ* i: *fræmæle* 75₁₇ *særr* nsg (sjø) 23₄ *sæ* dsg 23₁₁, asg 30₆; *æ* adv. 105₁₉ ofl. *æve* 58₂₃.

Frumnordisk *auh* hev ved jamlaging vorte *á*: *háva* asf 307₁ *hátt* 240₁₀.

Merkn. 21. Merkeleg er den nyn. form *hauset* Nhl. (for *haugsete*, gn. *hásæte*).

d. *α*. Substantfv paa -*endi*, t. d. *berende* 196₄ *kvikvendi* 165 yverskr. *sannendis* 2₈, sjaa ovanfor under merkn. 13.

morgenenn 23₄₂ *morgonenn* 157₄ (oftast *morgon*).

β. Adjektiv paa -*igr* og -*ogr*, t. d. *naudigr* 20₂₀ *blodogr* 211₁.

e. Ljodbrotet er i det heile det vanlege. Utan ljodbrot er *gelldr* 3 sp 301₁₅ (av *gialda*) *berg* asg 31₅ ofl. (*biorg* pl. 69₂) *spellum* 126₂ *vapna spell* 139 yverskr. *spellvirki* 96 yverskr.

Merk *fiugurra* gpl 227₃; *fjors* 31₄ *kjot* 20₂ *miols* 32₇ *smeor* 33₀.

f. Vokallengjing i *ácr* nsg 266₇₅ ofl. át præp. 267₂.

Framfor *l* + konsonant er der regelrett ingi vokallengjing, so som formerne *holfum* 18₄ (16 g) *friolsum* 57₂₂ *siolfum* 46₅ ofl. syner. Andre dømme er: *kalfs* 43₁₄ *sialfr* 3₄₀ ofl. *tolf* 2₄ *ulfr* 156₉, alltid utan aksent. — *iarn* 262₄.

Merkn. 22. I *máns* 57₁ gsg av *man* (træl), *mát* 312₁₃ asg av *matr*, *hálf* 259₁₀ (*halft* 3₂₀) er vel aksenten berre grafisk (sjaa merkn. 23); men smk. *mát* av *meta* i Hom. I (Unger: 193₃₃) og sjaa Wadst. § 61. Merkeleg er skrivemaaten *annárs* 88₄ (*annars* 22₈) *nokkórr* 36₄ *tysvár* 20₉ *þrysvár* 34₆; *níú* 73₁₀. Jfr. Addit. 399 qv. i Am. som i ei ordlista s. 46 fraa Osterfjorden i Nhl. (1723) hev: *Einaar*, *Steinaar*, *Gunnaar*, *Taamaas*.

Merkn. 23. Aksent vert i G ofte sett yver lang vokal, men er ikkje gjennomförd. Dømme er: *várt* pron. 1 yverskr. *vér* pron. 1₂ *ór* 3₃₃ *hús* 142₂ *tær* (av *tá* f.) 242₄ *svór* nsf. 314₃₁; *létt* 57₄₀ 3 si av *láta*. Stundom stend aksent ogso yver stutt vokal (liksom i homilieboki), t. d. *sátt* 266₃₆ (= *satt* 86₁₇) *férr* 3 sp 57₁₁ *hvért* 59₁ (= *hvert* 3₁ ofl.) *ól* (o: øl) 58₅ *óln* 235₁₈ (= *oln* 235₆) *ór* 312_{5.7} (for ør, pil) *lút* asg 82₂₁ (= *lut* 33₆) *vél* adv. 299₅ (= *vel* 299₄ ofl.).

g. Vokalstyttning. I den vanlege formi *henne* 8₃ (31 g) kann *e* vera baade for *æ* og *ę*; skrivemaaten *henni* 28₂, synest visa at vokalen hev vore stytt.

au er samandregen til *o* i *brott* 37₁₅ (*braut* 47₆ 73₁₂).

øy er sumtid stytt til *ø* framfor samansett konsonant i *keopte*, *keopt* 40₉ ofl. (for *keypti* 40₈) *sømdr* part. 306₂₀ (*seymdr* 309₈) *valldøgr* 223₇.

h. Ymse vokalhøve.

α. Stutt *ø* gjeng yver til *e* framfor labial konsonant i *kemr* 3₁₇ (71 g; *kømr*, *keømr* 3₁₃, 22 g). Men alltid *øfre* 18₁₆ ofl. og *øfste* 146₄ ofl. Lang *i* hev vorte *e* i *tvevoldom* 199₂ (37₂₇).

β. *i* held seg framfor *l* og *r* + konsonant, t. d. *silfr* 42₁ ofl. *hirð* 2₁₆ *kirkia* 10₃ (no: *kerka*, *kirka* i Hosanger og Hamre (Nhl.), og sameleis med *ì* i fyrste staving i Ytre Sogn og mange stader i Sfj. Nfj. og Snn.), *virðing* 115₂₇ *virkan* (dag) asg 266₃₉ *einvirki* m. 131₉ ofl., jfr. nyn. *vir*k Sæt. og Tel. *virkevika* Tel. *vyrk* vestanfjells, soleis ogso *vyrkedag* Nhl. (*vyrkjedag* Hard.); men i gtrøndsk eit anna ord: *yrkr* (Fr. II 26₁₁ i Ngl) og *einyrki* (Fr. VII 7₆) som er nyn. *yrk* Trøndel. Nord Bergenh., *ørkjedag* Innh. (Trøndel.) *yrkjedag* Sfj. *einyrkjen* adj. Helg., *Einørkin* Chr. Jensøn.

γ. *y* held seg i *þyckia* 2₄ (14 g uppt.) *myndi* 3 sik 269₉ *skyldi* 3 si 36₄, men hev gjenge yver til *i* i *firi* 2₆ ofl. (*firir* 15₈, 2 g uppt.) og *ivir* 21₁₂ (alltid), *hibila* gpl. 3₈.

ð. For *a* finn me *e* i ljodlinn stoda etter lang fyrstestaving 2 gonger i *male* ds_g 70_{2.6} (for *mála*); i komp. neutr. *e* for *a* i *sannare* 81₁₀ 87₂₂ 266₅₄.

ε. Yvergang fraa *o* eller *u* til *e* i ljodlinn staving hev eg ikkje uppteikna fraa *G*.

ζ. Um *speina* 239₆ asg (for *spena* av *speni*, m.) ikkje er misskrift, synest formi framkomi etter jamlaging med ein nom. *speini*, med *i* innskoten etter *e* framfor *i* i stavingi etter. I maalføri no paa Vestlandet *spene*, til deils *spæne*.

i. Konsonantnyvergang.

α. *ðl* > *ll*: (*a*) *milli* 37_{10.11} 314_{16.19.22} ofl. *millum* 307₃ ofl. men *brudlaups* 27 yverskr. *fridlu* 316₁₀.

rs > *ss*, *fysti* (ɔ: *fyrsti*) i yversk. og ofte elles (ogso former med *rs*, t. d. *fyrsta* 2₁₈ ofl.).

β. *lr* og *nr* etter lang vokal > *ll*, *nn*: *þræll* 57₆.

γ. um *Ð* for *þ* sjaa ovanfor under 12.

δ. *f* > *p* i *huspreyia* 7₁; > *v*: *tvevallda* v. 37₂₇ (199₂).

s > *r* i ord som *vesa* er gjennomført; men merke etter *s* stend att i ordlaget: *at upvesande solo* 3₁₆ 266₃.

v > *m* i *helminga* 32₃₉ (Noren³ 229₂); no *helming* Nhl. Sogn, Voss. *gilstir* 312₁₇ for *gisltir* kann tyda paa at den noverande uttale av *sl* som *hl* hev vore i gjerdsl. Elles vert det skilt millom *sl* og *tl* i handskrifti, t. d. *kvisl* 282₁ *skirstir* pl. 24₃₂ *Atle* 314₄₀ *litla* 114₁.

Merk vestlandske former som *døgrom* 27₆ *samdøgres* 102₆.

Merkn. 24. I *mannmenge* 144₅ er vel *n* framfor *g* upphavleg (got. *manags*); i Jøfrask. I 4₃₅₋₃₆ finst same ordet i formi *mannmærgi* (ikkje uppført hjaa Fritzner og Vigfússon).

j. Konsonantburtfall.

α. *g* hev falle burt i framljod framfor *l* i *likare* 157₆ ofl. Sameleis er *h* burtfallen framfor *l*, *n* og *r*: *lut* asg 33₆ *nacke* 21₂ *reidri* 75₂₃.

v hev falle burt framfor *r*, t. d. *ragnt* (ɔ: *rangt*) 314₁₈ ofl. Framfor *o*, *u*, *ø* og *y* er han ogso gjerne burte, men er her ofte innkomen atter ved jamlaging etter andre former, t. d. *urðu* 3 pi (av *verða*) 70₄, men *uurðum* 1 pi 15₂ (alltid ordet utan *v*, t. d. 50₃); *vunninn* part. 30₁₀ ofl. *vynni* 3 pki 28₁₇; *usort* 119₃ (men fleire gonger *svorr*, t. d. 314₃₂).

Merkn. 25. *r*- hev falle burt i endingi *-rar* i *frialsar* gsf 104₂ (for *frialsrar*). *n* held seg i *Monstrar þingi* 10₂ 15₂ 17₁ (no *Moster*).

β. Konsonant millom andre konsonantar fell ofte burt, t. d. *anlit* 21₂ *blodre* 253₉ (for *blóðgre*) *iamt* 319₄₅ (alltid), *iamre* (ɔ: *iamnre* dsf) 266₆₉ *karmadr* 107₁ (for *karlmadr* 21₁₆ ofl.) *kamstaðr* 185₁₃ *nemð*,

stemt ofte; *síðrad* (for *síðpráð* s. m. asg) 306₁₁; *at tvaro* 184₄ (for *at hvaro* 39₂ ofl.).

Merkn. 26. Skrivemaatar som *ragnt* (t. d. 314₁₈) *lagnt* (145₃) *gagn-daga* 18₁₄ syner vel berre at *ng* hev vore uttala som for det meste paa Vestlandet enno med høyrleg *g*. Merkeleg er *ubudnu* 184₂ (for *ubundnu*); det er kann henda misskrift, men det minner um den nordhordske uttalen i vaar tid *fidna*, *bredna* (for *finna brenna*).

γ. I utljod fell burt:

b er allstad burtfallen i *um* (t. d. 156). *r* er burtfallen i *tveim* 47₁₃ (alltid?); *þrimr* (oftast, t. d. 160₁; *þrimr* 6₁₁, 3 g); *við* præp. 2₇ ofl. (etter *með*, som alltid er utan *r*, t. d. 2 yversk.); i samansetning *viðr-*, t. d. 7₅. I *munr* 304₈ *vinr* 1₃ og *sunr* 2₂ held *-r* seg eller er innkomen ved jamlaging; for *sunr* ogso *sun* t. d. 91₁.

Endings *s* fell burt etter *st* i *Crist* 1₁ 6₇ ofl. *prest* 23₃₀ ofl.

k. Konsonantinnskot.

Etter *ð* framfor *l*, *n*, og *s* vert ofte innskoten ein *r*, t. d.: *odrlasc* 8₂ *sodrladom* 90₅; *audrn* 80₂ *kvaðrna* gpl 37₃₇ *heidrnu* 22₃, *heidrnum* 21₃; *guðrs-* 149₁₆ *liðrs* 314₁₃ *veðrs* 50₆.

l. Konsonantlengd.

α. *l* vert ofte lengd framfor *d* og *t*, t. d. *elldum* 157₃ *hallda* 10₄ ofl. *skulldar* 162₄ *maltz* 3₂₈ *sallt* 75₂₉;

stundom vert ogso skrive *nn* framfor *z*:

lannz 2₁₃ (= *landz* 2₂₇) ogso *mannz* 24₈.

β. For lang konsonant stend sjelden stutt, t. d. *kvengiaver* 221 yverskr. *upvesande* 266₃ *natstað* 156₁₀ (millom konsonantar).

Merkn. 27. *oss* pron. 8₁ ofl. (alltid med *ss*).

m. Ymse konsonanthøve.

Guttural *k* vert skriven *c*, t. d. *bocar* 1 yverskr. *scolo* 2₇ *taca* 3₄₂ *callasc* 156₉. Palatal *k* vert skriven *k*, t. d. *riki* 2₃. Regelen er likevel ikkje gjennomført; soleis vert skrive *konong-*, t. d. 2₁₅ (alltid), *skolom* 4₁ *kaupi* 57₂ *kono* 54₁ osfr. Lang *k* vert skriven *ck* eller *cc*, t. d. *pacca* 6₇ 7₂ *seccr* 8₁₀ *seckiase* 9₁₁.

v vert oftast skriven *v*: *vattar* 55₃ *væra* (ofte) *æve* 271₄ *kíotvi* dsg 20₁; stundom (sjeldan) *u*: *uurdum* 15₂; i utljod *f*: *parf* 105₁₈ *ulf(r)* 156₉.

Bilabial spirant vert oftast skriven *v* millom vokalar, t. d. *Olave* 2₂₀ *hever* 55₂ *hava* 8₄ *geven* 54₁ *geva* 4₆, ogso ofte etter *l* og *r* framfor vokal, naar denne ikkje er *u*, t. d. *sialvan* 163₂ *kolve* 193 *torvo* 149₅; sjeldan vert det skrive *u* i denne stoda: *þywi* 135₅. Framfor konsonantar og framfor *u* vert det skrive *f*, t. d. *arfr* 282₃ *gefr* 270₄ *halft* 7₆

sialfr 51₃₄ *piofr* 150₈; *-giofum* 221₁ *hofuð* 149₃ *hoflum* 223₁ *arofum* 272₅ (men *arovar* 272₄). I utljod alltid *f*: *ef* 7₃ *af* 8₂ *hof* 3 si 314₁₇ *lif* 2₂₅ *siolf* 51₁₁.

z = s: *allz* 58₁₄ *landz* 2₂₇ *malltz* 3₂₈ ofl. *manz* 56₅ *kvedzc* 57₂₈ *synizt* 3 sp 2₆; = *ds*: *lannz* 2₁₃ *ellzta* 2₃; = *ðs*: *garz* 37₃₄; = *ts*: *bezt* 2₄ *bazt* 2₆ *mallz* 3₃₇ *uwizka* 2₂; = *tns*: *vaz* 73₁₅. Merkeleg skrive-maate er *radza klof* 242₃ (for *rassa*-).

17. Nokre ordformer.

α. Substantiv: *morgon* 27₄ ofl. eller *morgen-* 23₄₂, i dat. *mørne* 122₁ (no i Nhl.: *mårje* Bruvik; *mørje* Hosanger, Hamre; *mårå* Manger, Samnanger; *mårø* Fuse). — *Sunu* apl 15₁₆. — gen. pl: *fylkna* 4₂ ofl. *gatna* 156₁ *kvadrna* 37₃₇ *sesna* 315₁. — *s* i *Mardars* 316 yverskr. er dittogr. (*sun* kjem etter). — *sannadar-vitni* (= *sannanar-*) 266₃₇.

β. Adjektiv. Kompar. neutr. stundom paa *e*: *sannare* 81₁₀ 87₂₂ 266₅₄.

γ. Pronomen. *vér* 1₂ eller *ver* 1₁. — *sia*, *siá* pr. dem. 114₃ (20 g uppt.), i nsf ogso *þessor* 316₁₃; *þeima* 3₁₁; gsf: *þessarrar* 1 yverskr.; apn: *þesse* 21₁₂. — *nocorr* i npm: *nokorer* 100₄ dat. *nocorom* 62₈ (2 g). — *engri* dsf 21₁₅ *engan* asm 46₂. — *hvatke* (kva helst) 42₁ ofl.

δ. Talord. *tveim* 47₁₃ *þrim* 160₁ (5 g; *þrimr* 6₁₁, 3 g); *tuttugu* 3₅.

ε. Verb. *hoggva* 71₄₃ ofl. (*hoggva* 303₈) *hogga* 58₅ *kveikvir* 99₂ *syngia* 23₂₉.

Merk dei sterke præsensformer i 1ste person: *bitt ec* 267₁₅ *hallt ec* 267₁₇ (av *bindu ek*, *haldu ec*).

2 pers. pl. er ikkje uppteikna.

Refleksive verb endar oftast paa *-sc* (117 g) eller *-sk* (5 g) eller *-zc* (1 g), tilsaman paa *k*-ljod 123 gonger, t. d. *synisc* 2₁₁; 78 gonger paa *-zt*, t. d. *synizt* 2₆; sjeldan (26 g) paa *-st*, t. d. *skirast* 22₁₅.

1 gong *neme* 306₁₄ = *nemsc* 3 sp.

ζ. Adverb paa *la*: *bradla* 21₉ *ofarla* 6₃ *ovarla* 23₉ *sidarla* 131₁₅ 182₅ *utarla* 6₃ 23₁₀ 149₁₂ *varla* 235₈; merkande er dessutan: *alldriqi* 12₁₈ (9 g; *-gin* 12₉, 5 g) *alldri* 266₇₂; *allz* 316₁₉ 317₂₀ 318₂₀ 319₁₉ (i alt); — *ellar* (elles) 50₈; — *þar firi* 23₂₃ (difor).

η. Præpositioner. Serleg merkande er *mellom*, *i* eller *a mellom* t. d. 21₁₆ som er oftast bruka for *millom*; jf. no i Nhl.: *mjødlo* (< *mjødlo* < *medlo* < *mellom*) Nhl. (Fane, Haus?). I Bergens folkemaal *mællom* (etter dansk? eller) etter ei eldre form *mellum*. Ei onnor form for *millom* i G er som fyrr nemnt *i millom*, *a millum*, *i millum*; til denne formi høver den vanlege nordvestlandske formi no: *myllo*, *myllå* (Fjordarne), *mydlo*,

mydlå Ytre Sogn og Nhl. Umfram desse former finn me ogso *a medal* 32₂₂ *medal* 255₇ (mest brukt i trøndsk), og *milli*, *i milli* 314₁₆ ofl. *a milli* 314₂₂ som synest næmast aa ha aatt heima paa Sudvestlandet, men som det er likt til no hev lote vika sessen allstad for andre former. Me finn soleis dei same præp. her som i Hom. II † den hordske form *mellom*. — of (for um) 21₁₉, 14 gonger uppteikna.

9. Konjunktionser. *annattveggia -æda* 37₃ ofl. — *ella* 163₃ *ellar* 142₄ (no: *elle* Hosanger, men det er vel likso snart av *helder*). — *unnz* (til dess) 37₂₇ 306₁₄.

§ 31. Ordfanget i G finn me for det meste att i det gamle Gulatingslag den dag i dag. Um ordi ikkje alltid no er utbreidde yver det heile, er det sjølv sagt at dette hev vore annarleis fyrr, og endaa i vaare dagar kann dei vera mykje meir utbreidde enn ordbøkene gjev opplysning um. Eit ord som *fløðarmål* 16₆ (flodmaal) synest no vera brukt berre i Hardanger; *húf* 306₅, *si-* (i *sidrad* 306₁₁) finn me hjaa Aasen berre fraa Sunnmøre; *ruva* f. 183₄ (rur paa saar) hjaa Ross fraa Setesdal og Telemark, *næfra kimbul* 307₆ hjaa Ross fraa Dalarne i formi *nævrakjemel*, i formi *-kimla* fraa Sunnhordland, det usamansette *kimbél* fraa Valdres, umfram at ordet finst i Innherad og Namdalen og jamvel i Vesteraalen, medan Aasen ikkje synest kjenna desse ordi; *samtynis* 19₅ 88₂ finn me att i *samtynt* Hard. (Ross), men dette ordet finst ogso i Nhl. (Samnanger). Der er elles i G fleire ord som i form og tyding peikar sterkt mot bygderne sunnan um Firdafylket, soleis *hæs* 43₉ (Nhl.) *eindaga* 36₄ (Nhl.); *florfili* m. 75₇ (Førde i Sfj. og bygderne sørsetter til Lista hev *flor*, i Nfj. og nordetter er det *fjøs*); *nøker* 149₁₆ (Shl.; i Fjordarne er det *nekkja*); *renne staurr* 43₉ (Nhl.); *snidill* 145₅ (Sogn); *søvezc* 3 sp 149₁₃ (*søva* = drepa, Ytre Sogn). Serleg er merkande ordet *sykn dagr*, som vert brukt fleire stader (16, 266, 306) jamsides *virkr dagr* (266). Desse tvo ordi er den dag i dag dei vanlege ordi for »kvardag« paa Vestlandet, soleis at *syknedag* — og *sykna* um vika — vert sagt i Sogn, medan *vyrkedag* — og *vyrka* um vika — vert sagt i Nordhordland (t. d. i Gulen) Voss og sudetter. Fraa og med Sunnfjord og nordetter heiter det *yrkedag*, *yrkjedag* — og *yrka* um vika, liksom me i gtrøndsk finn *yrkr dagr* (sjaa ovanfor § 30 under 16 h β). Paa Austlandet heiter det som i Sogn *sykne*, *søknedag*, og her er ogso *sykn dagr* det vanlege ord i dei gamle skrifter (t. d. E I 16₂; B I 14₃₁ i Ngl.).

Der er soleis god grunn til aa tru at desse nemningar *sykne*- Austl. og (derifraa?) Sogn, *vyrke*- Vestlandet fraa Sogn og sudetter, *yrke*-Fjordarne og Trøndelag hev vore bruka yver noko nær same vidd i gamalnorsk tid som no.

§ 32. Etter det som ovanfor er sagt — serleg um ljodformer som *søk, mellom, ollom, u-priv. part.* og ordformer som *morgen, nøker* — synest det mest trulegt at G syner fram gnorsk maal som det hev vore tala nord i Nordhordland eller ytre Sogn. Den ustøda me finn ender og daa (*kemr* oftast, men sumtid *kømr*; *aptr*, og stundom *aftr*; *nafn*, men *nemna, stefna* og *stemna, øðrom* og *øðrum*) kann daa her hava noko sin grunn i det at maalføret i desse bygder daa som no hev vore eit yvergangsmaalføre, og noko i det at fyrelegget ikkje hev havt nett same maalføre som det avskrivaren bruka, umfram annan paaverknad¹.

Det er ikkje so faa ting, som syner at handskrifti beinveges eller umveges skriv seg fraa fyrelegg fraa elde-gamall tid, soleis: *uppvessande solo, á Monstrar þingi, ond for sál*, notid-formerne *bitt* og *hallt*.

VIII. Skraa for eit Olavsgilde i Gulatingslag.

Grunnlag: avskrift av Arne Magnusson i De Bartholiniske Samlinger Tom. VIII (K) s. 273—77, prenta i Ngl. B. V, hefte 1 s. 7—11.

§ 33. Denne gildeskraai syner fram slike maalmerke:

1 a. *u*-ljodbrigdet av *a* er gjennomført i *fopur* 12₁ (2 g) *hofum* 1pp 1₁ (3 g) *ollum* 11₂ *oprum* 39 (2 g). Undantak: *afundaþr* part. 36₁ (men *ovundar* 3 sp 36₁) *halfu* 27₂ (men *holfu* 6₃) *ingangu* 46₄ (venteleg trøndsk paaverknad).

Framandordet *quatro(tafl)* 38 hev visst vore uttala med lang *a* (*á*) i fyrste staving, sjaa nedanfor under 10 c.

Merkn. 1. *skolu* 5₂ ofl. *skolum* 1₂ ofl. tilsaman umkr. 36 gonger; *skulu* (trøndsk) 45₁ 1 g.

b. Verbal tristavingsform: *eftermælandum* 32₂.

Merkn. 2. *manaþr* (gen. *manaþar* 26₂ ofl.) fær i dpl *manopum* 1₂.

2. *u*-ljodbrigde av *á*, naar *u* er burtfallen: *moll* 39 apl av *mál*, *gilda moll* apl 36₂ 40₂ *vopnn* apl 18 *on* præp. 12₅; undantak *var* 44₁ pron. apn. Naar *u* er halden, vert ikkje *á* ljodbrigda: *hvarom* pron. 32₅ *nattom* 2₁ *ranom* 30₃ *saló*- 34₃.

Merkn. 3. Av andre verknader av *v*- og *u*-ljodbrigdet er merkande: *nokor* nsm 6₁ (2 g) *nokot* 5₁ *nokorum* 2₂; *honum* 12₂ (9 g); *hon* 12₄; *andort* 28₂ 3: *anduert*; *gera* 25₂.

¹ Eg held det ikkje umogelegt at sjølve handskrifti er uppskrivi i Gulen, som ordi „*her i Gula*“ kap. 3 ogso kunde synast visa; i det austnorske fragment av logi, som me hev i Am. 309 fol, er *her* paa denne staden utelate.

Merkn. 4. Framfor burtfallen *u* eller *v* stend aldri *a*.

Merkn. 5. Etterljodbrigde ved *u* i *so* 32₃ (oftast *sva*, t. d. 1₁).

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert oftast skrive *e*, t. d. *hendr* 39 *tekit* 6₁ *telia* 12₂, sjeldan *æ*: *æftir* 12₁ (men *eftir* 4₁ (3 g) og *efter* 12₄ 32₂) *ærfþr* part. 45₁ (*erfþum* 12₅) *fær* 31₄ (3 sp av *fara*) *sæker* nsm 35₂.

Merkn. 6. *hver* nsm 6₄ ofl. *eithvert* 34₁; men *hvarvetna* 46₁ (for *hvervetna*).

b. *e*-ljod uppkomen av *ei* vert skriven *e*: *engi* 12₁ ofl. *helge* 1₁.

c. upphavleg *e* vert oftast skriven *e*: *bera* 39 *skera* 34₁ *vera* 5₁ ofl. *megom* 1 pp 32₂ *méþan* 22₁ ofl. *sem* 3₁ ofl. *en* (= *ef*) 30₁; *vegr* 3 sp 32₁; *vetra* gpl 8₁; undantak *æþa* 3₂ (13 g; *épa* 5₄, 4 g; *eda* 9).

Merkn. 7. I *gelda* v. 31₃ (= *gialda* 25₃ ofl.) og i *kærf* 25₃ kann *e* og *æ* vera skrivemaate for *iæ* (*i*-ljodbrigde av *ia*), men er vel snarast upphavlege, ikkje ljodbrotne former (*kærf* for *kerf*).

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ*: *bæþe* 1₄ 45₃ *fær* 3 sp 31₄ *eftermælandum* 32₂ *mælt* part. 1₁ ofl. (men *melt* 11₁, og *mele* asg 27₁ ofl.) *slær* 3 sp 20₁ *farsældar* 46₃ *sæte* apl 37 *sætta* inf. 36₁. Framfor samansett eller lang konsonant ofte *e*, helst naar der er *n* straks fyre eller straks etter vokalen: *frensime* 32₄ *nefra* gpl 25₃ *nester* superl. nsm 12₃; *ferre* 6₄ *þretta* inf. 15₁.

Merkn. 8. *eftans* 23₄ (blandform); *þerf* 3 sp for *þarf* (av *þurfa*) 6₅ er vel uppkome etter jamlaging med vanlege sterke notidsformer (Noreen³ § 513, Anm. 3).

5. Skraai hev former som *þan*, *þat*, *þar*, t. d. 6₂ 35₂ 23₂.

Merkn. 9. *hengat* 18, *hingat* 7₁.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) er skilt ut fraa *i*-ljodbrigdet av *á*, t. d. *mørna* apl (av *morgon*) 15₃ *røkiast* 35₂.

7. Privativ partikel er alltid *o*:- *ofritt* 30₃ *osektu* 32₆.

8. Halvljod vert ofte skriven og er *e*: *Maþer* 8₁ (oftast *maþr*, t. d. 12₁) *prester* nsg 22₁; *nester* (o: *næstr*) nsm 12₃ *sialfer* nsm 29₃; *lyter* 23₁ 3 sp av (*h*)*liota*, *brener* 27₁ 28₁ 3 sp (av *brenna* st. v.) = *brenr* 27₂; *aþer* 25₂ (= *aþr* 31₃) *níþer* 20₁; *after* 19₂.

nemest 6₁ og *næmest* 25₄ er vel helst 3 sp av eit lint verbum *næmast*, med same tyding som *nemast* v. st.

9 a. Tviljodarne vert skrivne *au*, *ei*, *øy*, t. d. *haukr* 21₁ *kaupa* 8₂ *heims* 1₅ *heilax* 1₃ *øyris* 3₂ *løyvi* 17₂.

b. Stigande tviljodar *ia*, *iu* osfr. t. d. *sitia* v. 2₂ *iafnnan* 17₁ *siukir* npm 9. Men det vert oftast skrive *va*, *ve* osfr., t. d. *hver* pron. 6₄ ofl. *queþr* 3 sp, *qveldum* 15₃ *sva* 1₁ *sveit* 6₅ *þvi* 13₂, sjeldan *ua*, *ue*: *quatro* *taft* 38 *huer* 31₂ *huerfer* 31₅ 3 sp.

Merkn. 10. *j* for vanlig *i* i *joll* 27_{1,2}.

10. Ljodsamhøvet millom *e* og *i*, *o* og *u* i endingar er gjennomført, i det heile paa vanleg vis, men med eit tilstemne til *i* (for *e*) etter *a* i fyrre staving, og til *u* for *o* i endingi *-um*. Døme: *Olave* 1₁ *faper* 12₂ *satter* 15₁ *npm leset* 23₄ *part. skotet* 7₂ *part. bæpe* 45₃ *føper* 25₁ 3 sp; *hefir* 12₂ *vili* 2₂ *gufi* 1₁ *synist* 5₁ *fyrri* 8₂ *kaupi* 34₅ 3 spk *eigim* 39 *øyris* 3₂; — *nattom* 2₁ *ero* 22₂ *orþom* 15₂ *mopur* 12₄ *nokot* 5₁; *ingangu* 46₄ (trøndsk) *stefnu* 2₁ *gildum* 5₁ *sinu* 30₁ *pron. fulgu* 28₂ *iorþu* 29₂ *oprum* 39 *skolu* (av *skalu*) 5₂ *heitu* 4₁.

Undantak er:

a. *e* for *i*: *efter* 12₄ 32₂ (*eftir* 4₁, 3 g; *æftir* 12₁) *gester* 24 npl.

b. *i* for *e*: *gialdi* 16₁ (2 g; *gialde* 6₂, 15 g) *lati* 21₁ (*late* 34₃) *allir* 32₂ (3 g; *aller* 6₁, 8 g) *margir* 26₁ *sialfir* 30₃ *konongi* 1₂ (*kononge* 45₃) *lokit* 23₅. — *aldrigi* 33₂.

c. (*o* for *u*: *quatrotaft* 38; men med *di me* elles aldri her finn *o* etter *a* i stavingi fyreaat, stend *quatro* visseleg for *quatro* og er daa regelrett).

d. *u* for *o*: *honum* 12₂ *qveldum* 15₃ *manopum* 1₂ *nokorum* 2₂

Merkn. 11. I ord med *e* av eldre *ei* er endingarne *i* og *u*: *engi* 12₁ ofl. *helgi* 46₂.

Merkn. 12. *megom* 1 pp 32₂.

Merkn. 13. Tristavingsformer endar paa *-um*, men der er faa døme: *manopum* 1₂ *eftermælandum* 32₂ *nokorum* 2₂.

Merkn. 14. Avleidingsendingar er med i ljodsamhøvet: *konongr* 45₃ *helmingi* 42 *nipingr* 33₁ *skyldugir* 31₄ *npm*.

Av adjektiv paa *-legr* eller *-ligr* og dermed samsvarande adverb finn me berre *sanlig* 39 *apn* og *sanlega* 42.

I den etterhengde artikkel rettar vokalen seg etter vokalen i fyrre stavingi: *starfet* 6₂ *gildit* 14₂ *gildarner* 46₂.

Merkn. 15. *mik*, *þik* osfr. er der ikkje døme paa.

11. Av adjektivartikelen finn me *hin* 12₄ *nsf*, *hins* 1₃ *gsm*, *hinum* 1₁ *dsm*; men ogso *en* (*helgi Olafir*) 46₂ og *enum* (*helga Olaue*) 45₂. Etter bruket synest *en* her ha vore halde for høgtidlegare eller vyrdslegare enn *hin*.

12. *þ* vert her regelrett bruka ikkje berre i framljod, men ogso i innljod og utljod for den klangføre dentale spirant: *maþr* 13₁ *erþ* 12₄ *framlogþ* 21₁ *greiþa* 14₁ *orþom* 15₂. Undantak er berre: *eda* 9 (men *æþa* 12₅ ofl. *epa* 5₄ ofl.) *med* 3₂ (*meþ* 37), *bæde* 1₄ i Ngl. er misprenting for *bæpe*. Sjaa elles *Innl.* s. 15.

13. Hdskr. hev *fn* i *-stefnu* 17₁ ofl. *iafnann* 17₁, men *mn* i *nemniv* 26₁ 3 sp. I samansetning *iam*: *iamgop* 19₂ (2 g) *iamvell* 24. Merk *helmingi* 42.

14. Den gutturale spirant vert skriven *g*: *eiga* 1₂.

15. Alltid *ft*, men dømi er berre: *after* 19₂ 31₅ *eftans* 23₄ *æftir* 12₁ *eftir* 4₁ (3 *g*) *efter* 12₄ 32₂.

16. Ymse former.

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e* og *i*. Merkelege er formerne *Brener* 27₁ 28₁ *brenr* 27₂; men med di skraai ogso skriv *anars* 46₃, kann det henda at det berre er gløymt aa setja det striket (i avskrifti?) yver *n* som gjev *nn*, eller at det er vanleg (grafisk?) avstytting, sjaa nedanfor under 1 β. — *preveter* 7₁.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o* og *u*. Hertil *kona* 3₂ ofl. *trog* 6₆ (men ogso den uvanlege form *trug* 3₂).

hiun 25₁ or præp. 35₁ ofl.

Merkn. 16. *trævēt* (og *trævēta*) Nord. Berg.; *trug* heiter no (allstad?) *trög*; men jfr. *sug* (for *sog*) Ytre Sogn.

c. Frumnordisk *aiv* er der ikkje dømme paa.

d. Av adjektiv paa *-igr* og *-ugr* ovrar seg berre *skyldugir* 31₄ npm.

e. Ljodbrotet er gjennomført paa vanlegt vis, so nær som i *gelða* 31₃ inf. (= *gjalda* 25₃ ofl.), som kann vera upphavleg (sjaa ovanfor i merkn. 7).

f. Vokallengjing. Framfor *l* + konsonant kann der i maalføret ikkje ha vore lang vokal; dette syner *holfu* 6₃ og *halfu* 27₂ (trøndsk), som maatte ha enda paa *o* dersom stommvokalen var lang; sameleis *helgi* 46₂ som med lengd vokal vilde heita *helge*¹.

I *halfs* 16₁ *tolf* 1₂ *sialfir* 30₃ maa difor ogso vokalen ha vore stutt.

Merkn. 17. Aksentar finst ikkje. Den tviskrivne *i* i *slækt* 14₁ hev ogso lite aa tyda, med di ogso *vili* 19₁ hev tvo *i*'ar.

g. Vokalstytting er der i *brot* 44₁ *brott* 30₅ ofl. for *braut* adv.

h. Ymse vokalhøve.

a. Stutt *ø* held seg i *kømr* 4₂ ofl. ogso *kømer* 29₁ (og *kømer* 6₆ 34₂ der venteleg krullen yver *o* er gløymd).

Lang *ø* (*ø*) hev vorte *æ* etter labial konsonant i *færa* 6₄ og *framfærlomen* 2₂ 5₂ (= *framforlomen* 6₁ *framførslo men* 6₅).

e (stutt) og *ø* skifter i *ertog* 6₆ ofl. *ærttog* 34₅ *ørtog* 6₅.

Merkn. 18. Merkelegt er *mangate* 20₁ dsg for *mungate*; kanskje mis-skrift; men jfr. *manugð* og *munugð*, *manvit*, *munvit*, *monvit*.

β. *i* framfor *lf* og *rd* er der ikkje dømme paa.

¹ *helge* 1₁ hev *e* for *a*. Sjaa nedanfor under vokalyvergang.

γ. I ljodlinn staving hev *y* og *e* vorte tiljamna til *i* framfor *i* i næste staving i *firir* 2₁ (27 g; *fyrir* 45₂) og *frensimi* 32₄.

δ. Ljodlinn *a* hev vorte *e* etter lang staving i *helje* 1₁ dsm. b. f.

i. Konsonanttyvergang.

v hev gjenge yver til *m* i *helmingi* 42.

j. Konsonantburtfall.

α. *h* er burtfallen framfor *l*, *n*, *r* som i vanleg heimenorsk.

β. Konsonant millom konsonantar er burtfallen i: *gilbroþr* 34₃, *gilfaster* 32₁ nsm og fleire samansetningar med *gild-*, naar stavingi etter byrjar med konsonant; *frensimi* 32₄, *hansals* 14₂, *lans* 45₃ (gsg av *land*), *framferlomen* 2₂ (6₁) for *framførslomenn*; fraa nordvestlandsk synspunkt er burtfallet av *s* i det sistnemnde ordet ikkje so underlegt, med di ordet her kann ha vore uttala *framferhlomen* (*sl* > *hl*).

γ. I utljod er burtfallen:

h i *um*, som alltid heiter so.

n i *himirikiss* 46₄.

r i *vip* 13₁ ofl. laga etter *mep* 37 (med 3₂).

s etter *st* i *Krist* 22₁ (23₂).

l. Konsonantlengd.

α. For stutt konsonant stend ofte lang baade etter lang og stutt vokal, t. d. *joll* 27₁, *moll* 39 ofl. pl. av *mål*, *sall* (sjæl) 34₃, *siopss* 34₃, *sveitt* s. f. 12₂, *utt* 16₁ ofl. *vopnn* 18; *karll* 15₁, *matþorþ* 13₁, *summri* 12₆, *uttan* 34₅, *vell* 15₂, *ærttog* 34₅, *oll* 16₁, *skall* 3 sp. (av *skolu*) 41₁ (*skal* 39 ofl.); *haldett* 12₅ part.

β. For lang konsonant stend stundom stutt, t. d. *abra* 9 gpl, *abrar* 1₄ gsf, *anars* 46₃, *lveri* 3₂ pron., *mina* 27₂ kompar. *þrigia* 31 gpl, vel ogso *brener*, *brenr* 27_{1.2} 28 3 sp.

Merkn. 19. *oss* pron. 40₁ ofl. men ogso *os* 1₄.

m. Ymse konsonanthøve.

Guttural *k* vert skriven *k*: *karll* 15₁, sjeldan *c*: *luca* 31₂, *lyctt* 31₅, *tøkt* 5₁ (*tøkt* 5₃), *coma* 4₁, *Crist* 23₂ (*Krist* 22₁). Framfor *r* stend *q*: *qreþr* 15₃, *qveldum* 15₃.

Palatal *k* vert alltid skriven *k*, t. d. *skyldugir* 31₄.

Upphavleg *v* vert skriven *v* og (sjeldan) *u*: *vell* 15₂, *hvarom* 32₅, *huer* pron. nsm 31₂.

Upphavleg bilabial spirant vert skriven *v* eller *f*: *løyri* 17₂, *løyfi* 16₂, *hafa* 13₁ ofl. *hava* 6₃, *lofa* 2₂.

z = *s*: *vagz* 3₂ (*vags* 6₆) ɔ: *vax*; *manz* 21₁ (*manss* 27₁); = *tz*: *malz* 3₁; uvanleg er *lansz* 9 (ɔ: *lands*).

17. Nokre ordformer.

Substantiv: *gesta* 25₁ apl, jfr. Hom. her ovanfor s. 53, 71. *mørna* 15₃ apl; *þvita* 3₁ = *þvitna* 7₁ gpl av *þvita* f. = *þveiti* i tydning.

Pronom.: *ver* 1₁ ofl. — *nokor* 22₁ nsm *nokot* 5₁.

Verb: *syngia* 34₃ 45₁; *þerf* (for *þarf*), sjaa merkn. 8 ovanfor; refleksiva paa -st: *vøkiast* 35₂ (*andast* 34₁ 3 sp stend vel for *andast*).

Konjunkt.: *en* 30₁ = *ef*.

§ 34. Ordfanget.

flor asg 25₂ synest visa at opphavsskrifti hev aatt heima paa ein stad sunnanfor Nfj. Sjaa ovanfor § 31. — *kærf nefra* 25₃, no *nerve-kjærve* Sfj. — *høyløpe* m. og *kornløpe* m. (27₁ 28₁); paa Vestlandet er desse ordi (-la(d)e m.) enno i bruk i Hardanger (Kvam og Ulvik). — *þvita* n. 3₁ 7₁ er einstødingsord, ikkje oppført hjaa Fritznar. — *væge* u. 3₂ (vegt); jfr. nyn. *vægje*, n. 1. = *vaag*, Sogn, Sfj. 2. age, fynd, kraft Nhl. — *farar beini* m. 26₂ = *färbeinæ* YSogn.

§ 35. Umskoding. Gildeskraai er skrivi paa nordvestlandsk maal. Serleg er merkande *u*-ljodbrigdet av *a* saman med ljodsamhøvet, den privative partikel *o*-, halvljoden *e* og uttalen *hl* for *sl*, som skrivemaaten *framfærlomen* synest fyresetja. Ordfanget og nokre einskilde former som undantaki med *i* etter *a* (*margir*, *sialfir* og dilikt), *en* konj. = *ef*, kanskje ogso *fn* for *mn* tyder paa innverknad (av eit fyrelegg?) fraa Hordalandskanten; skraai minner ikkje so lite um Munk. helst med um-syn paa bruket af *þ* og kann vera skrivi i Bergen.

Den handskrifti Arn. Magnusson hev skrivi etter, kann ikkje ha vore eldre enn umkr. 1300, heller noko yngre etter slike merke som halvljoden *e* og framskot av *a* til *e* i *helge*.

IX. Den nye landslogi — Gulatingslog.

§ 36. Av den nye landslogi for Gulatingslag ved Magnus laga-bøtar hev me enno atter ei heller lang rekkja med avskrifter fraa den fyrste helvti av det 14de hundradaaret¹. Av desse vil me her serleg festa oss ved

Am. 322 fol. (hand c.).

Grunnlag: handskrifti Am. 322 fol. hand c, fraa blad 30 a — 74 b. Tilvisningarne gjeld bladtali; sumstad er ogso gjort tilvisningar til blad 74 b — 84 a i same handskrift, som inneheld Bergens bylog (Bylogi) med same hand.

¹ Sjaa: Om Haandskrifter og Oversættelser af Magnus Lagabøters Love, af Gustav Storm (Vid.-Selsk. Forh. 1869, no. 14), og N. G. L. II s. 3—4.

Handskrifti er fraa tidi umkr. 1320¹. Fraa den same avskrivar hev me ogso andre avskrifter av denne same landslog: Am. 60 qv. 304 fol. og Ra. 35 (fragment); dei skal verta umrødde sidan.

§ 37. I Am. 322 fol. finn me:

1 a. *u*-ljodbrigde av *a*, ogso framfor halden *u* i næste staving. Den ljodbrigda vokalen vert oftast skriven *o*, men stundom *au*, t. d. *faul* adj. npn 54a₁ (= fol 54a₂) av *fabr*; *oðaul* pl. 49a₂; *forauð* pl. 64a₁; sjeldan *ø*, t. d. *søðull* nsg 39b₂. Ljodbrigdet er gjennomført utan undantak i desse høvi: *bolkkunum* 30a₁ *bondum* 42a₂ (2g) (-) *hornum* 51b₁ (4g) (-) *dogum* 36b₂ (4g) *fiogur* apn 66a₂ *fiordu* 36b₂ (-) *fiordum* 31a₁ (3g) *fioru* 41b₂ (7g) *fodmum* 58b₁ (2g) *vtt forum* dpl 36a₂ *forumanna* 65b₂ (2g) *forunoyti* 45a₂ (-) *fastu* cas. obl. (av *fasta* f.) 30b₂ (7g) *tilgiefum* 48a₂ *giolldum* (-om) 41b₂ 49a₁ (5g) (-) *gronnum* 61a₂ (2g) (-) *gognum* 69a₁ (3g) *gomul* 47b₂ (2g) *gongu* cas. obl. 73b₁ *gorðum* 56b₁ (12g) *gorfu* dsn 36b₂ *gorfum* dpl 61b₂ (-) *gotu* cas. obl. 63b₂ (5g) *gotur* 56b₁ (4g) *hiordu* 63a₁ *hofðu* 3pi 35a₁ (3g) *hofnum* dpl 40b₂ *hoftum* dpl 42a₂ *hofuð* (-) 35a₂ (7g) *holldum* 1pp 37a₁ *homlu* cas. obl. 38a₂ (2g) *hondum* 53a₂ (3g) *honkum* dpl 61a₁ *norðhordulande* 31a₁ *sunnhordum* dpl 31a₁ *hornulega* 33b₂ *iordu* dsg 40b₂ (63g) *iordum* 40a₂ (3g) *krofu* cas. obl. 69a₂ (2g) *kuoðu* gsg 69b₂ (2g) *korlum* 51b₁ *logðu* 3pi 65b₂ *lognum* 65a₂ (-) *laugu* 30a₁ (-) *logu* 30a (5g) *laugonautar* 32a₁ *logunautar* 72b₁ *laugum* 35a₁ *logum* dpl 30a₂ (83g) (-) *lundum* 33a₂ (4g) *longu* dsn 53b₁ (-) *longum* dpl 68a₁ (2g) *lostu* apl 62b₂ *monnum* 30b₂ (72g) *monum* 33b₁ (11g) *morgum* 60a₂ *morku* dsg 36b₂ (5g) *endimorkum* 33b₂ *morkum* 31a₂ (31g) *nofnum* dpl 33b₂ *ronnum* 74b₁ *krokroftum* 57a₁ *heimrostum* dpl 67a₁ *skiolldum* dpl 38b₁ *snoru* 67a₁ *stolldum* 33b₂ (-) *stodum* dpl 52b₂ 30a₁ (7g) *stokku* 63a₁ *stongu* dsg 65b₂ *søðull* 39b₂ (*her*) *soghu* 36a₁ (9g) *somu* 43b₂ (4g) *sonnu* 46a₂ *tioru* 65b₂ (2g) *tokum* 1pp 36b₂ (-) *tolu* 34a₂ (3g) *tolur* 69a₂ *þockum* dpl 36b₂ *þokkum* 1pp 30b₁ *-uoku* 32a₂ (3g) *uockum* dpl 70b₁ *uolldum* 46a₁ (3g) *torfuolum* 57a₁ *handuommum* 65b₁ (4g) *uorðzlu* 51b₁ (2g) *uorðzlum* dpl 51a₁ (3g) *landuornum* dpl. 37a₁ *voru* asg 55b₁ *uoxtum* 41b₂ (6g) *voztum* dpl 68b₁ *oðruvís* (-viss) 30b₁ (8g) *ofund* 44a₁ (24g) *olldung* asg 39a₂ *ollu* 33b₁ (22g) *onnur* 30b₁ (22g) *orfum* dpl (av *arfi* etc.) 47b₂ (2g). Tilsaman 534 høve.

Utan ljodbrigde er:

fadur 47a₂ (30g; men *fodur* 33a₂, 12g) *hafum* 1pp 46b₁ (*hofum* 30a₁, 6g) *uskaddum* 33a₂ *forstaðu* 52a₁ (-) *stodu* 62a₂, 3g; jfr. *instoðo*

¹ Um handskrifti er utgreidt i N. G. L. IV. Vanlege avstytingar er *h* = *hann*; *h*^s = *hans*; *m*^r = *madr*; *p* = *fat*; *p*ⁱ = *þwi*; *oðrū* = *oðrum*.

51b₁, 3g) *salu* cas. obl. 58b₂ (-) *solu* 31b₁, 4g; *solum* 32b₁, 3g) -*taku* cas. obl. 55a₂ (2g; -*toku* 38a₂, 6g; *tokum* dpl 32a₂) *vtalulegs* 33b₁ *aðru* 33b₁ *aðru* 32a₁, 11g) *aðrum* 46b₁ (*oðrum* 30a₂, 70g) *allum* 30a₁ 46b₁ (2g; *ollum* 30a₂, 47g) *almosa* 53a₁ *almusu* 46b₂ (*olmoso* 64a₂ *olmusu* 33b₁) *ambuna* 53a₁. Tilsaman 209 høve; av deim 44 utan og 165 med ljodbrigde.

Av 743 høve, som er uppteikna, er soleis ljodbrigdet gjennomført i 699, medan 44 er utan, derimillom 30 gg *faður*. Naar me tek undan *uskaddum* og *vtalulegs* — som finst i gong kvart — inneheld denne handskrifti ikkje noko ord av det her umrødde slaget som alltid er utan *u*-ljodbrigde. Undantaki maa difor hava sin grunn i paaverknad fraa anna maalføre.

Um *frialsom*, *halfu(m)* og *sialfum* sjaa 16 f her nedanfor.

Merkn. 1. *skolu* er den vanlege form gjenom heile hdsk. (t. d. 30b₁); soleis ogso *skolum* i pp 30b₂ ofl. *skolut* 2 pp 30a₁; *skulu* er uppteikna i g (60b₁). I fortid *skilldi*, t. d. 30a₁, *skylldu* 3 pi 35a₁. — Av *monu* finn me i denne hds. berre *mon* 3 sp 30b₁ og *man* 44b₁.

b. Verbale tristavingsformer oftast paa -*adu* etc: *ídráðozt* 33b₁ *íutádo* 3 pi 34a₁ *markádu* dsn 53b₂ *vmarkádom* 53b₂ *sakáðum* 31b₁ *sifiáðum* 31b₁ *skipáðu* dsn 36b₂ 69a₁; men ogso -*oðu*: *kolloðu* 3 pi 34a₁ *þionoðu* 3 pi 34a₁. — Superlativ paa -*astu*, -*aztu*: *nánastu* 47a₂ *skynsamaztu* 30a₁ (6g) *vitraztu* 34b₂ (2g); men ogso -*ostu*: *hollostu* 35a₂ (= *hollastu* 35b₂). — Tristavingsformer av andre adjektivformer og av substantiv med *a* i andre staving og *u*-endingar: *domarum* 70b₂ *heilogum* 30a₂ *kerolldum* 73a₁ (*kerallde* dsg 73a₁ *kerolld* pl. 69a₁ ofl.) *kunastu* asg 70a₂ *manáðum* (-om) 30b₂ ofl. *oðalum* 53b₂ (2g; *oðolum* 30a₂) *oroštu* 51a₁ (2g) *þundarum* 73a₁ *skynsamum* 66b₁ *þionostu* 35a₂ *vmaðum* 51a₁ (2g; *vmogum* 51b₂, 3g).

Merkn. 2. Tvostavings adjektiv med stutt avleidingsending som inneheld *u*, fær i nsf og npn *u* eller *o* for *a*: *gomul* 47b₂ *heilog* 33b₁; particip paa -*adr* fær i nsf og npn -*ad* (eller -*at*): *andát* nsf 49b₁ *handsalat* npn 70b₁ (3g) *heilspenat* nsf 71b₁ *timbrad* nsf 67a *vitnad* npn 70b₂ (2g). — Tvostavings substantiv som er neutra: *forauð* npl 64a₁ (av *forað*) *oðol* npl 30a₂ (3g; *oðaul* 49a₂, 3g); tvostavings feminin i eintal paa -*an*: *bleðan* 36a₁ (*blæssan* 30b₂) *íðran* 33b₁ *skipan* 30a₁ ofl. *þarman* 44a₂ *ætlan* dsg 54a₂ (-) *reinsanar* gsg 33b₁; tvostavings maskulin paa -*adr*: *þunad* asg 36a₁ *kostnad* asg 35a₁ *trunadar* gsg 37a₁.

2. *u*-ljodbrigde av *á*, naar *u* er burtfallen i næste staving, hev handskrifti i: *forsio* f. 30a₁ *nott* f. 37a₁ ofl. (men *natta* gpl 61a₂ *nattum* dpl 39b₁) *on* prp. 61a₂ *von* f. (spes) 37a₁ *vopn* n. pl. 38b₂ (men oftare *vapn*, *uapn* t. d. 32a₁). Oftast er dette ljodbrigdet ikkje gjenom-

ført, t. d. *ast* f. dsg 33 b₂ *mal* n. pl. 36 b₁ ofl. *sal* f. 52 b₁ *uar* pron. f. & npl t. d. 30 b₁. Um *holf* og *sjolf* sjaa lenger ute i denne § under 16 f.

Naar *u* (eller *o*) stend i stavingi etter, vert *á* ikkje ljodbrigda, t. d. *salum* dpl 53 a₁ *sarom* dpl 31 b₂ *uaro* 3 pi 34 a₂ ofl. *vapnum* dpl 36 b₂ *vattom* dpl 62 a₁; ogso *fam* (dpl for *fáum* av *fár* adj.) 30 a₁ og *iamham* dpl 78₁ (Byl.) dpl av *-hár* adj. I *akomur* pl. 58 b₂ og *vuidrkømilíkt* 43 b₂ kann det vera tvil um me hev fyre- eller etterljodbrigde, kanskje ogso i *von* og *vopn*.

Merkn. 3. Av ordformer som *u-* (og *v-*) ljodbrigdet plar hava verknad paa, er merkande:

noekor nsm 37 a₁ (sjeldan *nokor* 31 b₁). — *honom* 30 a₂ (6 g; *honum* 35 a₁, 4 g; oftast avstytt *hm*). — *hon* pron. er den vanlege form, men me finn ogso *hun* 48 b₂ (5 g); *hennar* gsg t. d. 30 a₂ *henne* dsg 30 a₁ (sjeldnare *henni* t. d. 48 b₂), *hana* asg t. d. 30 a₁. — *gegnum* præp. 38 b₂ ofl. — Ordet for „bisp“ er alltid avstytt til *þp*. — *myklum* 33 b₂ *mykilli* 33 b₂ (2 g) *mykla* asf 33 b₂ (2 g) *mykit* 57 a₁; elles hev hds. berre former med *i*, t. d. *mikum* 53 a₁, *miklu* dsn 30 a₂ (5 g), i det heile 44 g *i* og 6 g *y*. — *millum* (*i millum*, *a millum*) 30 a₂ (47 g). — *þrysuar* 80 a₂ (Bylogi) *þrysuor* 86 a₂ (Bylogi). — *þiorquin* 31 a₁. — *þiuckr* 61 a₂ *þiuckan* asm 61 a₂ *þiuckare* adv. 39 a₂, jamvel *þiuckt* s. f. 39 a₁. — *anduegi* 51 a₂ (2 g) *and-uærðu* 30 a₂ (2 g).

Merkn. 4. *a* stend aldri ubrigda framfor burtfallen *u* eller *v* so nær som i dei ovanfor nemnde former *timbrað* nsf, *blezan*, *skipan* etc. der han er innkomen ved jamlaging.

Merkn. 5. Etterljodbrigde ved *u* hev hds. i: *kyr*, adj. nsm 37 a₁ (2 g) *kyrkir* 3 sp 71 a₁ *tysuar* 86 a₂ (Bylogi). Men *kuik fe* 71 b₁ ofl. *kuikt fe* 68 b₂ *kuikuendi* 45 b₂.

3 a. *i*-ljodbrigdet af *a* vert oftast skrive *e*: *fer* 3 sp 37 b₂ ofl. (av *fara*, sjeldan *fær*, t. d. 37 a₁) *hefir* 3 sp 30 b₁ *segja* 34 b₁ *selia* 37 a *setia* 30 a₁ *sueria* 30 b₂ ofl. *ketti* dsg 74 a₂ (av *kottr*) *hende* dsg 34 a₁ (av *hönd*; *hændr* pl. 31 b₂) *kendir* 32 a₂ *sendir* 30 a₁ *stendr* 3 sp 31 b₁ ofl. *gengr* 3 sp 31 b₂ ofl. Men ofte er der svaging millom *e* og *æ*: *bæst* 30 a₁ *beztra* 30 a₁ *ellzti* 34 a₂ ofl. *ællzti* 34 a₁ ofl. *forælltra* 30 b₁ *erfir* 3 sp 30 a₂ *ærfða-* 30 a₂. Fleirtal av *madr* er oftast *mænn*, t. d. 30 a₁ (sjeldan *menn*, t. d. 30 b₂). Merk *fæn*, n. 61 a₂ *hæluiti* 33 b₁ *væð*, n. 30 b₁.

Merkn. 6. *huer* pron. nsm 31 a ofl. vert skrive med *e* i alle former, t. d. *huern* asm 31 a₂ *huerri* dsf 31 a₂ *huert* nsn 54 a₂ *huerium* 58 b₁ ofl. Sameleis *huergi* 43 a₂ *huert* av. 40 a₁ og *hueruitna* 32 a₁ (33 g; *-uetna* 32 a₂); like eins er *huersu* alltid notera med *e*, t. d. 30 b₁ (65 g) so nær som 1 g *huersu* 30 b₁.

b. *e*-ljod, uppkomen av tviljoden *ei*, vert skriven *e*, t. d. *elldr* 61 a₁ *elldi* dsg 60 b₂ ofl. (sjeldan *æ*: *ælnoytis* 60 a₁) *engi* pron. 31 a₁ (med *e*

i alle former: *engan*, *engum*, *elki* etc. (uppteikna umkr. 100 g; med *æ*: *ængara* gpl 30a₂) *flestar* 30a₁ ofl. *mest(r)* 32a₁ ofl. Berre i den samandregne form av *heilagr* hev *æ* yvertaket: *hælgj* 30a₂ ofl. *hælgv* 54b₁ (6 g; *helgu* 57b₁).

c. Upphavleg *e* vert oftast skriven *e*, men ogso her er skrivemaaten ustød, so det stundom vert skrive *æ*. Døme: *bregðr* 3 sp 43b₁ *dreckr* 3 sp 41b₂ *drepr* 41a₁ ofl. (*dræpr* 40b₂ ofl.) *ek* pron. 70a₁ *ætr* 3 sp 41b₂ (til *eta*) *með*, *meðr* præp. 69b₁ 53a₂ (not. tils. 155 g; *mæðr* 43b₁, 4 g) *sem* 30a₁ *sker* 3 sp 63a₁ ofl. *stelr* 3 sp 73a₁ ofl. — *bera* inf. 33b₂ ofl. (*bæra* 31b₁) *drepit* part. 73b₂ *æða* 30b₁ ofl. (ogso *eda* 33a₁) *æta* inf. 74a₂ *gefa* 30a₁ *gera* (*geri*, *gerði* etc.) alltid, t. d. 35a₂ 33b₁ *lesit* part. 44b₁ *meðan* 31a₁ (*mæðan* 31b₁) *megu* (-o, i- etc.) 35a₁ 30a₁ 43b₂ (e 35 g; *mægo* 31b₂) *mæta* v. st. inf. 36b₁ (3 g) *presti* 66b₂ *seglj* dsg 39b₁ *stæla* inf. 32b₁ *þægna* apl 30b₁ *þessi* pron. alltid med *e*, t. d. 42a₂ 74b₂ (men *þætta* 65a₂) *þrættan* 33a₂ *uera* 33a₁ ofl. (*væra* 30a₂ ofl.).

d. Ogso etter *v* og framfor lang eller samansett konsonant er skrivemaaten ustød: *vægr* 3 sp (drep) 31b₂ *uerð* 3 sp 74a₂ *anduerðu* 30a₂ (2 g) *verðir* adj. npm 36a₁ (3 g) *uærka* gpl 30a₂ *uerndar* 33b₁ *uestan* 32b₁, oftast *vetrum*, *uettrum* 37b₂ 48a₂ ofl. (*uætrum* 54a₁) *kuænna* gpl 30b₁.

Upphavleg lang *e* vert skriven *e*, t. d. *retter* adj. npm 35b₂ ofl. *senum* dpl. 37a₂ (part. av *sjá*) *þer* pron. 30a₁; ogso stundom *ee*: *seet* part. 70b₂ (av *sjá*). Merk *læn* 38a₁ (o: *lén*).

Merk n. 7. Etterljodbrigde ved *i* finst ikkje i hds. Det heiter alltid t. d. *biargu* 60a₂ ofl. *fiall* 59a₂ *fiarðar* gsg 31a₁ ofl. *giallda* 59a₂ (*gialkyri* 82b ofl. i Bylogi) *giarna* 66a₁ *iamn* (*iafn-*) 30b₂ ofl. *iardir* 40b₂ ofl. (*skjalðili* 78b₁ *skjalðarar* 78b₂ i Bylogi) *skjart* 71b₁.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert skrive *æ*, men ogso ofte *e*, helst straks etter eller fyre dental nasal, t. d. *bæði* npl 67b₂ *fræmæle* asg 58a₁ *fær* 3 sp 40b₁ (av *fá*) *gæta* v. 34b₂ *indælla* 32b₂ *læknis* gsg 42a₂ *mægðom* 69a₂ *mælir* 3 sp 46a₁ ofl. *olærðr* 34b *særer* 3 sp 31b₂ *sætrum* dpl 66a₂ *ukuæðismal* 46a₂ *ullægðar* gsg 40a₁ *vtlægr* nsm 37a₁ (*-leggr* 37a₁) *æfi* 53b₂ *æsta* v. 40a₁ 63b₁ *ætla* 30b₁ ofl.

ner (o: *nær*) 74a₂ ofl. (*nær* 30b₁) *nestr* adj. sup. 30a₂ ofl. *netr* 41b₂ (pl. av *nott*) *frendom* (-um) 54a₁ ofl. *frendkonum* 32b₁ *rena* inf. 41a₁ *rener* 3 sp 59a₂ *uenastir* sup. 30b₂. Undantak: *næpna* gpl 74a₂. Med *e* vert ogso skrive: *gezlo* 71a₁ ofl. *hette* dsg 34a₂ (*háttir*) *ler* 3 sp 35a₂ (av *ljá*) og *rezlu* (o: (*h*)*ræzlu*) 33b₂.

Merk n. 8. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er merkande: *bezt*, 30a₁ 64a₁ (alltid; men i Bylogi *bazt* 75a₂) *einkanlega* 66b₂. — *firir*

bíð ek 59 b (i ein formular); elles alltid ljodbrigda former i notid eintal av sterke verb. — *gelldr* 38 b₁ 3 sp (av *giallda*, som i Bylogi ogso i inf. hev *gellda* 76 b₁, jfr. *bergst* 3 sp 79 a₂ (Bylogi) av *biargast*). — *frælsi* s. n. 30 a₂, men *frælsar* 3 sp 37 b₁ og *frælsom* adj. dsm 72 a₁.

5. *þan* (*þann* 32 a₁ ofl.), *þat*, *þar* er dei vanlege former, t. d. 30 b₂ 30 a₁; i gong *þen* 56 a₂. *þannig* 66 a₂ (3 g), oftast ogso *þangat* 33 a₁ (9 g; *þængat* 52 b₂ *þengat* 58 a₁). *þedan* (og *þæðan*) 31 a₁ (10 g; aldri *þaðan*).

Merkn. 9. *hingat* 31 b₂ *hegat* 52 b₂ *hedan* 37 b₁.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* og *ó* vert skrive *o*, *ø* og *o*, som me her av praktiske grunnar vil skriva *o*, t. d. *bøta* 30 a₁ *søkia* 30 b₁; soleis ogso *høggv* (*høggv*) 3 sp 58 b₁.

7. Privatv partikel er i regelen *u*-, oftast skriven *v*-, t. d. *uspaka* 30 b₁ *vfagnat* 33 b₁ (*u*- 21 g, *v*- 149 g; tils. 170 g); *o*- er uppteikna 29 g, t. d. *olut* 31 b₂.

8. Halvljoden er *e*, som ofte vert skriven baade i substantiv, verb, adjektiv og adverb, t. d. *hogster*, n. 36 a₂, *mader* nsg 44 b₂, *retter* m. nsg 32 a₁, *bønder* 39 b₂, *dotter* npl 50 a₂, *frænder* pl. 35 a₁ (2 g), *vetter* apl 55 b₁; *feller* 3 sp 36 b₂ (av *falla*), *hellder* 3 sp 34 b₂, *kemer* (*kæmer*) 55 b₂ 52 b₂ *teker* 3 sp 49 b₂, *teker* 1 sp 69 a₁; *gramer* adj. nsm 35 a₁ (2 g), *krossfester* nsm 33 a₂, *lender* nsm 37 a₁, *retter* adj. nsm 44 a₂; *hellder* av. 35 a₂ (2 g), *lenger* 48 a₂ (2 g). Etter *i* vert skrive *i*: *sitir* 3 sp 37 a₁, *skilir* 67 b₁.

Halvljoden synest sumtid vera samanblanda med endingi *-er* (og *-ir*) som ofte vert skrivi *-r*; t. d. *broðr* 34 a₂ (4 g; *broðer* 49 b₂, uppt. 10 g), *dottr* 49 a₂ (3 g; *dotter* 49 b₂ ofl. *dottir* 35 a₁, 2 g), *fadr* 33 b₁ (21 g; *fader* 49 b₂ ofl. *fadir* 49 a₂, 5 g) *modr* 34 b₁ (9 g; *moder* 49 b₁ ofl. *modir* 35 a₁), *iardr* apl 30 a₂ (2 g; *iardr* 70 b₁, *iardir* 40 b₂ ofl.) *sakr* pl. 31 a₂ (*sakir* 38 b₁ ofl. *saker* 41 a₁), *skotr* 3 sp 30 b₁, *taldr* part. npm 34 a₂, *baðr* pron. npm 33 a₂. — I den tidgjengde skrivemaaten *broðr*, *fadr*, *modr* kann me kanskje sjaa eit tilstemne til aa gjera desse ordi til einstavingsord *brôr*, *fâr* og *môr*, som no er dei vanlege former i nordvestlandske maalføre.

9 a. Tviljodarne vert skrivne *au*, *ei* og *oy* (*øy*), t. d. *þau* 30 b₁, *naumudale* 31 a₂, *raumsdale* 31 a₂, *hailldr* 59 b; *eigi* 30 a₁, *heilagrav* 30 a₂, *þeim* 30 a₂, *eid* 30 b₂; *øyða* 36 b₁, *koypti* 3 si 55 b₁.

Merkn. 10. For *ei* stend ved misskrift *e* i: *egi* av. 66 b₂, *fleri* 58 b₁, der *fle-* endar ei rad, og næste rad byrjar med *ri*. — Merkande er *þorma* pron. dpl 38 b₂ 45 b₁.

b. Stigande tviljodar som byrjar med kons. *i* er: *ia* (ogso *ea*), *io*, *iu* osfr., t. d. *sia* inf. 30 a₁ (ogso ofte *sea*, t. d. 40 b₁) *fiar* gsg 32 a₂ (= *fear* 32 b₂) *pria* num. apm 30 b₂, *biar* gsg 31 a₁ = *boar* 32 a₁; for *iu* vert skrive *yu* i *ryufa* inf. 33 a₁ = *riufa* 33 a₁.

Stigande tviljodar som byrjar med kons. *u* vert skrivne *ua*, *ue*, *ui* osfr. t. d. *sua* 30 b₁ ofl. (*Sva* 51 b₁) *huers* pron. gsg 30 b₁ ofl. (*Hver* nsm 60 b₁) *pui* 30 a₂. Skrivemaaten med *v* (*Hver*, *Sva*) vert berre brukt i fyrstningsord i kapitel etter stor bokstav.

10. Ljodsamhøve i endingarne maa segjast vera regelen i hds.; men undantaki er ikkje faa, og dei fleste gjeng i den stemna at *e* og *o* vert umbytte — etter fylgd — med *i* og *u*, sjeldan umsnutt.

Av undantak fraa dei vanlege trøndske reglar er soleis uppteikna¹:

a. *e* vert sett i staden for *i* i desse høvi:

etter *e* (*e*): *hælke* dsg 36 a₂ *dege* dsg 45 b₂ (*-i* 39 a₁ ofl.) *malefne* 30 b₁ (*-i* 30 b₁) *uigafferde* 30 b₂ *hende* s. f. dsg 32 b₂ (2 g; *-i* 42 b₂ ofl.) *kennem* 1 ppk 30 a₁ *nefne* 3 spk 34 b₂.

etter *i*: *uitend* 46 a₁ — *ridinne* 45 b₁.

etter *u*: *heiftugre* 45 b₁ (*-i* 61 a₁) *heimuler* adj. npm 34 b₂ *uankun-
nend* 30 b₁.

etter *ei*: *þeire* 37 b₂ (*-i* 39 b₁ ofl.).

b. *i* i staden for *e* er uppteikna i desse høvi:

etter *a*: *adrir* 32 a₂ (19 g; *-er* 32 b₂, 6 g) *acti* 3 ppk 66 b₁ *alldin* 74 a₂ *alldinsgordum* 73 a₂ (*aldengordum* 74 a₂) *alldri* 31 b₂ (7 g; *-e* 43 b₁) *allir* 59 a₁ (15 g; *-er* 59 b₁ ofl.) *andadizt* 54 b₂ (2 g; *-est* 55 a₁, 2 g) *andizt* 3 spk 56 a₂ *ardir* npl 56 a₁ *ardri* dsg 59 a₂ (3 g), *arfi* 49 a₂ (6 g; *-e* 49 b₁ ofl.) *baki* dsg 64 a₁ *fadir* 49 a₂ (5 g; *-er* 49 b₂ ofl.) *fallin* part. nsm 34 b₂ *fari* 3 spk 63 a₂ (2 g; *-e* 44 b₂ ofl.) *farit* part. 62 b₁ (2 g; *-et* 51 b₂) *fartalmi* m. 64 b₁ *fenadi* dsg 62 b₁ (3 g), *frialsir* 37 a₂ (*-er* 42 a₂) *gagni* dsg 65 a₂ *gangi* 3 spk 36 b₂ (2 g; *-e* 37 a₂ ofl.) *garði* dsg 54 b₁ (3 g; *-e* 67 b₂ ofl.) *gíafir* 47 a₂ (3 g) *gíalldi* 3 spk 38 a₁ (4 g; *-e* 38 a ofl.) *grafir* apl 67 b₂ (2 g) *hafði* 56 a₁ (*-e* 59 a₁ ofl.) *hafi* 3 spk 35 a₁ (69 g; *-e* 35 a₁ uppt. 45 g) *hafi* dsg 72 b₁ *hafit* part. 67 b₁ *halldi* 33 b₁ (4 g; *-e* 41 b₁ ofl.) *halldizt* 3 spk 56 a₂ *huacki* pron. 67 b₂ *ianni* 3 spk 59 b₂ *iannizt* 49 b₁ *iardir* pl. 40 b₂ (8 g; *-er* 70 b₁ ofl.) *ladit* part. 63 b₁ (7 g) *lagdir* npm. 66 b₁ *lagi* dsg 50 a₁ *landi* 56 a₂ (2 g; *-e* 64 b₂ ofl.), *manni* (oftast skriv *m* med *i* ovanfor) 73 b₁ ofl. (*manne* 73 b₁ ofl.)

¹ Substantivartikelen er her berre medteken for artikkelendingi sitt vedkomande i tvostavingsformerne.

manaði apl 67 b₂ (2 g) *marýgir* npm 35 b₂ (3 g; -er 50 a₁) *markir* npl 36 b₁ *mati* apl 38 a₂ *natstadi* apl 66 a₁ (2 g) *sakir* 38 b₁ (11 g; -er 41 a₁ ofl.) *salí* dsg 55 b₂ *sannir* npm 74 b₂ *sialfir* 37 a₁ (4 g), *sidastir* npm 72 b₁ *skapti* 64 a₂ *skilríkastir* npm 39 b₁, *skynsamir* npm 36 b₁ (52 g; -er 45 a₁, 3 g) *standi* 3 spk 65 a₁ *suari* 3 ppk 37 b₁ (-e 38 a₁ ofl.) *taddi* 3 si 59 a₁ *taki* 3 spk 56 a₂ (2 g) *-taki* dsg 73 b₂ *taldir* npm 34 a₂ (2 g) *talín* nsm (part. av *telja*) 50 b₂ *vmagi* 51 b₂ (2 g; -e 51 b₂, 3 g) *ualldit* part. 30 b₁ *vali* apl 65 b₁ (3 g) *uavízt* 3 ppk 44 b₁ *uaxín* nsf 66 a₁ *uenastir* npm 30 b₂ (-er 31 a₁).

etter *ú*: *badir* 54 b₁ (3 g) *dainn* 52 a₁ (3 g) *fai* 3 spk 56 a (4 g) *huargi* pron. nsm 54 b₂ (7 g) *huargir* npm 39 b₁ *huarir* npm (baae flokkar) 64 b₂ *huarki* 60 a₂ (2 g; -e 48 a₁ ofl.) *huarkis* 64 b₂ (2 g) *lati* 3 spk 59 b₁ (3 g; -e 68 b₂ ofl.) *latið* part. 69 b₂ *latri* dsg 68 b₂ *nai* 3 spk 41 b₂ (3 g) *sattir* npm 68 b₂ *vagir* apl 69 a₁ (3 g) *valinkunnir* 53 b₂ (4 g) *valinkunnigr* 59 a₁ *vanir* apl (s. f.) 67 a₂.

etter *e*: *aberi* m. 42 a₂ (6 g) *afellis* 44 b₁ *anduegi* 51 a₂ (2 g) *averki* nsg 59 b₂ (9 g) *beri* 3 spk & 3 ppk 36 b₂ (12 g) *berízt* 3 ppk 73 b₂ *drepí* 3 spk 62 b₁ (2 g) *drepinn* 41 b₁ *drepit* part. 73 b₂ *faderni(s)* 34 a₂ (2 g) *felli* 3 sik 40 b₁ (2 g) *fengi* 3 sik 43 b₁ (2 g) *gefi* 3 spk 56 b₂ (7 g) *gefin* nsf 48 a₂ *gefit* 53 b₁ (3 g) *gefnir* 30 a₂ *getinn*, part. nsm 49 a₂ *getin* nsm 49 b₂ (37 g) (-) *getin* nsf & npn 50 a₁ (27 g) *getnir* 49 b₂ (11 g) *haseti* m. 65 a₂ (2 g) *hefnízt* 45 a₂ *hesti* dsg 64 a₁ (2 g) *huerfi* 3 ppk 51 b₂ *kuedit* 59 b₂ *legin* nsf 47 a₁ (4 g) *legit* 46 b₁ (8 g) *lesit* 44 b₁ *meti* 3 spk & 3 ppk 31 a₂ (4 g) *metin* nsm 65 a₁ *metin* nsf 54 b₂ *metið* 57 a₁ *metnir* npm 47 b₁ *osaenni* 53 b₁ *ovnnenni* 53 b₁ *presti* 66 b₂ (2 g) *refsi* 3 spk 38 b₁ *reki* 3 spk 61 b₂ (2 g) *rekin* nsm 46 b₂ *rekit* 62 a₂ *reknir* npm 39 b₂ (2 g) *renni* 3 spk 61 b₁ *seglí* dsg 39 b₁ (-) *setri* 46 b₂ *skeri* 3 spk 42 b₂ (9 g) (-) *spelli* dsg 34 a₂ *Tunsbergi* 38 a₁ *tuivegis* adv. 42 a₂ *þegit* 46 a₁ *veðri* 32 b₂ (2 g) *uegi* 3 spk 40 b₂ (3 g) *uegin* nsm 43 a₁ (2 g) *veginna* gpl 38 b₁ *veginna* gsf 73 a₂ (2 g) *uegit* 40 b₁ (6 g) *uegir* npl 64 a₁ (4 g) *verði* 3 spk 30 a₂ (17 g) *verðir* npm 36 a₁ (3 g) *veri* 3 spk 30 b₂ (7 g; -e 47 b₂) *verit* part. 33 b₂ (21 g).

etter *é*: *rettir* adj. npm 35 a₂ (-er 35 b₂) *-rettis*, *-retis* gsg 44 b₂ 38 b₂ (6 g; -es 46 b₂; -e 44 b, 16 g).

etter *o* (*ó*): (-) *bódi* 59 a₁ (4 g; -e 60 a₂) *bóðin* 37 a₂ (2 g) *bóðit* 32 b₁ (8 g) *bóði* 66 a₁ (-e 66 b₁ ofl.) *borgit* part. 60 a₂ *borit* part. 50 a₁ (8 g) *bornir* 54 b₂ *broðir* 47 b₂ (2 g; -er 49 b₂ ofl.) *brogðit* part. 73 a₂ *domi* dsg 60 b₁ (2 g; -e 60 b₁ ofl.) *dottir* 35 a₁ (2 g; -er 49 b₂ ofl.) *-drottin(n)* nsg 56 a₂ 57 a₁ (oftast; -en(n) 57 b₂ ofl.) *drol(t)ni* dsg 56 b₂ (11 g; -e 56 b₂ ofl.) *folgit* part. 53 a₂ *foli*, m. (tjuvkost) 74 a₁ *folki* dsg 35 a₂ (2 g)

godir npm 56 a₁ *golldit* 51 b₁ *hofi* dsg 44 a₂ *horfi* 3 spk 46 b₂ *horfin* nsm 66 b₂ *horni* dsg 63 b₁ *komi* 3 spk 63 b₁ (-e 41 b₁, 6 g) *kominn* 50 a₂ (4 g) *komín* nsm 33 b₁ (5 g; -enn 49 b₁, 4 g; -en 34 b₁, 3 g) *komín* nsf & npn 47 b₂ (4 g; -en 50 a₁, 3 g) *kominni* dsf 33 b₂ *komit* part. 39 b₂ (6 g; -et 44 a₁) *kommit* 50 a₂ *komnir* npm 35 a₁ (2 g; -er 50 a₁, 12 g) *komizt* part. 30 b₁ (2 g) *ljosi* 74 b₁ *orlofi* 60 a₂ *lokin* part. nsf & npn 61 b₂ (3 g) *lokinni* dsf 58 a₁ *lokit* 54 b₁ (6 g; -et 57 b₂) *lotin* npn 53 a₂ *lotið* 53 b₁ (-eð 44 a₂) *moðir* 35 a₁ (-er 49 b₁ ofl.) *molki* 3 spk 63 a₁ *nóðit* part. 38 b₂ *nokorir* 31 b₁ *nomit* part. 58 a₂ *oðli* dsg 50 b₂ (2 g; -e 50 b₂) *orðin* 41 b₁ *orðit* 46 a₁ *orti* 3 si 67 b₂ *ottizt* 3 ppk 34 a₂ *plogi* dsg 59 a₂ (2 g) *rofin* nsf 43 a₁ *skorit* part. 63 b₁ *skotin* 31 b₂ (-en 43 b₂) *soknir* npl 68 b₂ (2 g; -er 70 a₁, 3 g) *soltin* nsm 63 a₁ *stolin* nsm 73 b₂ (4 g) *stolinn* nsf 67 a₁ *stolit* 56 a₁ (7 g) *suorit* 61 a₁ *þiofi* 73 b₁ (4 g).

Dativ eintal av ordet for »konge« finst i formi *kǫnge* 31 b₂, som ven-teleg stend for *kononge*; men 73 gonger er uppteikna *kęgi* (t. d. 32 a₁) og i gong *kęgi* (59 a₂), og desse avstytingar maa daa standa for *konungji*, som soleis her er den vanlege form; fullt utskrive *komungha*, *konungs* 33 a₂.

Etter æ: *bæði* 67 b₂ (-e 68 a₁ ofl.) *hæðir* apl 43 a₂ *ukuxæðismal* 46 a₂ *vtlægir* 44 b₂ *læknis-* 42 a₂ *mælir* 3 sp 46 a₁ (3 g; -er 73 b₂ ofl.; *mæler* nsg (maal) 73 a₁) *mælis* gsg 73 a₁ (2 g; -e 69 a₁ ofl.) *fornæmi* 64 b₁ *ret-næmir* npm 66 a₂ *renir* 3 sp 73 b₁ *-sætir* npm 37 a₂ *sættizt* 3 sp 45 b₂ (-ezt 46 b₁) *æfi* 53 b₂ *ætli* 3 spk 58 b₂.

etter o (ø og ø): (-) *bøli* asg 56 b₂ (4 g) *nybolis* gsg 65 b₂ *bøti* 3 spk 63 a₁ (-e 63 a₁ ofl.) *døgrí* dsg. 64 b₁ (-e 42 a₂) *samdøgris* 41 a₂ (6 g) *dømdizt* 32 a₂ *dømizt* 32 a₂ (3 g; -e 41 a₂ ofl.) *vmdømis* 34 b₂ *føðir* 45 b₂ *føri* 3 spk 63 b₁ (2 g; -e 68 a₁ ofl.) *førir* 3 sp 59 a₁ (5 g; -er 68 b₂) *førizt* 3 spk 60 b₁ *höfi* 3 spk 44 a₂ *höfir* 44 a₁ (2 g) *røgir* 38₁ *røkizt* 3 sp 45 a₂ 71 b₂ *afroktizt* 45 a₂ (-ezt 45 a₂) *søki* 3 spk 42 b₂ (2 g; -e 45 a₂, 6 g) *søkir* 3 sp 74 a₁ (2 g) *tømizt* 41 b₁ (2 g) *øxi* 44 b₂.

Merkn. II. Etter o stend i: *hofði* 41 a₁ 43 b₂ *hoggi* 3 spk 60 a₂.

c. o stend for u i desse høvi:

etter a: *rettaranom* 46 b₁ (-um 41 b₁, 6 g) og nokre faa andre mangstavingsformer, sjaa merkn. 15.

etter e: *brendo* part. 55 b₂ (-u 55 b₁) *endom* 61 b₁ (-um 61 a₂) *erf-dom* 47 b₁ (4 g; -um 47 b₂, 2 g) *samfæddom* 50 a₂ (-um 50 b₁) (-) *fæðrom* 52 a₁ (2 g) *festo* dsg 33 b₂ *nefndom* 46 a₂ (2 g) *huerio* 30 b₂ (-iu 30 b₂ ofl.) *skæmdom* 44 b₂ (*skemdu* 44 b₂) *stefno* 37 a₁ og *stefnor* pl. 32 a₂ (tils. uppt. 45 g; -u, -ur, -um 32 b₂ 40 b₁, 18 g).

etter *i*: *hino* 30 a₁ *miklo* asf b. f. 33 b₂ (*miklu* 30 a₂ ofl.) *sino* 39 a₁ 64 b₁ (-*u* 64 b₂ ofl.) — *folkino* 33 b₂ (4 g) *lifino* 73 b₁ (-*inu* 41 b₁).

etter *o*: *giolldom* 49 a₁.

etter *ei*: *fleiro* dsn 30 a₂ *heimol* (-) 47 b₁ (6 g; -*ul* 34 b₂).

etter *øy*: *nøytelo* obl. 60 a₁ (2 g).

d. *u* stend for *o*:

etter *á*: *arum* dpl 71 a₁ *attu* 3 pi 35 a₂ (5 g) *barratur* pl. 44 b₁ *hattum* dpl 44 b₁ *huargum* 65 a₂ *huaru* dsn 68 a₂ *huarum* dsm 51 b₂ (5 g) *malum* 39 b₂ (3 g) *natttum* 39 b₁ *paskum* 32 b₃ (2 g) *radum* dpl 42 b₂ (2 g; -*om* 35 b₁) *salum* 53 a₁ *skalum* dpl 73 a₁ *slattur* pl. 67 b₂ (-*o* 67 b₂) *vandum* adj. dpl 33 b₂ *vapnum* 36 b₂ ofl. *varum* 36 a₂ (5 g; -*om* 55 a₁) *vattum* dpl 36 b₂ (18 g; -*om* 62 a₁).

etter *e*: *bergum* dpl 65 b₁ *brennu* obl. 61 a₁ (2 g; -*o* 61 a₁) *eru* 3 pp 30 a₁ (alltid) *fengu* 35 a₂ *frækum* 44 a₁ *skilygetnum* 52 b₁ *hestum* 56 b₂ (2 g) *megum* dpl (for *vegum*) 64 a₁ (2 g) *messu* 32 b₂ (-*o* 32 b₂ ofl.) *metum* dpl 73 a₁ *orendrekum* 33 b₁ *sætu* 52 a₁ (*setuhus* 66 a₁ *þarsetu* 63 b₁, 2 g) *tuennum* 44 b₂ *uegu* apl 64 a₁ (3 g; *uegun* 56 b₁, 2 g) *and-
cerðu* 69 a₂ *anduxærðu* 30 a₂ *verkum* dpl 43 a₂ (3 g) *uettrum*, *uætrum*, *vetrum* 48 a₂ 54 a₁ 37 b₂ (7 g). — *landenu* 36 a₁ (-*eno* 30 a₁, 5 g) *mannenum* 41 2₂.

etter *é*: *rettu* dsn 34 a₁ *logrettu* 30 b₂ (14 g; -*o* 30 a, 10 g) (-) *rettum* 31 b (12 g; -*om* 30 b₂, 4 g).

etter *o* (ó): *firir* *biðum* 53 a₁ *fiandboðum* 54 a₂ *abotum* dpl 34 b₂ (-) *botum* dpl 30 b₁ (12 g; -*om* 43 b₂) *brotum* dpl 69 b₂ *domum* dpl 36 a₁ (3 g) *dottur* 33 a₂ (3 g; -*or* 34 b₁ ofl.) *fiorum* num. dpl 67 a₂ *fornum* 66 a₁ *godum* 33 b₁ (3 g; -*om* 33 b₁) *hioggu* 3 pi 39 a₂ (2 g) *iolum* dpl 32 b₂ (2 g) *akomur* 58 b₂ *konur* 35 a₁ (2 g; -*or* 41 a₂, uppt. 17 g; *kono* 41 b₂ ofl.; *konum* 41 a₁ 3 g) *modur* 43 a₁ (2 g; -*or* 45 a₁ ofl.) *morgunem* 58 a₁ *nockorum* 43 a₁ (3 g; -*om* 30 b₁; *nockoro* dsn 32 b₁) *oðlum* 53 b₁ (5 g) *oðum* adj. dpl 42 a₁ *orðum* dpl 37 a₁ (2 g; -*om* 54 a₁) *rofú* obl. 62 b₂ (2 g) *domrofum* 45 a₂ *kauprofum* 54 a₂ *sloknem* 61 a₁ *soknum* 70 a₁ (4 g) *sottum* dpl 30 a₂ *hirdstiorum* 34 b₂ *stofu* 58 a₁ *stormum* 65 b₁ *storum* 53 a *togum* dpl 65 a₂ (2 g) *ærtogum* 37 a₂ ofl. *toku* 3 pi 72 b₁ (4 g) *þiofum* 34 b₂ *þiofsku* 41 a₁ *þionum* dpl 33 b₁.

etter *æ*: *frendum* 47 b₂ (3 g; -*om* 54 a₁ ofl.) *vlægum* dsm 73 b₁ *nestu* apm b. f. 59 b₁ *sætrum* dpl 66 a₂ *sætu* obl. 59 a₁.

etter *σ*: *brøðrum* 49 a₂ (2 g; -*om* 50 a₂, 2 g) *dottrum* 48 a₂ *sam-
foddum* dsm 50 a₁ (2 g) *uhöfu* 46 b₁ *vhöfur* pl. 66 b₁ *sammøddum* 50 b₁ (5 g; -*om* 50 b₁ ofl.) *storum* komp. dpl 38 b₂ *storstum* 53 b₁ *sorndum* 45 b₂ *meinsorum* dpl 74 b₁ *fatökium* 66 b₁ (3 g; -*om* 66 b₂).

Merkn. 12. Endingi er *i* i ord som *flíotendi* 65 b₁ *sannendi* 44 a₂ ofl. (sjaa nedanfor 16 d, a); i genitiv eintal er endingi *is*, og i dativ fleirtal *um*, t. d. *sannendis* 34 b₂ *rangendum* 44 a₂ *þarfendum* 70 a₂ *lunnendum* 35 b₂ (i alt *-um* 5 g; i gong *-om* i *líkændom* 32 a₂). Dette synest visa at endingi *-endi* i hds. sitt maalføre er *-endi* og hev vakse fram av eit eldre *-andi*.

Sameleis hev adjektiv paa *-legr* endingar med *-i* og *-u*, t. d. *virðulegi* 40 b₁ *natturrlegu* 44 b₁ *loglegum* 51 a₁ ofl. (*loglegom* 38 b₁).

Merkn. 13. I dei ordi som hev *e* (eller *æ*) av eldre tvíljud *ei*, er endingarne *i* og *u*, t. d. *engi* 34 a₂ 58 a₁ ofl. *enskis* 54 b₂ ofl. *helgi*, *hælgir*, *hælgir* 30 a₂ 40 b₂ 69 b₁ ofl. *engum* 59 b₁ ofl. *engu* 72 b₂ (3 g; *-o* 55 b₁) *flestum* 32 a₁ *helgum*, *hælgum*, *helgu*, *hælgu* 33 b₁ 70 a₁ 54 b₁ 57 b, ofl. *mestu* dsn 38 b₁.

Merkn. 14. I former av *gera* er berre uppteikna endingar med *i* og *u*, t. d. *geri* 3 spk & 3 ppk 35 a₂ 63 a₂ *gerir* 3 sp 44 a₁ *gerði* 3 si 37 b₁ *gerizt* 36 a₂ *gerðizt* 49 a₁ (i alt uppt. endingar med *i* 95 g), *gerum* 1 pp 37 a₁ *gerðu* 3 pi 33 b₁ *gerðuzt* 30 b₁. — I former av *mega* er berre uppt. *-i*: *megi* 3 spk og 3 ppk t. d. 30 a₁ (21 g); *megu* 3 pp 43 b₂ (9 g; *mego* 3 pp 35 a₁, 4 g; *mægo* 31 b₂). —

henne 30 a₁ ofl. (sjeldan *henni*, t. d. 48 b₂). — *þessi* nsm, nsf, npn 74 b₂ 43 a₁ 53 a₁ (13 g; *-e* nsf 34 a₁) *þessir* npm 33 b₁ (2 g) *þessir* nsm 30 a₁; i dativ fleirtal *þessom* 30 b₂ (8 g; *-um* 42 a₂, 6 g) *þessu* dsn 34 a₁ (4 g; *-o* 53 a₁, 2 g) *þessor* nsf & npn 54 a₁ b₂ (6 g; *-ur* 53 a₁).

Merkn. 15. Tristavingsformer paa *-u* og *-um*, t. d. *kolloðu* 3 pi 34 a₁ *skipaðu* dsn (part.) 36 b₂ *vitraztu* 34 b₂ *þionostu* 35 a₁ *domarum* 70 b₂. Undantak: *íatado* 3 pi 34 a₁ *vmarkaðom* 53 b₂ *manaðom* 32 a₂ (4 g; *-um* 30 b₂, 3 g) *ídradozt* 33 b₁. Sjaa ovanfor under 1 b.

Merkn. 16. Med umsyn paa avleidingsendingar er aa merka:

a. Substantivendingar paa *-end* (*f*) *-endi* (og sjeldan *-yndi*) *-ing*, *-ingr*, *-ung*, *-ungr* utan umsyn til vokalen i stavingi fyre, t. d. *vitend*, *f*. 63 a₂ *uankunnend* 30 b₁ *lunnendi* 54 a₂ (*rettyndi* 33 a₁) *æring* asg 65 b₂ *háðung* 46 a₂ *attung* 37 b₁ *bróðrungr* 34 a₂ (4 g) *fiordungr* 62 b₂ (12 g) *konungs* 33 a₂ *konungha* gpl 33 a₂, líksom *filungr* 36 b₂ *fímtungs* 53 b₁. Undantak: *líkind* 30 b₁).

b. Adjektiv paa *-legr*, og adverb paa *-lega* (uppt. yver 100 g) t. d. *loglegu* 45 a₁; stundom *-lægr*, *-læga* (uppt. 22 g) t. d. *íðulæga* 30 a₁; sjeldan *-ligr* *-liga* (uppt. 9 g) t. d. *hofsamliga* 30 a₂. Serskilt merkande er *ella* 66 b₂ (3 g) *elligar* 32 b₂ (4 g; *ellig^s* 34 b₂) *ellegar* 44 b₂ *ellagar* 45 b₂ (*ellagr* 72 a₂) *retlagazt* 35 b₂.

c. Vokalen i den etterhengde substantivartikel rettar seg oftast etter vokalen i fyrevegen, so det vert ljodsamhøve; men ikkje sjeldan er der tilstemne til *i* for *e*, (helst i nom. & akk. sing. i neutrum) og *u* for *o*. Døme paa hovudregelen er: *domren* nsm 44 a₂; *-domsens* 35 a₁ (4 g) *sueinsins* 48 b₂ (2 g); (-) *domenom* 42 b₂ (3 g) *sueininum* 48 a₂; *munnan* asg 44 b₁ *heiminn* asg 33 b₁. *riðinne* dsq 45 b₁ *ættenne* dsq 34 b₁ (3 g); *barnet* 34 a₂ *husit* 57 a₁ (3 g); *landeno* 30 a₁ (5 g; *-enu* 36 a₁) *þinginu* 42 b₂ (3 g).

Undantaki fraa denne hovudregelen er desse:

Mannkynsord. Dat. sing.: *bolkenom* 30 a₂ -*dominom* 63 b₂. Akkus. sing.: *akrinn* 61 b₂ (3 g) -*dagin*, -*inn* 54 b₁ b₂ (*dagen* 55 a₁, 4 g) -*dominn* 30 a₂ (-*enn* 44 a₂, 2 g) *leidangrin* 38 b₁ *morgunen* 58₁ *rettinn* 47 a₁ *stadin*, -*inn* 64 b₁ 57 a₁ (-*en* 58 b₂, 3 g) *uetrin* 72 a₂ (-*en* 37 b₂ 71 b₁).

Kvendkynsord. Nom. sing.: *hæmdin* 45 a₂ (-*en* 45 a₂). Gen. sing.: *bokarinnar* 30 a₂ *konunnar* 46 b₁ (2 g; -*onnar* 47 b₁). Dat. sing.: *bokinni* 74 b₂ (-*enne* 30 a₂, 2 g). Merk: *iordinni* 60 a₂ (-*unni* 56 a₁, 2 g) *koronnenne* 35 a₁. Akk. sing.: *bokina* 30 a₂ *eignena* 54 a₁ *engena* 59 b₁ *nottina* 42 a₁ (-*ena* 54 a₁, 9 g).

Inkjekynsord. Nom. og akk. sing.: *feit* 53 a₁ (2 g; -*et* 69 a₁) *folkit* 33 b₂ *hofit* 44 a₂ *landit* 35 a₂ (9 g) *lanit* 72 b₂ *uarit* 57 a₂ (2 g; -*et* 54 b₁, 2 g) *uerdit* 71 a₁. Dat. sing.: *folkino* 33 b₂ (4 g).

Merkn. 17. Alltid *mik*, *sik*, t. d. 35 b₂ 33 b₂.

11. Adjektivartikelen er *hin(n)*, *hin*, *hitt*, t. d. 30 b₁ 34 a₁; i gong *en* nsm 34 a₂.

12. *þ* og *ð* vert bruka paa vanleg maate: *þann*, *eda*, *stod*, *hafæ*, *orskurð* (*lengd* 69 a₂). Stend eit ord som byrjar med *þ* i andre samansetningsled, vert ofte skrive *ð*, t. d. *aldyða* 30 a₂ ofl. *illdyði* 34 b₂ *odoocka* asg 46 b₂ *hulfdynnu* obl. 38 b₁ (2 g) *langðili* 58 a₂ *þuerðili* 58 a₂ (men *laua þili* 58 a₂ i tvo ord) *logðing(i)* 30 b₂ (10 g; *logþingis* 31 a₂) *samdyk(k)ia* (-*dyct*) 31 b₁ b₂ ofl. *misdyrmt* 45 b₂ (3 g). Denne yvergangen er fulla berre i skrifti, og hev vel ikkje vore i uttalen.

Merkn. 18. 2dre personlege pronomen i fleirtal heiter *þer*, t. d. 30 a₁.

13. *fn* er det vanlege i ord som *nafn* etc. t. d. *efni* 45 b₂ (4 g) *hefna* 40 a₂ (4 g) *nafn* 30 b₁ (6 g) *nefnd*, s. f. 38 a₂ *stafn-* 36 b₁ (4 g) *stefna*, s. f. og verb. *stefnu*, *stefnuur* etc. 30 a₂ 30 b₂ (tils. yver 100 g). I det heile *fn* 240 g mot 26 *m*, *mn*, *fm*, *fn* (*iafn* ikkje medrekna).

Undantaki er: *hemden* 45 a₂ *hæmdin* 45 a₂ *hemdizt* 45 a₂ *heimnizt* 40 b₂ *hefmdir* pl. 44 a₂ *Nafne* dsg 34 a₁ (*nafne* 36 a₂) *nafnbotum* 59 b₂; *nefna* (*nefdir*, *nemfdar*) 40 b₂ 38 a₁ a₂ (tils. 10 g; *nefna*, *nefnd* etc. 41 g, t. d. 30 b₁) *stefni* 52 a₂ (3 g) *stefnt* 33 a₁ *stefmt* 32 b₂ (2 g) *stefmdr* 32 b₂ (2 g) *sialfstemt* 32 a₁. *iafnan* 30 b₂ (9 g; *iafnan* 45 a₁, *iamnan* 49 b₂ 2 g) *iafnad(ar)* 37 b₂ (6 g; *iamfn-* 36 b₁, 3 g; *iamn-* 37 b₁, 7 g); *iamni* 3 spk 59 b₂ *iamnizt* 49 b₁; *iamna* adj. apm 74 b₁; *iamn-* 34 b₂ *iaf-* 62 a₁ *iam-* 34 b₂ (56 g) *iamt* 50 a₁ (2 g) *iams* adj. gsg 62 a₂. I alt *iafn-* 15 g; *iamfn-*, *iaf-*, *iafn-* 5 g; *iamn-* 13 g; *-iam-* 59 g.

fn (*fn*) kann vera baade *mfn* og *fmn*; i *fmn* hev me kanskje upphavet til noverande *bmn*, *bm bn* i Sogn, Hordaland, Ryfylke, Jæren og Vest-Agder, t. d. *stebmno* Nord-Sunnhordland (sjaa Ross under *stemn*).

Ikkje medrekna er *lifna* v. 43 b₁ (3 g) *hinna* gpl 33 b *helming-* 32 a₁ (7 g).

14. Spirantisk *g* vert stundom skriven *gh*, t. d. *uegh* 31 b₁ *degghi* 35 b₂ *loglægh* 31 a₂, men oftast berre *g*.

15. *pt* er det vanlege i ord som *skapt*, s. m. Ialt er uppt. 480 *pt* mot umkr. 20 *ft*. Høvi er desse:

aptr, *apter* 31 b₂ 37 b₂ (57 g) *eptir* 30 a₂ (245 g med *p*; 1 gong *eftir* 59 b₂) *æptan* 30 b₂ *apni* dsg 67 b₂ *gipta* v. *gipting* s. f. *giptar-* t. d. 30 a₂ 47 a₂ b₁ (*giftingar* 30 b₁) *heipt* 72 b₂ (*heift* 44 b₁; *heift* 44 a₁, 2 g) *krapte* dsg 33 a₂ (jfr. *lopt huss* 78 b₁ i Bylogi) *opt*, *optar(e)* *optlega* 34 a₁ 31 a₁ 73 b₁ 35 b₂ (tils. 15 g) *skapt-* 43 a₂ (9 g) *skept(ra)* part. 38 a₂ (3 g) *skipta* v. *skipti* s. alltid, t. d. 47 b₂ *skripta* gpl 66 b₂.

Berre med *ft*: *giftar mali* dsg 66 b₂ *hefta* 39 a₁ *heiftugri* 44 b₂ (3 g) *hoftum* dpl 42 a₂ *krokroftum* 57 a₁ *tuft* 39 b₂ (6 g) *þofto* 38 a₂ (3 g).

At *pt* hev havt yvertaket i maalføret, ser me ogso av former som: *køypti* 40 a₁ ofl. og endaa *daupt* 71 b₁ adj. n. (for *dauft*) *krapt* (part. av *krefja*) 67 a₁ *lerept* 70 b₁ *rløypt* 60 a₁ (o: *uleyft*).

Merkn. 19. Handskrifti hev *fs* i: *efztum* dpl (siste) 58 a₂ *ofsa* gsg 53 a₁ *refsa* 30 a₂ *refsing* 63 a₁ *skafs* 58 a₁ (gsg av *skaf*, n.) *stufs* 60 a₁ (gsg av *stuf*).

16. Former av ymist slag:

a. Fyrrnordisk ljodskifte *e—i*. *æuazt* 3 pp 37 b; *tuen* apn 57 b₁ *tuent* 34 a₂ *þrimr* 37 a₂ (*þrim* 37 b₂) *þriningu* dsg 34 a₁; *sili* m. (sele paa hest) 39 b₂, men *selabeizl* 59 a₂; jfr. *stegi* m. (for *stigi*) 79 a₂ i Bylogi.

b. Fyrrnordisk ljodskifte *o—u*. Hertil former med *o*: *brogðit* part. 73 a₂; *allzkonar* 73 a₁ (ogso (*hvers*)*kyms* 47 b₁); *ærtogum* 35 a₁; *bocka hot* 74 a₂. Umfram *son* (som er vanleg nominativ sing. t. d. 30 a₁) hev handskrifti ogso nokre faa gonger former med *u*: *sun* nsg 53 a₂ *sunar* gsg 49 a₂ (8 g) *sunu* gpl 49 a₂ *sunum* 59 b₁ *sunu* apl 59 b₁; men formerne med *o* er i stor yvermengd, soleis i nom. sing. notera 41 gonger *o* og 1 gong *u*; dat. sing. alltid *syni*, t. d. 66 a₁. — Av former med *u* er merkande: *gulli* dsg 55 b₁ *vetr rug* 58 a₁ *hertugi* nsg 35 a₁ *hertuga* 33 a₂ (6 g; *hertoga* 59 b₂); *vxi* 63 a₁ ofl. *vxa* obl. 39 a₂ (5 g) *yxna* gpl 45 b₂. — Svagande millom *o* og *u* er: *nomit* 58 a₂ og *numit* 58 a₂, *vonna* 59 a₂ part. asf (av *vinna*) og *vmit* part. 62 b₂. — Lang *o* (ó) i *bonde*, t. d. 35 a *bør*, *bøar* etc. 66 b₁ 41 b₁ ofl. *or* præp. og præfiks (alltid), t. d. *oreigar* npl 48 b₁ *orlendis* 42 a₁. — Lang *u* (ú) i *hiun* npl 51 b₁ ofl. (*þat hiuna*) 48 a₁ *hiuna i millum* 48 a₂).

Av andre ord som i norske maalføre skifter med *o* og *u* er endaa nemnande: *klokku* 31 b₁ (2 g) *koronnenne* dsg 35 a₁ *coronada* gsg 53 b₁ *koronadr* 35 a₂.

e. Frumnordisk *-av* hev vorte:

x i: *fræ-* (*frækorn* 56 a₂, 4 g; *fræmæle* asg 58 a₁); *æ medun* 47 b₁ (2 g).

io i: (*allmiot* nsn 44 a₂ *miora* komp. 44 a₂, *sior* nsg 39 b₂ (*a sio* 36 b₂ *við sio* 37 a₁) *snior* 63 b₂ (2 g).

Frumnordisk *auh* hev vorte *á* i *hafan* asm 61 a₂.

d. *α.* Handskrifti hev endingi *-endi* i subst. som *flíotendi* 65 b₁ *högendi* 57 a₁ *líkendi* 41 a₂ *lunnendi* 54 a₂ (2 g) *órendis* gsg 73 b₂ (*erenda* 54 a₁ *ærenda* gpl 37 a₂) *rangendum* 44 a₂ *sannendi* 44 a₂ ofl. *þarfendum* 70 a₂ ofl. *ulutuendi* 46 b₂. Undantak i gong *-yndi* i *sannynnda* gpl 41 b₁ og alltid i *rettyndi* 33 a₁ (8 g).

β. Adjektiv paa *-igr* (*-egr*, sjeldan) og *-ugr*: *kunníkt* 43 b₁ (3 g) *fakunnig-* 30 a₁ (2 g) *vankunnega* 30 a₁ *naudigr* 46 b₂ (2 g); *skyldugr* 41 b₂ ofl. *vuerðugr* 35 a₁; i Bylogi ogso *prettugum* dpl 88 a₂.

γ. Adjektiv paa *-uttr*: *kolluttum* dpl 63 a₁.

e. Ljodbrot av *e* er ikkje gjennomført i: *berg* 77 a₁ (2 g) *bergum* dpl 65 b₁ (men *biarga* v. 60 a₂ ofl. *biorguin* dsg 38 a₁ *biorguinar* gsg 38 a₁) *gegnum* præp. 38 b₂ ofl. *-spell* n. i mange samansetningar: *iardar spell* 56 a₁ (2 g) *markarspell* 60 a₁ (4 g) *netia spell* 65 a₂ (3 g) *radspell* 60 a₁ (3 g) *ueidispell* 65 b₁ (2 g) *spellvirki* 56 b₁ (5 g) og dessutan i *spelli* dsg 34 a₂ *-spellum* dpl 50 a₂ (2 g), *vspellat* 48 b₂ (2 g). Serleg merkande er *miadkonor* pl. 76 a₂ i Bylogi (jfr. Ngl. II, s. 204₁₀: *miodkonor*).

f. Framfor *l* + konsonant er det likt til at vokalen *a* hev vore lengd i *frialsom* dsm 72 a₁ *halfo* 58 b₁ *halfu* 58 b₂ ofl. *sialfum* 33 b₂ ofl.¹ Dersom vokalen her var stutt *a*, synest det uskynande at alle desse former, uppt. 29 gonger, alltid er utan ljodbrigde i denne handskrifti, som elles hev so regelrett *u*-ljodbrigde av *a*. Mange av formerne hev dessutan *o* for *u* i andre staving *-frialsom* 42 b₁ 72 a₁ *halfo* 49 b₁ (2 g) *halfom* 45 b₂, og handskrifti hev elles ikkje *o* etter stutt *a* i tvo-stavingsformer, men regelrett etter lang *a*; at dei oftast hev *u* i andre staving hev mindre aa segja, med di denne hdsk. ofte hev *u* etter lang *a* (sjaa framanfor under 10 d). For lang *a* talar ogso *half* i pl. n. 32 b (3 g), medan *holf* 39 b₁ (4 g) og *siolf* 47 a₂ (3 g) anten er yverførde fraa

¹ Soleis ogso Am. 304 fol. og Am. 60 qv. med same hand. Am. 304 hev ogso *hialmunvolr* i Farmannalogi.

eit tidlegare fyrelegg, som hev havt stutt *a* i desse ordi (t. d. trøndsk), eller er eldre former med *u*-ljodbrigde av *á*, som elles er ukjent her utan etter *v* og i *nótt* (sjaa ovanfor under 2). I *balka* 62 a₁ gpl. hev stommvokalen venteleg vore stutt, sidan me ofte finn *bolkr* nsg og *bolk* asg. Sameleis synest *helgi* og *hælgj* ha havt stutt vokal, med di der i andre staving alltid fylgjer *i* eller *u* (ikkje *e* og *o*), sjaa ovanfor i merkn. 13.

Merkn. 20. *halv* syner no lang vokal i Set. og Vest-Tel. (*håv'ę*) Rbg. (*hålv'e*) Vest-Agder (*hålv*). *sjølv* heiter no: *sjål* (*sjålve*) Vest-Agder. At denne ovringi i gamle dagar hev havt eit større maalvald er der grunn til aa tru, ogso etter merke i maalføri no, soleis: *håvsletta* Ryf. (Skutnes) for *halv-sletta* (sjaa Ross), *håvsyring* Num. (Ross). Naar me finn dette ljodhøve i Am. 322, maa me daa forklaara det som innverknad fraa maalføre lenger sudpaa, som der ogso andre stader er merke etter i handskrifti.

Merkn. 21. Aksentar vert ikkje bruka i handskrifti.

g. Vokalstytting. Skrivemaaten *henni* som no og daa vert nytta for *henne*, t. d. 48 b₂, synest visa at fyrste vokalen her er stutt. *au* hev vorte samandregte til *o* i *brott*, *brottu*, t. d. 70 a₂.

h. Ymse vokalhøve.

a. Stutt *e* gjeng yver til *ø* etter labial konsonant i *samføddar* og *samføddum* 50 a₁¹.

Stutt *ø* gjeng yver til *e* (eller *æ*) framfor labial konsonant i: *kemr* 3 sp 31 a₂ (54 g; ogso: *kemer*, *kem*, *kæmr* (10 g) *kæmer* (1 g), t. d. 55 b₂ 53 b₁ 31 b₂ 52 b₂; aldri med *ø*), *kemzt* 40 b₁ (3 g); *sæfr* 3 sp 60 b₂ (av *sofa*); *efsta* 33 b₁ *efztum* 58 a₂ (siste) for det vanlege *øfsta* i andre bøger stend vel eigenleg for *epsta* (til *eptri*).

Lang *ø* gjeng yver til *æ* etter labial konsonant i *færzlo*, asg 73 a₂ *færshv* pl. 73 a₂ 73 b₁.

e (*æ*) og *ø* skifter i *erenda* 54 a₁ (*ærenda* 37 a₂) *ørændum* 31 b₂ ofl. Handskrifti hev: *smør* 38 a₂ (8 g); *ærtogar* 32 a₁ ofl.; *øxi* asg 38 b₁ ofl.

β. *i* framfor *lf* og *rd* hev i det heile halde seg, t. d. *silfr* 62 a₁ ofl. *hivd* 34 b₂ ofl. *virda* 69 b₁ ofl. (Undantak: *fyrðafylki* 31 a₁). Sameleis hev *i* halde seg i ord som *kirkja* 33 b₁ ofl. *timbr* 60 b₂ *andvirki* 61 a₂ *einvirki*, m. 66 a₂ ofl.

i hev vorte *y* i *fyrri* v. 48 b₂ (o: *firra*).

γ. *y* held seg i *ymiss* gsg 33 b₁ (*ymizt* 37 b₂ *ymisir* npm 33 b₂ *ymisum* 30 b₁ ofl.) *herbyrgi* 41 a₂ (*-gis* 36 a₁ *-gium* 66 b₂) og *herbyrgia* v. 66 b₁ (2 g). Men elles hev *y* i ljodlinn staving ofte gjenge yver til *i*,

¹ Soleis ogso Am. 304 fol. medan Am. 60 qv. hev *samfødd*- paa baae stader.

naar det i stavingi etter kjem ein *i*; præpositionen »for« vert skriven *fir*^s 33 b₂ (30 g) og *firir* 39 a₁ (5 g), men oftast berre *f* med ein *i* yver, som helst stend for *firi*, som me ogso finn heilt utskrive, 33 a₂; *ifir* 30 a₂ (31 g; ogso *ifuir* 40 b₂ *iuir* 32 a₂); *hibila* gpl 60 b₂; *nauzinia* gpl 31 a₁ (og venteleg etter jamlaging med dette *nauzsín*, nsg 35 a₁); *skilldi* 3 si av *skolu* 30 a₁ ofl. (*skylldu* 35 a₁, 1 g); *þikkia* v. inf. 31 b og andre former av dette ord, t. d. *þickir* 3 sp 31 a₂ ofl.

ð. For endingi *a* finn me *e* i komparativ paa *are*, ogso naar ordet vert bruka som adverb, t. d. *líkare* 41 a₂ ofl. *líosare* 30 a₁ ofl. *optare* av. 73 b₁ *rangare* 60 b₁ *rettare* 60 b₁ *sannare* 33 a₁ (9 g) *uidare* 63 b₂, men *lengra* 58 b₁ ofl. *loglegra* 31 b₂ *þurftulegra* 44 b₁. *En ef einnhuer hafi breidare teig eda lengra* 59 a₁.

ε. Far etter ein yvergang fraa *o* til *e* i ljodlinn staving er der i dativen *koronenne* 35 a₁; jfr. *iordinni* 60 a₂ med *iordunni* 56 a₁ (2 g) og nyn. *kruninne* Nfj. Sfj. Snm.

ζ. Etter *e* vert stundom innskoten ein *i*, naar stavingi etter hev *i*, t. d. *sueiri* 3 sp 32 a₂ *heimnizt* 3 sp 40 b₂ *kreifia* inf. 36 a₂ *eingia* gpl 59 b₁ *einkis* pron. gsg 42 b₁ = *einskis* 59 b₂ ofl. = *enskis* 54 b₂ ofl.

η. *i* er burtfallen etter *g* i *haddinga dale* 31 a₁.

i. Konsonantypergang.

α. *ðl* vert tiljamna til *ll* i *frillu* 49 b₂ (6 g) *brullaup* 44 b₁ (7 g).

ðn > *nn* i *sunnes* (for *sudnes*; no *synnes* (haugen) i Bergen) 83 b₂ i Bylogi.

rl > *ll*: *iallz* gsg 33 a₂ (2 g; *iarll* 35 a₂, *iarle* 35 b₁); *kallmaðr* 47 b₂ (3 g) *kallmanz* 49 a₁, ogso *kalmaðr*, *kalman*, *kalmænn* 40 b₁ 35 a₁ (*karl*- not. 12 g, t. d. 48 a₁; jfr. *kallar* pl. 76 a₂ i Bylogi); jfr. nyn. *kállmann* Sfj. (den einaste bygdi som etter det eg veit hev denne formi).

rn > *nn*: *fonre* dsf 38 a (for *forre*) *fynska* f. (for *fyrnska*) 54 b₁ *vendar* gsg (for *verndar*) 35 b₂ 36 a₁ *missunnar* akk. pl. 34 a₁.

? *rs* > *ss* i *skiskotað* (for *skírskotað*) 42 b₁.

β. *lr*, *nr*, der *r* er bøygningsending, vert som vanleg til *ll*, *nn* etter lang vokal og i avleidingsendingar, t. d. *einn*, *drottinn*, *heill* adj. *þíonn* 36 a₂.

γ. Klanglaus konsonant hev vorte klangfør i *iambitíð* 63 b₁ (for *iambitíð*) misskr.?: *sygmun* adj. 32 b₂ ofl. (*sykn* 56 a₁); *b* og *p* skifter i *dubl* 72 b₂ og *dupla* 72 b₂.

Um *ð* for *þ* sjaa ovanfor under 12.

δ. *f* vert til *p* i *husprøya* 57 b₂ ofl. Um *f* framfor *t* sjaa ovanfor under 15.

t > *ð* i neutr. partic. naar verbalstommen endar paa *t* (ell. *tt*), t. d. *fimtað* 65 a₁ *getið* 49 a₂ *glatað* 74 a₂ *heitið* 64 a₂ *iattað* 35 b₁ *lateð* 51 a₁ (-ið 69 b₂) *loteð* 44 a₂ *metið* 57 a₁ *skoteð* 52 a₁ *skiskotað* 42 b₁ *slitið* 58 b₁ 74 b₁; stundom ogso elles: *gefið* 35 b₁ *uerið* 67 b₁ (*verit* 33 b₂, 21 g).

Ogso *-t* i den etterhengde substantivartikkel vert no og daa til *ð*, naar substantivet i ubundi form endar paa *t*: *haustið* 32 b₂ (-ið 54 b₁, 2 g) *vitið* (pengeboti) 38 b₁.

t vert i utljod nokre gonger skriven *th*: *blindath*, part. neutr. 33 b₂ *fridbroth* 32 a₁; umsnutt vert substantivendingi *-að* stundom skrivi *-at*: *vfagnat* 33 b₁ *fagnat* 33 b₁ (jfr. *kostnað* 38 a₂).

helming (for *helping* ell. *helfning*) 32 a₁ (7 g);

v > *m* i *megum* (for *vegum*, etter *tveim*) 64 a₁ (2 g); i iste pers. personlege pronomen, dualis og pluralis, er derimot denne yvergangen ukjend i handskrifti, t. d. *uaro uit* 55 a₂ ofl. *skolu ver* 69 a₁ ofl. eller med heilt utskrivi verbalending *vilium ver* 72 a₂ (aldri *mit* og *mer*).

j. Konsonantburtfall.

α. I framljod er *g* burtfallen framfor *l* og *n* i ord som *likr*, *likare*, t. d. 41 a₂ *nogr* 44 a₁ ofl.

h er burtfallen framfor *l*, *n* og *r* paa vanleg vis: *laupa* 32 a₁ *nyckir* 45 b₁ *ringia* 31 b₁.

Ikkje so sjeldan fell ogso *h* burt i *heita*, t. d. *eitir* 3 sp 59 a₂ *eiti* 3 spk 59 a (*æiti* 74 a₂); men oftast vert *h* her skriven, t. d. *heitir* 3 sp 60 b₂. Merk ogso *ælldusskurð* 58 a₁.

v fell alltid burt framfor *r*: *rangr*, adj. 32 a_{2,2}, sameleis ofte framfor *o*, *u* og *y*, t. d. *orðinn* part. 41 b₁ *urðu* 3 pi 72 a₂. Undantak er *uordet* 53 a₁ *urðu* (o: *vurðu*?) 32 a₁ *vynni* 3 pki 74 b₂, der *v* er innkomen att ved jamlaging etter *vard* og *vann*.

v er burtfallen etter *gg* i *hogga* inf. 60 a₂ (oftast *hoggua*, t. d. 39 a₂) og i *hoggit* part. 67 b₂ (oftast *hogguin* og *hogguit*, t. d. 40 a₂ 39 a₂).

β. Millom konsonantar er stundom ein konsonant burtfallen, soleis:

d: *vanlega* (for *vandlega*) 72 a₂ *uerallæys* 30 a₂ (*veralldlegr* 30 b₂ ofl.)

f: *þarnazt* 51 b₁ ofl.

t: *apni* dsg 67 b₂ (for *aptni*).

γ. I utljod fell stundom ein konsonant burt, soleis:

ð er burtfallen etter *r* i *orskur* asg 32 b₂ 33 a₁ (3 g); *skipger*, s. f. 36 b₁ (= *skipgerð* 36 a₁). Dette burtfallet i uttalen er kanskje ogso grunnen til den uvanlege form *orskurðin* nsg 44 a₂. — *d* er burtfallen i *husbona* 44 b₂ dsg (for *-bonða*) som vel er misskrift, liksom *husbon*, nsg

79 b₂ i Bylogi; formerne svarar elles godt til uttalen paa Vestlandet no: *huspond*, *huspon* (*haaspaan* Austl.).

m i iste pers. plur. av verb framfor *uit* og *uer*: *varo vit* 69 a₂ ofl. *skolu ver* 69 a₁ ofl.

r i *son*, nsg 30 a₁ (18 g; *sonr* 33 b₁, 4 g; *somm* 36 a₂, 9 g; *sun* 53 a).

r i nokre endingar paa *-ar* og *-ur*: *suara* 3 sp 55 a₁ *domara* npl 44 b₁ *stieku* npl 73 a₁ (*-ur* 73 a₁) *halfra* gsf 72 b₂. Her kann det vera vandt aa avgjera, um det er misskrift, eller um det er den same tilstemna til aa kasta burt *r* i desse høvi, som i Hundeidesbrevet (sjaa sid. 23 j γ) og som det sidan er gjennomført i alle nordvestlandske maalføre. Um burtfallen *-r* i verbalformer som *kem* for *kemr*, sjaa nedanfor 17 ε.

k. Konsonantinnskot.

ð er innskoten i *beiddt* 30 a₁ (etym.).

p i *vpp næmpt* 39 b₂; jfr. *uarmpt* i Harp. (fonetisk utvokster).

r er innskoten etter *ð* i *medr* 53 a₂ (72 g; *mædr* 43 b₁, 5 g), jamlaga etter *uidr* t. d. 36 b₁ 72 b₁, men er i nordvestlandsk skrift innkome fraa sudnorsk eller austnorsk; *med* og *uid* (*við*) er dei vanlegaste former (ofte vert skrive *mð*); *sidrsemðar* 32 a₁ (2 g).

Ikkje sjeldan er *r* innskoten millom vokal og *s*: *forstrs* 73 a₂ (2 g); *tyrsdagin* 54 b₁; *pers* 35 a₁ ofl. (*perss* 59 a₁, men jamnast *pes*, *perss*, t. d. 51 a₁ 73 a₁ ofl.); *perssir* npm 46 b₂ *persa* asf 45 b₁ *perssum* 44 b₁, og i andre former av *perssi*; *austarster* adj. sup. npm 37 a₂.

t i *aflazt korn* (o: *afláts korn*) 58 b₂.

l. Konsonantlengd.

a. For stutt konsonant stend ikkje sjeldan lang. Soleis vert *l* mykje ofte lengd etter stutt vokal framfor *d*, ofte ogso framfor *t*, t. d. *alldr* 40₁ *hallda* 30 a₂ ofl. (*halda* 36 a₁) *ualld* 33 a₂; *silld* 65 a₂; *skulld* 32 b₂ *giolld* 32 b₁ *allt* 48 a₁ *sallt* 65 b₂ *hællzt* 33 b₂; endaa *mællt* part. (av *mæla*) 31 a₁ (uppt. 8 g); dette synest peika paa palatal uttale av *l* framfor *d* og *t*. *n* framfor *d* vert ikkje lengd, t. d. *landi* 56 a₁.

Ogso andre konsonantar vert ofte lengde, baade etter lang og stutt vokal. Her er nokre dømme:

etter lang vokal: *sammøddr* 50 a₁ *einn f.* (art.) 53 b₂ *sinn* apn 38 b₁ *vttan* 30 b₁ ofl. *ættla v.* 51 b₁ *vtt* av. 31 b₁ ofl.

etter stutt vokal: *ackre* dsf 59 a₁ *fyllgia* 73 b₁ *odalls* 40 b₁ *gammall* 51 b₂ *bornn* 47 b₂ (2 g) *hannn* 41 b₁ *hinn* (art.) f. 34 a₁ (2 g) *honn* nsg 39 b₂ *huerrir* npm 62 b₁ *qortt* part. 40 b₁ *þingitt* 31 b₁.

β. For lang konsonant stend ofte stutt. Soleis t. d. etter lang vokal: *greidi* 3 si 39 b₂ (*fek* 3 si 45 b₂ ofl. *gek* 3 si 57 b₁) *doter* 49 b₂, *-dratar* gsg 39 b₁ *vinata* 35 a₂;

etter stutt vokal: *dryk* asg 31 b₁ ofl. *drykr* nsg 31 b₁ *ful* apn 32 b₁ *finast* v. inf. 35 a₂ *fyr* av. 31 a₂ ofl. *skatlondum* 33 a₂ (*os* pron. 30 b₂, elles *oss*, t. d. 30 a₁).

m. Ymse konsonanthøve.

k-ljoden (stutt) vert skriven *k*, t. d. *kono* 47 b₁ ofl. *huarkis* 64 b₂ ofl. *c* finst i *coronada* gsm b. f. 53 b₁.

Lang *k* vert skriven *ck* eller (stundom) *kk*: *nockorn* asm 62 a₁ *ecki* 43 b₁ ofl. (*ekki* 51 b₁).

Upphavig *v* vert skriven vel so ofte *u* som *v*, endaa i framljod t. d. *æue* 51 a₁ *uatta* 47 b₁; *uid* prp. 60 a₂ *uidr* 30 a₁ (tils. uppteikna yver 140 g; *við* 35 a₁, uppt. 14 g). Umsnutt vert vokalen *u* vel so ofte skriven *v* som *u*, sjaa ovanfor under 7.

Upphavig labial spirant vert i innljod og utljod skriven *f*, millom vokalar stundom *u*; t. d. *þiofum* 34 b₂ *sialfra* 34 b₂ *holf* 39 b₁; *hafi* 3 spk 35 a₁ = *havi* 63 a₁.

x for *s* i *felagx* 48₁.

z = 1. *ds*, t. d. *lanz* 32 b₂ (*landz* 36 b₂; sjølvsagt hev uttalen vore *lants*); *nauzinia* 31 a₂ (ogsø *naudz-* 31 b₂ ofl. *nauds-* 31 a₂).

2. *ts*, t. d. *beizl* 59 a₂.

3. *s*, t. d. *allzkonar* 73 a₁ *manz* 67 a₂ ofl.

17. Ordformer.

a. Substantiv. Av former innanfor mannkynsordi er merkande:

Ordi paa *-angr* held jamnast uppe *r* i alle kasus, t. d. *arangre* dsg 36 b₁ *leidangr* asg 37 b₁ (10 g) *leidangrs* gsg 36 a₂ (6 g) *leidangre* dsg 36 a₁ (3 g); *kaupangr* hev akk. sing. *kaupangr* 37 b₂, i gen. sing. *kaupangrs* 52 a₁ (3 g; *kaupangs* 52 a₁), men i dat. *kaupange* 37 b₂ (5 g).

Yvergang til linn bøygning er der i *reidir*, nsg 36 a₂ *reida* asg 36 b₂ ofl.

Gen. sing. av *bør* vert skrive *bøar* 66 b₁ *biar* 41 b₂ (2 g).

Dat. pl. *bøam* (uttala: *bjám?*) 53 b₂; *tueim megum* 40 a₁.

Akk. plur. paa *-u*: *gripu* 35 a₁ (*-i* 47 b₁) *limu* (lemer) 43 b₂ *lostu* 71 a₂ *sonu* 50 b₂ *sunu* 59 b₁ *spono* 63 b₂ *uegu* 64 a₁ (3 g; ogsø *uega* 38 b₂).

Av former innanfor kvendkynsord er merkande: *merkr* gsg 51 b₂ (4 g). — *solo* dsg (av *sól*) 64 b₁ (4 g). — *grindr* apl 61 a₁. — *æue* nsg 51 a₁, men i gen. sing. *euar* 36 a₁. Gen. plur. paa *-na* av linne kvendkynsord er ikkje sjeldsynte, soleis: *næpna* 74 a₂ *skidna*(*garðr*) 61 a₂ *skipreidna* 37 b₁ *vikna* 32 a₂ ofl.

Av former innanfor inkjekynsord er merkande *trio* pl. (av *tré*) 64 a₁; *fylkna* gpl 37 b₁ (2 g) *lungna*(*sott*) gpl 71 a₁.

β. Adjektiv. Merkande former i positiv: *gorvan* asm 71 b₂ *gorua* asf 73 b₂ *gorvar* npf 43 a₂ (2 g); *míðiar dyr* apl 66 a₁, *míðium* 64 a₂; *usenar* asm (perf. part. av *sjá*) 71 b₁.

Komparativendingi *-are* ender paa *-e* ogso i neutr. og i dei oblike kasus i mask. Sjaa ovanfor under 16, hⁱ δ; *meiru* dsn 41 b₁ *fleirum* dpl 70 b₁.

I superlativ *venster* npm 75 a₁ (= *venaster* 31 a₁); denne stuttare bøygningsformi i dette ordet synest no berre vera kjend nokre stader i den sudvestlege landslut (Agder, Set. Tel.).

γ. Pronomen. 1ste pers. pron. i dual. og plur. er *uit* 55 a₂ ofl. *ver* 69 a₁ ofl. (*uær* 52 a₂).

þessir nsm 30 a₁ (oftast *þessi* 67 b₂ ofl.), *þessar* nsf og npn 54 a₁ (6 g, ogso *þessar* npn 53 a₁; oftast *þessi*), *þatta* nsn 57 b₁ (elles *þætta*; jfr. *datta* jamsides med *detta* Shl. Nhl. Sogn og paa Nordvestlandet). *þessarar* gsf 30 b₁ *þessare* dsf 43 b₁ ofl. *þúisa* dsn 30 a₂ (5 g; elles *þesso*, *þessu*); *þeimma* dpl 31 b₁ *þoma* dpl 38 b₂ 45 b₁ (oftast *þessum*), *þessara* gpl 34 b₁ ofl.

en rel. pron. 43 b₁ 50 a₁.

I *einnhuer* (nsm 31 b₂, 5 g) vert jamnast *einn* og *huer* serskilt bøygde, t. d. *einum huerium* dsm 72 a₁, men det heiter ogso *eins huerium* 36 b₂ ofl. Av *engji* (m. 34 a₂, f. 58 a₁) *eckji* (n. 43 b₁) er merkande *enskis* gsm & gsn 54 b₂ (3 g) *einskis* 55 a₁ (3 g) *einkis* 42 b₁ (upphavsform til nyn. *inkjes*) *engan* asm 33 b₂ ofl. *engare* dsf 53 a₁ ofl. *ængara* gpl 30 a₂.

nockor (nsm 34 a₁, 15 g; *nokor* 31 b, 5 g) hev oftast lang *k* (*ck*) og vert ikkje samandrege i bøygjingi, t. d. *nockoro* dsn 32 b₁.

δ. Talord. *tveimr* dpl. 31 b₂ (2 g; *tveim* 33 b₁, 3 g) *þrimr* dpl 63 a₁ (*þrim* 62 a₂).

ε. Verb. Merkande notidform i 1ste pers. er *þirir bið ek* 59 b (i ein formular; jfr. *þyð ek* 54 a₁). I notid eintal (serleg av sterke verb, men ogso av linne) er der sterk svaging i bøygningsformerne, soleis at former med *r* vert bruka ogso i 1ste person, og formerne utan *r* (upphavleg 1ste persons form) kann verta bruka ogso i 3dje pers. Soleis i 1ste pers. *lygr* 35 b₁ ofl. *skytr* 35 b₁ ofl. *teker* 69 a₁, *ek uerðr* 54 a₁, *gerir* 54 a₁ ofl. *leggr ek* 35 b₁ *segir* 35 b₁ ofl. *ættleidir* 51 a₁; i 3dje pers. *kem* 53 b₁ *stel* 59 a₂ *uerð* 74 a₂ *skil* 34 b₂. Formerne med *r* er talrikast og varslar um at 3dje personsformerne vil faa yvertaket i heile eintal. Av *vera* finn me enno i 1ste pers. notid *em* 35 a₂. Andre merkande notidformer er: *nær* (av *ná*) 65 b₁ *rør* (av *róa*) 38 b₁ *sær* (av *sá*) 66 a₂ *tryr* (av *trúa*) 33 b₁, alt i 3dje pers.

2 pers. plur. endar paa *-t* i notid og fortid t. d. *skolut* 30 a₁ *trøystat* 2 pi 30 a₁.

eigu 32 a₂, *mega* 60 b₁ *þurfa* 59 b₁ ofl. *uita*, *vita* 62 a₂ endar paa *a* i infinitiv. I 3 pers. plur. notid er endingi oftast *-u*, t. d. *eigu* 31 b₂ ofl. *megu* 43 b₂ (9 g; *mego*, *mægo* tils. 4 g) *þurfu* 58 b₁ ofl. *uitu* 36 a₁ ofl. men det finst ogso *megha* 33 b₂ *þurfa* 58 b₂ og *vita* 34 a₂ ofl.

Av fortidformer er merkande *ek uissa* (av *vita*) 70 a₁; *sude* 3 si (for *seri*) 58 a₁.

Av *koma* og *laupa* finn me i impf. konj. 3 sg.: *kome* 41 b₁ *lypi* 82 a₁ (i Bylogi).

Notid partic. endar paa *e* i neutr. *greinande* 73 a₂; stend part. substantivisk fær det i plur. *-endr*: *komendr* 35 b₂ ofl. *kennender* 40 a₁.

Gamalt perf. partic. er *taln* nsm 50 b₂ (= *taldr*).

Refleksivendingi er jamnast *-zt* (uppt. yver 300 g) t. d. *finnazt* 30 b₂; sjeldan *-azst* (*bitazst* 40 a₂), *-z* (*frýz* 3 sp 32 a₂) *-st* (*skerst* 3 sp 32 a₁ *skilst* 48 b₂, *berst* 55 a₂ ofl.).

ζ. Adverb. *eigi* er vanleg neittingsord; ogso *ei* 33 b₂ (uppt. berre 3 gonger); *ella* 55 b₂, *ual* 31 b₁ (aalm. er uppt. 25 g; *vel* 56 b₂; jfr. *likva* Hard. (Ulvik), *logva* Jens. Glos. fraa Sunnfjord, *loll* Sogn (for *likval* ∴ likevel), som alt viser at *val* hev vore bruka for eller i breidd med *vel* paa desse kantar av landet); *narla* 35 a₁.

η. Præpositionar. *millum* (a *millum*, i *millum*) er der mykje av, sjeldan *medal* 36 b₂ (3 g; *mædal* 46 b₂, 2 g).

§ 38. Ordfang. Av ordfanget er serleg merkande:

Umfram *abyrgð* (aalm. t. d. 66 b₂) vert ogso nokre gonger bruka former som byrja med *al*, soleis *albyrgð* 33 b₂ 52 b₂ 64 a₂ og *albyrgi* nsg 52 b₂; i maalføri paa Vestlandet no hev dette ordet former med *l* i Shl. Ryf. og Jæd. (*aalbryst*).

giaftarmal 66 b₂; *giaftar* gsg av *giøft* eller *gift*, det aa gjeva, serleg um aa gjeva krøteri mat, fodring. Smlk. hermed nynorsk *gift*, f. foring for krøteri, Sfj. og *gjæft* f. portion, helst av för, Nhl.

sæuizt 3 sp 68 a₂; jfr. hermed *sæva* v. (faa til aa sova) Shl. Elles paa Vestlandet *svæva* Nfd. *svæva*, *söva* Sfj. *svæva*, *svöva* Nhl. Voss Hard. *svæva*, *söva* Sogn.

Umfram *hon* pron. finst ogso nokre gonger *hun*, t. d. 48 b₂. Smlk. hermed *hu* i Shl. for *ho*, som er den vanlege form paa Nordvestlandet (i Nlj. ogso *hon*).

§ 39. Maalføret i denne handskrifti stend paa yvergangen til sudvestlandsk, med di der er mange undantak fraa dei vanlege reglar for

ljodsamhøvet i endingar (sjaa § 37, 10 og merk serleg former som *fullrette*, *fullrettis*, *kono*, *konur*) og sameleis sume ordformer som ikkje synest eiga heima paa Nordvestlandet (t. d. *hun* sume gonger for *hon*, *en* rel. pron. *sævizt*, *albyrgð*, *ellagar*, *retlagæzt* 35 b₆ og serleg *halfo*, *frialsom*, *sialfun* med lang *a*), former som me kann venta aa finna lenger sud. Der er mest likt til at avskrivaren hev vore fraa Sudvestlandet, men han hev gjort avskrifti etter eit nordvestlandsk fyrelegg, og dette hev han i det heile fylgt so vel at me lyt rekna maalet hit, endaa det hev sloppe inn sume ting som ikkje eig heima her.

Fraa denne same handi hev me tvo andre avskrifter av landslogi, Am. 304 og Am. 60 qv. I den fyrste av desse hev avskrivaren fylgt opphavsskrifti betre med umsyn paa ljodsamhøvet enn i den som her er umhandla; han skriv soleis alltid *ero* (av *vera*)¹. I den andre hev han med umsyn paa *u*-ljodbrigdet av *a* i det heile fylgt det mynstret som i fyrstningi av det 14de hundr. arbeidde seg fram i det norske riksmal; han skriv soleis *adrum*, *hafud*, *lagum*, men *bornum*, *hondum*, *monnum*, *rongum* osfr. Denne avskrifti brukar *ó*- til priv. partik. dubbelt so ofte som *ú*-, og endingi *-ligr* i adj.

Am. 60 skil seg soleis ikkje lite ut fraa dei tvo andre i maalvegen. Men det er evelaust at avskrivaren er den same for alle desse 3 handskrifter. Am. 60 er den fullkomnaste med umsyn paa innhald og er difor lagd til grunn for teksti i Ngl. Sjaa elles prøvorne att i boki her.

X. Bergens bylog (Bbyl.).

Til grunn for etterrøknaden ligg hovudhandskrifti av Bergens bylog (Bbyl) i Am. 323 fol. prenta i Ngl. II s. 185—274, og 287—288. Hds. er fraa tidi millom 1325 og 1350.

§ 40. **1 a.** I denne hds. er *u*-ljodbrigdet av *a* gjennomført framfor halden *u* i stavingi etter i desse høvi: (*mat*)*aunnumungar* npl X_{4,2} *holkkum* Pr._{1,8} *bondum* IV 9₁ (2 g) (-)*bornum* IV 18_{3,1} (5 g) *dogum* III 2_{1,2} *-forum* III 1₅ *forunøyti* IV 20_{2,2} *fotum* dpl VI 12₆ *gognum* VII 3₁ *gordum* (-*om*) VI 10₉ III 6₃ (3 g) *hofnum* IV 3_{1,8} *hoftum* IV 9₈ *homlu* III 10₇ (2 g)

¹ Av anna som kann vera merkande i Am. 304 nemner eg: *albyrgð* 96₂ og *albyrgiæzt* (t. d. 36₁) som er vanlege former i denne handskrifti; *skepja aptr gisla* 4 b₂ = hovudh. *selja a. g.* Verbet *skepja* (gjeva etter rett maal) vert no berre bruka i Dal. og Jæd. *ska* 3 sp 4 b₂ (for *skal* av *skulu*) og *ti* 5 a₁ (for *til* præp.) er vel her misskrift; men det er dei vanlege former paa Vestlandet no.

hondum (-om) II 3₉ (2 g) *hormulega* II 3₃ *log(h)um* (-unum) Pr.₂₉ (64 g) *-londum* II 4₃ *morgum* X₁₁ *morku* (-um) III 2₁₅ (42 g), *nofnum* II 2₁₀ *rongum* VIII 16₅ *-stodu* V 14₆ (3 g) *stopuls* VI 3₂₀ (2 g) *svordnum* p. dsm II 5₁₂ *sogu* III 5₂ (5 g) *sonnu* IV 24₆ (2 g) *tosku* VIII 8₆ *þokkum* dpl III 3₅ *vokkum* dpl VII 5₁₅ (-) *voku* VI 3₃₀ *voldum* I 4₅ *vordu* apl III 4₁₂ *-vornum* III 3₁₉ *vortum* dpl IV 8₁₄ (5 g) *odru* Pr.₃₀ (7 g) *odrum* Pr.₂ (50 g) *odruvis* Pr.₄₆ (11 g) *ofund* IV 22₆ (6 g) *olldung* III 14₈ *ombuna* v. V 21₇ *ombunar* gs. X₅₇ *onnur* Pr.₄₄ (13 g). — Hertil maa me ogso rekna *fiordu* apl III 3₁₀ *fioru* IV 8₂ (2 g) *-giofum* V 3₁₆ *giolldum* IV 6₄ (3 g) *iordu* IV 3₁ (6 g) *iordum* IV 1₃ (4 g) *skiolldum* III 12₅. Tils. 267 høve.

Undantak er: *arfum* dpl V 2₂ (3 g) *fadur* II 4₁ (27 g) *farmmum* dpl VI 15₃ (-) *fastu* (-um) III 13₂ (2 g) *fastu* X₂₉ *frealsum* IV 12₃ (-) *gangu* VI 5₇ (3 g; *gongu* VI 3₃₆ 3 g) *gatu* (-ur) III 3₁₀ (3 g) *hafðu* II 5₂₅ (2 g) *hafum* i pp Pr.₅ (4 g; *hofum* Pr.₁₇, 3 g) *hafuð* VII 12₁₃ (*hofuð* II 6₁₁ 6 g) *hallum* i pp III 3₁₈ *halfu*, -o VI 1₃ (5 g) *hardum* IV 17₁₃ *kallum* i pp VI 6₃ *karlum* V 14₁ *tillagu* IV 18₁₅ (-) *logu* Pr.₁₂ 2 g) *-langu* (-um) VI 8₂₈ (2 g) *mannum* II 1₁₉ (4 g; *monnum* Pr.₂ 74 g) *sealfum* X₃₃ II 2₈ (tils. 4 g) *eskaddum* II 1₆ *stadum* IV 3₄ (*stodum* Pr.₁₂, 7 g) *sakur* VI 2₇ (*solu*, -um VI 8₁₃ 7 g) *samu* IV 15₁₇ *takum* i pp VI 2₆ (*tokum* III 3₅) *takum* dpl I 5₉ (*toku*, -o, -um III 10₉, 6 g) *þackum* i pp Pr.₅₀ *utahulegs* II 2₁ (*tolu*, -ur II 4₂₁, 5 g) *vardzlo* VII 25₁₄ (*vordzlu*, -um, -ur V 14₄, 9 g) *allum* II 1₁₄ (*ollu* -um II 2₁₂, 57 g). [*platomæistarar* VI 8₂₀ av *pláta* (no Nhl. *plaata*) høyrer ikkje hit; jf. *plato meistarar* Am. 322 bl. 78 b₂.] I alt 77 undantak mot 181 etter regelen.

I alt er soleis av 525 høve *u*-ljodbrigdet gjennomført i 448, medan der er 77 som ikkje hev dette brigde. Av undantaki er serleg merkande *fadur*, som er uppteikna 27 gonger; dei fleste andre ovrar seg berre her og kvar, sume berre i gong eller i alle fall ikkje ofte, og mange av deim finst ogso i ljodbrigda form. Dei merkjer seg ikkje ut ljodleg paa ein slik maate at ikkje-ljodbrigdet kann hava sin grunn i det, og me lyt difor tru at det kjem utav utvertes umstodor, som ikkje hev noko med sjølve maalføret aa gjera, kanskje med undantak av *fadur*, den vanlege formi ogso i G. Sjaa likevel nedanfor under 16 f.

Merkn. 1. *skulu* er den vanlege form (uppt. umkr. 120 g, t. d. II 10₂); *skolu* finst eit par gonger II 9₁ III 18₇. I imperf. *skilldi* Pr.₆ ofl. men ogso ei nyare — som det synest eigenleg austlandsk — form *skuldi* III 13₅ ofl. Av *munu* hev handskrifti *man* 3 sp IV 18₃₂.

b. Verbale tristavingsformer paa -ado osf. i: *kallado* II 3₈ *skipado* III 3₈ *pionado* II 3₆ *skipadozt* I 5₃ *komandum* X₄₀ *sakadom* I 3₈ *sifidom*

I 3₈. — Superlativ paa *-aztu* (og *-azto*): *skynsamaztu* Pr.₁₇ III 4₂₀ IV 3₅₁ *uitrazstu* III 3₄ (IV 13₃) *nanasto* V 1₂ *skynsamazto* Pr.₄. — Andre tristavingsformer av subst. og adj.: *þionostu* II 2₈ *olmosu* IV 28₁ (*almoso* II 1₁₄; *olmosu* nsg V 24₃) *orostu* V 10₁; men elles: *heraðum* VII 22₁ *manaðom* I 1₄ (8 g) *pundarum* VII 28₂₀ *umagum* V 15₁ *hæilagum* Pr.₃₂ *skynsamum* IV 16₄. — *kerolldum* VII 28₂₁ (2 g) kann ha 0 fraa *-kerolld* npl VII 28₁₁ ofl. av eintal *keralld* (VII 28₂₁).

Merkn. 2. Av tvostavingsadjektiv med *a* i andre stavingi hev handskrifti *hæilagr*, som i nsf hev *hæilogh* II 1₁₁; particip paa *-aðr* endar i nsf og npn paa *-að* (eller *-at*): *andað* nsf V 7₁₈ *handzsalat* npn VII 4₁ (5 g) — i Hirdskraai, som er skrivi med same hand i same handskrift, finn me i kap. 28 siste lina: *ræinsod* nsf. — Tvostavings substantiv, som er neutra: *lundrat* pl. X 5₄ *odol* Pr.₃₅ V 7₁₀ (3 g). Tvostavings feminin paa *-an*: *blezsan* I 1₁ *idran* II 1₁₂ *skipan* Pr.₉ ofl. Tvostavings mask. paa *-aðr*: *fagnað* asg II 1₁₅ *kostnað* asg III 10₈ *manaðe* dsg III 10₉ *trunadar æið* II 10₁₆.

2. *u*-ljodbrigde av *á*, naar *u* er burtfallen i næste staving, hev me i *forsio* f. Pr.₈ *not* f. III 4₆ ofl. (*nattom* dpl III 8₂ ofl.) *von* f. III 4₁ (2 g; men *vanar vol* IV 28₂) *vor* pron. apn VI 1₆ (men *var* nsf Pr.₄₈, og *var* genitiv VI 2₆ ofl. *varom* dpl I 4₁₉ ofl.). Oftast *uopn* npl I 4₆ (19 g; *vapn* pl. IV 8₉, 1 g; *vapnum* dpl III 3₃, 5 g). Ogso *mál* hev 2 gonger i pl. *mol*, t. d. Pr.₄₄, men elles *mal*, t. d. I 3₂₇.

Men utanum desse høvi finn me ikkje ljodbrigde av *á*; det heiter soleis *sar* n. pl. VII 12₂₅ *ast* f. dsg II 2₁₁ *sal* f. ds. V 24₃ *vand* adj. apn I 5₂₀; *a* f. VII 26 (i alle kasus); præp. *án* finst ikkje.

Naar *u* er halden i stavingi etterpaa, hev hdsk. aldri ljodbrigde av *á*. Døme umfram dei nemnde: *atto* (-*u*) 3 pi II 6₁₄ ofl. *badom* pron. IV 13₁₅ ofl. *batom* VII 23₁ *hadungar* IV 25₁ (-) *hafum* dpl VI 4₈ (av *hár*) *huaro*, *huarom* III 7₅ IV 13₉ I 6₁₂ ofl. *akvamur* IV 17₂ *nadólega* I 3₂₄ *paskom* VII 22₄ *radom* dpl II 8₆ ofl. *saló-* II 6₁₀ *skalom* dpl VII 28₅ *varo* -*u* 3 pi (av *vera*) I 4₁₉ ofl. *varom* 1 pi V 19₃ *vattom* (-*um*) dpl III 3₁₀ (uppt. 14 g).

Merkn. 3. Av ord som *u*-ljodbrigdet elles plar verka paa er nemnande: *nokor* nsm I 3₁₇ som er den vanlege form, sjeldan *nockur* VII 13₁₄. — *honum* Pr.₃₃ (sjeldan *honom*, t. d. III 1₉). — *hon* V 13₇ ofl. *hennar* gsg Pr.₂₄ ofl. *henne* V 2₁₆ ofl. — *i gengnum* III 12₁₂. — *gera* I 2₅ (alltid). — For „bisp“ berre *þp*. — *myklum* II 2₁₀ -*mycklu* VI 2₁₇ *mykilli* dsf IV 18₃ *mykít* III 1₁₁ (11 g; *mikít* III 3₄, 3 g); -*míkils* V 1₁₉; alt i alt 29 gonger uppt. med *y*, og 4 gonger med *i*. — *míllum* Pr.₂₈ ofl. — *þrýsuar* VI 17₂₃ (2 g). — *Bjorgvin* hev alltid (12 g) denne formi, t. d. Pr.₃ (gen. -*inar* I 4₁₁, 8 g; -*injar* VII 6₁, 3 g). — *þykkare* III 13₁₆. — *andvefi* V

12₃ *andverðu* (-*værðu*) Pr.₁₉ VII 3₈. — Merkande er *byðium* Pr.₄₇ for *biðium* 1 pp (av *biðia*); *sýskynum* II 4₃₃ (-*ina* II 4₃₂).

Merkn. 4. Framfor burtfallen *u* eller *v* stend aldri *a*, so nær som i *skípan* osfr.

Merkn. 5. Etterljodbrigde(?) ved *u* i: *kyr* adj. III 3₁₂ VI 1₄; *tysuar* VII 22₁₂.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert jamnast skrive *æ*, t. d. *bætr* Pr.₂₁ *bæzt* Pr.₈ *ærfð* II 4₂₇ *hælt* II 2₁₃ *sælr* 3 sp (av *sælia*) III 7₁₃ *sætia* VII 5₇ *vældi* III 3₂ *tækr* VII 1₄; *kiællða* f. VI 12₁.

Skrivemaaten er likevel ikkje lite ustød (*æftir* Pr.₁₅ *Eftir* Pr.₂₇), og framfor nasalar vert skrive *e*: *kemr* I 2₆ *lemstrar* 3 sp IV 20₁₄ *skemdum* I 4₆ *hende* VI 9₉ *hendr* VI 12₁₀ *kendir* I 4₂₀ *sender* Pr.₁ *stendr* I 3₁₆ *fenget* IV 27₄ *gengr* I 3₁₀ *lengi* I 3₂₁ *men* Pr.₄ (og alltid).

Merkn. 6. *huer* I 2₆ (-*æ*- I 3₂₆) *huert* III 12₉ (-*æ*- III 13₁₁) *huerium* I 1₄ (-*e*- Pr.₄₅); *huersu* I 4₁₈ (-*rss*- IV 15₉); *huervetna* IV 3₁₁ (3 g); *huær*- I 5₁₂; *huarvetna* V 7₂₄, 6 g).

b. *e*-ljod, uppkomen av *ei*, vert oftast skriven *e*, men ikkje sjeldan *æ*: *ellða* VI 9_{5,11} *elli* VI 17₉ men *ælld*, *ælldi* oftast, t. d. VI 9_{2,3,9}; *engi* I 3₁₉ med *e* i alle former (framfor *n*, sjaa straks ovanfor under *a*); *flestar* Pr.₅ (*flestum* I 4₁₀); *helga* I 1₁₂ *helligu* I 1₂ (*hælgja* I 1₂ ofl.); *kuældet* VI 17₂₉; *mest* I 4₉ (*mæstr* I 4₁₀).

c. Upphavleg *e* vert i regelen skriven *e*: *ek* II 7₃ *sem* Pr.₉ *æða* Pr.₃ *bera* Pr.₉ *dreckkr* IV 7₁ *drep* 1 sp VIII 5₅ -*geten* part. II 4₃₀ ofl. *meðan* I 1₁₄ *nema* konj. I 3₁₆ *renna* v. VI 12₃ *skera* III 3₇ *þess* I 1₁₂ *þegar* I 3₁₂ *vera* Pr.₂₃. Men ogso her er skrivemaaten noko ustød, soleis *æða* II 6₁₅ ofl. *blæzsat* Pr.₅₀ *blezsan* I 1₁, *veg* VIII 13₁ og *vægh* I 3₁₉ av *vegr* m. (men *veg* VII 9₁₁ av *vegyr*). *þægnja* Pr.₄₂ *þætta* Pr.₃.

Stend *e* etter *v* og framfor lang eller samansett konsonant vert det ofte skrive *æ* for upphavleg *e*. Men regelen er ikkje gjennomført. Døme: *værða* v. Pr.₃₀ ofl. (men ogso *verða* I 4₄) *uttan værdz* VI 8₂₃ *værk* VIII 6₈ ofl. (men ogso *verk* I 5₂₀) *vætr* I 5₁₄ *kuænna* gpl Pr.₃₁ *kuærnar* VI 8₃₃ *sværd* III 1₂ *tvænt* II 4₂₁; men ogso *andverðu* I 4₁₀ (-*æ*- VII 3₄) *restan* I 5₁₆.

Upphavleg lang *e* vert skriven *e*: *fe* I 4₁₃ *her* adv. Pr.₁₈ *ret* s. m. asg VIII 12 *ser* II 2₈, ogso *ee*: *seet* IV 22₇.

Merkn. 7. Etterljodbrigde ved *i* hev gjort *a* til *æ* i: *biærga* VI 12₅ (*biargezt* 12₆) *giælkryri* I 1₆ (21 g; *gialkryri* III 10₁₃, 56 g) *giælda* VII 13₁₁ (oftare *giallða*, t. d. VII 12₃₇) *skiældarur* VI 8₂₂ *skiældæli* V 18₉. — Tvilsame er *gellða* (betala) VII 12₁₅ *giærd* VI 5₇ (*gerd* eller *giard*?) *kierti* VI 9₁₁.

4. *i*-ljodbrigdet av *ú* vert jamnast skrive *æ*: *bæde* III 3₉ *færom* komp. Pr.₁₁ *giæta* I 4₈ *hætte* dsg I 5₈ *mætte* 3 sik Pr.₁₁ *næpna* gpl VIII 14₁ *smære* I 4₁₁ *sæ* asg VI 8₂₄ *særðer* I 4₄ *slæz* 3 sp I 3₁₇ *þræll* III 3₁₃ *ætla* Pr.₄₈. Men ogso her er skrivemaaten noko svagande, so me finn t. d. *mælt* I 2₁ (partic. av *mæla*) og *melt* I 3₁₁ *ner* VIII 13₁ og *nær* II 6₃, *næsta* I 1₄ og *nesta* I 1₅, *settar* VIII 10₃ ofl. (av *sætt*, forlik) og *sætt* VII 15₉; framfor og straks etter *n* (og *m*) vert helst skrive *e*: *frendkonom* I 5₁₉ *netr* III 3₉ (pl. av *nott*) *rentr* (av *ræna*) VIII 6₁₂ 15₆ *venazster* I 1₉ *uviðrkvæmlekt* IV 16₁ (-*kvæ*- V 24₇). Merk *ler* 3 sp (av *liá*) VII 18₆ ofl.

Merkn. 8. Av tviformer med grunn i *i*-ljodbrigdet er merkande: *bæzt* Pr.₈ *frelsi* Pr.₂₈, men *frealzar* v. III 6₃ *fund* IV 2₁₁ *takr* 3 sp (for *tækr*) IV 2₈ (innverknad fraa svensk, liksom *hiuðr* 3 sp (for *byðr*) i Hird. 32₁₀).

5. *þan*, *þat*, *þar*, *þadan*, *þangat* er dei vanlege former i handskrifti, t. d. Pr.₃₃₋₃₉ Pr.₁₁, I 4₁₁, I 3₂₇. Men det finst ogso *þæt*, uppteikna 8 gonger, t. d. Pr.₉; *þatt* VII 18₂.

Merkn. 9. *hingat* V 20₇ *hedan* III 5₁.

6. *i*-ljodbrigdet av *o* (*ó*) vert skrive *ø*, t. d. *røger* III 9₁₃ *møðr* II 4₃₆ *sløkkua* VI 12₈ (jfr. 16 h a her nedanfor).

7. Privativ partikel er *u*-, t. d. *ubota mal* I 4₁₅ *ulærðo* II 5₁₂ *usekiu* IV 9₄; *o*- finn me 7 gonger: *ohulda* part. VI 9₁₁ *olutt* I 4₅ *oluti* IV 17₅ *olyðni* III 13₁₈ *olutum* IV 22₁₇ *onyta* VIII 19₃ *oskil* VII 24₁₁.

8. Halvljod vert berre skriven paa nokre faa stader, og er daa *e* etter *e* i stavingi fyre: *slekter* part. nsm VI 10₅, *i* etter *i* og *e*: *leggir* 3 sp IV 26₅ *græfir* nsm II 5₂₀ *hvervir* 3 sp IV 32₈ *taksættir* 3 sp VII 24₁₂; jfr. ogso *yðr* Pr.₆ for *yður*. Nokon greid og fast halvljod syner seg soleis ikkje i skrifti.

9a. Tviljodarne vert jamnast skrivne *au*, *æi* og *øy*: *hauk* VIII 10₁ *naust* III 2₁₅ *stæins* IV 19₆ *hæim* I 6₈ *møy* II 1₄ *høyrdi* VII 14₆.

For *au* vert det 1 gong skrive *ou* i *ougu* IV 3₁₈ (= *auyu* X₃₁). For *æi* vert ofte (umkr. 100 g) skrive *ei* framfor *g* i *eigi* I 2₃, I 3₁₂ *eiga* VII 15₂ *oreigi* VII 13₁₆; ogso elles finn me ein hende gong *ei*, t. d. *þeir* VIII 19₁ (*þæirre* I 3₁₆) *eid* VIII 18₆; um *æ* for *æi* sjaa 16 g.

9b. Stigande tviljodar er *ea* eller *ia*, *io*, *iu*, t. d. *sealldan* Pr.₄₉ *gjalldde* IV 20₂ *huxeria* IV 19₇ *bearens* I 2₂ *frels* III 11₈ *lea* III 13₁₉ *sea* (o: *siá* v.) Pr.₃ ofl. *þrear* apf IV 7₃ *lia* II 7₈ *briota* IV 16₃ *bryggium* IV 19₁₄ *riufa* VI 13₁₂; triljod i *seaunda* V 7₇₃. Som dømi syner vert *ea* ofte bruka for *ia* i ljodsterk staving i denne handskrifti.

Konsonantisk *u* vert helst skriven *u* etter *h*, *k*, *q* og *p*, men *v* etter *s* og *t*: *hvar* II 2₆ *hue* VII 14₇ *hvi* Pr.₁₇ *kuærnar* VI 8₃₃ *kuænna* Pr.₃₁ *quædiu* Pr.₃ *þvi* Pr.₁₀ *sva* Pr.₈ *sværia* I 1₁₀ *tvæggi* I 5₄.

10. Ljodsamhøve i endingar er i det heile gjennomført etter dei vanlege reglar, men der er ikkje so faa undantak, mest med endingar *i* og *u* for *e* og *o*. Soleis hev handskrifti:

a. *e* i staden for *i* i desse høve:

etter *ę*: *brenne* 3 spk VI 10₁₀ *brenner* 3 sp X₃₀ *fenget* III 17₄ (5 g; *fengin* V 2₇) *genget* VII 12₃ (2 g; *-it* IV 13₁₂ ofl.) *hæfde* 3 sik VI 7₁₂ (*hefði* IV 22₁₉) *hende* dsg VI 9₉ (3 g; men *yver* 13 g *hendi*, t. d. IV 12₂₀) *huërre* pr. dsf. III 6₅ (*-i* III 6₁₀ VI 3₃₉ ofl.) *kender* IV 3₂₉ (2 g; *-ir* IV 9₈ aalm.) *kennem* Pr.₁₄ *lester* pl. VI 17₃₀ *sender* Pr.₁ *svære* 3 ppk II 10₁₆ (*-i* III 4₂₃, 11 g); merk dei mange høve med nasal etter *e*;

etter *i*: *retrise* II 2₁₁ (*-i* IV 18₂₂).

etter *u*: *konunge* IV 3₃ gale oppløyst for *kononge*, uppt. 45 g (hdsk. hev berre *ķge*); *lute* apl VI 8₃₃ (*-i* VII 28₁₅).

etter *ei*: *þeirre*, *þeirre* I 3₁₆ III 2₉ (6 g; *-i* V 7₃₃)

etter *øy*: *døydder* npm IV 3₃₁.

b. *i* i staden for *e* i desse høvi:

etter *a*: *-aði*, endingi *i* 3 si IV 2₃ II 10₇ V 8₄ X₁₁ (*-ade* IV 12₅ ofl.) *aldin* n. VIII 14₂ *alldri* adv. I 4₄ (4 g) *allnir* V 8₃ (*-er* II 10₁₃) *arangri* III 1₁₂ *arfi*, *arvi* (s. m. & dsg av *arfir*) V 1₁₀ V 4₆ (25 g; *-e* V 7₄₃, 5 g) *barmi* X₄₁ *bragdi* dsg VIII 1₁₂ *husfastir* VII 25₁₂ *frealsir* VI 3₂₂ (*-er* VII 6₂) *garði* VI 3₆ (3 g; *-e* VI 3₄₀ ofl.) *-giafir* V 12₁ (*-er* V 22₁) *gialldi* 3 spk III 8₁ (15 g; *-e* III 17₃, 37 g; *giællde* III 8₁₁, 3 g) *hafði* 3 si VIII 4₆ (*-e* V 1₁₅) *hafðir* p. VII 6₈ (2 g) *halldi* VI 5₇ (*-e* VII 6₁₂, 2 g) *halldin* V 14₉ (*-en* VI 3₂₅, 2 g) *halldizt* VI 15₉ (*-ezt* VII 9₁₁) *huargi* av. V 19₁₂ *iamnadi* VI 3₄₀ *iamnizt* V 7₃₀ *iardir* Pr.₃₈ (5 g; *iarder* II 6₇, 6 g) *kau-pangi* III 7₂ (9 g) *kvaddi* VII 12₁₈ *lagdi* VII 12₁₈ *læidangri* III 6₂ (3 g) *margir* I 4₁₈ (3 g; *-er* Pr.₁₃, 3 g) *sealfir* VIII 19₃ *skadi* III 4₂₉ (3 g; *-e* VI 11₅, 2 g) *uskaddri* X₄ (2 g) *skafði*, *-skapti* IV 22₂ (3 g, *-e* VII 6₇) *skynsamir* III 2₃ (10 g; *-er* IV 4₄, 6 g) *starfi* III 9₄ (2 g) *-taki* ds. VII 6₆ (4 g) *-taki* s. m. VI 17₁₀ (*take* 3 spk VII 7₈, 4 g) *talldir* II 4₉ (2 g; *-er* II 4₁₆, 4 g uppt.) *tandir* VII 6₉ *piofnadi* VI 3₂ *umaghi* V 14₁₁ (*-e* V 14₁₄ ofl.) *vani* 3 sp VII 28₂₃ *vatni* VI 12₇.

etter *á*: *blasi* 3 spk VII 13₁₈ *huarki* II 2₁₃ (6 g; *-e* II 4₁₈, 19 g; *hnarkes* IV 13₇) *mali* V 13₁ (2 g) *unradi* ds. II 5₁₅ *upsatir* VI 8₃₄.

etter *e*: *-berghi* ds. III 9₈; *drepit* VIII 5₉ (*drepen* IV 4₂) *fengi* IV 14₁₇ (2 g) *getin* p. II 4₁₂ (13 g; *-en* II 4₁₀, 45 g) *huærfi* 3 ppk V

14₂₅ *kierti* VI 9₁₁ (høyres kanskje ikkje hit; ght. *karz*) *legit* p. IV 26₄ (-*et* IV 29₄ ofl.) *rekin* p. nsm IV 28₂ *reknir* IV 27₃ *sægli*, *seyli* III 15₃ III 15₅ *haseti* III 14₁₃ *slimusettri* IV 27₂ *vegin* dpl VI 8₂₉ *veginna* p. gpl VII 22₃ *vegi* 3 spk IV 3₁ (2 g; -*e* IV 1₄) *andvegi* V 12₃ *trivegis* IV 11₄ *værði* s. n. VII 9₄ *værði* 3 spk Pr.₂₁ (9 g) *værdir* adj. nplm II 10₂₀ (2 g) *vætrvi* ds. I 5₆.

etter *é*: *ledi* 3 si (af *ljá*) VII 20₂ -*retti* s. n. V 2₉ (2 g; -*e* IV 23₁₇ ofl.) *rettir* adj. nplm II 10₈ (*retter* adj. og s. m. npl, t. d. II 7₅); -*rettis* IV 23₂₀ (3 g; -*es* IV 27₃).

etter *o*: *biodi* 3 spk VII 6₅ (-*e* VII 13₁₉, 2 g) *forbodi* VI 18₃ (-) *bondi* VII 24₉ (4 g; oftare -*e*, t. d. VII 24₈) *bornir* p. II 3₆ (2 g; -*er* II 10₁₃ ofl.) *botni* ds. VI 3₈ *brodir* II 4₈ (8 g; oftare *broder*, t. d. V 7₄₃) *domi* ds. I 5₅ (2 g; -*e* IV 2₁₅, 28 g uppt.) *hordomi* V 7₇₁ *fiordongi* I 1₇ (2 g; -*e* I 3₄, 2 g) *foli* VIII 4₄ *folki* II 7₄ *golldin* V 14₂₂ *golldit* V 14₅ (2 g; -*et* VII 12₁₂) *horvir* 3 sp IV 19₁₄ *komí* VIII 7₃ (-*e* VIII 15₄) *komizt* p. Pr.₄₀ (-*ezt* Pr.₃₇) *k(onon)gi* IV 20₁ (-*e* II 10₅ yver 40 g) *lokít* p. I 5₂ *modir* V 7₁₈ (4 g; -*er* oftast, t. d. V 7₃₈) *moti* s. n. ds. IV 17₉ (2 g; oftare -*e*, t. d. VI 1₉) *odli* V 8₄ (-*e* V 8₅) *legorði* V 5₁₆ *skilorði* III 1₇ (15 g; -*e* VII 17₃) *ottizt* II 4₂₃ *rofin* p. IV 13₁₂ *stolin* VII 7₂ (5 g) *stolit* VI 13₉ (8 g; -*et* VIII 2₁, 4 g) *piofi* ds. VIII 5₁ (2 g) *þottizt* VII 24₁₅ *vollit* p. Pr.₄₈.

etter *æ*: *bræði* s. f. IV 18₂₄ *bræði* 3 spk VI 10₁₀ *gaunngjæfi* X₅₂ *hædir* s. f. pl. IV 14₁₀ (-) *klæði* VI 8₁₃ (-*e* VI 8₁₄, 5 g) *ukvædis* gsg IV 23₁₆ *uviðrkvemilekt* IV 16₁ V 24₇ *læggi* s. n. VI 15₆ (-*e* VI 15₄) *utlægir* III 4₂₂ (3 g) *utlæggi* IV 2₈ X₄₁; *eftirleti* X₃ -*mæli* IV 23₁₉ *mæliv* s. m. VII 28₁₃ (2 g) -*mælis* IV 25₇ (*mæles* gsg VII 28₁₃) *mæliv* 3 sp VIII 5₈ *næstir* V 7₂₉ *nestir* VIII 16₃ (*nester* V 15₃, 3 g) *forræði* V 2₁₆ (2 g; -*e* V 2₁₄) *iamræði* n. V 2₁ (3 g) *vandræði* V 24₈ IV 27₅ *rævir* 3 sp VIII 5₁ *stræti* III 8₅ (8 g; -*e* IV 10₁) *strætis* VI 5₇ (3 g; -*es* VI 4₁₁, 5 g) *ofsvæsi* VII 25₆ *varðsætir* adj. nplm III 4₁₀ *sættizt* 3 sp IV 22₁₅ (-*ez* IV 26₁) *þættilsorð* VII 26₇ *areni* s. n. II 4₂₀ *venizt* 3 sp VIII 7₁ *æfi* V 8₁₃ (-*e* X₄₈) *æsti* 3 spk VI 17₂₅ (4 g) *æsti* 3 si VII 25₁₂ *æstir* 3 sp VII 24₁ (3 g).

etter *ø* (*ø*): *dømi* s. n. & v. 3 ppk I 4₁₃ (5 g; -*e* IV 3₅₁, 3 g) *dømit* Pr.₈ *dømit* VII 17₆ (3 g) *dømdi* I 6₁₂ *dømdizt* I 5₁₀ *umdømis* II 5₁₃ *fafrødis* gsg V 18₁ *fori* 3 spk VI 4₇ (2 g; -*e* VI 4₁₃, 6 g uppt.) *forði* 3 si VII 25₈ (2 g) *føddizt* II 1₃ *houir* 3 sp II 5₉ *sammøðri* V 7₇₇ (2 g) *røgir* 3 sp IV 24₂ (-*er* III 9₁₃) *røgði* IV 24₃ *afrokiz* 3 sp IV 21₆ (3 g) *storri* VI 17₃₄ *søkir* III 2₁ (2 g; -*er* III 11₁₁, 4 g) *søki* 3 spk III 10₁₁ (elles -*e*, t. d. III 10₁₂) *tøki* 3 sik Pr.₄₉ -*tøkir* nplm III 12₆ *tømit* IV

5₆ (2 g) *oði* IV 9₁₂ (-*e* IV 9₄) *oxi* asg III 12₁₅ (3 g). Merkande er *lepi* 3 sik (av *laupa*) VII 13₅ for *løpi*.

Merkn. 10. Etter *o* stend *i*: *hofði* IV 3₁₉ (2 g) *hoyguin* IV 8₁ *stopli* dsg VI 3₂₅.

c. *o* stend i staden for *u* i desse høvi:

etter *a*: *halfo* VI 1₃ (2 g; *halfu* I 5₁₁ ofl.) *varðzlo* VII 25₁₄. Um *plato mæistarar* sjaa ovenfor i **1a**; um endingi i tri-stavingsformer sjaa under **1b** ovanfor.

etter *e*: *ærfðom* V 2₈ (-*um* V 3₆) *atfærðom* IV 21₅ *huerio* VII 9₉ (2 g; *u* aalm. t. d. VII 19₄) *kuælldom* VI 3₃₂ *nefndom* IV 23₇ (-*um* IV 23₁₆ ofl.) *sendom* Pr.₁₅.

etter *i*: *diskom* VI 9₁₂ *hæimilo* VII 6₄ *imiso* II 6₁₄ *kirkio* II 10₂₁ (-*u* IV 11₅) *sino* X₂₁ (2 g; -*u* X₂₃ ofl.) *slikom* IV 20₁₉ (-*um* Pr.₁₅) *sun-nifo* X₆₀ *þrinningo* X₅₉ (*þrenningu* II 4₁) (-*virdingo* IV 21₉ (3 g; -*u* IV 21₁₆).

etter *u* stend aldri *o*.

etter *y*: *bryggior* VI 3₆ (oftare -*ur*, t. d. VI 4₃) *dryckior* V 24₄ *fylgio* V 1₁₄ (-*u* aalm. t. d. V 1₁₆) *mycklo* VIII 6₁₂ (-*u* VI 2₁₇).

etter *o*: *gordom* dpl III 6₃ (-*um* VI 10₉ ofl.) *gorfo* III 2₁₄ *hondom* II 3₉ (-*um* VII 12₁) (*viðr*)*toko* asg VIII 6₄ (-*u* VIII 7₆).

etter *æ* i: *hæimoll* V 3₁₄ (4 g; *hæimylir* II 5₉).

d. *u* stend i staden for det regelrette *o* i desse høve:

etter *á*: *attu* 3 pi III 16₁₁ (-*o* II 6₁₄, 4 g) *hadum* V 13₂ (2 g; -*om* VI 8₂₉) *hadungar* IV 25₁ *iamhafum* VI 4₈ *hattum* dpl IV 18₂₇ *hvarum* III 18₆ (-*om* IV 13₉ ofl.) *hvaru* dsn. V 5₉ *akvannur* IV 17₂ *malum* dpl VI 6₃ (2 g; -*om* VI 3₂₉) *matu* 3 pi II 3₆ *radunoyti* X₄ *salur* VI 2₇ *vandum* adj. dpl II 2₄ *vapnum* III 3₃ (5 g) *varu* 3 pi IV 13₁₈ (-*o* aalm. t. d. I 4₁₉) *varum* pron. Pr.₅₀ (3 g; -*om* I 4₁₉ ofl.) *vattum* VI 13₃ (5 g; -*om* VII 6₅ ofl.).

etter *e*: *nefum* dp. IV 22₂ *isetu* V 17₅ *utisetur* IV 3₃₃ *spellum* II 4₁ (4 g) *tvænnum* IV 19₁₅.

andverðu Pr.₁₉ (2 g) *andværðu* VII 3₈ (men *uttanværðu* VII 26₇) *verðum* VII 6₁ *værkum*, *verkum* IV 14₁₃ VI 1₃ (4 g) *vættrum* III 6₉ (4 g);

etter *é*: *logrettu* Pr.₂₀ (19 g) *rettum* II 3₄ (-*om* V 6₆ (7 g), *retto* dsn II 3₁₆).

etter *o* (*ó*): *utbodum* III 6₈ *bondum* II 5₇ *abotum* Pr.₂ (2 g) *umbotum* Pr.₄₃ (3 g; -*om* IV 9₂, 2 g) *broður* II 4₁₂ (20 g; -*or* V 3₁₈, 2 g) *domum* II 10₂₁ (3 g; -*om* VI 17₁₁) *dottur* II 4₂₅ (11 g; -*or* IV 3₂₄) *ærtogum* IV 7₄ (-*om*, aalm. t. d. IV 20₁₀) *fiorum* IV 18₂₇ *fiorðung(r)* IV 14₆ (7 g; -*ong(r)*)

I 1₇ (4 g uppt.) *godum* II 8₆ (2 g; -om IV 18₃₂) *hollostu* II 6₁₀ (2 g; -o II 6₁₁) *k(onon)gum* II 3₄ (hdsk. hev etter Keyzers avskr. i Univ.bibl. *kgum*) *konur* IV 3₃₆ (8 g; -or IV 3₃₇, 8 g) *modur* II 4₂₀ (11 g; -or IV 3₂₃, 7 g) *morgun* VI 6₂ (4 g; *morgon* VII 12₁₂, 4 g) *nokur*, *nockur* nsm VII 13₁₄ IV 17₂ (*nokor* aalm. VII 22₂) *nokorum* IV 12₃₆ (2 g) *soknum* Pr 3₇ (2 g) *sottum* P. 3₅ -*stiorum* II 5₃ -*stofu* VI 2₂ *stofur* VI 10₁ *storum* dpl IV 17₁₃ (-om V 23₃) *þiofum* II 5₈ *þionostu* II 2₈ (2 g; -o II 6₁₄) *þoku* II 3₂ *þiozsku* II 2₁₆.

etter æ: *giæzlu* II 5₇ (2 g; -o VIII 14₂) *kvensku* IV 3₅₃ *ulærðu* II 5₁₆ (-o II 5₁₂) *mægdum* IV 17₆ (2 g; -om VII 3₅ ofl.) *ræzlu* IV 18₂₇.

etter o: *brøðrum* II 4₃₁ (2 g; -om V 7₁₂) *brøðrung-* V 7₈₁ (3 g) *undomum* Pr. 4₂ (-) *førslu*, -*um* VII 16₁₀ 25₆ (3 g) *sammøddum* V 7₇₄ (7 g) *somdum* dpl IV 22₁₄ *meinsorum* dpl VIII 16₆.

Merkn. 11. Endingi er oftast *e* i ord paa -*ende* som *likende* IV 3₅₂ *sannende* IV 18₂₀ (-i IV 18₂₁ og i *vlutuendi* IV 27₅); i dat. pl. endar dei paa -*um*: *lunnendum* II 10₇ *rangendum* IV 18₂₃ *sannendum* (2 g); (*ærendom* I 3₂₂ *rettendom* II 3₅). — Adjektiv paa -*legr* hev *i* og *o*, t. d. *virðulegi* IV 2₂ *naturulegho* IV 18₃₆; i dat. plur. svagar desse adjektivi millom -*om* og -*um*: *prettilegom* X₉ *loglegum* X₂₄.

Merkn. 12. I ord med *e* i stommen av eldre *ei* er endingi *i* og *u*; t. d. *engi* VIII 1₁ *manhælg* VII 26₁ *hælg* II 7₄ *engu* VIII 15₄ ofl. *flæstum* I 4₁₀ *mestu* III 11₁₀ *hellghu* I 1₂ ofl. Undantak: *engo* VII 27₃.

Merkn. 13. Alltid *gere* 3 spk II 6₁₁ (14 g) *gerer* III 3₁₁ (28 g), men *gerði* 3 si IV 14₉ (9 g; *gerde* III 5₄, 4 g) *gerðizt* 3 si V 5₁₄; *gerom* III 3₂₀ (3 g) *gerðo* II 1₁₆ (5 g; *gerðuzt* Pr. 1₆) — *megi* 3 spk I 4₂₀ (4 g; -e II 2₁₅, 12 g); *meg(h)o* II 6₅ (10 g); — *henne* dsg V 2₁₆ ofl. — *þessi* Pr. 1₈ (9 g; -e IV 14₃, 4 g) *þessir* VI 3₄ (-er II 2₄ VIII 8₉), svagar millom *o* og *u*: *þesso* II 4₂₂ (4 g; -u II 7₂, 3 g) *þessor* IV 14₈ (3 g) *þessom* IV 11₇ (2 g; -um I 1₁₁, 2 g).

Merkn. 14. Tristavingsformer svagar millom -*o* og -*u*, men hev oftast -*o* og -*um*; sjaa ovanfor 1, b.

Merkn. 15. Um avleidningsendingar er aa merka:

a. Handskrifti hev subst. paa -*end*, -*endi*, -*ing*, -*ingi* utan umsyn til vokalen i stavingi fyre: *vitend* VIII 8₈ *uankunnend* Pr. 4₈ *likende* IV 3₅₂ *skillningar* II 1₁₀ *ræfsing* IV 3₅₄ ofl. *mordinghi* IV 12₁₅ ofl.

b. Adjektiv paa -*legr* og adverb paa -*lega*, t. d. *kristilega* asf Pr. 2₃ *logleg* I 2₅ *andlegra* gpl II 2₆ *idulega* Pr. 4₁₀ *vinkanlega* Pr. 8 *auðsynilega* II 2₅ *løyntilega* II 8₃.

c. Vokalen i den etterhengde artikkel rettar seg etter vokalen i fyre-vegen, t. d. *vætren* VII 22₄ *salena* (sjæli) IV 18₃₆ *landeno* Pr. 5 *hæmin* II 1₁₅ *hudina* VIII 17₈ *husit* VI 7₁₀ 13₉. Undantak:

e for *i*: *morgunen* as VI 6₃ *orskurðren* IV 18₈; *sæktena* III 8₇ *sæktenni* III 14₁₄; *kuældet* VI 17₂₀; *logen* VII 6₁₅ (-in IV 17₁₁).

i for *e*: *gardinum* VI 18₄ *k(onon)gdominum* IV 20_{2,3} *piofin* VIII 4₅; *bokin* II 4_{3,9} (2 g) *bokina* X_{4,6} (-*ena* Pr._{1,9}) *bokinni* Pr._{2,1} (3 g; -*enne* Pr._{1,8} III 15₄); *barnit* II 4_{2,1} *fearins* VII 12_{1,8} *folkit* II 3₁ *folkinu* II 2_{1,2} (4 g) *maltid* VI 14₉.

o for *u*: *hofðingionom* II 2_{1,5} (-*unum* Pr._{2,7}).

u for *o*: *bœnum* VII 24_{8,9} *mannenum* IV 6₂ (-*enom* IV 6₂); *konunnar* gsg IV 29₂ (3 g).

Merkn. 16. Oftast *sik*, t. d. I 5_{1,8} (*sek* II 7₁, 18 g).

11. Adjektivartikelen er *hin*, *hin*, *hit*, t. d. Pr._{2,6} I 1₂.

12. *þ* og *ð* vert bruka paa vanleg maate, *ð* etter vokalar, *f*, *g* og *r*; etter *l* stend *d*, soleis *talldir*, *talder* fleire stader, t. d. II 4_{5,16}.

Merkn. 17. 2 pers. pron. i plur. heiter *þer*, t. d. Pr.₄.

13. *fn* er det vanlege i ord som *hæfndir* IV 18_{1,6} *hæfndin* IV 21₇ ofl. *hofn* III 6₂ *lifnar* IV 15₉ *nafne* II 4₁ ofl. *næfna*, *nefndir* I 2₃ I 1₈ ofl. (*nemfna* I 1₉) *ofn* VI 9₃ *sofna* III 4_{1,7} ofl. *stafna* III 2_{1,0} *stæfna* III 4₄. Undantak *iamnan* I 1₃ *iamnadi* dsg VI 3_{4,0} *iamfnade* III 6_{1,1}; *helminng(a)* III 8_{1,0} (3 g; *helminnga* V 3_{1,0} *hælningi* I 4₅, 4 g).

14. Den gutturale spirant vert ofte skriven *gh*, ogso etter *l*, *n* og *r*, t. d. *dægghi* I 3_{1,9} *logleggh* I 2₅ *hellghu* I 1₂ *refsingh* Pr._{4,0} *torghe* VI 8_{3,2}.

15. Handskrifti hev *ft* i ord som *aftans* VII 16₈ *aftir* II 10_{2,1} *æftir* Pr._{1,5} (*eftir* II 7₇ ofl.) *hoftum* dpl IV 9₈ *hæfta* III 14₄ *krafte* II 1₃ *lofthus* VI 8_{1,0} *skæftra* III 11₃ *tuftir* VI 5₃ *þofto* III 11₁.

Alltid *ællifta* II 4_{3,2} *gifta* V 2_{1,0} *haft* part. III 13₅ *tolfta* II 4_{3,5}; oftast ogso *køyfti*, t. d. VII 5₄ (*køypti* III 17₃ VI 16₈).

I sume ord er svaging millum *ft* og *pt*: *hæipt* IV 17_{1,2} ofl. *hæiptugri* IV 20₅ (*hæift* IV 18_{2,9} ofl.) *lerept* VI 16₄ (-*eft* VI 8_{1,3} ofl.) *opt* II 3₆ (*oft* IV 17_{1,2} ofl.) *skapti* IV 14₅ (*skafti* IV 22₂ ofl.), *skipta*, *skipt* III 4_{1,2} ofl. (-*ft* V 14₁ V 1_{1,4}), *skriptum* IV 17_{1,3}.

Merkn. 18. Handskrifti hev *fs* i ord som *refsa*, t. t. Pr._{2,9}.

16. Former av ymist slag:

a. Fyrrnordisk ljoskifte *e—i*. Av ord med *e* er merkande: *brennr* III 4_{1,7} *renna* v. VI 3_{1,9} *evæst* v. III 4_{1,9} *tvænt* II 4_{2,1} (IV 19_{1,5}); med *i*: *þrimr* III 4_{1,8} ofl. *e* og *i* skifter i *þrenningu* II 4₁ og *þrinningu* X_{5,9}, *uiganda* part. IV 12_{1,7} ofl. og *veganda* IV 13₈, *vegen* part. IV 12_{3,6} ofl. *veget* part. ofl. IV 12_{1,2} *hins vigna* IV 12₇ *hins vegna* IV 12_{1,3} (jfr. *viga* i G, § 30, 16a). I Hird. (med same hand) *snimma* kap. 25_{2,0}.

b. Fyrrnordisk ljoskifte *o—u*. Hertil former med *o*: *-konar* VII 28_{1,4} (ogso *-kyns* VI 8_{2,9}) *ærtogh* III 8₁ ofl. *hertoghe* II 8₁.

Med *u*: *gud*, t. d. II 1₉ *gull*, t. d. VII 5₁₃ *sun* Pr.₁ ofl. *opukka* obl. IV 24₅; (jfr. nyn. *utukka* f. Shl. Voss, og *tukkna* m. (for *toknad*) Hard. (Kvam) med fleire dilike ord hjaa Ross). *uxa* obl. III 14₇ (*yæn* VII 6₉). — *rufin* part. VI 12₁₄ er venteleg svensk paaverknad (= *rofin* IV 13₁₂); jfr. berg. folkem. *sköten* partic., og *skutten* hjaa Abs. Pedersen.

Med lang *o*: *böar* VI 3₃ *bonde* II 5₂₂; med lang *u*: *hiuna* V 3₉ ofl. *hiunskap* Pr.₃₂.

Av andre ord som skifter med *o* og *u* i norske maalføre hev handskrifti *klocko* I 3₁₅.

Præp. *or* (alltid) og præfiks *or* i: *oreigi* VII 13₁₆ *orlendis* IV 9₃

c. Frumnordisk *aiw* hev vorte *io* i *miot*, adj. n. IV 18₁₈; svagar millom *æ* og *io* i *sæ* asg VI 8₂₄, men *sio* asg III 3₁₂ *sio* dsg III 3₈; *æ medan* V 7₃₀.

d. *α.* Handskrifti hev endingi *-endi*: *likende* IV 3₁₂ *lunnendum* II 10₇ *rangendum* IV 18₂₃ *rettenda* gpl II 2₄ *sannendi* IV 18₂₁ ofl. *þarfenda* III 1₆. Undt. *rettyndi* IV 3₈ Pr.₂₄ (trøndsk paaverknad).

β. Adjektiv paa *-igr* og *-ugr*: *kunnigir* Pr.₁₃ *naudigh* IV 3₅₁ *skyldugir* I 2₉ *værðugr* II 7₄.

e. Ljodbrotet er ikkje gjennomført i *spellum* dpl II 4₁₈ (4 g); *gellða* (betala) VII 12₁₅ kann vera skrivemaate for *giælða* (t. d. VII 13₁₁) av *gjalda*, liksom umsnutt *giærð* s. f. VI 5₇ kann vera skrivemaate for *gerð* (III 7₁₂); i *fermenningar* IV 17₁₈ kunde *fier-* vera ljodbrot (for *fær-* *fiar*) av *fer-*, som elles er det vanlege ogso her, t. d. *fermenningar* IV 8₄ 12₁₂.

f. Vokallengjing.

Framfor *l* + konsonant er det mest likt til at der ikkje hev vore lengjing av vokalen; for dette talar *bolikum* Pr.₁₈ og endingarne med *-u* og *um* i ord som *frealsum* IV 12₃ *sealfum* X₃₃ (4 g); for *halfu* som er den vanlege form, t. d. I 5₃, finst 2 gonger *halfo* VI 1₃ VII 12₂₀. Dersom stommvokalen hadde vore lang i desse ordi, vilde visst fleire av deim havt *o* i endingi. Ogso *holf* apn I 6₂ *siolf* IV 29₁₆ (2 g) talar for det same.

Merkn. 19. Aksentar vert ikkje bruka; men lang vokal vert stundom skriven tvifelt, t. d. *baat* III 2₁₆ *seet* (part. av *siá*) IV 22₇.

g. Vokalstyting.

æ hev vorte stytt til *e* i *henne*, som her er den vanlege form, t. d. V 2₁₆.

Tviljoden *au* hev vorte *o* i *brott*. *æ* stend for *æi* i *græði* V 12₈ *hæðni* IV 3₃₄ *mær* II 6₃ (misskr. eller svensk innverknad). *øy* hev

vorte *ø* framfor samansett konsonant i *røndir* VI 3₂₆ (part. av *røyna*). Sjaa elles ovanfor under 9a.

h. Ymse vokalhøve.

α. Stutt *ø* hev vorte *e* i *kemr* I 2₆ ofl. for *kømr* som likevel ogso her er den vanlegaste form, t. d. I 5₄; *ællzslækking* VI 3₃₃ (*ellzsløkking* VI 10₅) *slekter* part. nsm VI 10₅.

Lang *ø* hev vorte *e* i labialt umvære i *færa* v. V 17₉ (= *føra* t. d. V 20₉) *lepi* 3 sik (av *laupa*) VII 13₅ *sammedr* V 7₇₃; jfr. *bearens* I 2₂.

Merkande er: *smior* VI 16₅ (5 g; *smørs* III 10₇), *ertogh* og *ærtogh*, t. d. III 8₁. *ærendz lausu* VI 2₁ *oxar* gsg IV 19₆.

β. *i* hev vorte *y* framfor *l* + konsonant: *sylfr(s)* I 2₄ ofl. (*-i-* VII 9₃); men *i* held seg framfor *r* + konsonant, t. d. *hirð* II 5₃ ofl. *virða* VII 19₈ *kir'kia* II 1₁₁.

γ. *y* held seg oftast i *þyckia* I 3₅ ofl. (ogso *þickia*, t. d. Pr.₉), er vel *i* i *firi*, skr. *f* med *i* yver; oftast *ifir* t. d. II 7₄ *ivir* Pr.₂₆ (*yfir* VII 6₁₄) *imis-* II 3₄ ofl. (*ymis* gsn II 2₁; *skulu* hev i imperf. oftast *skuldi* (III 13₅) men ogso *skilldi* Pr.₆ VI 9₉; *herbirgi* IV 3₄₆.

Merkn. 20. For *y* steng *iu* i *biugmiols* III 10₁₀, som vel maa vera svensk paaverknad, med di *biug* er ukjent i norske maalføre.

δ. Endings-*a* i komp. neutr. paa *-ara* hev vorte *-e* i: *liosare* Pr.₁₃ *uidare* III 2₇ *sannare* VII 6₁₄; men ogso *a* finst t. d. *sannara* VIII 16₈.

ε. Yvergang fraa *o* (*u*) til *e* i ljodlinn staving er der ikkje merke etter.

ζ. Etter *ø* er innskoten *y* i staving etterfylgd av ending som inneheld *i* i *øyxi* asg (øks) VII 6₇ (*øksar* gsg IV 19₆).

i. Konsonantypergang.

α. *ðl* > *ll*: *brullaupum* IV 19₃ (jfr. *mullaugu* Hird. 47₁₄) *skrilliosom* VI 9₇.

ðn > *nn*: *Sunnes* VII 26₆.

rl > *ll*: *kallar* III 8₄ (*karlmen* II 6₂).

β. *lr*, *nr* etter lang vokal hev vorte *l(l)*, *nn*: *þræll* ns. III 3₁₃ *hæil* adj. nsm II 6₁₂ *sælle* adj. komp. IV 18₁₈ *svæin* nsg III 8₈ *þion* nsg III 1₅ *skamsynnar* adj. gsf II 2₁₆.

γ. Klanglaus konsonant hev vorte klangfør i *skisældili* VI 8₉ for *skialdpili*; denne yvergangen er truleg berre for auga, jfr. *skjeldtile* Hard. Sogn, *skjentile* Voss.

δ. *t* hev vorte *ð* i endingi *-it*, naar stomnen endar paa *t*, t. d. *maltid* s. n. VI 14₉ *uitid* s. n. III 11₇ *uitid* 2 pp (av *vita*) Pr.₄ *getid* part. Pr.₄ *slitid* part. VIII 15₄ (i Hird. 50₅ ogso *iattad*, men her i Bylogi *iattat* II 3₁₃).

ð vert i utljod skrive *t* i *handzsalat* npn VII 4₁.

v > *m* i *helmingr* for *helfingr*, sjaa ovanfor i 13. *mit* i pers. pron. dual. IV 23₅ (= *vit* IV 23₅).

j. Konsonantburtfall.

α. Umfram det vanlege burtfall av *g* framfor *l* og *n* (*likt* I 51₇ *noghar* IV 18₅), av *h* framfor *l*, *n* og *r*, og av *v* framfor *r*, *u* og *o*, er merkande:

h hev falle burt i *pusundrat* X₅₄.

l hev falle burt framfor *f* i *hava* (for *halfa*) VI 7₄ VI 15₈ *seafsætt* IV 19₄; dette slag burtfall er no ukjent i denne landsluten, men etter sume merke aa døma hev det i gamle dagar vore meir utbreidt enn no.

Merkn. 21. Ved jamlaging etter andre former hev *v* kome innatt i *vollidit* part. Pr.₄₈ *vordit* V 24₈ (for *ordit*).

β. Konsonant millom konsonantar er burtfallen i *giælkkyri*, *giallkyri*, t. d. I 1₆ III 10₁₃, *verallett* II 2₅ (-*ld*- i same lina).

γ. I utljod hev falle burt:

b i *um*, allstad for *umb*.

m i i pers. plur. framfor *ver* i *skulu ver* III 1₆; men oftast vert *m* standande, t. d. *Byðium ver*, *þackum ver* Pr.₄₇₋₅₀.

r i nom. sing. av *sun* Pr.₁ ofl. og elles ofte i nsm av ord med stomm som endar paa *r*, t. d. *huer* I 2₁₀ *nokor* I 3₁₇; sameleis i *uid* præp. t. d. Pr.₉; i *hyl* 3 sp (av *hylia*) IV 20₁₅ *skil* 3 sp (av *skilia*) V 1_{5.6}, som kanskje hev sin grunn i samanfall av formerne for 1ste og 3dje person i præsens (jfr. 17, ε her nedanfor);

i endingi *-ra* i gpl *bæzta* Pr.₆ (aalment *-ra*, t. d. *slíkra* Pr.₁₄);

i ljodlinn staving etter vokal, *annara* (for *annarrar*) V 7₇₈ (jfr. *þessara* gsf Hird. 26₇) *engi* npm II 4₈ (-*ir* V 3₇).

n i *himiriki* II 1₁₉.

Um burtfall av ð etter *r* sjaa under **k** her straks nedanfor.

k. Konsonantinnskot.

ð er innskoten etter *r* i *svorðnum* (part. av *sveria*) II 5₁₂. Dette synest visa at avskrivaren hev vore i tvil um kva tid det skulde vera *r* og kva tid det skulde vera *rð*, eller at ð i talen hadde byrja falla burt etter *r*; dette finn studnad i Hird. som er skrivi med same hand, og som gjer fleire slike mistak: *varðnaðar* 38₃₅ *landvorðnum* 38₁₉ og umsnutt *ortak* 38₆ (for *ordtak*). Av anna slag er vel *sirðla* adv. Hird. 25₁₅ for *siðla* eller *siðrla* (metathes?), no *sirle* Hard.

n er innskoten i *gengnum* præp. III 12₁₂ (= *gegnum* IV 15₈).

r er innskoten i *meðr* Pr.₁; elles *með*, t. d. Pr.₉.

l. Konsonantlengd.

α. For stutt konsonant stend stundom lang, soleis vanleg *ll* framfor *d*, t. d. *ældr* VI 3₁₆ ofl. *ællzi* II 4₂₇ *giallde* VII 25₁₆ *golldet* VII 12₁₂ *skulldar* VII 10₃ *tallder* II 4₃₄ *valld* II 2₆; *n* vert ikkje lengd i denne stoda, t. d. *land* II 5₁₁ *stendr* VII 11₄. Dette synest vitna um palatal uttale av *l*, men ikkje av *n*, framfor *d*. Ogso framfor *g* finn me stundom *ll*: *hellghu* I 1₂, men oftast berre *l*.

Ogso elles vert konsonantar stundom lengde baade etter lang og stutt vokal, t. d. *ioll* VI 3₄ (= *iol* III 7₇) *karlla* VI 7₁. For stutt *t* stend ofte *tt* i *uttan* I 3₂₄ (ogso *utan*, men sjeldan) *utt* adv. VII 23₄; fleire dømme er: *att* præp. III 6₁ (oftast *at* I 3₁₅), *skips brottom* dpl VII 13₂₅ *fott* (o: *fót*) X₃₁ *hættir* 3 sp IV 12₂₂ *slimu settri* IV 27₂.

β. For lang konsonant stend ofte stutt. Soleis:

etter lang vokal: *bøt* part. I 4₁₄ *hat* adj. n. (o: *hátt*) VI 4₄ *miot* adj. n. IV 18₁₈ *not* s. f. III 4₆;

etter stutt vokal: *annara* gpl Pr.₃₄ ofl. *dryk* I 3₁₉ *dyr* f. (dør) III 4₄ *flut* part. I 2₇ *gamal* nsm V 20₂ *got* adj. n. (av *góðr*) II 1₁₈ *hin* nsm II 4₂₇ (alltid), *leg* 1 sp (av *leggja*) II 8₂ *man* IV 4₃ (*mann* 9₉) *men* (pl. av *maðr*) alltid, t. d. I 2₈ *ros* s. n. (øyk) VII 20₁ *skom* f. IV 12₃₃ *tryglega* II 8₄ *up* II 1₆ ofl. (ofte).

Merkn. 22. *oss* pron. vert oftast skrive soleis, men ogso *os* X 60.

m. Ymse konsonanthøve.

k-ljoden vert alltid skriven *k*; for lang *k* vert skrive *ck* og *kk*: *backa stokka* III 2₉ *klocko* I 3₁₅. Framfor *æ* (stutt og lang) vert ikkje sjeldan skrive *ki* (og *gi*), t. d. *kiændr* part. IV 12₃₇ *kiæra* I 3₂₅ *giældr* 3 sp VII 12₁₄ *giæta* I 4₈, men oftast berre *k*.

Upphavleg *v* vert skriven *u* eller *v*: *Uer* pron. II 1₉ = *ver* II 1₁₀ *uit* s. n. V 19₉ *vinnr* 3 sp IV 29₇. Merk: *Bjorgvin* Pr.₃ ofl. *-vinar* IV 15₁ *-uin* X₄₆.

Upphavleg bilabial spirant vert skriven *u*, *v* eller *f*, i utljod alltid *f*, t. d. *hævir* 3 sp (av *hava*) I 1₁₂ = *hævir* II 2₅, *ivir* præp. II 1₁₇ = *ifir* II 2₇ *hafa* II 1₂ = *hava* II 2₇ *Olafs* I 1₂ *lif* IV 17₂.

z = *s*: *mannz* VI 13₈ *ryskiazt* IV 22₁ *vardhallðz* VI 3₅ *vorðzlu* VI 10₁₃; = *ts*: *møz* III 4₂; = *ds*: *utlenskr* III 4₁₁; = *st*: *kaupaz* VII 9₁. *z* er yverlaups i: *huinzsku* VI 3₂ (jfr. ogso *nauðz syniar* VI 10₇ *handzsalat* VII 4₁ ofl.

Merkn. 23. I *mozc* VII 12₁₆ 16₁ *Pilazc* II 1₄ *skycz* IV 14₅ synest *c* vera misskriven for *t* (etter ei handskrift, der *c* og *t* hev vore skrive mykje sameleis).

17. Nokre ordformer.

α. Substantiv. *sauðar* gsg III 8₉ *læknes* gsg IV 9₁₀ *baðom vegin* dpl III 18₆ VI 8₂₉ *veitr* f. npl VI 4₃ *ævar* gsg II 10₁₇ (yvergang til sterk bøygning); yvergang fraa sterk til linn bøygning syner *ræiðir*, m. (III 1₁₀) *ræiða* obl. III 2₁₆, *ænda* obl. Pr.₅₁. Av gen. plur. er merkande: *bryggna* VI 4₁₁ *kistna* VI 8₂₁ *næpna* VIII 14₁, *ræiðna* III 6₁₂, *fyllkna* III 6₁₂ (av *fylki* n.). — Merk: *a Frostapingi* II 3₁₂.

β. Adjektiv. *bæzta* gpl Pr.₆ (= *bæztra* III 1₁₂). Komparativ paa *-ara* og *-are* i neutrum (sjaa ovanfor under 16 h ð).

γ. Pronomen. Pers. pron. *ver* pl. II 1₁₀ ofl. *uit* dual. IV 23₅ *mit* IV 23₅.

Av *þessi* er merkande: *þessor* apn IV 14₈ (= *þessi* I 4₃ ofl.) *þesse* dsf X₅₁ (= *þessare* IV 15₈); *þuisa* dsn Pr.₂₇ (3 g; oftast *þesso*, t. d. II 4₂₂); *þæima* dsm og dpl I 3₆ (7 g) *þessa* gpl II 2₁₄ III 12₈ (*þessara* II 4₃₈).
en rel. pron. IV 17₁₇ (2 g).

Av *engi* er merkande: *engin* nsm IV 23₁₀ (*engi* I 1₁₅) *engi* npm II 4₈ (*-ir* V 3₇); *engi* f. og npl IV 14₄ 18₆ *engare* dsf V 24₇ *engara* gpl Pr.₃₄.

I *nokor* vert formerne ikkje samandregne, um endingi byrjar med vokal: *nokorar* Pr.₃₃.

I *æin huer* (ell. *huær*) I 4₃ vert baae ord bøygde: *æins huærs* gsm IV 11₈ *æinu hueru* IV 3₂₁.

ð. Talord. *tuæim* dpl II 2₂ *þrimr* IV 22₁₂ (3 g); *seautigiv* X₅₄.

ε. Verb. Notidformer: *ek em* II 7₄ *lygr* I sp II 8₉ 9₆ 10₁₁, som syner saman med *hyl* 3 sp IV 20₅ *skil* 3 sp V 1_{5.6} at formerne i præ. sing. held paa aa falla saman. Elles er dei regelrette former dei vanlege. — Merkande er ogso: *brægðr* 3 sp IV 15₂ *helpr* 3 sp VIII 1₂ *trúir* 3 sp II 1₁₀. Um *takr* (= *tækr*) sjaa merkn. 8. 2 pp endar paa *-t* (ð): *skulit* Pr.₇ *trøystit* Pr.₈ *varkynnit* Pr.₄₇.

Ubøyggt præ. part. er *griplande* dpl II 3₉.

Refleksive verb endar oftast paa *-zt*, t. d. *finnast* I 1₆, ogso (*-zst*) *-st*: *skerst* I 4₁₀, sjeldan *-s*, *-z*, *-zc*, *-sc*, t. d. *skils* V 5₁ *slæz* I 3₁₇ *íðrazc* II 1₁₆ *lízc* VI 9₄ *berasc* II 5₁ (*-zt* og *-st* misskrive eller mislese for *-zt*, *-st*? jfr. ovanfor um *z*, merkn. 23).

ζ. Adverb. *ellar* (elles) VII 19₁₁; *elligar* II 5₁₀; *varla* IV 18₂₆.

η. Præpositionar. *millum* Pr.₂₈ ofl. *a meðal* III 7₂.

θ. Konjunktionar. *ella* (eller) VII 25₂ = *ellar* V 20₉; *fyr er* (o: fyrr en) Pr.₁₉.

§ 41. Handskrifti minner i mangt um G og maa, mest paa grunn av ljodsamhøvet og *u*-ljodbrigdet av *a*, reknast til nordvestlandsk. Likevel er der so mange undantak fraa det vanlege nordvestlandske og tilnæring til hordske maal, at boki skapar ein yvergang til sudvestlandsk maalføre.

XI. Fragment av Henrik Harpestrengs lækjobok (Harp.).

Grunnlag: upphavsskrifti (2 blad) Am. 696 4to I. Sjaa Gamalnorsk fragment av Henrik Harpestreng, Vid. selsk. Kristiania 1906.

§ 42. I desse fragmenti finn me:

1 a. *u*-ljodbrigdet av *a* ogso framfor halden *u* er gjennomført og vert oftaste skrive *o*: *blodru* 1₉ ofl. *hofud* 2₁₄ 4₂₉ *nosum* 1₁₁ *ollu* 1₅; i gong vert skrive *au*: *daunsku* 3₃₂.

Merkn. 1. Av *munu* og *skulu* hev hdskr. berre *man* 3₃₃ 3 sp og *skal*, t. d. 4₇.

b. Substantiv f. paa *-an*: *prutnan* 2₂₆. — Av particip paa *-adr* (*stappadr* 2₁₅) i nsf og npl er der berre eit par dømme: *stoppud* nsf 1₁₂ (*-ut* 1₁, 4 g) (*þurk*)ad npn 1₂₁.

2. *u*-ljodbrigde av *á* i *nott* 1₂₈.

Merkn. 2. Av ordformer som *u*- og *v*-ljodbrigdet ofte hev innverknad paa, er merkande: *hon* pron. 1₁ ofl. *-gerer* 2₁₂ ofl. *gærer* 1₃ 1₂₅ *giorer* 2₂ (her danisme?). — *mikla* asf 3₇ *mikilli* dsf 3₂₅. — *millum* 3₂₆ (2 g). — *þyckua* asf 4₉.

Merkn. 3. Etterljodbrigde ved *u*- i *synsistr* 1₁₅ ofl. (svine-istra) av *suínsistr* > *suínsistr* > *synsistr*, skrive *synnsistr* 2₁₉. Dette synest vera eit godt dømme paa at *ui* kann verta *y*, um det ikkje kjem *u* i næste staving.

3 a. *i*-ljodbrigdet av *a* vert skrive *e*, t. d. *eppli* 4₁₅ *uex* 3 sp 3₂₇ *tekr* 3 sp 4₆ *berendi* 3₂₉ *leggiast* 4₂; i gong *x*: *bæzt* 3₉.

Merkn. 4. *hwerr* pron. 1₁₆ 3₃₄ *huerr* 3₃₃ 4₂₇.

b. *e*-ljod av upphavleg *ei i*.

c. Upphavleg *e* vert oftaste skriven *e*: *er* 3 sp 1₃ *etr* 3 sp 1₃ *Drechr* 3 sp 1₈ *uerk* 1₈ ofl. Undantak: *æða* 1₁₃.

d. Upphavleg lang *e* vert skriven *e*: *letr* 3₇ *ulett* 1₂₅ 3₁₉. Um *reittan* 1₃₁ sjaa nedanfor under 16.

Merkn. 5. Paa etterljodbrigde ved *i* er der ikkje dømme.

4. *i*-ljodbrigdet av *á* vert oftast skrive *æ*: *nætr* 1₁₂ plur. av *nott*, *munnsære* 3₉, *þær* pron. 4₁₈, *þuærr* 3 sp 1₁₃, *lætr* 3₁ *færr* 3 sp 1₁₈; *ę* i gong: *mær* nsg 4₃ (mey). Undantak: *leknesdoms* 4₁₄ (*læknes-* 1₉ ofl.) *lerverk* 3₁₆ 4₁₀ (men *læra* gpl 4₁₇) *letr* 3₁₂ (3 g).

5. Handskrifti hev *þat* 1₁₀ ofl.

6. *i*-ljodbrigdet av lang og stutt *o* vert skrive *o* (*ø*, *ø*) *sotan* 3₂₇ *grønn* 4₂₂ *kóm* 3₁₇.

7. Privatív partíkel er *u*- *ulett* 1₂₅ *ukunnígu* 2₂₁; í gong *o*: *okunnígan* 2₂₂.

8. Halvljoden synest ha vore *e*: *líver?* 1₂₃ skrive *lív^sr* 3₂₉ *lív^srr* 2₂. Elles vert halvljod íkkje skriven. Í *konr* 4₇ plur. for *konor* og *sprungr* 4₁₈ for *sprungur* er vokalen í endingi íkkje skriven, venteleg fordi han var av same slag som vokalen í hovudstavingi.

9 a. Tvíljodarne vert skrivne:

au, t. d. *augum* 1₁₁ *blautri* 1₁₂;

ei (oftast) t. d. *eitr* 1₂₉ *þeim* 1₁₁ *steini* 4₁₂; men ogso *æi*: *hælsar* 3 sp 3₁₁ (*heilsar* 3₂₃, 4 g) *hælsu* obl. 3₆ *huæti-stump* 1₂₇ *mæira* 1₃₀.

ey (oftast): *reyk* dsg 3₆ *leysir* 4₃₂ (*loysir* 4₂₆).

b. Stigande tvíljodar vert skrivne *ia*, *io* osfr. t. d. *iafnan* 4₄ *miok* adv. 1₈ *frio* 1₂₀ ofl. Í gong *eo* í *freo* 1₂₅.

Konsonantisk *u* vert skriven *u* eller *v*, som ogso elles skifter í handskrifti: *huæti-* 1₂₇, *hverr* 1₁₆ = *huerr* 4₂₇ *Sua* 2₃₄ *sueitaz* 3₁₄.

10. Ljodsamhøvet í endingar er gjenomført etter dei vanlege reglar, so det stend:

a. *e* etter *a*, *á* *e* (upphavleg), *o*, *ó*, *æ*, *ø*, t. d. *manne* 1₂₅ 3₁₈ *uatne* 2₂₁ (3 g) *late* 2₁₅ *kvende* 3₂₂ *henne* 1₃ (5 g) *gerer* 2₁₂·1₇ *kome* 3₁₅ *mote* 2₅ *munnsære* 3₉ *gærer* 1₃.

Undantaki er: *allir* 2₆ *hunangi* 3₈ *verði* 4₁₈ *uedri* 3₁ *sodin* 3₁₅·2₂ part. f. (*soden* 2₂₃, 3 g) *sodit* 3₅·2₉ *skorit* 4₁₄ *rotinn* 4₁₃ *rotin* 4₃₀ *læknis-* 1₁₀ (*læknes-* 1₁₇, 3 g). Som dømi syner er det mest particip som hev tilstemne til *i*. Í alt er der 12 undantak mot 37 høve etter regelen¹.

b. *i* etter *e*, *i*, *í*, *u*, *ú*, *y*, *ý*, *ø*, *au*, *ei*, *ey*, t. d. *eppli* 4₁₅ (2 g) *merki* 1₂₄ (2 g) *ruvit* part. 4₁₆ *kuidi* dsg 4₂₉ *lítit* 3₁₂ (2 g) *þrutit* 1₇ *luti* 2₃₁ *husi* 3₂₄ *fyllir* 2₃₃ *mykir* 2₃₄ *hoggit* 4₁₄ *blautri* 1₁₂ *þeirri* 1₁₉.

Undantak er *leyser* 3 sp 2₂₈ (*-ir* 4₂₀, 2 g), 1 undantak mot 47 regelrette tilfelle.

c. *o* etter *e*, *o*, *ø*, t. d. *ero* 1₂₁ (alltid) *kono* 4₂₆ *norreno* 3₃₂.

Undantak *vætu* 3₇; 1 undantak mot 7 regelrette høve; det latinske *oleum* 4₁₁ (2 g) *oleo* 2₇ (3 g) er íkkje medrekna.

¹ Dei tilfelli hdskr. hev avstyttingsteíkn for endingi *-er* eller *-ir*, er sjølv-sagt íkkje medtekne, men berre dei fullt utskrivne endingar.

d. *u* etter *e*, *i*, *í*, *u*, *y*, *o*, *au*, *ei*, t. d. *eplum* 4₁₇ *kuistum* 4₁₇ *sinum* 4₂₉ *lungu* 2₁₀ *fyrstu* 3₁₇ *ollu* 1₅ *hofut* 2₁₄ *dauðu* 3₅ *hæilsu* 3₆.

Undantak *eyro* 2₁₅; i undantak mot 47 regelrette høve.

Alt i alt er av 153 tilfelle 138 regelrette og 15 undantak.

Merkn. 6. Um ljodsamhøvet i avleidingsendingar er det ikkje raad til aa vita noko visst, med di me finn berre dømi: *idulega* 2₂₇¹ *skadlig^s* npm 2₆ *storliga* 1₂; *fleckottr* 3₃₄; den etterhengde artikkel i: *loginn* 1₁₇ 2₁ *barninu* 3₂₀.

Merkn. 7. Det refleksive pronomen vert skrive *sik*.

11. Adjektiv-artikelen er *hinn* 4₃, *hit fyrra* 1₁₀; merk »*et mæira*« 1₃₀ (= *mæira*).

12. Handskrifti hev *þ* paa vanleg vis i gnorsk; i staden for *ð* vert allstad skrive *d*.

13. Um maalføret hev havt *fn* eller *mn* er ikkje lett aa sjaa av det einaste døme *iafnan* 4₄.

14. Spirantisk *g* hev ikkje serleg teikn.

15. Handskrifti hev *ft* i *eftirburd* 2₂₈ *oft* 2₃₃ 3₇ *kraft* 4₃₁.

Merkn. *fs* i *Cafsia* ved mislesnad for *Tafsia* 4₈ (o: *Tapsia*)².

16. Former av ymist slag.

Frumnordisk *aiw* hev vorte *io*: *frio* 1₂₀ (4g; *freo* 1₂₅), *miora* komp. 1₁₀.

Adjektiv paa *-igr* og *-ottr ukunnig-* 2₂₁; *fleckottr* 3₃₄.

Ingi vokallengjying framfor *l* + konsonant: *hiolp* 1₁₉. Aksent yver lang vokal er berre bruka i gong i: *færr* 1₁₈.

a held seg i ljodlinn stoda, ogso i komp. neutr. *heitara* 3₂₇.

Stutt *e* og *o* skifter i: *kømr* 3₁₇ og oftare *kemr* 2₂₁ (4g); *ønga* obl. 1₄ og *einga* 3₂₀ av *engi*, *øngi* (for *øngu*) m. asthma.

Lang *æ* hev vorte *ø* i *nøst* 4₆, som vel er jamlaging etter eit komp. *nøre* for *nære* (*nøre* D. N. I 228₇; Sogn 1334). Lang *æ* og *ø* skifter i *munnsære* 3₉ og *munnsøre* 1₆ (sjaa Fragn. av Henr. Harp. s. 10 og s. 13).

Lang *ø* hev gjenge yver til *e* i *norreno* 3₃₂; jfr. *a noreno* Barl. 39₅. *i* held seg framfor *l* og *r* + konsonant: *silfr* 4₈ *ibn* 3₂₇ *stirt* 2₃₄. *fir^s* præp. 2₆, elles berre *f¹* (o: *firi?*).

e hev gjenge yver til *ei* i *geingr* 3 sp 3₃₀ *einga* obl. 3₂₀ (sjaa Harp. s. 11). Sameleis lang *e* i *reittan* 1₃₁ (sjaa Harp. s. 12).

¹ Kaalunds lesning, som eg er samd i, i staden for *iafnan*, som eg sette inn etter gissing.

² Sjaa Kr. Kaalund: Den islandske lægebog. Kjøbenh. 1907, sid. 358.

æ hev vorte tviljod i *fæir* 1₂₆ = *fæirr* 1₃₁ for *fær* 3 sp av *fā* (sjaa Harp. s. 12). *úá* > *uo* framfor *n*: *uondre* dsf 4₂₃ (men *sua*, *tua*).

h hev falle burt framfor *l* og *r* i: *landreng* 4₂₀, *reinsa(r)* 2₂₂ (8 g); dømme med *hn* er der ikkje.

gn hev vorte *kn* i *knutt* 3₂₆ (er vel = yngre *gn*. *gnutt* for *gnuit* part. av *gnúa*); *knu* for *gnu* er no berre kjent fraa Valdres.

rl > *ll* i *kallmanz* 4₅; jfr. *kalmann* Sfj.

d vert stundom skriven *t* i ending etter vokal: *hofut* 4₉, *stopput* part. f. 1₁ og ofte i *uit* præp. t. d. 1₅.

p er innskoten i *uarmpt* 3₁₂ 4₁ for *varmt*; *t* i *laustn* 3₂₅, venteleg for *lausn* med klanglaus *n*; jfr. *laustn* D. N. I 361₈ (Veøy 1358).

For stutt konsonant stend ikkje sjeldan lang, t. d. *færr* 1₁₈ *þuærr* 3 sp 1₁₃. *l* vert stundom lengd framfor *d* og *t*, men ikkje framfor *n*, t. d. *elld* 1₂₁ *holld* 1₇ *kolld* 3₃₂, men *hunda* 1₃; *alltt* 4₁₃ (sameleis D. N. II 306₈; Giske 1350).

For lang konsonant stend stutt i *manz* 1₂₂ *uatzot* 3₁₀ *stet* 3₂₈ (*stett* ofte) *daut* 4₂₆; kann henda berre prikken som skulde staa yver konsonanten er utmaadd.

17. Nokre ordformer.

Merkande er *flæcka* apl. 2₃₀ *lungusott* 2₁₀; *lunga* hev vorte kvendkyn; *hialpar* 3 sp (av *hialpa*) 1₂₈ = *helpr* 4₃₄. *ual* adv. (vel) 3₁.

Refleksive former paa *-azt*: *temprazt* 1₂ *stappazt* 3₁₁ (2 g) *leggiazt* 4₂ *getazt* 4₇ *blandazt* 4₂₉; i gong *-az*: *sueitaz* 3₁₄ *millum* præp. 3₂₆ (2 g).

§ 43. Fragmentet maa etter dette vera skrive paa nordvestlandsk maal; det er venteleg ei avskrift av ei eldre gnorsk umsetjing. Sjaa elles det oftneemde Gam. Fragm. av Harp. sid. 9—16.

XII. Innskrifter.

*Antemensalet fraa Stryn*¹. — *Marmorsteinen i Tingvoll kyrkja.*

§ 44. I Bergens museum er der ei merkeleg tavla — antemensale — som i 1826 kom inn fraa kyrkja i Stryn i Nordfjord, der ho hev henge fraa uminnelege tider. Paa tavla er der i tvo rader 8 jamstore rundingar — 4 i kvar rad — med tempera-maalarstykke, som syner fram korleis persarkongen Kosro II førde burt den heilage krossen fraa Jerusalem, og korleis keisar Heraklius vann paa honom og førde

¹ Sjaa B. E. Bendixen: Das Antemensale aus der Kirche von Nedstryn i Bergens museums aarsb. 1892, og pl. II att i boki her.

attende krossen (aar 628). Umkring kvar runding er der ei innskrift som fortel kva bilætet skal syna fram¹.

Innskrifti — som er avprenta millom prøvorne atti boki her — er paa nordvestlandsk maale, som lesaren snart vil sjaa; merkande er samanskrivingi av tviljoden *au* til *av* paa tavla 8 (*daudir*); halvljoden er *e*: *kemer*, *siter* (1 gong i: *drepir*); det bundne kjenneordet er *enn*, *en*, *et*, som elles er uvanlegt i dette maalføre, og synest her som sumtid elles (jfr. Gildeskraai fraa Gulatingslag § 33 11; sid. 96 ovanfor) aa vera bruka som noko meir høgtidleg enn *hinn*; *hernemde* 3 si for *hernæm-* (*e* for *æ* millom nasalar). Ordet *port* for *lid* (*borgarlid*) og kanskje ogsø *prydi* f, som her synest bruka med ei tydning som nærrar seg storlæte, byrgskap = geng. *pryde* (*pride*), fører tanken burt paa engelsk upphav; men samanlikna likevel innskrifti: *fengo daudir men lif ok siukir heilsv* med Hom. um same emne (Ungers utg. s. 175₂₂): *þa ræis madr af dauða ok fengo siukir hæilso*. Maalet i innskrifti er god gamalnorsk; halvljoden i *kemer*, *siter*, *drepir* peikar paa tidi umkr. 1300.

§ 45. I Tingvoll kyrkja (Romsdals amt) er der ein marmorstein i veggen attanum altaret, og paa honom ei innskrift med runer som er avprenta i Nicolaysens Fornlevninger — Kristiania 1862—1866, sid. 555. Innskrifti hev ljodsamhøve i endingarne og brukar *e* og *æ* paa same maaten som er vanlegt i nordvestlandsk. Skal ein døma etter formi *minnisk* (imperat. pl.) høyrer innskrifti utvilsamt til fyrste helvti av 13de hundradet, men formi *gerði ek* syner at mykje eldre enn 1250 kann ho heller ikkje vel vera.

XIII. Bergenske diplom.

§ 46. Dei bergenske diplom i fraa 13de og 14de hundradaaret syner fram ikkje so faa innbyrdes ulike maalføre. Soleis er D. N. II 33 fra 1293, som Jon notarius hev skrive, paa trøndsk maalføre liksom alle brevi fraa honom.

Fraa slutten av det 13de hundr. og frametter er ikkje so faa brev skrivne paa ei maalføre som ein næmast kann kalla gamalnorsk riksmale — ei millomform millom trøndsk og vestlandsk — som er næmare umrødd i utgreidingi um dei gamle norske kongebrev, og som ofte skil seg ut fraa nordvestlandsk berre ved di, at *u*-ljodbrigdet av *a* framfor halden *u* vert gjenomført etter andre reglar (sjaa Kongebr.).

¹ Bilæte og tekst minner sterkt um stykket *In exaltatione sancte crucis* i Hom. (Ungers utg. sid. 174—175), og bilæti høver godt ogsø til dette stykket.

D. N. III 37 fraa 1296 er ei prøva paa denne formi. Nordvestlandsk maal synest elles ha vore mykje bruka i Bergen i gamalnorsk tid. Samkvæmet med Firdafylke, dei store ætterne her og paa Sunnmøre, og sambandet millom Munkeliv i Bergen og klostret paa Selja i Nordfjord hev vel gjort mykje til dette. Av bergenske og andre diplom som i gnorsk tid næmast er aa rekna til nordvestlandske, er nemnande:

D. N. II 46 (1299). Regelrett. Merk: *Bioruin*₃ ds.; *ver*₃ pron. *smør*₆ *logmader*₂ nsg *ydr*₃ *eptir*₈ *hæyra*₂ *huern*₆ pron.

— II 58 (1300). Uregelrett: *uætrum*₁₀ dpl *ensikum*₁₃ *Brimanngrí*₅. Merk: *æda*₁ *sun*₂ nsg *budín*₆ *vider*₉ præp. *apter*₁₁ *høyra*₁ *læysa*₁₁ *smiors*₁₄ *vedrlausar oc vaurhlu* (o: *vedlausar ok vorzlu*)₁₅₋₁₆ *margtt*₁₈ *ødru*₂₀ *veshnar*₉ 3 sp *þorgylsi*₁₆ *huærum*₁₅ *annra*₁₈ gpl av *annarr*.

— IV 52 (1301). Uregelrett: *Rondom*₄ *retligt*₁₄ *friaslega*₁₆. Merk: *d* ofte for *ð*, *æptir*₄ *ifir*₆ *domer*₇ nsg *ryfer*₁₁ 3 sp *mærker*₁₂ apl *þat hit nedra kæret*₁₃ *seom* i pp (av *sjá*)₁₄ *son*₁₈ nsg.

Dette brevet hev Baard Petersson utferda; han var fraa Hardanger. Maalformi i dei brevi me hev fraa honom lyt me for det meste rekna til riksmal; men i dette brevet er *u*-ljodbrigdet av *a* so stødigt gjennomført at det kjem inn under nordvestlandsk liksom III 153 (fraa 1329).

— II 67 (1303). Uregelrett: *pennningom*₁₀ *a samo are*₁₂ *adrum*₁₉ (2 g). Merk: *iærder*₄ *iærðer*₂₃ *honom*₆ *aptrløysa*₉ *hendr*₁₃ *smørs*₁₄ *brentsilfer*₁₅ *æptir*₁₆ *ofrialsar*₂₁. Merk: *huærn*₈.

— III 64 (1306). Uregelrett: *Allum*₁ (*ollum*₄). Merk: *hvært*₁₉.

Brevet er prenta etter ei arnemagnæansk avskrift av »en tabt bergensk Codex» (Barth. IV E). Ei mengd av diplom i denne handskrifti hev vore paa nordvestlandsk fraa iste helvti av det 14de hundr.; soleis ogso dei mange forvitnelege brevi fraa bisp Haakon i Bergen, skrivne millom 1337—1341.

— I 117 (1308)¹. Undantak: *bæsse*₆ nsg, *østern*₆ *loghliga*₆ ofl. *vrðulghs*₁₈ *stæmdom*₆ (*fyrnæmdre*₁₄ *vendezst*_{5.13} 3 si) *sørku*₁₅ *messu*₁₇. Merk: *heyra*₁ *son*₂ *jærðar*₂ *koð*₃ 3 si (o: *kuad*; jfr. nyn. *kost* i Shl. for *kvaðst*), *þar*₅ *þat*_{4.13} *þæt*_{7.9} *anfynn*_{2.7} (*Arnfinnr*₄ ofl.) *honom*₁₁ *eptir*₁₇ *hans koronada*₁₉. Det vert gjort skilnad millom *þ*, *ð* og *d* paa vanleg vis, undt. *kærde*₂ *hafde*₁₂ *garde*₁₇ (striket gjennom *d* utmaatt av *tidi*?).

¹ Sjaa prøva no. 4 her att i boki. Tilvisningarne er til raderne i sjølve handskrifti.

- Dette brevet hev logmannen Eindride Simonsson, som aatte heima paa Nordfjordeidet, utferda. Det er ei god prøva paa gamalt nordtjordmaal; det gjer soleis skilnad millom *þæt* (utan ettertrykk) og *þat* (med ettertrykk), sjaa sida 11, merkn. 13 i denne boki.
- D. N. II 90 (1308, Balte klerk). Uregelrett: *sialfum*₁₃ *hinna*₄ art. gsf.
- VIII 47 (1314). Uregelrett: *Sørkuir*₄. Merk *þ*, *ð* og *d* skilde; *sun*_{2.3} *þar*₄ ofl. *aftr*₁₂ *a sio*₇ dsg *somikit*₈ *Borghuin*₁₆ (*Eyðuin*₁₅ (gardsnamn)).
- I 146 (1315). Uregelrett: *ollgognom*_{16.17} *hondom*₇ *monnom*_{1.4} *stofvnni*_{5.12.16} *stofvna*_{12.15.15} *fyrnemdom*₂. Merk: *d* for *ð*. *Anne*₁₉ (ɔ: *Arne*; jfr. nyn. *onnø* og *annø* i Ytre Sogn) *mer*_{4.5} pron. 1 pl., *settom ver*₁₈ *eftir*_{6.9.10} *mosso*₇ *Sæbion*₇ *son*₇ *þan*₈ *Sæbiannar*₉ *skolu*₁₁ *siouar*₁₂ gsg. *bdinnar*₁₃ npl, *sæstofvna*₁₅ *þar*₁₃.
- II 122 (1315). Uregelrett: *Berguin*₅ *Vikvar*₇. Merk: berre *d* og *þ*. *mer* pron. 1 pl._{3.4} ofl. *þar*₄ *æptan*₅ *aptr*₁₀ *Gratzle*₉ dsg (ɔ: *Grátle*) *nemfdom*₁₃ *smør*₁₀ *son*₆ *þolleif(r)*₅ *huzern*₁₁.
- I 148 (1316). Uregelrett: *allum*₁ (men *ollum*_{3.3}) *Besse*_{4.8} (4 g) *fodurs*₁₀ *viðrgongo*₂₁ *stadfesto*₄₀. Merk: *d*, *þ* og *ð* ikkje alltid skilde; *hundrap*₈ *þushundrap*₈ *ættleid(dir)*₁₃ (15 g) *oskurd*₃₄ *oskurd*₃₆ *stæmpnu*₅ *æptir*_{6.13} ofl. *son*₄ nsg *þænn*₂₅ *þætt*₃₃ *þær* (ɔ: *þar*)_{10.19} *stofo*₆ *-messo*₇ *iattado* 3 pi 18 *hins*₃₁ art. o- priv. part.₉ (4 g), *husproia*₁₇. Synest vera maal fraa Sunnmøre.
- II 129 (1317). Uregelrett: *viðulighs*₁₇. Merk: *d* og *ð* skilde. *eptir*₃ *aptr*₁₀ ofl. *ella*₁₁ (= *eda*) *vit*₁₄ pron. dual. men *mit*₁₅ *þatt*₁₄ *kemr*₁₂ o- priv. part.₁₄ *son*_{2.15} *hueriar*₇ apf.
- II 143 (1321). Uregelrett: *sender*₁ *agongolaust*₇. Merk: *d* ofte for *ð*. *eder* (ɔ: *eda*)₁ *Sæbion*₂ *nefnda*₁₁ *þat*₂ *oddrum*₉ *honom*₁₂ *hæifir*₂ *oyptir*₃ ofl. *syny*_{3.4} dsg av *son*₂ *vskiptu(m)*₃ ofl. Halv- ljosd: *Finnir*₅ (2 g) *fæller*₉ (av *falla*) *apter*₁₃.
- V 69 (1323). Uregelrett: *høgende*₈ ofl: *mattull*₁₃ nsg (men *motull*_{12.13}) *Gunnilde*₂₅ dat. *sinne*₆ dsf pron. *varum*₄ 1 pi (av *vera*). Merk: *d* og *ð* skilde. *Symonar*₂ *Jon falkænzera*₃ nsg *ver*₄ pron. *þat*_{5.7} *-næmfndan*₂₈ *lofte*₄ *æftan*₅ *smørs*₇ *kiurtill*₁₁.
- II 154 (1324). Uregelrett: *meder*₁ præp. *huarsdaglæga*₁₃ *sialfum*₆ *anemfdom*₁₄ *adernempdo*₁₉ *skulum* 1 pp₁₅ (2 g). Merk: *þ* og *d* (ð sjeldan). *namfne*₁₉ *nafne*₁ *namfnlega*₆ *gøymhlu*₃₄ *auranner*₂₃ npl (av *eyrir*) *shnunir*₂₃ ptc. nfm, *apter*₂₃ *prester*₁₆ nsg, *guders*₁ *þrimmer*₅ dpl *þan*₁₃ *þar*_{10.25} *ver* pron.₁ ofl. *þersir*_{21.26.28} nsf *so*₁₅ ofl. *-legr(ar)* adj.₄ (4 g; *-læga*₁₃) o- priv. part.₁₁ (2 g).

Dette brevet hev bispen Audfinn utferda.

- D. N. I 181 (1325, fraa korsbrøderne ved Kristkyrkja. Uregelrett: *Anundar*₅ gen. um det ikkje stend for *Anundar*. Merk: *d* for *ð*. (likevel *yðr*₃) *ædr*₁ (for *eda*); *son*₂ *vit* pron.₃ ofl. *æftir*₅ *møssø*₈ *vyrdulegs*₉.
- II 165 (1328). Uregelrett: *hogende*₁₄ *hundrad*₄₈ pl. Merk: berre *þ* og *d* (ikkje *ð*), *aptr*₄₂ *æptir*₉ *þrimnr*₁₉ *raumengen* (o: *raud-*)₂₆ *færskæpptor*₃₉ npl *sylslumadr*₂ *svo*₃₀ *føhyrdr*₃ nsg *sylfr*₃₀ *vir-dulægs*₇ *virðum*₁₀ i pi *mæssø*₆ *blæghio* npl *vgyltu*₄₆ dsn *fiurtan*₄₆ *son*₁₀ pron. rel. *mer*₅ pron. i pl. men *ver*₈ ofl.
- III 153 (1329, Baard Petersson). Uregelrett: *halfv*₃ *hondom*₇. Merk: *d* ofte for *ð*. *virdulegs*₅ *fyrnemfndr*₆ npl *ellipta*₄ *stemfnu*₃ *son*₂ *Olafuer*₃ nsg *huerra*₁₉ pron. gpl.
- III 161 (1331). Merk: *d* for *ð*. *Ellender*₂ *genger*₃ i sp *honom*₆ *son*₂ *æptir*₉ *skipti*₁₁ *þar*₉ *virdulegs*₁₅ *hnøghia*₁₀ (!).
- I 218 (1332). Uregelrett: *stæmfuna*₃ *dømfdom*₁₇ *halfvu*₆. Merk: *d* for *ð*. *eptir*₁₁ *stæmfnu*₃ *þar*₁₀ *vit*₂ dual. pron. *honom*₁₅ *son*₂.
- IV 208 (1333). Uregelrett: *hondom*₁₃. Merk: *laanggr*₂ nsm *þaat*₁₁ *huan þeing*₁₂ *so*₁₄ *Børguin*₄ *kunghs*₆ *þoszdagen*₄ *eptir*₄ (2 g) *vitniszbur*₁₁ *þar*₃ *ver*₃ pron. *varo mer*₃ *huert*₉ pron.
- II 207 (1334). Uregelrett: *allum*₁. Merk: ofte *d* for *ð*. *hundrod*₂ *skulu*₈ *holfum*₁₅ dpl *holfv*₇ f. dsg, *byskups*₅ *vyrdulegs*₄ (2 g) *millim*₆ *þan*₉; *fyrnemfð*₈ *helmings*₉ *eptir*₃ *tuptum*₁₅ *Arnfirnr*₂₆ *iarnglug-gum*₁₁ *vrugga*₁₀ apm *þesser*₆ nsm *tushundrad*₂.
- I 233 (1336). Uregelrett: *allum*₁ (3 g) *hondom*₃₂ *efter*₂₀ *hefuer*₁₆ (3 g) *lunnendom*₂₉. Merk: *d* for *ð*. *namfn*₈ (2 g) *fyrnemfndan*₂₀ *skrift*₂₆ (*skript*₁₈) *tuftum*₁₅ (3 g) *þar*₅ (3 g) *þann*₆ (5 g) *so*₂₂ *ek er*₁₀ *þessor*₃₄ nsf *honom*₂₄ *Anfirnr*₃₅ *med sion*₂₂ (o: *við sjóinn*) *floor*₂₃ (o: *fjós*) *andazst*₂₁. Merk: *huxerium*₁₄.
- II 215 (1336). Uregelrett: *varum*₁₁ pron. dsg *stadenum*₁₁; endingi: *-ligh*₈. Merk: *d* for *ð*. *myskun*₆ *-legs*_{6·8·16} *so*₁₂ *þat*₁₅ (2 g) *þar*₁₄ *optnæmdr*₁₅ *æptir*₇ *eftir*₁₃ *Mangne*₂ *son*₂.
- I 243 (1337). Merk: *mardskinnum*₁₁ *so mykitt*₂ *biscoppen*₁₈ nsg *salomøсна*₈ gpl *sylfrker*₉ *haalfa*₈ asf *aalnar*₁₀ npl *prestanner*₇ *litslu*₆ (3 g).
- I 253 (1338). Uregelrett: *settom*₃₀ i pi. Merk: *d* og *ð*. *æinsuor-dungum*₂₅ (serskilt), *honom*₁₅ *þar*₉ *vgyllt*₁₈ *høyra*₁ (men *Biarkr ay*₂) *radis madr*₅ *son*₂ (2 g) *opptnemfnds*₂₃ *nefndi*₂₁ *eftir*₂₂ *lesnre*₁₂ dsf *æitir*₁₉ (o: *heitir*) *lisla*₂₁ dsm b. f. *ver*₅ ofl. *þessor*₁₀ npr, *þeima*₁₃ *þennan*₁₃ asm *haustið*₆; *fe hiurdir*₃ (sudnorsk).

- D. N. V 142 (1340). Uregelrett: *raðaszmen*₃ (austn.) *tyktukta*₅ dsn b. f. *varum ver*₇. Merk: *a avdru are*₅ *myskon*₆ *hon*₁₀ *hæira*₁ (2 g, for *heyra*) *Byorgvin*₃ *fyorar*₁₂ *myolle*₁₄ dsg *sæighir*₂₀ *þessa*₁₆ nsf *vfræials*₆ nsf *Anfinner*₂ nom. *yder*₄ *son*₂ *vyrðuleghs*₆ *eftir*₄ *Jakofs*₇ *æitir*₁₁ 3 sp (for *heitir*) *huart*₁₂ *huerium*₁₆.
- V 183 (1345). Uregelrett: *sender*₁ 3 sp *hefuer*₆ *Gratli*₄₋₆ *hertog-hinnunnar*₂ *sette ek*₈ *sannynda*₈. Merk: *d* ofte for *ð*. *þat*₅ (2 g) *dylar*₇ 3 sp *tæikit*₅ *son*₂ *stæmfna*₄ *eftir*₁₀.
- II 291 (1348). Uregelrett: *Berghvin*₂ *opit*₄. Merk: *vskaddom*₅ *svo*₅ *nøsta*₈ (Ϸ: *næsta*) *eftir*₈ *mer*₄ (2 g) pers. pron. pl. *heyra*₁.
- II 295 (1348). Uregelrett: *kyrkte*₁₆ 3 si *rykte*₁₇ 3 si *œxi*₈ (2 g) *adrir*₁₁ *mino*₂₉ *sinom*₂₀ *sannynda*₂₈ *hondom*₈. Merk: ofte *d* for *ð*. *honom*₁₁ *þann*₁₃ *þat*₂₀ *ofirirsyniu*₆ *drotningh*₉ *adrnemfdr*₉ *fyrnefdr*₇; *þer vilir*₂₅; *hofdi*₁₃.
- III 265 (1349). Merk: alltid *d* for *ð*. *Biorghuin*₄ *honom*₉ *þar*₃ *son*₂ *virðulighs*₆ *nefndom*₁₁ *eiftir*₅ (2 g); *mer*₃ (2 g) 1 pl. pers. pron.

Merkn. Ogso fraa mange andre stader er der brev som hev næmaste mynster i nordvestlandsk. Paaverknaden hev venteleg gjenge um Bergen, og hev derifraa breidt seg vidare utyver, serleg millom brevskrivarar paa Vestlandet; i den 2dre fjordeparten av 14de hundradaaret (1325—1350) og tildeils noko fyrr er der ogso sterke merke etter det i Nidarosbrevi. Sjaa G. Tr. § 15 merkn. 1.

Stutt utsyn.

1. Paa nordvestlandsk maal (o: maalføri fraa og med Romsdalen til og med Ytre Sogn) hev me gamalnorske skrifter alt fraa 1175, mest logbøker og brev, men ogso ei homiliebok og brot av ei jordebok og ei lækjebok.

2. Det mest sermerkelege ved gamalnorsken paa Nordvestlandet er at maalføri der hev gjennomført baade *u*-ljodbrigdet av *a* ogso framfor halden *u* (*hofuð, onnur, gorrðum, kollodu*) og ljodsamhøve i endingar (*fjalle* dsg, men *syni* dsg av *son*). Ved dette skil maalet seg ut baade fraa gamalnorsken i Trøndelag, som hadde det nemnde ljodsamhøve (*fjalle, syni*) men ikkje gjennomført *u*-ljodbrigde (*hafuð, annur, garðum, kalladu*), og fraa egt sudvestlandsk, som hadde *u*-ljodbrigdet, men ikkje ljodsamhøvet. Tidleg paaverknad av trøndsk skrift og maal hev elles gjort skrivemaaten i sume nordvestlandske skrifter noko ustød.

3. Ogso *u*-ljodbrigdet av *á*, baade framfor burtfallen og framfor halden *u*, er der i dei eldste skrifter til deils mange merke etter (§ 19,2; § 23,2; § 25,2; § 28,2). Dette ljodbrigdet hev for det meste falle burt i det 13de hundr., fyrst — og det fyre 1250 — i dei fleste høve der *u* (o) var halden (*rúðom, sáto*), sidan ogso i høve med burtfallen *u* (*mál* npl for *mól*, sjaa § 30,2 og § 37,2).

4. I sume skrifter er der tydelege far etter eit maaltilstand som er mykje eldre enn det som endaa dei eldste skrifter gjev oss bilæte av. Soleis raakar me paa former som *bjóð ek* (= *bjð ek*), *est* (= *ert þú*), *vesa* (= *vera*), *at uppvesande solo*, of præp. *umb* (= *um*) *sa mælanda muðr*; ofl. Det er likjende til at det hev vore ei skrifttid daa slike og dilike former var vanlege, men av soverne skrifter er iallefald ingi berga ned til oss.

5. Nordvestlandsken hev gjennom heile tidebilet i det store og heile den sersvip, som i stutte drag er teikna her i boki i § 9 (s. 27) etter det bilæte me fær av brevi paa Nordvestlandet fraa fyrste helvti av det 14de hundr. Likevel er det sjølv sagt at maalet hev skift noko skap i dei 175 aar, og me kann paa fleire kantar sjaa merke etter ein heller jamn vokster. Umfram det som er nemnt her straks ovanfor under 2 og 3 er soleis nemnande:

- a. *þan*, *þat*, *þar* og *þadan* er vanlege former. Former med *æ* eller *e* (*þæn*, *þen* osfr.) viser seg i dette maalet fyrst i det 14de hundr. i brev fraa bygder som ogso no hev *æ* eller *e*. Likevel hev hovudhandskrifti av den eldre Gulatingslog (G) og NGul alltid *þedan*.
- b. Yvergangen *ja* til *jæ* er ukjend i dei eldste skrifter, so nær som i eit par tilfelle i Homilieboki, der det visst berre er innverknad fraa trøndsk. Fyrst i det 14de hundr. kann dette ljodbrigde ha funne nokon inngang paa Nordvestlandet (*iærder* 1302), og er endaa etter denne tidi sjeldsynt fyre 1350. *io* i *Björgvin* (for den vanlege skrivemaate *Bjorquin* ɔ: Bergen) i brev fraa fyrste helvti av 14de hundr. er helst den hordske uttale av *io*; sjaa § 30, 1 a (sid. 80) og jfr. isl. *Björgvin*, som ogso er den nedervde uttale av det gamle bynamnet i Bergen.
- c. *i* held seg framfor *rð* og *l* + konsonant (*virða*, *silfr*) i alle dei eldste skrifter. Umkring 1300 tek *y* til aa syna seg (*þorgylsi* 1300, *ryrdizt* 1313, *hyrdmadr* 1321), og burtimot 1350 vert *y* det vanlege.
- d. Yvergang av *a* og *u* (eller *o*) i ljodlinn stoda til *e*, anten stavingi i fyrevegen etter gamall regel er stutt eller lang, er der nokre faa heller tvilsame teikn til alt i fyrstningi av det 13de hundr. (*callade* 1 si, *same* nsf, *ælskaðed* 2 pi, Hom.; sjaa her ovanfor s. 68 *ð*) og sameleis sidan ender og daa (*hafðe* 3 pi i relativ setning 1332), men elles held dei opphavlege vokalarne seg mykje godt i heile tidebilet.
- e. Halvljoden (svarabh.) millom konsonant og endings *r*, som er ukjend i dei eldste skrifter, ovrar seg uklaart ein hende gong fyre 1225 i sin fyrste skapnad, so halvljoden tek lit etter vokalen i stavingi fyreaat (*hirðr* = *hirðir*, Hom.); men alt fyre 1300 stig han fram som *e* (*logmader*) og vert etter denne tidi vanleg.
- f. Lengjing av *a* framfor *ny* finn me teikn til etter 1300 (*laanggr* 1333); no er uttalen i dette høve allstad i Fjordarne og paa Sunnmøre *å* (*långg*). Naar det derimot i skrifterne sume stader er merke etter lengjing av vokal framfor *l* + konsonant, kann dette knapt vera egt nordvestlandsk, men er heller paaverknad fraa maalføre sunnanfor. Skrivemaaten i sume brev fraa Bergen tyder paa at lang uttale der til deils hev vore kjend og bruka (t. d. *haalfa* 1337).

Lengjingi av dei gamle stutte vokalar framfor einskild konsonant, som no er det vanlege yver heile Nordvestlandet, kann ha byrja i slutten av den gamalnorske tid, um me torer døma etter skrivemaatar som *þaat* (for *þat*) 1333, *saal* (for *sal* ɔ: betaling) 1348.

g. *þ* og *ð* maa ha halde seg etter vanleg gnorsk vis heile tidebilet, berre med den skilnad, at *ð* etter *r*, helst i utljod, tek til aa falla burt i fyrstningi av 14de hundr. (*órskur* for *órskurd*, *vitnisbur* for *vitnisburð*), sjeldan elles (*raumengen* 1328 for *raud*-). Etter 1300 vert det fulla meir og meir skikk aa skriva *d* for *ð*, mest i diplom, men endaa so seint som fraa 1323 finst det brev paa nordvestlandsk der *ð* er gjennomført liksom i det 13de hundr. (D. N. V, 69, utferda i Bergen), og den spirantiske uttalen hev i sume bygder paa Sunnmøre og i Nordfjord halde seg alt til vaare dagar.

Eldre *ld*, *mð*, *nð* hev allstad her vorte *ld*, *md* og *nd* fyre 1200, der er berre merke etter *ð* i dette høve i Homilieboki, som venteleg hev det fraa eldre fyrelegg (sjaa § 23,12 og § 25,12).

Munk og Ggildsk skriv *þ* baade for *þ* og *ð*; elles er *þ* for *ð* sjeldsynt¹.

- h. *hv* vert i dei skrifter, som her er umhandla, alltid skild fraa *kv*. Men i eit brev paa nordvestlandsk, utferda paa Voss 1329 (D. N. II 232₃₁) vert skrive *kuassu* for *huassu* (ɔ: *hversu*), so yvergangen kann vera komen sumstad.
- i. Yvergangen *rn* > *nn* syner seg ofte baade i stomm og endingar i fyrstningi av 14de hundr. (*Anfinn* 1308, *Sæbion*, *Sæbiannar*, *budin-nar* plur. 1315 *auranner*, plur. 1324, *prestanner* 1337).
- j. *sl* og *tl* er vel skilde i dei eldste skrifter. Men alt fyre 1225 finn me teikn til ugreida, med di Hom. skriv *ofgøytlan* for *ofgøyzlan*; jfr. *gilstir* for *gisltr* G (1250). Umkring 1300 maa baae ljodar ha falle saman til *hl* eller *hl̥* (klanglaus *l*) som no er uttalen allstad paa Nordvestlandet (*framfærlomen* 1300, *vaurhlu* for *vorzlu* 1300, *ættleiddir* 1316, *gøymhlu* 1324²).
- k. Burtfall av endekonsonanten *r* i ljodlinn staving, som no er so vanleg paa Nordvestlandet, synest vera ukjent fyre 1300; men etter denne tidi raakar me ofte paa denne ovringi (*þakka* 3 sp 1300, *suara* 3 sp, *domara* npl, *sticku* npl 1320, *blæghio* npl 1328, *þeira* gsf 1321, *halfra* gsf 1320). *n* er burtfallen i *himiriki* umkr. 1300.
- l. Substantiv som er *an*- stommnar, viser seg no og daa baade i den eldste tidi og sidan med endingi *-a* i nom. sing. Umfram *herra*

¹ I eit brev fraa 1334 (D. N. II 207₂) stend det *1* gong *tushundrad* for *þus*-; *t* er vel her misskrift for *th*, som brevet hev i *Thorleifui* (dativ).

² Denne yvergangen gjeld ogso Trøndelag; fraa Nidaros hev me eit brev (D. N. II 209, 1334) med ein vid. (II, 120) der *afgreizla* er skrive *afgræillzla*. I Trøndelag hev dei i vaare dagar *hl̥* for eldre *sl* og *tl* liksom paa Nordvestl. (*hahl̥* for *hast*; *lih̥l̥* for *litle*).

(alltid) finn me soleis i det 13de hundr. *postola, propheta, umdura*, og i diplomi fraa 14de hundr.: *falkenæra* 1315, *Snara* 1306.

- m. 1ste pers. pron. i dualis og pluralis heiter regelrett *vit* og *vér* gjennom heile tidebilet. I fyrstningi av det 13de hundr. nokre faa gonger *mér* (Hom.), og etter 1300 *mit* (Bbyl), men oftast *vit* og *vér*.

2 pers. pron. i pluralis viser seg fyrst i Hom. og hev daa og sidan alltid formi *þér*; dualis *þit* finn me noko seinare; *er* og *it* er her ukjende.

For *sem* pron. rel. finn me *som* 1328 (1 gong), som elles er mykje sjeldsynt paa Vestlandet fyre 1400.

hverr pron. vert fyre 1300 skrive *hver(r)*, *hver(r)*, *hver(r)* eller *huer(r)* osfr. i alle skrifter og brev, so nær som 1 gong *huar* i Hom. II (trøndsk, stend i forteljningi um Olavs jartegner). Det er ikkje fyrr enn i 1320—1350 at me finn eit par gonger i brevi former med *a*, men regelen er ogso i denne tidi *e* eller *æ*. *huar* er austnorsk og hev venteleg fraa Trøndelag (G. Tr. § 92 merkn.) breidt seg sudetter til Nordvestlandet, men raader enno i folkemaalet ikkje lenger enn til og med Sunnmøre. I bygderne sunnanfor segjer dei *hver* den dag i dag.

For *annarra* gpl finn me i 1300 (D. N. II 58) *annra* (og i 1325 *andrum* dpl, venteleg laga etter genitiven). Desse former ligg vel til grunn for det nynorske »andre«, som det ogso no heiter paa Nordvestlandet. I mange andre bygdemaal lever det gnorske *adriv* i formi *are* og *aire*.

- n. Av *koma* er *kóm(r)* den regelrette form i notid i alle dei skrifter som her er umhandla, so nær som i NGul og innskifti paa tavlá fraa Stryn, som baae hev *kem(e)r*, og i G og Bbyl, som hev baae former. *kemr* synest vera komi sunnanfraa.

Fraa umkr. 1300 vert formerne i notid eintal indik. av regelrette verb bruka um kvarandre (*kóm* for *kómr*, og *kómr* for *kóm*). Oftast er det formi for 2dre og 3dje person som vinn.

- o. 2 pers. plur. av verb endar i den eldste tid paa *-ð* (*eiguð, gáfoð*); umkr. 1300 vert skrive *-t* og i visse høve *ð, d* (*vitid, vitid*), men alt fyre 1325 kjem endingi *-r* upp i staden (*eigur* Hund.) som sidan er mykje vanleg.

Refleksivendingi i verb er i den eldste tidi alltid *-sc* eller *zc-* (Gfr. I og II), i Hom. ein hende gong *-z, -s, -st*. Etter 1250 vert *-zt* og *-st* meir og meir aalment, i det 14de hundr. ofte skrive *-zst* eller *szt*.

6. I skrifterne syner det seg ikkje sjeldan paaverknad fraa andre maalføre, i den eldste tid mest fraa trøndsk og rygsk, etter 1300 fraa hordske maal og austnorsk, seinare til deils ogso fraa svensk.

7. Mykje av den ulikskap som der er i millom maalføri i vaare dagar paa Nordvestlandet, finn me alt i dei eldste skrifterne. Soleis med umsyn paa *fn* og *mn* i ord som *namn* (eller *nafn*), *pt* og *ft* (*skapt* og *skaft*), den privative partikel (*ó-* og *ú-*), *vit* og *mit*, *þar* og *þær* ofl.

Rettingar.

For D. N. XVII i fyrste ark les D. N. XVIII.

Sid.	8 ₁₈	(ovfr.)	stend	<i>kongulváfuvefr</i> ,	les	<i>kongulváfovefr</i>
"	8 ₃₃	—	—	<i>vøje</i>	"	<i>vøje</i>
"	8 ₄₀	—	—	<i>knøde</i>	"	<i>knøðe</i>
"	9 ₈	—	—	<i>fjære</i>	"	<i>fjæra</i>
"	12 ₁₅	—	—	Tviljodar	"	Triljodar
"	14 ₅	—	—	(ogso <i>læg'e</i>)	"	(ogso <i>læg'ø</i>)
"	19 ₂₆	—	—	<i>aadne</i>	"	<i>aðne</i>
"	64 ₃₂	—	—	framfor vokal	"	etter vokal

Avstyttingar.

Dei same avstyttingar er bruka som i „Vestlandske maalføre fyre 1350“.

Av nye er merkande:

B. K., Bjørgynjar Kålfskinn ved P. A. Munch. Christiania 1843.

Chr. Jenson, Den Norske Dictionarium etc. ved Christen Jenson. Kiøbenhavn 1646.

Harp., Gamalnorsk fragment av Henrik Harpestreng ved Marius Hægstad. Christiania 1906.

Innl., Vestnorske maalføre fyre 1350. Innleiding: Latinsk skrift i gamalnorsk maal. Av Marius Hægstad. Christiania 1906.

NRJ, Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarh. Udgivne ved Huitfeldt-Kaas. Kristiania 1887—1901.

For namn paa norske bygder og landsluter er bruka dei same avstyttingar som i Ivar Aasens og Ross ordbøker. Set. = Sæt. 5: Setesdalen.

Prøvor paa nordvestlandsk maal.

Merknader til prøvorne.

1. Bokstavformerne i handskrifti er ikkje etterlikna; i prøva er tilsett prikk yver *ι* liksom i Ungers utgaava.
 2. I prøva er dei typiske bokstavformerne i hds. etterlikna, og raderne her svarar til raderne i hds. Likevel er aa merka at i hds. er *f*/*k* (t. d. i *f*/*kal* samanskriuen til eit bokstavteikn soleis at *f* samstundes er *f* og langdraget i *k*; sameleis er *ar* ofte samanskriuen, so det er vandt aa vita um ein skal lesa *ar* eller *ar* (*mark* eller *mark*).
 3. Bokstavformerne i hds. er ikkje etterlikna; her er soleis prikk yver *ι*, som hds. ikkje hev.
 4. Dei typiske bokstavformerne i hds. er etterlikna.
 5. Sjaa plata II att i boki her.
 6. Dei typiske bokstavformer er etterlikna; men prøva er ikkje heilt paa-litande med umsyn paa striket yver *i* (her skrive *î*) i dei 3 hds., som i denne vegen ikkje er grannvare. Sume ovsmaa avbrigde er ikkje medtekne.
Paa pl. I er eit facsimile av bladet or Munkelivs jordebok; sjaa Innl. s. 9 og Nordvestl. s. 30 ff.
Pl. II sjaa prøva 5. Støypeplata til denne tavla hev styret for Bergens museum vore so snild aa laana ut til dette bruket.
-

1. Or „Gammel norsk homiliebog“ (1200—1225).

1ste hand. Etter C. R. Ungers utgaava, Christiania 1864, sid. 62₁₁—
64₁₀ (hds. 31—32) med Wadsteins rettingar. Sjaa Nordvestl. s. 41 ff.

De natiuitate domini sermo.

Þvi æigum vér vél at halda þessa tíð með ræinum lutum, at vér mættem þoc oc lof væita varom drotne, þæim er oss scop hængat í þenna hæim, oc nu er hann her með oss þessa hina hælgu tíð, þvi at hann bauð langfæðrom varom at halda með rétlæte, oc kirkiusocn, oc hælgunum bonom, oc olmosugærðum. Vered æigi í ofdryckiu eða í afáte, þvi at Salomon hinn spake mælte sva: Hvarr sem ofdryckia rikir manne, þar rikir diofullen. En drotten vár mælte í gudspialle sinu: Þæir er her a veroldo lofa ofdrycciu eða offylli, oc vilia æigi til yfirbota ganga, oc una í þæim syndum til dauðadags, þa hafa þæir ængi lut í himnum með guði, oc þæim er ætlat í hælviti með dioftum. Þar er óp oc gratr, oc hungur oc þorste, oc svælgjande ældr .vii. lutum hæitare en á veroldo mege hinn hæitasta gera. Oc þar er æi myrer æn lios, ælli fyri utan øsko. Oc þo at hærerr maðr hæfði hundrad hofða, oc 2 hærriu hofði være .c. tugna or iarne, oc þær allar mælte fra uphæfe hæims þessa alt til veraldar enda, þa mætte þær æigi sægia allt þat hit illa, er í hælviti er. Þar er illr ræimr armra salna, oc mæla allar æinni roddu: Væi oss, væi oss, at vér scyldum alnar værða oc í slícum þinlum vera fyri várar syndir.

Þa svarar drotten var með malom Dauíð propheta. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate. Hvat dycader þu þa stund er þu vart a veroldo, at tu æcci gott gærðir oc ecci gott vildir þu gera? Þa er vesalingar como til hus þins oc bado gefa sér olmoso fyri guds sacar, þa vildu þer æcci þæim gefa, oc racod þa fra durum yðrum. Hvat! ætlader þu, hinn arma sala, ef þu gæfer þæim [32] olmoso, at tu værer rænt fe þinu, oc þu hafðer æigi mild¹ hiarta á veroldo? En þa mæler en var drotten við þær armar sálor: Mykit þolda ec fyri yðr, en litla þoc kunnu þer mer. Ec fastaða fyri yðr .xl. daga, oc sva natta. Ec var sældr gyðingum at crossfæsta. Þat þolda ec fyri yðr, en þér vildud æigi æit orð þola, er mælt var við yðr, sva at þér ræked aigi. Ec mættu, ef ec vilda, með æinu orde sænda yðr til hælvitis. Ec var fyridomdr a domom fyri yðrar sacar. Ec var harðr oc hængðr a crosse. Þæir toco þyrnihialm oc setto á hofud mer til hadongar. Þæir logðu spiote í síðu

¹ for mildt.

mer, sva at blóð ran á iorð. Ec var grafen, oc væis ec upp af dauða. Hvat gerðu þér fyrir mic á veroldo, síðan ec þolda sva mykit fyrir yðr? Ec gaf yðr solskin oc vægn oc iardar blóm, mat oc clæde, lif oc hæilsu, en þér kunnud mer ænga þoc. Ða mæler vár drotten við þær salor: Osyniu gærða ec dyrð a veroldo fyrir yðrar sakar. Nu hafe þer sialfar fyrirgort þvi, er ec hafða yðr ætlat. Eigi ma retvísá mín dómá yðr annan dóm en þer hafeð til gort. Nu þat er þér kusid yðr, hafe ðer. Ðer orócted hit sanna lios, vere þer nu í mycr¹. Þer ælscaðed dauða, se þér glataðer. Fylgðo þer dioflinom, fare þer med honum til hælvtis ælz æi brennande. Þa fara þær til hælvtis pinsla, þar er endalaus vist.

Nu bróðr oc systir, varom oss við hælvtis pinslum þa stund er ver erom her. Guð an oss þess, at vér mættem þat riki odlaz oc þa blezan, er Pæll postole mælte um þessom orðom: Eigi ma auga sia, oc æigi ma øyra hæyra, oc æigi ma í hiarta comu, hværsu myccla dyrð guð hævur buit a mot vinum sinum, oc hværn dag byr hann. Nu scolum vér halda vél þessa goða tíð oc tíðir solcia þessar tolf nætri, at guð se oss miscunn-samr oc fyrigefe oss varar syndir, oc væri oss við ollum uræinum losta, oc þiggi varar olmosor oc bøner fyrir hans burðartíð, er vér dyrcum oc virðum. En sa er hælðr þessa tíð vél oc røker, hann man hafa lut í himnum med guði. En þæir er æigi vilia, þæir mono þola pinsl annars hæims en bardaga þessa hæims. Holdum vér nu vél tíð þesse oc gofug-lega, guði til dyrðar, oss til miscunnar bæde þessa hæims oc annars. Se honum dyrð oc vægr þer omnia secula seculorum. Amen.

2. Or den eldre Gulatingslog, Am. 315 e (Gfr. III). Fyre 1250.

Etter upphavsskrifti bl. 2 a₁—2 b₆. — Sjaa Innl. s. 9 og Nordv. s. 76 ff.

- 2 a₁. At augna skote skal odol^m skipta .nema alburðr þæcki bet^{re}. Mærcsteina skal niðr grava sem menⁿ verða a latter. Nu vil hin eyri til coma er stefnt var. Þa skal þo sua skipta sem nu hefr ec talt Vitni skal þa lata bera at h^{ann}
- 5 stefnde honu^m þingat þanⁿ dag til skiptis við sic. Luti skal þa i scaut bera sua marga sem þ^{er} menⁿ eyri i. Menⁿ scolu mark huers þ^{era} fea τ vita huæ huer þ^{era} er i a. hus. eða jorð. Adzer menⁿ scolu i bera þ^{era} lut en eigi vilia sialþer. A þing skolo þ^{er} þa þ^{ara} τ lysa odal skipti sino. Þa hara þ^{er} at logu^m odlom sinu^m skipt.
- 10 Nu er þa maðr eyri m^{an} landz er odal a med honu^m. Þa skal

¹ for myrceri.

- hann* gera honu^m xv. Manaða stefno a þingi aptr til skiptis við sic. Nu ef *hann* cömr eigi aptr i þa stefno. Þa skal stefna erfingia *hans* til skiptis við sic z skipta sua *hann* sem við hin sialfan. Nu ma engi öðru^m alburðak signia un^{an}. iii. veta. ef eigi var
- 15 jorð alboren þýrr. Þa skal af lata er meira hafðe z hafa þo sinⁿ lut hin sama er *hann* laut þegar er þat lytk. Ða eigu þer^{er} um markveino at deila. Nu vil an^{ar} skipta en an^{ar} eigi þa skal stefna þer^{er} til er eigi vil með vattum¹ a hofudbol z níota þar þat ta sinna at *hann* hafðe stefnt honu^m til jarða skiptis. Sa skal skipti
- 20 kaða er störröm vil skipta. Skipta beom i miðro i fundr nema þer^{er} þicki sölþrum An^{ar}at san^{are}. Nu skolo valenkun^{ur} men skipta z luta a þingi. En sidan merki *hann* sin lut sialf. Valenkun^{er} menⁿ caste i lut þrotz o merctum þa skal þat skipti hallda um alld^{er} z um æve sidan.
- 25 Nu skal ψ. hafa odals iorð sina at hua a hellið en valenkun^{ur} men allt þat er samtynaf ligr. Nu ef odals nautar vilka eigi felka honu^m. Þa skal *hann* biöða honu^m leigu þer^{er} fardaga slico sem aðer vilku leigt hafa z se eigi þrandz bod.
- 2 b₁. Eigi skal *hann* at þrandz bode An^{ar}af hafa. En ef nocoz ψ. þer^{er} a
- 30 þa æner hanⁿ þa skal *hann* þer^{er} biöða honu^m at þara a. Þa ef menⁿ þara. a. Þa skolo þer^{er} af jorðu lata oc gvalda þan baug. Nu ligr iorð eigi samtynaf þa skal *hann* þo at huozo hafa ef *hann* hef^{er} sina iorð alla þýrr þa er *hann* a z ligr samheraðf z ban^{re} eigi þall ne þvðr. ne aoz ofora^{er}.

3. Or Bergens bylog. Umkr. 1300.

Etter eit fragment i norsk riksarkiv (Ra 6). Fýrr uprenta. Jfr. Ngl. II, s. 254 (Bbyl. VII, 5).

- 3 bl. a₅ Nu skulu halldast handsalað mal. Þau er halldast mægo at logum. Þat ma æigi halldast ef mæðr sælr þat manne er *hann* hæfir aðr öðru^m sællt. En æf sa hæfir hond a er sidar kæyptti þa ma *hann* hallda skilia dome f^{er} kaupi sinv til logman^{az} oskurðar. Nu a sa kaup er fýrr kæyptti ef hanu^m fullnast vittni at skila dome þa er hinu^m kaupfox er sidar kæyptti. Þat er ok kaupfox ef mæðr kaupir þat sem sa atte ækki j er sælldi. næma at þess raðe være sællt er atte. Nu skal *hann* þanⁿ

¹ vattom?

hítta er h^{an}om sælldi. ok hævmtti sitt af h^{an}om. ænⁿ æf h^{ann} vil h^{an}om æigi j hændr sælia. Þa skal h^{ann} taksætia hanⁿ æ æiga stæmnv firi logn^{ann} ok níote þar vitna at h^{ann} let at logun laust æ kræfi fiar sins. vil h^{ann} æigi luka læggi h^{an}om ran við æ sæti hanⁿ j fiar tak ok. søke h^{ann} sidan æfttir biarm^{ann} logum.

4. Eindride Simonssons brev ¹³/₃ 1308 (sid. 140).

Etter upphavsbrevet i Ra. Jfr. D. N. I 117.

1. Ollum mo^{mm} þeim fæm þetta brep sia æða hegra sændir Eindridi loghmadr Quedju Guðs æ sina. ek vill yð kunnright gera at
2. bryht bardar dotter kom till min æ kærde þ^{iri} mer a arþinn eilþf son vm jærdar sokn þa er endridi bonde hænnar
3. let bera a huamfjorð a borghund þuggia manadar mater leigu æ var þetta mote kaft arþinf at h^{an} kod vera sagt
4. ser þ^{iri} annare jorðu aðr a borghund A þu are lagde ek þat till mæ samþykt hæigra þ^{ira} At Arnþinnr skilddi
5. þara j sognⁿ a borghund æ lata þar bæra vitni sin þau er h^{an} vendezft þ^{iri} vmbodf manne brygittar baro
6. þesse mænⁿ vitni hæsse æ oftein þ^{iri} mer a stemnu — arþinni loghliga till stæmdom — mæ þessom tueim^r vatto^m hia
7. verandom Arna langh j gylltunni æ arnu langh j gullskonom at þæt uar samþykt beggia þ^{ira} eþ arþinnr
8. þælzft at þessom vitnu^m at bryht skilddi haþua þ^{ir}næmda jorð En Arnþinnr slika aura sæm domsmænⁿ mato
9. veitti h^{an} æ vidgongu þ^{iri} mer æ oðrum dughandef mo^{mm} a stæmnunni at þæt er satt sæm vitnun baro æ þyr
10. vattar j b^{er}ueno Nu sidan Arnþinnr kom heim þa þor vmbods madr bryhattar æ kraþde h^{an} þessara vitna
11. æ. sua sæm Arnþinnr þælzft at þessom vitnu^m þa bauð h^{an} honom þa aura sæm A jorðu varo metner
12. Nu sakar þess at mer leizft jardar bryð þat loghright er vmbodfmadr bryhattar haþde þ^{am} þaret
13. æ aþ þu at Arnþinnr þælzft at þæim vitnu^m er han vendezft j motekafe þa er þat min laga ofskurð
14. at bryht skal þylgia þ^{ir}næmdie jorðu En arþinnr slikum aurum sæm þyr fæghir þessom mo^{mm} hauerandom

15. *h^{er}ra erlingi Amunda syni. h^{er}ra sorkur andæf syni h^{er}ra petre a
eidi h^{er}ra hæm(i)ngi¹ loghmanne sira hugha.*
16. *7 jone notarió 7 morghu^m godom mom^mm. Ok til sanz vitnisburð(ar)²
sætti ek endriði mat jnfigla*
17. *Þ^{er} þetta h^{er}þ er gozt var j biozghwin þriadagen nesta ept^{er} gregozu
meffu j stobonne j kon^{or}gs garðe þ^{er}*
18. *sæm stæmnur ero j haldnar A Nunda are rikis minj virðulighs
h^{er}ra hakonar nozogs kon^{or}gs hans*
19. *koronada.*

5. Innskrifti paa antemenselet fraa Stryn i Bergens museum.

Umkr. 1300.

Etter upphavs-innskrifti som eg hev teke 2 avskrifter av, den siste i mai 1907.
Sjaa Nordvestl. s. 138 og plata att i boki.

1. *her byriar sogv ens helga cros so sē kosdroa h^snēde han af iosatl³-
ande til serklands.*
2. *her kemer (kosdroa til ser)k⁴ landz med helgr crosse.*
3. *her siter kos(droa a g)lerhāni⁴ sinv med cros gvd^ss sol ok tvggl
(ok vill hann ca)llasz⁴ gvd.*
4. *her sigrazt eraklivs a syni kosdroa med gvd^ss styrk ok en(s)⁵ helga
cros. a einn)i⁴ brv.*
5. *her drepiv eraklivs keisare kosdroa k; ok heriar cros gvd^ss ok fer
heim med.*
6. *her kem^s eraklivs til iosala borgar ok ser ekki port a saker prydi
sinar*
7. *her fagnar allr lyd^sr til komo ens helga cros med motegōgo ok alre
tign*
8. *her er vp settning ens helga cros fengo dædir⁶ men lif ok svkiv
heilsv.*

1 Den 4de bokstaven uleseleg; der er rom til i.

2 (ar) no uleselegt.

3 Rom til 1 bokstav (l).

4 Rom til det som her er sett i klomber.

5 Rom til s.

6 Etter da ein utydeleg v?

6. Or landslogi (Gulatingslog) i Am. 304 fol. — Umkr. 1320.

Etter upphavsskrifti, med avbrigde etter Am. 322 fol. og 60 qv. (hovudhandskr. i Ngl.), som baee er skrivne med same hand som 304. Jfr. Ngl. II sid. 27 (Kristendomsbolken kap. 6) og Nordvestl. s. 99 ff. serleg s. 120.

En ef sua harðlægha¹ kanⁿ til at bærazt at engi er anⁿara til. Þa fe skal^r stefnt² hertoga³ æða⁴ iarle ef þe^r ero⁵ til. b^yskopumⁿ ollu^m⁶ ⁊ abotum.⁷ lendu^m⁸ monu^m ollu^m⁶ ⁊ harðstioru^m með hárd allre at sökia norðr til níðar off. til hinⁿs lælga Olafs k^omun^gs til um röðo við erki^bysku^p⁹ ⁊ neþne b^ysku^p huer or sínu b^ysku^ps^oðome ⁊ s^pflomenⁿ¹⁰ k^omun^gs þe^r sem þar ero xii. hina vitraztu¹¹ bónder¹² ept^r sinⁿi samuizku. ⁊ se a þor unⁿan þess manadar er þe^r s^ppría fra þall k^omun^gs. Sua skal ⁊ b^ysku^p huer ⁊ s^pflumenⁿ ætla meⁿ til hegnadar¹³ ept^r ⁊ getzlo¹⁴ m^z bondom¹⁵ at geta¹⁶ landz þ^ru^m¹⁷ þioþom¹⁸ ⁊ illdyði. sua margi af lendum monⁿum ⁊ s^yflu monu^m ⁊ hueru^m logu^m¹⁹ sem þe^r sía²⁰ at þast²¹ hær²² ⁊ hœfer²³. Skolu þe^r er ept^r sitra vera íamni heimulur²⁴ til getzlo²⁵ ⁊ oðum²⁵ s^pflum sem skalþra²⁶ sinⁿa ellgr²⁷ ero þe^r s^ann^er landrada meⁿ. ef eigi helldr²⁸ land þriði sinu^m af þe^ra vangæzlo²⁹. En þan³⁰ tíma er þe^r ero norðr komner er til ero neþndír. Þa gange þe^r olærðr³¹ menⁿ er til ero neþndír með suornum eidi til þessa umdomis³² at þe^r skolu þan³⁰ til k^omun^gs taka er þe^ru s^ymnzt þ^ru^m guði at bezt se til þallen³². En þenna eidi skolu íam vel³³ b^ysku^ppar ab^yrgíazt³⁴ við³⁵ guð þo at þe^r vinnu eigi sem þe^r er suería at han (?) leggí s^anⁿendis umröðo til þessa mals íamvel³³ sem hínir olærðu³⁶ er suería sem guð gef^er þe^ru s^yn til retlægazt³⁷ at sía²⁰. En ef þa skal a þa skolu þe^r sⁱtt mal hafa er þleðri verða³⁸ s^aman ⁊ skibrakare ero ⁊ erki^bysku^p ⁊ aðrir b^ysku^ppar þ^ylgia ⁊ s^anⁿa þat með eidi sinu. Nu ef nokor³⁹ lætr sik oðru vís⁴⁰ til k^omun^gs taka en nu er mællt þa hafi⁴¹ þa þ^ru^mgost þe oc þriði.

¹ harðlega 322, harðlaga 60. ² skalstefnt 60. ³ hertoga 322, 60.
⁴ ok 322 oc 60. ⁵ eru 322, 60, og soleis jamt eru i disse tvo hdsk.
⁶ ollum 322, allum 60. ⁷ abotom 60. ⁸ lændom 60 her og sidan.
⁹ ercha- 322. ¹⁰ s^yflumænⁿ 322 her og sidan; s^yflumenn 60 her og sidan.
¹¹ vitraztu 60. ¹² bóndr 322, 60. ¹³ hægnadar 60. ¹⁴ gætzlo 60, gæzlo 322. ¹⁵ bondom 60. ¹⁶ gæta 322, 60. ¹⁷ þ^ru^m 322, 60. ¹⁸ þioþu^m 322. ¹⁹ lagum 60. ²⁰ seia 60. ²¹ bæst 60. ²² her 322. ²³ hœfer 60, 322. ²⁴ íamheimulur 60. ²⁵ gætzlo 322, 60; aðum 60. ²⁶ skalþra 60. ²⁷ ellgr 60. ²⁸ hellder 322. ²⁹ uangetzlo 60. ³⁰ þann 60.
³¹ olærðer 60. ³² fallín 322, 60. ³³ íamval 322, 60. ³⁴ ab^yrgíazt 322, 60. ³⁵ við 60, 322. ³⁶ olærðu 60. ³⁷ retlægazt 60. ³⁸ uerða 60.
³⁹ nockor 60. ⁴⁰ aðruvís. ⁴¹ hafi 60.

7. Brev fraa bisp Haakon i Bergen ^{s/8} 1340.

Etter D. N. VIII, 130 (Apogr. Arn. Magn.).

Ad dominum regem.

Sem ver þykkiumzst vndirstanda mon Gunnar hafwa skrifwat yðer. um ingiollid ok vjssøyri. sem yder tilhøyrrer ok fehyrdskunne j. Biorgwin. veria sik flester aller. er bæde koma nordan ok vestan. med þui. at þeer hafir bodet þæim til yðar flytia ok enghom manne veikningh. ne suor firirgera vttan yder. veenter oss. at þat þykki þæim fulnytsamleght seer vera. med þui. at yder er vkunnigh. hwat æder j. hwæriu. a. æda ma j. hwærium stad falla vttan ljrtir þeer seghiansogu þæirra hworsu dughandess sem þæir vilia sialfir vera. Hygdim ver med yðru orlofwe hentare vera. at þæir fulla væikningh firir fehyrdinum gærði. ok hann framleiddiss til yðar flytti. eftir þui sem þeer villdir bodet hafwa. ok skal fehyrdin ikki mæira taka. en yder feller j. vaaro biskupsdome at æins. þu mon honom vandazst. yder ok minni fir piona. eftir þui sem reett ok viderkwæmeleght være. ma þo at mynten mæygh tilhialpa. ef hon vil gæf værda. firirlatir oss er um sljkt tolum, ok vitum þo at þeer vilir i þesso ok ollu odru so skipa sem bæzst mætte verda, villdi gud. at yder være so kunnigh. sem vijda þarfwaðezst. bæde um þessa ok annat. bioder til vaar yðars pionostomanz þat yder væl ljkar. yder ok alla yder væl viliane goymi Iesus Christus med sinum naadom. Scriptum Bergis VI. Idus Augusti.

Innhald.

	Sid.
A. Nordvestlandske brev	3
B. Skrifter paa nordvestlandsk maal:	
I. Munkelivs jordbokblad	30
II. 4 fragment av den eldre Gulatingslog	32
III. 3 fragment av den eldre Gulatingslog	36
IV. Gamalnorsk homiliebook 1ste hand	41
V. Gamalnorsk homiliebook 2dre hand	57
VI. Fragment av den eldre Gulatingslog	76
VII. Den eldre Gulatingslog	80
VIII. Skraa for eit Olavsgilde i Gulatingslag	94
IX. Den nye landslogi — Gulatingslog	99
X. Bergens bylog	120
XI. Fragment av Henrik Harpestrengs lækjobog	135
XII. Innskriiter	138
XIII. Bergenske diplom	139
Stutt utsyn	144
Prøvor paa nordvestlandsk maal:	
1. Or „Gammel norsk homiliebook“	151
2. Or den eldre Gulatingslog	152
3. Or Bergens bylog	153
4. Eindride Simonssons brev ^{13/3} 1308	154
5. Innskrifti paa antemensalet fraa Stryn i Bergens museum	155
6. Or landslogi (Gulatingslog) i Am. 304 fol.	156
7. Brev fraa bisp Haakon i Bergen	157

Af Steinapage. i. manaf. mat. oc. ii. aujar filf
 Af Heir. iiii. manaf. oc holf. more. oc yet. miolf
 Af Straum. xii. manaf. Af Rikisheim. viii. eftogar
 Af Hrouanefe. holf. more. Af Ofse. iiii. manaf. mat.
 Af Hrolu. i. manaf.
 Etta er fyrr norþan ftap :
 Af Glofapoyki. Skettingi. Af Ongulfyr. iii. manaf.
 Af Dumbasteim. xiiii. manaf. Af Synaferte. halff. annar. manaf.
 Af Diupvic. v. manaf. Af Tistame. x. manaf.
 Af Spafuastofum. v. manaf. Af Eþi. viii. manaf.
 Etta er i aldafisþi.
 Af Biorvic. xvii. manaf. Af Bjrkilande. x. manaf.
 Af Mclabolftap. iiii. man.
 Af Barhe. vi. man.
 Af Bruafate. v. man.
 Af Hrolmuferte. v. man.
 Af Stoflu. v. man.
 Etta er fyrr norþan tohn fe.
 Af Sajarate. ix. aujar. Af Coloate. vii. man. oc. xxi. aujar
 Af Haucafe. x. aujar. oc. iii. manaf. Af Brunzlande. iii. marte. 7. ii. man.
 Etta er. i. ftjornmahyeru.
 Af Hefe. ii. marte. oc. holf. yet. malz. oc. holf. yet. miolf.
 Af Hovflande. ii. marte. 7. ii. manaf. Af Ieornalande. x. aujar.
 Af Hrolmulande. xii. aujar. 7. iii. man.
 Af Gotastubū. xxi. aujar. 7. ii. man. Af Scarpe. iii. marte.
 Af Hornoin. iii. marte. 7. ii. man.
 Etta er i Lybrifisþi.

Antemensalet fraa Stryns kyrkja umkr. 1300.